

॥ प्रथमाष्टकसंहिता ॥

श्रीगणेशायनमः॥ हरि ॥ १०॥ अग्निम॥ १०॥ रोहितं यज्ञस्य देवं स त्विजं ॥ हो
 तारं रत्नधातमं ॥ अग्निः पूर्वेभिर्ऋषिभिरीज्यो नूतनैरुत ॥ स देवा एह व
 क्षति ॥ अग्निना रयिमश्नवत्यो र्षसवदिवेदिवे ॥ यशसं वीरवत्तमं ॥ अग्नेयं
 यज्ञमध्वरं विश्वतः परिभूरसि ॥ स इन्द्रेवेषु गच्छति ॥ अग्निर्होता कविके
 तुः सत्यश्चित्रश्रवस्तमः ॥ देवो देवेभिरावागमत् ॥ ११ ॥ यद्गृहाभ्युषेत्
 मज्जेभद्रं करिष्यसि ॥ तवेत्तत्स त्वमेगिरः ॥ उपवाग्ने दिवेदिवे दोषविस्त
 र्धियावयं ॥ न सो भरंत एमसि ॥ राजतमध्वराणां गोपामृतस्य दीदिवि ॥
 वर्धमानं स्वदेमे ॥ स नः पितेव सूनवेग्ने स्य पायनो भव ॥ सन्निस्वानस्वस्तये ॥

॥ २ ॥ वायवायाहिदशतेमे सोमा अरं कृताः ॥ तेषां पाहिश्च धीहवं ॥ वायुश्चैषि
 र्जरं त्वामच्छाजितारः ॥ सुनसो मा अहर्विदः ॥ वायो न वप्रष्टं च तीक्ष्णेनाजिगति
 दाभुषे ॥ उरूनी सोमधीतये ॥ इन्द्रं वायुश्चैषि सुता उपप्रयोप्तिरागतं ॥ इन्द्रो वा
 मुशंति हि ॥ वायुविदं श्रवेतथः सुतानां वाजिनीवस्तु ॥ तावावातमुयं इवत् ॥
 ॥ ३ ॥ वायुविदं श्रुत्वा सुनृत आयातमुयं निष्कृतं ॥ मृक्षीं श्याधियातरा ॥ मित्रं कु
 वेपुतदं क्षंवरुणं नरिशादसं ॥ धियं घृतां स्याध्याता ॥ क्रुतेन सित्रावरुणाव
 तादृधावत् स्पृश ॥ क्रतुं दृहं तमाशाये ॥ कवीने सित्रावरुणा तु विजाता उरू
 क्षया ॥ दक्षं दधाते अयसं ॥ ४ ॥ ॥ अश्विनाय ज्वमाशीरिषो देववाणी

भुमं स्यती॥ पुरुषा ननु स्यते॥ अथिना पुरुषं स सा न राशवी रयाधिया॥ धिष्ठा
 वेन तं गिरा॥ दस्त्रा युवाकं वः सुतां ता सत्या वृत्तं बर्हिषः॥ आयातं रुद्रवर्तनी॥ इन्द्रा
 या हि विज्रभा नो सुता इमे त्वा यवः॥ अण्वी भिस्तना पूता सः॥ इन्द्रा या हि धिये धि
 तो विप्रज्जतः सुता वनः॥ उपब्रह्मा णि वा यनः॥ इन्द्रा या हि तनुजान उपब्रह्माणि
 हरिवः॥ सुते दधि घनश्चने॥ ५॥ ओमा सश्चर्षणी धनो विश्वे देवा सु आगता
 दाश्वा सो दाशुषः सुतं॥ विश्वे देवा सो अमुरः सुत मार्ग त नूर्णयः॥ ६॥ आ इव
 स्वसराणि॥ विश्वे देवा सो अक्षिपुः एहि माया सो अदुहः॥ मेधं जुषंत व दून्यः॥ ७॥
 पावकानः सरस्वती वा जे भिर्वाजिनी वती॥ पृज्ञं वष्टु धिया वसुः॥ यो दयित्री सु

न तानां नेतंती सुमतीनां॥ यज्ञं दधे सरस्वती॥ मुहो अर्णः सरस्वती प्रनेतय किं तुना॥
 धियो विश्वा विरजिनि॥ ८॥ ॥ सुरुप ह तु मृतये सु उर्धामि वगो दुहे॥ जुहुम सि ध
 विद्यवि॥ उपनः सवना ग हि सोमस्य सोमपाः पिब॥ गो दा इद्वतो मदः॥ अयातं अंतमा
 नां विधामं सुमतीनां॥ मानो अतिस्त्र्य आगहि॥ परे हि विममस्तं तमिंद्रं द्वा विपश्चिनीं॥
 यस्ते सखिभ्य आवरं॥ ९॥ उपब्रवंतु नो निरो निरुन्यतश्चिदारत॥ दधाना इन्द्र दुवः॥ १०॥
 इतनः सुभगां अरिर्वा ने युर्हं स्म कृष्टयः॥ स्यामे दिंद्रं स्य शर्मणि॥ ए मा शुभा शर्व भर
 यज्ञ श्रियं नृमा देन॥ पुन यमं दयस्सखं॥ अस्य पीत्वा शत क्रतो घनो वृत्राणां मभवः॥
 प्रावो वा जेषु वाजिनं॥ तं वा वाजेषु वाजिनं वाजयामः शत क्रतो॥ अनाना मिंद्र

सातये॥ योरायोऽवनिर्महां सुधारः सुन्वतः सरवा ॥ तस्माद्दंष्ट्राय गायत्री ॥
 ३ आत्मेतानि विद्वते इमं भिप्रगायत ॥ सखायः सोमवाहसः ॥ पुरुषोत्तमं पुरुषं गायत्री ॥
 गायत्री ॥ इदं सोमे स वा स वा सुते ॥ स धातो योगा भुवत्सराये स पुरंध्या ॥ गमुदा
 जैतिरासनः ॥ यस्य संस्तेन वृण्वते हरी समत्सु शत्रवः ॥ तस्माद्दंष्ट्राय गायत्री ॥ सुत
 वा मे सुता इमे भुवो यति वीतये ॥ सोमा सो दध्या शिरः ॥ त्वं सुतस्य पीत ह्ये
 स धो वृद्धो अजायथा ॥ इदं ज्यैष्ठ्याय सुकृतो ॥ आत्मा विशंता शत्रुः सोमा स इदं
 गिर्वणः ॥ शतं संतु प्रवेतसे ॥ त्वां सोमा अवीर्यं तां मुक्ता शतं कृतो ॥ त्वां वर्धं तु नो गि
 रः ॥ अक्षितोतिः सनेद्रिमं वाजु मिंद्रः स हस्तिर्णि ॥ यस्मिन् विधा निषोऽस्या ॥ मानोम

तीभिर्दुहंतं नाना मिद्रं गिर्वणः ॥ इदं शनोय वया वृधं ॥ १० ॥ बुजति ब्रह्म मरुषं वरं तु परि
 तृप्तुषः ॥ रोमैरो वना दिवि ॥ बुजं तस्य कास्या हरि विपक्ष सारथे ॥ शोणां धु लूने वाह
 सा ॥ केतुं वृण्वन् केतव्ये शोमया अपे शसे ॥ समुष द्रि रजा यथा ॥ आदह स्व धाम
 नु पुनर्गर्भं त्वमेदरे ॥ दधाना नाना मय शियं ॥ वीळु निदा रजु नु मिर्गु हा विदिं इव कि
 मिः ॥ अविदं मुस्त्रिया अनु ॥ ११ ॥ देवयंतो यथा मृनि मच्छा विदह सु गिरः ॥ म
 हाम नू षतं भूतं ॥ इदं संहि दृक्षं से संजमानो अविभ्युषा ॥ मृदं समानं वर्चसा ॥
 अतव द्यौरभिधं भिर्मखः सह स्वदर्वति ॥ गणैरिंद्रस्य का म्यं ॥ अतः परिज्मं नाज
 हि दिवो वारो नना दधि ॥ समस्मिन् जने गिरः ॥ इतो वा सा तिमि महे धिवो वा पाधि
 वा दधि ॥ इदं मुदा वारज सः ॥ इदं मि द्वा धिनो बहदि इमे के भिरकिणः ॥ इदं वणी

४

रन्तपत॥ इन्द्रहयोः सन्नासंमिन्नुभावंवोयुजा॥ इन्द्रोवज्रीहिरण्ययः॥ इन्द्रोदीर्घासु-
 क्षसआसूर्यरोदयदिवि॥ विगोभिरदिमेरयत॥ इन्द्राजेपुनोवसहस्रप्रधनेषुवा॥
 उग्रदुग्धाभिरूतिभिः॥ इन्द्रयमहाधनइन्द्रमर्षेहवामहे॥ युजंरूपेषुवज्रिणं॥ १३॥
 सनोवपन्मुनुरुंसत्रोदावन्नपावधि॥ अस्मभ्यमप्रतिष्कृतः॥ तुजेतुंजेयउनेर-
 स्तोमाइन्द्रस्यवज्रिणः॥ नर्विधेअस्यसुष्टुतिं॥ पृषायुधेववसगः कृत्वाश्रित्यो-
 जसा॥ ईशानोअप्रतिष्कृतः॥ यएकवर्षणीनां वसन्तामिरुज्यति॥ इन्द्रः पृथ्वि-
 तीनां॥ इन्द्रोविश्वतस्यरिहवामहेजनेभ्यः॥ अस्माकमस्तकेवेलः॥ १४॥
 इन्द्रसान्तिरियंसजित्वानंसदासहं॥ वर्षिष्मन्तयेभर॥ निवेनमुष्टिहृत्यया
 निवृत्तारुणधामहे॥ लोतासोन्यवता॥ इन्द्रोवोतासुभाब ४

यवेजंधनाददीमहि॥ जयेमसंयुधिस्पर्धः॥ वयंभरेभिरस्तभिरिन्द्रतयायुजावयं॥
 सासुधामस्तन्यतः॥ सहाइन्द्रः पृथ्वीनुमद्विलमस्तवज्रिणे॥ धौनंप्रथिनाश-
 वः॥ १५॥ सुमोहेवायआश्वनरस्तोकस्यसमितो॥ विप्रासोवाधियायवः॥
 यः कुक्षिः खोमपारमः समुद्रइवपिन्यते॥ उर्वीरापोनकाकुदः॥ एवाद्यस्यस्त-
 नताविरपुणोमतीमही॥ पक्ताशारवानदाशुषे॥ एवाहितेविर्हतयर्जुतयं
 इमावते॥ सुवध्विस्संतिदाशुषे॥ एवाद्यस्यकास्यास्तोमहुर्ऋन्शस्यां॥ इ-
 द्रायसोमपीतये॥ १६॥ इन्द्रेहिमस्यधसोविश्वेभिः सोमपर्वभिः॥ मुहांअ-
 भिष्टिरोजसा॥ एमेनंसजतासुनेमंदिमिंद्रायमंदिने॥ नक्तिंविभानिच

६

प्रस्तुतिरहृषीसहस्रसामृषिं॥परित्वागिर्वयोगिरिमाभवेतुविषयः॥रुद्रायुमनस
 योजुष्मभवंतुजुष्टयः॥२०॥ ॥इंद्रविष्वाभवीर्यंसमुद्रव्यसंगिरः॥रथीमिसे
 रथीतांवाजातांसप्ततिपति॥सख्येतइंद्रगजिनोमाभेमशवसस्यते॥तामभिप्रणी
 नुनोजितोर्मपराजितो॥धृवीरिइस्वरानयेजविदंस्पत्नयः॥यदीवाजस्यगोमन
 स्तोत्तभ्योमहंतेमृधं॥पुराभिंडुर्धुवाकुविरमितोजाअजायत॥अइद्रोविष्मस्यक्रमे
 णोधुनीवज्रीधुरुष्टुतः॥त्वत्तस्यगोमतोपावरइवोविलं॥तांदेवाअविभ्युपेक
 स्यमोवासाविषुः॥तवाहंभररातिभिःप्रणिपूयसिंधुमावदन्॥उपातिघनेगि
 र्वणोविषुडुष्टेतस्यकारवः॥मायाभिरिंद्रमायिनंशुसुमवीनिरः॥विदुष्टेतस्य

BAHAU DAU

या २

सं.प्र० ॥ॐ॥एतायामोपगच्छंतइंद्रमस्माकंसुप्रमतिवारधाति॥अनामृणःकुविदा
 दस्यरोयोगवाकेतंपरमावर्जतेनः॥उपेदहंधनदाध्वनीतंजटाअश्येनोवस
 तिपतिमि॥इंद्रनमस्यंतुपुमेतिरकैर्यस्तोत्तभ्योत्तव्याअस्त्रियामेन॥निसर्व
 सनइषधींसनुसमयोगाअजतियस्यवष्टि॥चोष्णयमाणइंद्रभूरिवामंता
 पुणिभूरस्मदधिप्रवृद्धा॥वधीर्हिदधनिर्नघनेन॥एकभरंनुपशाकेभि
 रिंद्र॥धनोरधिबिषुणक्तव्यायनयज्वामःसनुकाःप्रेतिनीयुः॥पराचिह्नी
 र्वावेरुजुस्तइंद्रयज्वा नोयज्वभिस्पर्धमानाः॥अयद्विबोहंरिवस्थानिरुग्गनिरु
 तांअधमोरोरेहस्योः॥१॥अयुयुत्संननेवद्यस्यसोमयातवंतस्तिनयोम
 नग्वाः॥रुद्रायुधानवध्रयोनिर्दोःप्रवदिरिद्राक्षितयंतआयन्॥तमेतानुदैदतो

PAGE(S) MISSING
NOT AVAILABLE

Folio Nos

7 to 20

जक्षतश्चायोधयोरजसइंदपारे॥अवाहोदिवआहस्युमुच्चाप्रसुन्वतस्ततःशंसमा
 वः॥मुक्ताणसःपरीणहंदधियाहिरण्यनमुणिनाशुभमाना॥नहिन्वानासस्ति
 रुस्तइंदपरिस्थशोअदधास्तुर्वेण॥परिदिदशेदसीउभेषुभोजीर्महिनाधिष्व
 र्कःसी॥अमन्यमानंअभिमन्यमानैर्निर्ब्रतभिरधुमेदस्युमिद॥नयेदिवःधृष्ट्या
 अंतमाधुर्नमायाभिर्धनदांपर्यभूवत॥पुजं वज्रं वेषभश्चक्रइंदोत्रिज्योतिषातम
 सोगावदुस्तत॥२॥॥अनुस्मधामक्षरून्नापोअस्यावर्धतमध्यआनावानां॥
 सध्रीवीनैनमनेसातमिंदुओजिष्ठनहननाहन्नभिधून्॥न्याविध्यदित्नीविशस्यद
 ष्हाविष्टगिणममितलुल्लमिद॥यावनरोमधूवत्यावेदो जावज्ञेपाशत्रुमवधी
 छतस्यु॥अभिसिध्योअजिगादस्पशत्रुचिन्तिमेनदृष्टमेणापुरोभेत्॥संवजे २१

णास्तजहुजमिंदप्रस्वामिमेतिरत्तायमाशदानः॥आवुकुल्लमिंदयस्मिनाकन्या
 वीयुध्यंतवेषभेदशक्त॥शक्युतोरेणुर्नक्षत्रैरामुक्षेत्रेयानघाद्यायनस्त्रो॥आ त २
 वःशमंरषभंतुय्यासुक्षेत्रेवेमघवोक्षुजियगां॥ज्योतिद्वेदत्रतस्त्रिवांसोअक्रं
 श्रूयतामधरावेदताकः॥३॥त्रिभिर्जाअद्यानंवतंनवेदसाविभुर्वीमयोअराति
 श्रिता॥युवोहिषंअहिष्यवृवासस्योभ्यायुसेन्योभवतंमनाभिभिः॥त्रयःपुवयोमधु
 दाहनेरथेसोमस्यवेनामनुविष्मदहिदुः॥त्रयस्कृभासंस्कृभिनासआरभेर्ननंतया
 यस्त्रिर्विभिनादिवा॥समानेअहत्रिरवद्योगोहनात्रिरययुजमधुनामिमिक्षत॥त्रि
 र्जीजवतीरिवोअभिनायुवेदोषाअसभ्यमुखसंश्रयिन्वत॥त्रिर्वर्तियातुत्रिस्तुत्रे
 नित्रिःसुप्राव्येत्रेयवशिक्षते॥त्रिर्नाययहतमधिनायुवेत्रिःदक्षोअस्मेअक्षरवपित्तत॥
 त्रिर्नोर्यिर्वहतमधिनायुवेत्रेवर्तनात्रिरुतावतुधिय॥त्रिसौभगत्वत्रिरुतप्रवोसि

२३ गिरिवेपाअसुरः सुनीयः ॥ धेनुदानीस्सूर्यः कश्चित्कतमांधारश्मिरस्यानतान ॥ अष्टो
 व्यस्यत्कुरुनः ॥ धिग्यास्त्रीधन्यमोजनासमसिधन ॥ हिरण्याक्षः सवितादेवः जा
 गदधुइतीदाशुषेकस्माणि ॥ हिरण्यपाणिः सविताविनेषणि रुतेद्यावापृथिवीः अं
 तरीयते ॥ अपामीवां बाधतेवेति सूर्यमभिकृतेनरजसादामणोति ॥ हिरण्यहस्तोऽ
 या असुरः सुनीयः सुमृच्छिकः स्ववोत्सवाङ्कः ॥ अपसेधनक्षसोयातुधानान्महीद्वैतः प्रतियो
 षं गणानः ॥ येतेपंथाः सधितः पुर्वीसोरिणवः सुवैताऽअंतरिक्षे ॥ तेभिर्नोअद्यपृथिभिः सु
 नेक्षीरक्षान्नोअभिनवृहिदेव ॥ ७ ॥ ॥ प्रवोयुहं पुंरूपाविभोदेवयतीनां ॥
 अग्निंस्तेक्षुभिर्वनोभिर्महयसीमिदयईकते ॥ जनोसोअग्निंदधिरसहोवृधंरवि
 क्षितोविधमते ॥ सवतोअद्यसुमनाइहविवाभवावाजेपुंसं ॥ प्रत्वाहंतंरणीमहोना २३

रंविश्ववेदसं ॥ महस्तेसुतेविचरंत्यावयोदिविस्तृतिभानवः ॥ देवासस्त्वावरुणोमि
 त्रोअयुमांसंहृत्पुलमिधते ॥ विष्वंसोअग्नेजयतिलयाधनयस्तेदशमर्त्यः ॥
 मुद्रोहोताग्रहणीरग्नेद्रुतोविशमसि ॥ त्वेविश्वाः संगतामिब्रताध्रवायामिदेवाअक
 ण्यत ॥ ८ ॥ ॥ त्वेइदमेसुभगेयविष्ट्यविष्ट्यमाहूयतेहर्विः ॥ सत्तनोअद्य
 सुमनापठतापर्यक्षिधक्षिदेवांसुवीर्या ॥ तंचेमिध्यातमस्मिनेउपस्वराजंमास
 ते ॥ होत्राभिर्ग्निसमनुषः समिधतेनितिर्वीसोअतिस्त्रिधः ॥ धूर्तोवृत्रमतरन्नेद
 सीअपठरुक्षयायावक्रिरे ॥ भुवत्कण्वेवृषाद्यम्याहुतः क्रंददभ्वोगविष्टिषु ॥
 संसीदस्वमहांअसिशोन्नस्वदेववीतमः ॥ विधूममग्नेअरुषमिपेध्यस्वजप्रश्रास
 दर्शना ॥ यंत्वादेवोसोमनेवेदधुरिहंजिष्ठहव्यवाहन ॥ यंकण्वोमेध्यातिधिध्व

स्वतंत्रं यथायमुपस्तुतः ॥ १९ ॥ ॥ यमग्निमेध्यातिथिः कण्वर्धनज्ञानादधि ॥ तस्य
 प्रेषोदीदियुक्तमिमांसा ॥ समग्निवर्धयामसि ॥ रायस्त्वधिस्त्वधावोस्तिहितेमेदे
 वेद्यायां ॥ त्ववाजस्यश्रुत्यस्यराजसिसनोमकमहां असि ॥ ऊर्ध्वं ऊर्ध्वं कृतये
 निष्ठादेवोनसविता ॥ ऊर्ध्वोवाजस्यसनितायदजिभिर्वा पाद्विर्द्विहयामहे ॥ कि
 ध्वो नः पाद्विर्द्विहयामहे ॥ कि ध्वो नः पाद्विर्द्विहयामहे ॥ कि ध्वो नः पाद्विर्द्विहयामहे ॥
 दादेवेषुनोदुवः ॥ पाहि नो अग्ने रक्षस्वः पाहि धूर्ते ररायाः ॥ पाहिरी यउते न वाजि
 धी सतो बृहद्गानोयविध्य ॥ १९ ॥ धुनेव विध्यम्विजयरायास्तपुर्जं भयो अ
 स्म प्रकृ ॥ योमर्त्यः शिशो ने अत्यक्तु भिर्मानुः स रिपु रीशत ॥ अग्निर्वर्धने सुव
 यमग्निः कण्वायसो भग ॥ अग्निः प्रावन्ति जोतं मध्यातिथि मग्नि ध्याताउ २४

पस्तुतः ॥ अग्निना तु वर्धय दुंपरा वत उग्रा देवहवामहे ॥ अग्निर्नयन्नववास्त्वंबृहदयं
 तुवर्धुनिदस्येव सहः ॥ नित्वा मग्ने मनुर्धयेज्यो निष्ठा ॥ जनाय शश्वते ॥ दीदेय कण्व
 ३ तं जेतजिभिर्नोय नमस्यति कृदयः ॥ त्वेषा सोम्यग्ने रमवतो अर्चयो भीमासो
 ४ न प्रतीतये ॥ रक्षस्विनः स दमि द्यानुमावतो विष्णुं समजिणंदह ॥ १९ ॥ क्रीकं
 वः शर्धोमारुतमनर्वाणं रभेऽभ ॥ कण्वा अभिप्रगायत ॥ यदृषतीभिर्जुष्टि
 भिः कसो वाशीभिर्जिभिः ॥ अजायं नुस्वभानवः ॥ इहे वं शृण्व एषा कशा
 ३ य हसोषुददानीं ॥ निशमिन्निवसं जते ॥ प्रवः शर्धो यद्यद्ये त्वेषां म्नाय भुवि
 ॥ देव नृ प्रहगायत ॥ प्रशंसा गोघृष्ट्य क्रीकं यत्तु मा रूतं ॥ जंभेरसं स्य वा
 २ धे ॥ १२ ॥ ॥ कोवोवर्षिष्ठ आनरो विवश्रमश्रद्वा जय ॥ यत्सीमंतं नि

धनुयः॥ निबोयामायमानुषोदप्रयायमन्यवे॥ जिहीतुपर्वनोगिरिः॥ येषामजेषु दृष्टिर्वा
 ज्ञानार्थविविधैः॥ भियायामेधुरेजने॥ स्थिरहिजानमेषावयोमातुर्भिरनवे॥ य
 स्तीमनुदितशिवः॥ उद्वेगसूनवोरिः काष्ठाअजेषलने॥ वाश्राअसिक्तयानवे॥
 १३॥ त्यं चिदादीर्घदृष्टुमिहोनपातुमसंभ्रं॥ प्रव्यावयति यामभिः॥ मरुतोयद्
 वोबलं जनीअनुयवीनन॥ गिरिरनुयवीनन॥ यदुयानिमरुतः संहब्रुवते ध्वना॥
 पृणोतिकश्चिदेयां॥ प्रयानशीर्षमाशुभिः संनिकृष्वेषुवोदुवः॥ तत्रोषु मादयाध्वे॥
 अस्तिहिषामदायवस्मसिष्मायुयमेषां॥ विश्वनिदायुजीवसे॥ १४॥ ॥ कद्रु
 नूनं कधप्रियाः पितापुननहस्तयोः॥ दधिध्वेहस्तवहिधः॥ कद्रुनूनं कद्रुअर्थगता
 दिवोनदधिव्याः॥ कद्रुगोवावोनरं प्येति॥ कद्रुवः सुस्नानव्यासिमध्वतः कद्रुवि २५

ता॥ क्रोड्विश्वानिसौभगा॥ यदुयं दधिमनरोमर्तसिस्थानेन॥ स्तोतावोअमन
 स्यात्॥ मावोमृगोनयवसेजितभुदजोव्यः॥ पथायमस्यगादुप॥ १५॥ ॥
 माषुणः परापथानिर्ज्ञानिदुर्हणावधत्॥ पदीष्टरक्तयासह॥ सुखंवेवाअमवंतो
 धन्वेजिदारुप्रियासः॥ मिहं कृष्वंत्यवातां॥ वाश्रेवविधमिमातिवत्सनमाता
 सिषन्ति॥ यदेषां वृष्टिरसंज्ञि॥ दिवोत्रिनमः कृष्वंतिपुर्जयेनोदवाहेन॥ यष्ट
 धिवां बुदंति॥ अधस्वनामरुताविश्वमासं प्रयायिष्वं॥ अरंजंतप्रमानुषा॥
 १६॥ मरुतोवीकुपाणिभिश्चित्रारोदधस्वतीरनु॥ यातेमखिद्रयामभिः॥ सि
 रावः संतुनमयोरधाअश्वासएषां॥ सुसंस्कृताअपीशवः॥ अद्यावदातनोगि
 राजरायै ब्रह्मणस्पति॥ अग्निमित्रं नदं नृतिं॥ मिमीहिस्तेकमास्येवर्जयइव

२६

ततनः॥ गायगायनमुच्यते ॥ वंदस्वमारुतकं लोषपनस्युमर्किणं ॥ अस्मिन्वहाअस
 निह ॥ १७ ॥ अयदित्यापरावतः शोविर्नमानुमस्यथ ॥ कस्यैतवाम
 रतः कस्यवपसाकं योधुकं हृत्तय ॥ स्थिरावः संवायुधाफा
 पुदेवी कूउतप्रतिष्कने ॥ युष्माकंमस्तुतविषीपनीयसीसाम
 र्यस्यमायिर्नः ॥ पराहयन्तिरुहं धनरोवर्तयथायुरु ॥ वियाथन
 वनिनः पश्चिमाव्याशाः पर्वताना ॥ नहिकशत्रुर्विविदे अधिष्ठावि
 तभूम्यारिशादसः ॥ युष्माकंमस्तुतविषीतनाय जातडा सो न्यवि
 दा धृषे ॥ प्रवपयतिपर्वताभिर्विन्विनस्यतीन ॥ ओजोरतमरुतो रुर्मदा
 इन्देवसः सर्वयाविशा ॥ १८ ॥ उपेदयेषुष्टयतीरयुग्धं प्रष्टिर्वहतिरोहितः ॥ २६

भावोवासायष्टिर्वी विदश्रोदवी मयंतमानुषा ॥ आवेसिद्धतनायकं रुद्रावैरुणा
 महे ॥ गतानुनोर्वसायथापुरेथाकषायविभ्युषे ॥ युष्माकितामरुतोमर्त्येषि
 तआयोतोअनर्द्धते ॥ वितुं योतुशवसाव्यो जसावियुष्माकाभिरु निभिः ॥
 असाभिहिप्रयज्यवः कण्वददप्रनेतसः ॥ असाभिभिर्मरुतआनेकु तिभिर्ग
 तीकृष्टिनविद्वतः ॥ असाभ्योजोविभ्रथा सुदानवोसामिभूतयैः शवः ॥ १९ ॥ सुषि
 द्विर्मेरुतः परिमन्यवृष्टिस्तजनुद्विषं ॥ १९ ॥ ॥ उत्तिष्ठन्नमस्यतेदेव
 यंतस्त्वमहे ॥ उपप्रयंतुमरुतः सुदानवद्रुद्राश्चैवासावै ॥ त्वामिधिसी
 हसस्युन्नमर्त्युपब्रूते धर्मेहिते ॥ सुवोर्यमरुतआस्वभ्यंदधीतयोवआनुके ॥
 जेतुन्नमस्यतिः प्रदेव्येनिस्तनती ॥ अहावीरन्नयं पंक्तिराधसंदेवायज्ञ

सं० १

२१

नेयंतुनः॥ यो वा घने ददाति सुतं वसुसंयुज्यते अक्षितिः श्रवः॥ तस्माद्वक्त्रा सुवीरानां य
जामहे सुप्रसूते मनुजसां॥ अनुनं वृषास्य तिमं भवदत्तं न्यय॥ यस्मिन्निद्रावरुणो
मित्रो अयमा देवाभ्यो कोसि वज्रो॥ २० ॥ तमिद्रो नेमा विदुर्धे पुशं भवतं श्रं
देवा अनेह सं॥ इमानवानं प्रतिहर्यथानरो विश्वे दामावो अश्नयत॥ को देव
यंतमभनवज्जतं कौवृक्तं बर्हिषः॥ प्र प्र द्वाभ्या न्यस्त्याभिरस्ति तांत वा वक्ष्ये दधे॥
उयक्ष नर्दं नीतं ह ति राजति भये विष्कृषिति दधे॥ नास्य वृत्तानतं रुतामहाधु
ने नार्थे अस्ति वज्रिणः॥ २१ ॥ ॥ यं रथं निप्रवेत सो वरुणो मित्रो अयमा॥
नृवित्सदभ्यते जनः॥ यं वाङ्मेव पि प्रतिपाविमर्त्य रिषः॥ अरिष्टः सर्वपथ
ते॥ विदुर्गविदिषः पुरो ध्नं निराजान र्षा॥ नृयंति इति नातिरः॥ सुगः पंथा अरु
क्षर आदित्या स जने यते॥ ना जीव स्वादा अस्ति वः॥ यं यज्ञं न यथा नर २०

सं० २०

६ पप

आदित्या जजना पथा॥ प्रवः सधीतयेन शत॥ २२ ॥ सरजंतं त्यो वसु विश्वं तो कसु
तत्तना॥ अद्या गच्छत्यस्ततः॥ कथाराधाम सखायस्तोमं मित्रस्यायुग्माः॥ महिष
रो वरुणस्य॥ मावो धंतमाशपंतं प्रतिवो ये देवयंतं॥ सुप्ते रिद्राधिवासे॥ ननु र
श्चिद्रदमाना द्विभीया दानिधाताः॥ न दुर्नुक्ताय स्तुहयेत्॥ २३ ॥ संपूषं न ध
नस्ति र्व्यहो विमुनो न पाव॥ स क्ष्वादेव प्रणस्युरः॥ यानः पूषं नेष्टा रको दुः शं व
आदिदेश मि॥ अस्मत्पथोजहि॥ अपत्यं परिपूषि नं सुषी वाण्डु रश्चिने॥ दूर
मधिक्ते रज॥ त्वत्स्य द्वाविनो घर्शं सस्य कस्य नित्॥ कुदा भिनिष्ठं तपुषि॥
आतर्नेदः॥ स मनुमः पूषं नेष्टा रको दुः शं व॥ २४ ॥ ॥ अथा
ने विश्वसो भग्निरिण्यवाशी मजम॥ धनानि सुषणा रुधि॥ अतिनः संपूषतो

नोनयसुगानःसुपथाकृणु॥पूषनिहकतुविदः॥अभिस्यवसंनयुननजोरोधध्वते॥

पूष०॥नपूषणमेथामसिसुनैरभिरुणीमसि॥वसुंविदुस्ममीमहे॥ २५ ॥

२८

॥कद्रुदयप्रवेतसमीन्दुष्टमायतव्यसे॥वोनेमरातमहदे॥यथानोअदिनिःकरत्यप्र

नयेपथागवे॥यथानोकाचरुदियं॥यथानोमिजोवरुणोयथारुद्रमित्रके

तनि॥यथाविश्वेसुजोषसः॥गधयन्तिमेधपतिरुद्रजलापभेषज॥तच्छयाः

सुप्तमीमहे॥यःशुक्रवस्तुर्वोहिरण्यमिवरोचते॥श्रेष्ठोदेवानांवसुः॥२६॥श्री

रानेःकरत्यवतेसुगमेवायमेव्ये॥नभ्योतारिभ्योगवे॥अस्मेसोमश्चि

यमधिनिधेहिद्रातस्यनृणां॥महिश्रवस्तुविनृणां॥मानःसोमपरिवा

धोमारातयोज्ज्वरं॥आनन्दोवाजेनज॥यास्तेप्रजाअमृतस्यपरस्मिं॥२७॥

सं० ५०

धामनतस्य॥मूर्धानाभासोमवेनथापूषन्तीःसोमवेदः॥ २७ ॥ अग्नेविवस्वदुषसश्चि

त्रराधोअमर्त्य॥आदाशुषेजातवेदोवहालमद्यादेवांउषबुधः॥अष्टोहिहोअसि

हव्यवाहनोनेरयीरध्वराणां॥सजूरश्चिध्यामुषसासुवीर्यमस्मिधेहिअतो

हहव॥अद्याहंतृणीमहेवसुम॥सिंतपुरुप्रिय॥धूमकेतुमात्रजीकंयुष्टिपुय

ज्ञानामध्वरश्रियं॥श्रेष्ठंयविष्ठमतिथिंस्वाहुतंजष्टंजनायदाशुष॥देवाथ

ह्रायातवेजातवेदसमग्निमीळ्युष्टिपु॥सविद्यामित्रामहंविश्वस्यामृतभोज

न॥अग्नेजानारमृमंतमियेधयजिष्ठंहव्यवाहन॥ २८ ॥ सुशंसोबोधिग

णनेयविष्ठमधुजिह्वाहुतः॥प्रस्कण्वस्यप्रतिरन्तापुजीवसंनमृस्यादे

व्यंजनं॥होतारविश्ववेदसंसंहित्वाविशदंधने॥सभावेहपुरुकृतप्रनंतसा

१६

ग्नेदेवांश्च इव ॥ सवितारस्तुषसमं विनाभगमं निरुच्छिष्टेषु क्षयः ॥ कण्वास्तस्मात्सुतसोमा
सर्द्धधनेहव्यवाहंस्वध्वरः ॥ पतिर्ध्वराणामग्नेहो विशा मसि ॥ उषूर्बुध्वावहसोमपीत्ये
देवांश्च इव ॥ अनेषु वीअनृषसो विनावसो ददेध निष्वदे शतः ॥ असिग्रामेधवि
तापुरोहितोस्मियजेष्टुमातुषः ॥ २९ ॥ ॥ नित्वायुजस्यसाधनमग्नेहोतारम्विडे ॥ म
नुष्यदेवधीमहिप्रनेतसंजीरं हतममर्त्य ॥ यद्वानातित्रतहःपुरोहितोतारायासिहृत् ॥
सिधो रिवप्रस्वनितासउमयोगेर्ध्वजंतेध्वनेय ॥ अर्धिर्ध्वकर्णवद्विभिदेवैरमेसुया
वभिः ॥ आसीदंतुवृहिरिभिन्नोअर्यमाप्रातुर्यावाणोअध्वरः ॥ अष्टवन्तोस्तोमैमरुतः सुदा
नेवोग्निजिह्वाकृतावृधः ॥ पिबतुसोमं वरुणाधृतव्रतोऽश्विन्यामुषसासजः ॥ ३० ॥
त्वमग्नेवर्षंरुहुरुडाआदित्यानुत ॥ यज्ञास्वध्वरजनमनुजानिधेतुषुषः ॥ अष्टीवानोहि
रास्तुषदेवाअन विवैतसः ॥ तानोहिदध्वनिर्वणस्त्रयस्त्रिशतमावह ॥ प्रियमेधवदे ॥ २९

२४

जातवेदो विरूपवतः ॥ अंगिरस्वन्महिब्रतप्रस्फणवस्थः कधीहवः ॥ महिकेरवर्तयेप्रियमेधाः
अहृतः ॥ भाजंतमध्वराणामग्निभुकेणशोविषा ॥ अतोहवन्संत्येमाः उषूर्बुध्वागिरः ॥ याहि
कण्वस्यस्तनवोहवन्तवसेत्वा ॥ ३१ ॥ त्वयित्रश्रवस्तमहवन्तवैविक्षुमंतवः ॥ शोविर्ध्वशोषप्रियो
नेहव्यायवोऽध्वे ॥ नित्वाहोतारम्विजं धिरेवसुवित्रे मं ॥ अर्कणमुप्रथस्तम्विप्राअग्नेदि
विष्टिषु ॥ आताविप्राः अतुयवः सुतसोमाअभिप्रयः ॥ बहदाविभ्रतोहविरग्नेमतीयादातुषे ॥ आ
तयोवाः सहस्तसोमपेयायसंत्य ॥ इहाद्यदैव्यंजनं वृहिरासादयावसा ॥ अर्वावृद्धैव्यंजनमनेषु
क्षवसहृदिभिः ॥ अयंसोमः सुदानवस्तपाततिरोअहो ॥ ३२ ॥ ॥ एषोऽष्टाअष्टव्याव्युत्कृति
प्रियादिबुः ॥ सुषोषोमं विनाहृदवः ॥ यादस्यासिंधुमातरामनोतरीरयोणां ॥ यियादेवाव
सुविदो ॥ वयन्तवांश्चकुहासोऽर्कणायामधि विष्टिषि ॥ यद्वांरथोविभिष्यतात् ॥ हविषाजरो
अपोपिपतिपपुरिर्नरा ॥ पिनाकुटस्यवर्षति ॥ आदरोवांमतीनां नासत्यामतवनसा ॥

३०

पालं सोमस्य घृणुया ॥ ३३ ॥ यातुः पीपरदश्विना अतिशयनी तमस्तिर ॥ तामस्ते रामा धर्मिणि
 आनोता वासनी तो यातपारा युगंतवि ॥ युजा धामे श्विनारथ ॥ अरिक्वां दिवस्त्वयुती र्ण
 सिंधु नोरथ ॥ धिया युयुज इव ॥ दिवस्त्वं वासुदेवो वसिं सुधुनारथ ॥ ३४ ॥
 अमृदुपा रमेत वेपथ्या क्रुते स्यसाधुया ॥ अर्द्धि विस्क्रुति दिवः ॥ तत्र दिदश्विनोरवो
 जरिता प्रतिहृषति ॥ तदे सोमस्य पिप्रतो ॥ वावसाना विवस्वति सोमस्य पीत्या गिरा ॥
 मनुष्यद्वन्द्व आगतं ॥ युवो सुषा अन्ध्रियं परं जमोत्त पानरद ॥ क्रुता वत घो अकुमिः
 ॥ उभा पिब तमश्विनो भोनेः शर्म यद्वत ॥ अविडिया भिरुतिभिः ॥ ३५ ॥ ॥
 रतिप्रभता हवेरनीयो ध्यायि ॥ ३६ ॥ हरिः ३०३ म० ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ३०

पदे ॥ ३५ ॥ त्रिकुहं धिस्य ॥ ३६

३०

अथवां मधुमनसः सुतः सोमं क्रुता दधा ॥ तमश्विना पिबतं तिरो अङ्गं धन्तरं तानि
 दृष्टव ॥ त्रिवंधुरं त्रिहता सुपेशं सारथे नार्या तमश्विना ॥ कण्वा सोवां ब्रह्म कण्वं
 वसु विध्वनारथं दाश्वानं सुपे गच्छत ॥ क्षिप्रं स्त्रु बर्हिषि दिश्ववेव सामध्यायु
 संमिमिक्षत ॥ कण्वा सोवां सुत सोमा अभिद्यं वो युवां इव तं अश्विना ॥ याभिः
 कण्वं मभिष्टिभिः प्रावतं युवमश्विना ॥ ताभिश्च स्त्रु अं वतं मुनस्य ती पातं सो
 मं क्रुता दधा ॥ १ ॥ ॥ सुदासे दस्त्रा वसु विध्वनारथे ह्यो वतं तमश्विना ॥
 रथिं समुदा इत वो दिक्स्वयं स्मे धतं पुरु स्तह ॥ यं नो सत्या परा वति ब्रह्म स्त्रा अ
 धिनुर्वत ॥ अतोरथं न सुहता न आगतं साकं स्वयं स्व रश्मिभिः ॥ अर्वा नो

वांसतयोधरप्रियोवहंतुसवनेदुप॥ इषंष्टं न ता सुकृते सुदानवभावरिः सीदन्तं रा॥
 तेन नासत्यागतरं येन स्तुत्यं तना॥ येन शश्वहहृद्युर्दंशुषेव सुमध्वः सोमस्य पीतये॥
 उक्ते भिरवागवसेपुरुषस्त्वथैश्वर्यनिद्वयामहे॥ शश्वत्कृत्वा नो सदसि प्रिये हि
 कं सोमं पपथुरश्विना॥ २ ॥ सहवामे तनुरुषाव्युक्ता दुहितर्दिवः॥ सह द्युम्नि न वृ
 हता विभावरिशया देवि दास्यती॥ अश्ववती गोमती विश्वसुविदो नूरिष्यन्तव
 स्तवे॥ उदीरय प्रतिमास्तु न तावदश्वो दराधो मघो नो॥ उवासा पाउक्ता च नुवे
 वीजीशरथानां॥ येषां आधारेणोषुदधिरससु॥ इति नश्वस्य वः॥ उषो ये ते
 प्रयोमेषु युजते मनो दाना यस्मै रयः॥ अत्राह तत्कण्व एषां कण्वतमो नाम गण
 निनृणां॥ आद्या योषेव स्तुनयुषायाति प्रभुं जती॥ जरयंती वृज्जनं पदहीय ३१

तउत्तातयति पक्षिणः॥ ३ ॥ विद्यास्तजति समन्वयार्थिनः पदं न वेत्योदती॥ वयो न कि
 लपसि वांस आसते व्युष्टो वाजिनीवति॥ एषा युक्तपरावतः स्तुत्यं स्योदयनादधि॥
 शतरंथेभिः सुभगोषा इयं विद्या त्वमिमानुषान्॥ विश्वे मस्याना नो म चक्षसे
 जगज्योतिस्तृणोतिस्तुनरी॥ अपदे यो मघो नी दुहिता दिव उषा उक्ता दपक्षिणः॥
 उकुञ्जामा हिमानुना नुद्रेण दुहितर्दिवः॥ आवहती भयं सम्यं सो भगव्युक्तं ती
 दिविष्टिषु॥ विश्वस्य हि प्राणं न जीवन् त्वेवियुक्ता मिस्तुनरि॥ सानोरथेन रहता
 विभावरिश्वधि यिजामघे हवं॥ ४ ॥ उषो वाजं हि रवं स्वयं श्रियो मानु
 षे जने॥ तेनावह सुकृतो अश्वर उषये त्वाग्रेण ति वद्वयः॥ विश्वा देवां आवह सा
 मपीतयं तर्दिक्षा दुषस्त्व॥ सास्मास्तु धागो मदश्ववदुक्थ्य मुषो वाजं सुवीर्यं॥

३२

यस्यासुतोअवेयःप्रतिमडाअहक्षत॥सानोरुथिविभव्वीरसुपेश सुवादतातु स
 सुम्यं॥येनिष्ठित्वात्तपयःपूर्वकृतयेजहुरेवसेमहि॥सानुस्तोमांअभिगंणीहि
 राधसोषःशुक्रंशोनिषा॥उपोयदद्यभानुताविद्वारावृणवोदिवः॥प्रनोयद्य
 तादेवकंष्टुछुद्विःप्रदेविगोमतीरिषः॥संनोरायावृहताविभव्वेशसामिमिध्वा
 समिध्वापिरा॥संघुम्नेनविभव्वुरोषोमहिसंवाजैवाजिनीवति॥ ५ ॥ ॥
 उषोभदेभिरागहिदिवश्चिदेनुनादधि॥वहैत्वरुणसंवउपत्वासोमिनोमह॥
 सुपेशसंसुरवरंथयमध्यस्त्रावृषस्व॥तेनासुअवसंजेनप्रावाद्यदुहितदिवः॥
 वयश्चिनेपतृजिणोद्विपञ्चतुष्टदर्जनि॥उषःप्रादन्तंरनुदिनोअर्तम्यस्यरि॥ ३२
 युष्ठेतीहिरिभिमिर्विभव्वमाभासिरोनुनं॥तांतासुवर्षसुयवोगीभिःकृत्वाअहक्षत॥

सं प

॥ ६ ॥ उदुत्यंजातवेदसंदेववंहतिकेनर्वः॥दृशेविभ्वायुसूर्य॥अपत्येतायवोयथान
 क्षंजायत्यनुभिः॥सुरीयविभव्वक्षसे॥अहंशमस्यकुतवोविरश्मयोअनाअनु॥
 आजंतोअनवोयथा॥तुरणिविभव्वदंरताज्योतिष्प्रदसिस्वर्य॥विभव्वमाभासिरोनुनं॥
 प्रत्यउदेवानाविशःप्रत्यउदेधिमातृपान॥प्रत्यउविभव्वस्वदृशे॥ ७ ॥ ॥येना
 पावकवक्षसाभुरण्यंतंअनाअनु॥त्वंवरुणपश्यसि॥विद्यामेधिरजंस्त्वहामि
 मानोअकुभिः॥पश्यंजन्मानिस्वर्य॥सुतत्वाहरितोरपेवहंनिदेवस्वर्य॥शोविष्के
 शंविनक्षत्रा॥अयुक्तसप्तशृंगुवःसुरोरपस्यनृत्यः॥ताभिर्वातिस्वयुक्तिभिः॥
 उद्वयंनमसस्यरिज्योनिष्यश्यंतउर्नर॥देवदेवजासूर्यमर्गन्मज्योतिरत्तम॥उद्वं
 नद्यमिजमहाराहनुतंरादिवं॥हृद्गंगममेस्वर्यहरिमाणननाशय॥सुकंष्टु

३३ मेहरिमाणंरोपणाकोसुदधमसि॥अथोहारिद्रवेषुमेहरिमाणंनिदधमसि॥उदगाव
 यमादित्योविश्वेनसहसासह॥द्विषतंमह्यंरंधयन्मोअहंदिषतेरथ॥ ८ ॥ ॥
 अभिसंमेषपुरुदुतमृमि यमिद्रंगीभिर्मदतावस्वोअणोवां॥यस्य धावो न विनरं
 निमानुषाभुजेमहिष्ठमभिविप्रमहं॥येन॥अमीममन्वत्स्वमिष्टिमतयो तश्च
 ज्ञातुविषीप्तिरावृते॥इंद्रक्षसक्रभवोमदस्युतंशतकेतुंजवनीसन्ताहन्॥
 त्वगोत्रमगिरोभ्यो हणोरपोतात्रयेशतदुरमुगतुवित्॥ससेनविदिमृदायाव
 ह॥होवस्वाजावदिवावसानस्यनर्तयन्॥त्वमपामपिधानावृणोषाभारयु
 वंतुदा॥नुमुदसु॥॥वज्रयदिद्रशवसावधीरहिमादित्सर्वदिव्यारोहयादृशो॥
 त्वमायाभिरपमायिनो धमस्त्रिधागियेअधिष्ठन्नावकृते॥त्वदिमोर्ममणः ३३

३४ प्रारुजःपुरःप्रक्रजिश्चानंदस्युहलेषाविथ॥ ९ ॥ ॥त्वंकुत्संशुसहत्येषाविथा
 रंधयोनिधिज्वायशंवरं॥महातंनिदवृद्धनिर्कमीःपृदासनादेवदस्युहत्यायज
 जिषा॥त्वविश्वातेविषीसध्वस्थितानवशथःसामपीधायहर्षते॥तववज्रभक्ति
 नेवाहोर्हितोवृश्चाशत्रोरवविश्वातिहस्ता॥विज्ञानीधायोयेवदस्यवेवर्हि
 मनेरंधयाशद्व्रतान॥शाकीभवयजमानस्ययोदितोविश्वेतातेसधमादेषु
 वाकन॥अनुव्रतायंरंधयन्पव्रतानाभूमिर्दिदभ्ययन्नाभुव॥वृद्धस्य
 विदुर्धतो धामिनक्षतेस्तवानोवमोविजघानसंदिह॥तक्षयन्तुशनासहसा
 सहोविरोदसीमुज्जनाबाधनेशव॥आत्मावातस्यनमणोमनोयुज्जआपूयमा
 णमवहनंभिभवः॥ १० ॥ ॥मंदिष्ठयशनेकाव्येसन्नाइदोविकुर्वकुतराधि

३५

८

तिष्ठति॥ वृषो ययि निरुपः स्रोतसास्तजदिसुखस्य हं हितायै रयतुर॥ आसार्य
 वषपाणे पुतिष्ठसि शार्वातस्य प्रभताये पुमंदसे॥ इंदु यथा सुत सो मे पुना कनो
 नृवो णं स्को कमारो हसे दिवि॥ अदा अर्नाम हते वं न स्य वे कुक्षी वते व न्यामि इ सु
 नृते॥ मे ना नवो वषणं वस्य सुक्तो विभ्वे ज्ञाते सर्वे नृपु प्रवाच्या॥ इंदो अश्रा
 यि सुधो निरेके पुजे पुस्तो मो दुयो न दूयः॥ अश्व युगं व्यरपु युवं सुयुरि इ इ दाय
 क्षयति प्रयता॥ इदं न मे वषपाय खरा जे सत्य शुभाय नृ वसे वा नि॥ अस्मि
 नि इ वृजेने सर्व वीरा स्मत्सु रिभिस्तु वश मं स्याम॥ ११ ॥ त्यं सु मे पुं म ह वा
 खर्वि दं शतं वस्य सुभः सा कमी रते॥ अत्यं न वा जं ह व न स्य दं रथ मं इ व व स्या ३४

मवं से सुवृत्तिभिः॥ सपर्वतो न धरुणे धनुतः सह स्वमतिस्तविषीषु वा वृधो॥ इंदो य
 दृत्रमवधी नदी वृतं सु कुं नर्णां सिज हं पाणो अध सा॥ सहिदूरो दुरिषु व द्रु कथं नि
 नृ इ बुधो म द वृधो म नी षिभिः॥ इंदं ते म द स्वपस्य या धियामं हि छरा मिं सहि
 पप्रि रंध सः॥ आयं र्ण ति दि वि स प्र व हि षः स सु दं न सु भः स्या अभिष्टय॥
 तं वृत्र ह से अनु न स्फु रू त यः शुभा इ द म वा ता अ दू न शवः॥ अभि स्व वृ षिं म दे
 अस्य यु ध्य ते म र्ध्वी रि व प्र वृ णे स स्फु रू त यः॥ इंदो य दृ ज्री धृ ष मा णो अंध
 सा मि न दू ल स्य परि धो रि व त्रि नः॥ १२ ॥ पुरी धृ णा न र ति ति त्वि षे श वो ण
 वृ ती र जे सा बु ध मा श य त॥ वृ त्र स्य य स्य व णे दु र्ग भि ष्य नो नि ज घं थ ह नो

३५

रिद्वतन्वतुं॥ इदं न हि त्वात्पुं पत्न्यं मयो अद्यापि इत वयानि वर्धना॥ त्वं किं नै युज्यं वा व
 धेरा वस्तनक्षवजमभिहृत्योजसं॥ जघन्या उ हरिभिः संभृता विद्वन्मनुष्यानुय
 नयः॥ अयं छथा वाक्कोर्वजमायसमधारयो दिव्यास्तु यदशो॥ सहस्वर्ध्वं मम
 वृद्धा दुःखे मरुणवतमियसा शोहणो दिवः॥ यन्मानुषप्रधना इदं मृत्युस्वर्ग
 धानो मरुतो मदनतु॥ द्यौर्मिदं स्यात्तं वा अहस्वना ययो यवी द्रियसा बज्र इदं
 ने॥ वृत्रस्य यद्वृद्धयानस्य बोदसीमिदं सुतस्य शवसाभिन छिर॥ १३ ॥
 यदि निंद्यं दशभुजिरहानि विष्वाततनंत कृष्टयः॥ अत्राह ते मध्वविष्कृतं मं हो
 धा मनुश वसा बहूणा भुवत॥ त्वं सस्य पारे रजसो व्योम न स्वर्गस्यो जाय वसेध
 पन्ननः॥ न ह्येष भूमि प्रतिमान मो जसो पस्वः परिभूरुष्या दिवो॥ त्वं भुवः प्रतिमा ३५

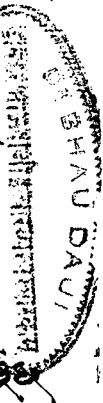
1

सं० प्र०

नं धि व्याजुषवीरस्य बृहतः पतिर्भूः॥ विश्वमात्रं रिक्षं महित्वा सत्यमदान किं रय
 स्वावो न॥ नयस्य धावो धि वी प्रनुव्यनो न सिर्धवारजसो अतमानुशु॥ नोत सव
 हिमं देवस्य युध्यत एको अन्यत्र द्वेष विश्वमानुषक॥ आर्चनं च मरुतः सस्मिन्नाजो
 विश्वे देवा सो अमदं ननुत्वा॥ वृत्रस्य यद्वृद्धिमती वधे नु नित्वमिदं प्रत्यानं जघय
 ॥ १४ ॥ न्युद्वेषुवानु प्रमहे राम ह गिर इद्राय सदनं विवसतः॥ नृविद्विरत्नं स
 सता मिवा विहन्त दुष्ट निद्रं विणे देषु शस्यते॥ दुरो अभ्यस्य दुर इद्रं दुरो रसि दुरो स्य
 वस्य वसु न दुरे स्यति॥ शिक्षानरः प्रदिवो अकाम कर्शनः सरवा सस्मिन्नु सति
 दं गणो मसि॥ शशी वड इ पुरु कृष्म तै म त वेदि दम मितं श्रेकि ते वसु॥ अतः संग
 यो निभूत आर्भमात्वा यतो ज रिनुः कामं सूनयो॥ एभिर्धर्मिः सुमनो एभि रिक्षि

३६

ममिद्रा गममिपारमेमहि ॥ अमिः पुनः त्रिः ॥
 निरुधातो अमंति गोमिश्विना ॥ इन्द्राद सुन्दरयं तं दुर्भिर्युत द्वे पसः समिपारमेमहि ॥
 १५ ॥ तेऽममंता निरुध्वा ते सोमा स्ता व-त्रहन्ते ॥
 यावन्वावत्याग्नेमहि ॥ १५ ॥ तेत्वामदा अमदना निरुध्वा ते सोमा स्ता व-त्रहन्ते ॥
 सस्यते ॥ यत्कारं वेद शत्रुं ज्ञाप्य प्रतिबुद्धिं पते नि स हस्त्राणि बुद्धयः ॥ युधा युधुमु
 पुवेदे विरुध्वा पुरा पुरस मिदं हंस्यो जसा ॥ मया यद्रिद्रु सरव्या पुरा व निविबेह
 यो नमुनिन्नाममा चिन ॥ तं करं जमुत पर्णयं वधी स्ते जिह्वया निधिग्व्यवर्तनी ॥
 शतावर्गद स्या भिनसुरो नातुदः परिपूता रुजिश्चना ॥ त्वमेतां जनरा जेहि दर्शवधु
 ना सुप्रवसो यजमुषः ॥ वृष्टिं सहस्त्रानवति नवक्रतो निनु के ण रथ्या दूषदा वृणु
 ॥ त्वमाविध सुअवसंतो निमि सवत्रा मभिरिन्द्र वयाणं ॥ त्वम सैकु त्समति

धिग्वमायुमहेराज्ञेयने अरधनायः ॥ यदुहवीं इदेव गोपाः स स्वायस्ते शिवतमा अ साम ॥ तौ
 स्तोषा सुत्वया सुरीरा द्राघीय आयुः प्रतरं दर्शनाः ॥ १६ ॥ मानो अस्मि नम घबन्त त्वं
 हसि न हिते अतुः शवसः परीणशे ॥ अकंदयो न यो भोरुवदना कु धानक्षोणी भियसा स
 मारत ॥ अर्चाश कायशा किनेशनी वनेष्टणवंत मिं द्रमूहयन् न भिष्टुहि ॥ यो ध सुना शव
 सारोदसी उभेदषा वृषवा वृषमो न्यं जने ॥ अर्वा दिवेरुहते श्रुष्यं वृष स्वक्षत्रं यस्य धृष
 तो धृषमने ॥ वृहद्वृवा अमुरा बृहणा वृतः पुरा हरि-धा वृष मोरथो हिष ॥ वृदि वो वृ
 हुतः सानुको पयो वृत्तना वृत्ता शं वरं भिनत ॥ यन्मा यिनो वृंदिना मंदिना धृष छिता
 गनस्तिमश निरुतस्यसि ॥ निवद्वृण क्षिप्व स न स्यमूर्धनि शु स्यस्य विद्वंदिनो राहवृ
 क्ष्मा ॥ प्राचीनैनमन सावर्हणा वता यदद्या वि-क्षुणवः स्ता परि ॥ १७ ॥ त्वमाविध न
 र्यं वृषं यदुं त्वं वृषी निवेय्य शतक्रतो ॥ त्वं यम शं रु व्यधने त्वं पुरा न वति दम यो नव ॥

क २

सधाराजासत्यतिः श्चभुजुजोरातहव्यः प्रतियः शासमिन्वति ॥ कुक्कावायोअभिगुणानिरा
 यसादानुरस्माउपरा ॥ चिन्तेदिवः ॥ असंसमसमसमासुनीषाप्रसामपाअयसासुतुनेम ॥
 येनइइदुषोवर्धयतिमहिक्षकंस्त्विरुक्षन ॥ तुभ्येदेनेवकुलाअडिडुग्धाश्चसुषदेअसु
 साइडुपानी ॥ व्यक्तहितुपयाकाममेषामथामनौवसुदेयायक्षुष ॥ अणमविषदुषण
 दूरंतमोतर्ह्यस्यजतरेषुपर्वतः ॥ अनीमिद्रोनेद्योवृत्रिणाहिताविआअनुष्ठाः प्रवृण
 धुजिघत्ते ॥ सशेवृधमधिधाकृन्ममस्मेमहिक्षत्रजंनपावोर्द्धितव्यं ॥ रक्षा ननोमधो
 नः पाहिस्तुरीन्नायेनेनस्वपत्याइषेधाः ॥ १८ ॥ दिवेअदस्यवृशमाविपप्रथइइ
 नमृकाद्यिबीनुनप्रति ॥ भीअस्तुविष्मांनवृणिभ्यआतपः शिशितेवज्जनेजसेनवसे
 ग ॥ सोअर्धवाननद्यः समुदियः प्रमिगृह्यानिविश्रितावरीमभिः ॥ इइ सोमस्यपीतयेवषायते
 सनासयुअओजसापनस्यते ॥ वेतमिद्रुपर्वतनभोजसेमहोत्सवास्पधमणातिरज्य

सि ॥ प्रवीर्येणदेवतानिनेकितेविश्वस्मादृगः कर्मणेपुरोहितः ॥ सइइनेनमस्युभिर्वव
 स्यतेनारुजर्नेषुप्रब्रुवाणइडियं ॥ यषाहंतुर्भवतिहर्यतोवृषाक्षेमेणधेनामधवायदि
 नि ॥ त्वेति ॥ सइनुहानिसमिथाधिमुज्जनाकणानियुअओजसाजर्नेभ्यः ॥ अधोनु
 अदधतिविषीमतइडोयवज्जनिधमिघत्तेवृधं ॥ १९ ॥ सहिअवस्युः सदनानि
 कृत्रिमाक्षयावृधानओजसाविनाशयन् ॥ योतीषिदृग्वनंरुकाणियज्यवेवसु
 केतुः सतेवाअपः स्तजत ॥ दानायमर्तः सोमपावन्तस्तुतेर्वा नाहरीवदनश्रुदाके
 धि ॥ यमिथासः सारंपयोयइइतेनत्वाकेताआदभुवतिवृणयः ॥ अप्रक्षितवसु
 विभविहस्तयोरषां सहेमनिश्चतोदध ॥ आवृतासोवतासोनकर्तमिस्तनू
 पुतेकर्तवइइभरयः ॥ २० ॥ एषप्रपूर्वीरवतस्यन्मिषोत्पानयोषामुदयस्तुव

३८

णिः॥ दक्षमहेपाययते हिरण्ययुरधमावत्या हरियोगसुभ्रसं॥ तं मुने योने मं निषुः परीणसः
समुद्रं न संकरणे स निष्यवः॥ पतिं दक्षस्य विदधस्य नृसहे गिरि न्वेना अधिरोहते जसा॥
सत्तुर्वणिर्महां अरेणु पौस्ये गिरेर्भृष्टिर्न भ्राजते तु जाशवंः॥ येन शुक्लमाथिनमायसोम
देदु अभाष्टु रा मयं निदामे नि॥ हे वीर्यदित विषात्वारधोतय इंदुसिषत्पुष संनस्य॥ यो
धलुना शवसासेन नाधते तम इयतिरेणु बृहद हरि षणिः॥ विद्यतिरो धरुणमभ्युत
रजोतिष्ठिपो दिव आता सुबहणा॥ स्वमी न्देय न्मद इंदु हर्षाह नृत्र निरपामे अदणवं॥
धि त्वं दिवो धरुणं अजसा धि व्या इंदु सदनं पुमाहिन॥ त्वं मुतस्य मदे अरिणा अ
यो विवृजस्य समया पाष्या रुजः॥ २१ ॥ प्रमं हि छा य बहते बृहद्वयस्य सत्पुष्पा
यत वसं मुनिभर॥ अपा निव प्रवृणो य स्य दुर्धरा ओ विश्वाद्युशवे स अपादते॥ ३३८

ना धतः॥

यो विश्वमनुहासदिष्टयस्मा यो विष्णुः सुखं हरेः॥ यत्पर्वतेन समशीतहय
त इंदुस्य वज्रप्रथिता हिरण्ययः॥ अस्मे भीमाय नमसा समध्वरुषो न शुक्ल आ
भरापनीयसे॥ यस्य धाम श्रवसे नामं द्रियं ज्योतिरकारि हरितो नायसे॥ इमे त इ
इते क्यं पुरं तये त्वाभ्य वरा मसि प्रभवसे॥ न हि त्वदभ्या गिर्वणो गिरः सघृक्षो
णी रि वृप्रतिनो हयं न द्वर्चः॥ नृरित इंदु वीर्यं न वस्मस्य स्पस्तो तुर्मधवत्काममा
हण॥ अनुते घो रं हती वीर्यं मम इयं न ते धृति वीने म् अजसे॥ त्वं न मिंदु पर्वतं
महासुरं वज्रं गवाजिन्यं वं न्नाश्र्व कर्तिथ॥ अवास्त जो निवृताः सत्त्वा अपः
स जा विश्वं दधिषे के वल्ल सह॥ २२ ॥ नृनिस्त हो जा अमृतो नितुं दते होता यद
तो अभव दिव स्वतः॥ विसाधिष्ठे मिः पधि नीरजो मम आदेवता ताह विषा विवो

३९ सः ॥ आस्वमर्त्ययुवमानो अजरस्तु विष्यन्तसे पुत्रिष्ठति ॥ अयो न दृष्टं जुषितस्य
 च रोते दिवो न सानुस्तनयं न विक्रदत् ॥ कृष्णकुड्रे भिर्वसुभिः पुरोहितो होतानिषत्तोर
 यिषावर्मस्य ॥ १ ॥ रथो न विक्ष्वं ज्ञाना न आयुषु व्यानुषग्वार्यो देवैर्नृणां ॥ विवाते ज्ञेते
 अतः संपुतिष्ठते रथो जुह्विः स्त्रिया तु विषणिः ॥ तृषु यदग्ने वृनिनो वषायसे वृक्षं
 तत्तमुरुशो दमे अजर ॥ तपुर्जो भो वन आवाते नो दिना युधे न साकां अवका निवे सग ॥
 अभिप्र जंनर्हितं पाजसार जं स्का तु श्वरर्थं भयते पतत्रिणः ॥ २३ ॥ ॥
 तृषु धूमर्गवो मानुषे धारयि न नारु सुहव जनेभ्यः ॥ होतारमग्ने अतिथिं वरेण्यं
 मित्रं न शो वं दिव्या युजर्मेन ॥ होतारं ससक्तं को द्यजिष्ठं वा घतो वृणो ते अश्वरे
 पु ॥ अग्निं विष्वेषामर्तिं वस्त्रं नां सपर्या मिप्रये साया मिरत्नी ॥ अछिद्रास्तनो ३९

सहसो नो अद्यस्तो न भ्यो मित्रमहः शर्मय ॥ अग्ने गृणतमहं सतु व्यो जौ न पातु
 मित्राय सीभिः ॥ न वा वरुथं गृणते विभावो भवामघ वन्मघ वद्वः शर्म ॥ सुरुष्या मे
 अहं सो गृणतं प्रातर्मुक्षु धिवा वं सुर्जगम्यात् ॥ २४ ॥ वपाइदग्ने अग्नयस्ते
 अन्ये त्वे विष्वे अस्मत्मादयेते ॥ वैश्वानरना भिरसि क्षितीनां स्तुणैव जनानुप
 दि मिद्ययं च ॥ सूर्या को ना भिरग्निः दधि व्या अथा भवद्वती रोदस्यो ॥ तत्वा देवा
 न सो जयंत देवै वैश्वो वरुथो निरिदार्थाया ॥ आस्तुर्यं नरुमयो भ्रवा सो वैश्वानरे
 दधिरेना वस्त्रं नि ॥ याषवते घोषधी घृक्ष यामानुषे ॥ अस्ति स्य राजा ॥ बृहती ई
 वस्तु न वेरो देसी गिरो होता मनुष्यो अक्षः ॥ स्वर्वते सत्यं शुभाय पुर्वी वैश्वानरा
 युनतं माययुक्ता ॥ दिवा ध्वेने बृहती जान वे हो वैश्वानर प्ररि रिरि नेम हित्वा ॥ राजा

४०
 कृष्णानामसिमानुषीणां युधादेवैभ्यो वरिविष्क कथं ॥ प्रहसं हि त्वं वृषभस्य वोचं यं पूर्वो
 वृत्रहणं सवते ॥ वैश्वानरो दस्युमुग्निर्जघन्वां धेनोक्ताष्टा अवशं वरं नेत्रां वैश्वान
 नरो महिम्नाविष्क केषिर्भरद्वाजेषु यजतो विभावा ॥ शानवने यशतिनीमिरजितः
 पुरुषीधे जरेतेऽस्तु तावान् ॥ २५ ॥ वाङ्मयशसं विदर्यस्य कृतं सुप्राव्यं हुतं स
 द्यो अर्थो ॥ द्विजन्मानं यमि वप्रशस्तरति भरद्वाग वेमातरिष्वा ॥ अस्पशसु रनया
 सः सवने हविर्भनतु शिजो ये नमर्ताः ॥ दिवश्चिमुवोन्यसादिहो नाष्ट्यो विशपति विष्क
 वेधाः ॥ तं न व्यसीह दआजायमानमस्मत्क कर्तिर्मधुजिह्मश्याः ॥ यम्विजो हज
 नेमानुषासः प्रयस्वंत आयवो जीजर्तत ॥ उशिष्यावको वसुमानुषेषु वरेण्या हो
 तां धायि विष्क ॥ दसनाग्रहपतिर्दमया अ ॥ जिभुवद्रयिपती रथीणां ॥ तं वा वयं ष-०

तिमजेरथीणां प्रशंसामो मुतिभिर्गते मासः ॥ आशुन वा जं नरं मर्जयंतः प्रातर्म ० ॥
 २५ ॥ अस्माद्दुप्रतुवसेतु राय प्रयानहर्मिस्तोमं माहिनाय ॥ ऊनीषमायाधिग
 वृओहमिद्राय ब्रह्माणि रतं नमा ॥ अस्माद्दुप्रयद्रवप्रयसिभराभ्यां गुषबाधे सुवृत्ति ॥
 इद्राय हृदामनसामनीषा प्रलापयेधियो सजयंत ॥ अस्माद्दुत्यमुपमं स्वर्षाभ
 राभ्यां गुषमास्येन ॥ महिषमहोक्तिभिर्मनीनां सुवृत्तिभिः सुखिवाधये ॥ अस्मा
 द्दुस्तोमं संहिनोमिरयं नतष्टे वृत्तिनाया ॥ गिर्युगिर्वाहसे सुवृत्तीद्राय विष्क
 सिन्वमेधिराय ॥ अस्माद्दुःसत्तिमिवश्च वस्येद्रायार्कं कृष्णसमं जे ॥ वीरदा
 नोर्कं संवृद्धये पुरां गूर्तं वसेदं माणि ॥ २६ ॥ अस्माद्दुस्वष्टीते क्षद्रजस्वपे स
 मं स्वयोरणाय ॥ वृत्त्ये विद्विद्ये नमर्मनुजं नीशानस्तुता कियेधो ॥ अस्पेद्रुमा
 तुः सवनेषु सद्यो महः शिवं पविवां नार्वजा ॥ सुषायदि सुः पचने सहीया निधये ॥ २७

शहतिरोअदिमस्ता॥ अस्माद्दुग्नाथिदेवपत्नीरिद्रायाकर्महितंयुव॥ परिघावा
 दधिबीजंनैवनास्येतमहिमानुपरिष्टः॥ अस्येदेवपरिरिवेमहितेदेवस्तेपिया
 :पयंरिश्वा॥ स्वरादिद्रादमयाविष्मर्तस्यरिर्मजोववक्षेरणा॥ ५॥
~~अस्येदेवशर्वसाधुषंतुविरुद्धजैणवैमिदः॥ जानब्राणाधुव~~
 नीरमुचदभिप्रवोदावनेसचैता॥ २८॥ अस्यदुन्निषसांतुसिधवःपरिषद्वैण
 सीमयंछत॥ ईशानकदाशुषेदशस्यनुवीनयेगाधेनुवणिःकः॥ अस्माद्दुप्रभंरा
 त्तुजानोवजाय वज्रमीशानःकियेधा॥ गोर्नपर्वविरदातिरश्चेष्टनणीस्यपां
 चरथ्यै॥ अस्यदुप्रभंरिहपुर्व्याणितुरस्यकमीणिनव्यःउक्थे॥ युधेयदिष्टानःआर्युधा

वसारंतुसिधवःपरिषद्वैणसीमयंछत॥ ईशानकदाशुषेदशस्यनु
 वरतयेगाधंतुवीणिःकः॥ अस्माद्दुप्रभंरातुजानोवजाय वज्रमीशानः
 कियेधा॥ गोर्नपर्वविरदातिरश्चेष्टनणीस्यपांचरथ्यै॥ अस्यदु
 प्रभंरिहपुर्व्याणितुरस्यकमीणिनव्यःउक्थे॥ युधेयदिष्टानःआर्युधा
 न्युधायमागोनिरिणातिशर्त्तु॥ अस्यदुभियागिरयश्चदृक्काद्यावी
 वभ्रमाज्जनुषस्तुजेते॥ उपोषेनस्यजोगवानःओणिंसयोभुवहीयीय
 नोधा॥ अस्माद्दुदुल्यदनुदाय्यवामेकोयद्वैभूरीशानः॥ प्रेतशंस
 र्यपस्यधानंसौवश्येमुषिमावदिद्रः॥ एवातेहारिवाजनामुवत्कीद्वज्रसा
 णिगोतमासोःअक्रन॥ ऐषुविश्वेशसंधियेधाःप्रातर्मक्षधियावमुज

PAGE(S) MISSING
NOT AVAILABLE

Folio Nos

42 To 46

सं. प्र. ४
॥ ५ ॥

गम्यात् ॥ २९ ॥ ॥ इति प्रथमाष्टके चतुर्थोऽध्यायः ॥
॥ ॐ ॥ प्रमत्तहेशवसानायै शूषसां गृध्रं गिरिवंशेऽंगिरस्वत ॥
सुवृत्तिर्भित्तुवतः कर्मियायाचीमा कर्तुं विवृताय ॥ प्रवोमुहे महित
मोभिरध्वमां गृध्रं शवसानायुसाम् ॥ येनात्रः पूर्वापितरः पदज्ञाऽअर्व
तोऽंगिरसो गाऽअर्विदन् ॥ इन्द्रस्यांगिरसां चैद्योविदत्सुरमातर्नयाय
ध्रासिं ॥ बृहस्पतिर्भिनदाद्विदद्गाः समुस्त्रियाभिर्विवशंतनरः ॥ समुष्ट
भासस्तुभासमविभ्रेः स्वरेणाद्विस्वर्चोऽनुवर्ग्विः ॥ सूर्ययुभिः फलिगभिर्द
शक्रवल्ग्वरेण दरयोदशर्विः ॥ गृणानोऽंगिराभिर्देसाविवरुषसास्यै
ण गोभिरध्वः ॥ विभ्रम्याऽअप्रथयऽइन्द्रसानुदिवोरजऽउपरमस्तभायः ॥

राम
॥ ५ ॥

॥ १ ॥ तदुप्रयक्षतममस्य कर्मवस्मस्य वारुतममस्तिदंसः ॥ उपहृरेय
दुपराऽआर्वेन्वन्ध्वं सोन्यऽश्वतस्त्रः ॥ द्विताविवृत्तिमनजासनीकाऽ
अयास्यस्तवमानेभिरुर्केः ॥ भगानमनेपरमेव्यैमन्धारयुद्धोदसीसुदं
साः ॥ सनादिवंपारिभ्रमाविरूपिपुत्रधुर्वीयुवतीस्वेषिरेवैः ॥ ॥ स्तोत्र
रक्तोषारुर्गाद्विर्वपुर्भिरावरतोऽभन्यान्या ॥ सनैमिसुरव्यंस्वपस्यमा
नः सुचुर्दीधारशवसासुदंसाः ॥ आमासुचिदाधिषेपुक्कमंतः पर्यः द
स्तासुरुशद्रोहिणीषु ॥ सनात्सनीकाऽअवनीरवाताव्रतारक्षतेऽअमताः
सहोभिः ॥ पुरुसहसाजनयो नपत्नीर्दुवस्यंतिस्वसीरोऽअक्रयाणं ॥
॥ २ ॥ सनायुवोनर्मसानव्योऽअर्केर्वस्यवोमंतयोदस्मददुः ॥ पतिन

सं. ५५
॥४८॥

पत्नीरुशतीरुशंतेत्युशंतिवाशवसावन्मनीषाः॥ सुनादेवतवरायोगभ
स्तोनक्षीयन्तेनोपदस्यतिदस्मा॥ द्युमाः॥ अस्मि कर्तुमीः॥ इन्द्रधीरः॥ शिशीश
वीवस्तवत्तः॥ शवीभिः॥ सुनायुतेगीतमः॥ इन्द्रनयमर्तसु दुहृतिरियोर्जन
य॥ सुनीथार्यनः॥ शवसाननोधाः॥ प्रातसंक्षधियावसुर्जगम्यात्॥ ३॥
त्वंमुहोः॥ इन्द्रयोदुशुषेर्धावाजिज्ञानः॥ रथिवीः॥ अमेधाः॥ यद्वेत्तेविष्णो
गिरयश्चिद्वीक्षयादृक्कासीः॥ किरणनैजन्॥ आयद्वीः॥ इन्द्रविज
तावेरातेवर्जजरावाकोधीत॥ येनाविहयतक्रतोः॥ अमित्रान्पु
द्वुष्मासिपुरुकृतपुवः॥ त्वंसत्यः॥ इन्द्रधुसुरेतां त्वमभुक्षानयेस्त्वं
षाट्॥ त्वंशुर्लुजनेरुक्षः॥ आणोयूतेकुत्सायद्युमतेसवीहन्॥ त्वं

राम
॥४८॥

॥४८॥

त्यादिन्द्रबोदीः॥ सखावृत्रंयद्वज्रिन्वषकर्मन्नुभ्नाः॥ यद्वशूरवृषमणः
पशुवेर्विदस्यैर्योनावर्द्धतोवथाषाट्॥ त्वंहत्यादिन्द्रारिषण्यदृकस्यवि
न्मताममजुष्टो॥ व्यस्मदाकाः॥ अवीतिवर्धनेवैवजिन्वृथिद्युमित्रान्॥
॥ ४ ॥ त्वंहत्यादिन्द्रार्णीसातोस्वमीकृनेरः॥ आजार्हवन्ते॥ तवस्वधावः
द्वयमासंमृगः॥ कुतिवर्जिषतसायाः॥ भूत॥ त्वंहत्यादिन्द्रसुधयुध्यन्
रोवजिन्पुरुकुत्सायददः॥ बर्हिर्नयत्सुदासेवथावर्गं॥ होराजुन्वर्िवः
पूरवैकः॥ त्वंत्यानः॥ इन्द्रदेवसिन्नामिषुमापोनपीपयः॥ परिज्मन्॥ य
योशूरप्रत्युस्मथ्यं॥ यस्मिन्वमर्जंनविश्वधुक्षरं॥ अकारितः॥ इन्द्रो
तमिषिर्ब्रह्माण्योक्ता नर्मसा॥ हरिभ्यः॥ सुपेशंवाजुमाभरानः॥ प्रातम

सं. प्र. ५
॥५॥

खादुयोनरः॥ ७ ॥ हिरण्ययैभिः पुविभिः पयोवधुः उज्जिघंतः आपुथ्यो
नयवतान॥ मखाः अयासः स्वसुतो भुवच्युती दुधुतुतो मरुतो भ्राज ह
एयः॥ एषु पावकं वनिजं विवर्षिणं रुद्रस्य सुतं हवसिगृणीमसि॥ रजस्तु
रिव संसारं तं गणमजीविणं वर्षणं सश्वतश्च ये॥ प्रनृसमतुः शर्वसा
जनोंः आर्तवस्थो वः कुती मरुतो यमावत॥ अवैद्वि वीजं धरति धनानभि
गष्टक्यं क्रतुमाक्षेति पुष्यति॥ वर्ह्यं मरुतः एतु दुष्टं द्युमंतं शुभं
सुधवस्तु धनत॥ धनस्य तं मुक्थ्यं विश्वं वर्षिणं तो कं पुष्ये स तं नयं शतं हि
माः॥ नृधिरं मरुतो वीरवंत मतीषा हं गयि मस्मा सुधत॥ स हस्तिर्गणति
नैशशुवां सै प्रातर्मुक्ष॥ = ॥ पश्वान तां सुगृहावर्तंतं नमो युजा नंत

राम
॥५॥

मोवर्तंत॥ सजोषा धीराः पदेरनुसन्नुपत्वा सीदन्विश्वेयजत्राः॥ कृतस्यंदे
वाः अनुव्रता युधुवस्यरिडिघोर्निभर्म॥ वर्धंती मार्पः पुन्वा सुशिश्विमृ
तस्य योना गमे सुजीतं॥ पुष्टिर्नरुणाक्षितिर्न एष्वीशिरिर्न भुज्जक्षोद्वा
न शंभु॥ अत्यो नाज्जु न्सर्ग प्रतक्तुः सिधुर्नक्षोदुः कः ईवराते॥ जामिः सि
धुजो भ्राते वस्व स्तामिभ्यां नरा ज्ञा वनो न्यात्ति॥ यद्वा तं ज्ञतो वना व्यस्था
दग्निर्हंदा त्रिरोमा एष्टियाः॥ श्वसित्य सुहंसो नसीदन् क्रत्वा चैति को
विशामुषु भुत॥ सोमो न वेधाः कृतप्रजातः पशुर्न शिर्वा विभुर्दुरेभाः॥
॥ ९ ॥ रायिर्न वित्रा सरोन सुदगा युर्न प्राणो नित्यो न सुनुः॥ तको न भर्त्ति
वर्ना सिषज्जि पयो न धेनुः शुर्विर्विभावा॥ दाधारक्ष ममो को नरुणा यजो

सं. प्र. ५
॥ ५१ ॥

नपुको जेतु जनीनां ॥ ऋषिर्नस्तु भव विक्षुप्रशस्तो वाजीन प्रीतो वयो दधा
ति ॥ दुरो केशो विः केतुर्न विर्यो जाये वयो ना वरं विश्वस्मे ॥ वित्रो यदक्षी
दृश्वेतो न विक्षुरथो न रुक्मीलेषः समस्तु ॥ सेने वसुष्ठा मे द धा त्यस्तुर्न
दिद्युत्तेष प्रतीका ॥ यमो ह जातो यमो जनि त्वं जारः कुनीनां पतिर्जनीनां ॥
तर्वश्वगार्था वयं वसत्यास्तं गगनो न क्षतः दुष्टं ॥ सिधुर्न क्षोदः प्रजी चरि नो
न वतु गावः स्वर्दृशी के ॥ १० ॥ वने पुजायुर्मते पुमिर्वणीते श्रुष्टि राजे
वाजुर्य ॥ क्षेप्तो न साधुः केतुर्न सद्रो भुवत्स्वा धीर्होता ह्युवाट् ॥ हस्ते द
धानो नृणां विश्वान्य मे देवा न्धा क्रु हा विषी दन ॥ विदती मन्त्रन रोधि यं
धा हृदा यत्तृष्टान्मत्रोऽशंसन् ॥ अजो न क्षां दा धारं पृथिवी तस्तं

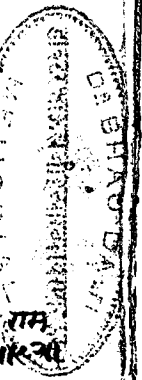
त्रो

राम
५५१॥

द्यां मंत्रोभिः सुत्ये ॥ प्रिया प्रदानि पुष्पोनि पाहि विश्वायु रग्ने गुहा गुहं गा ॥
युः ई वि के तु गुहा भवतु मायः स सा दधारा मृतस्य ॥ विये च तल्य ता स
पतः आदि दस्त नि प्रववा चास्मे ॥ वियो वीरुत्तुरो धन्म हित्वा त पुजाः
इत प्रस्तुतः ॥ विनि रपां दमे विश्वा युः सद्ये व धाराः संमाय चक्रुः ॥ ११ ॥
श्रीण न्नु पे स्था दिर्व भुरण्युः स्था तु श्वर धं मुक्त न्यूर्णीत ॥ परि य दे प्र
मे को विश्वे प्रा भुवद्दे वो देवानां म हित्वा ॥ आदि ते विश्वे कर्तुं नु पंत शु क्राद्य
देव जी वो जनिष्ठाः ॥ भजे त विश्वे देव त्वं नामः कृतं स पतोऽनुम तमे वै ॥ क
तस्य प्रेषाः कृतस्य धातु विश्वा यु विश्वेऽप्यो सि चक्रुः ॥ यस्तु भ्यं दा
शा द्यो वा ते शिक्षा तस्मै चि कित्वा न्नायं देय स्व ॥ हो ता नि वं तो म तो र पत्ये

सं. प्र. ५
॥५२॥

सविन्वासंपतीरयीणां॥ इहं तुरेतोमिषस्तनषु संजानतुस्वेदक्षेरम
रा॥ पितुर्नपुत्राः कर्तुं जुषतुश्रोषुन्येऽस्य शासंतुरासः॥ विरायः औ
र्पोदुरः पुरुषुः पिपेशनाकुंस्तुभिदेर्मना॥ १२ ॥ शुक्रः शुभ्रुक्राः उक्ते
नजोरः प्रप्राससीचीदिवोनज्यातिः॥ परिप्रजातः कलावभूथ भुवोद
वानोपितापुत्रः सन्॥ वेधाः अदितोः अग्निर्विज्ञानन्धुर्नगोनास्वादी
पितृनां॥ जनेनशेवः आदूर्यः सन्मध्यनिर्घतोरण्वादुरेणे॥ पुत्रो नजातो
रण्वादुरेणेवाजीनप्रीतोविशोवितारीत॥ विशोयदहे नभिः सनीकाः अ
ग्निर्देवत्वाविश्वान्यश्याः॥ नकिंच पुताव्रतामिनेति नभ्यायदेश्यः शुचि
कथं॥ तनुतेदं सोयदहं नमामैर्नभिर्यद्युक्तो विवेरपीसि॥ उषानजा

रोविभायोस्तः संज्ञातरूपश्चिकेतदस्मे॥ तनावहंतो दुरोच्यं नवैतावि
श्वेस्वदंशकि॥ १३ ॥ जनेमपुवश्योर्मनीषाः अग्निः सुशोकोविश्वान्य
श्याः॥ आदेव्यानिव्रताधिकित्वा नामानुषस्यजनस्यजन्म॥ गतोयोऽअपां
गर्भोवनीनां गर्भश्चस्थातागर्भश्चुरथ॥ अद्वैविदस्माः अंतदुराणेविश
नविश्वोऽअमृतः स्वाधीः॥ सहिष्णुपावोऽअग्नीरयीणां दाशुधोऽअस्माः अ
रं सुतेः॥ एताधिकित्वा तस्मानिपोहिदेवानां जन्ममर्तोश्चविद्वान्॥ वर्धन्यं
पुवः क्षुपोविरूपाः स्थातुश्चरथमृतप्रवीण॥ अराधिहोता स्वर्गनिर्वतः ह
ण्वान्विश्वान्यपांसिमुत्था॥ गोषुप्रशंसिबनेषुधिषेसरतावर्ष्वेवल्लस्वणे॥
वितानरः पुरुजासपयस्यिदुर्नेजिवाववेदोभरंत॥ साधुर्नगधुरस्तेवश्यो

सं. प्र. ५
॥५॥

यातेव भीमस्त्रिषः समस्तु ॥ १४ ॥ उपप्रजिन्वन्नुशतीरुशं वं पातुं न नित्यं
जनयुः सुनीकाः ॥ स्वसारः श्यावीमरुषीमजुप्रन्त्रिमुच्छंतीमुषसुनगायः
॥ वीकुविद्वह्नापितरोनः इवथेरद्विरुज्जन्गिरिसोरवेण ॥ वृकुदिबोद
हुतो गातुमस्मैः अहः स्वविविदुः केतुमुत्ताः ॥ दधेन्नुतंधुनयन्नस्य
धीतिमादिदयोदिधिघोऽविर्भजाः ॥ अतथ्यंतीरपसीयुल्लादिवाल्न
त्सप्रयसावुर्धयतीः ॥ मथीबदीविर्भतोमातरिश्वागृहेरुहेश्येतोजेह्यो
भूत ॥ आदीराज्ञेनमहीयसुसबासन्नादृत्यऽभृगवाणोविवाय ॥ महेय
त्पितुः ईरसीदिवेकरवत्सरत्पशुन्यश्चिक्त्वान् ॥ सुजदस्ताधुतादिद्यु
मस्तेस्वायीदेवोऽहुतप्रतिविधात ॥ १५ ॥ स्वः आयस्तुभ्यंदमुः

राम
॥५॥

आविभातिनमोवादाशां दुशतोः अनुद्युत ॥ वधोऽग्नेवयोऽस्यद्विवह
यासंज्ञायासस्यसुरधुपजुनासि ॥ अग्निविश्वोऽभिपृक्षः सवन्तेसमु
द्रंनस्ववतः सप्तयुद्धीः ॥ नजामिभुर्विचिकितेवयोनोविदादेवेषुप्रमति
विकित्वान् ॥ आयदिवेनपतितेनुः आनुहुद्विरतोनिर्विकुंघोरभीकैः ॥ अ
ग्निः शर्धमनवुद्ययुवनिस्त्राध्यजनयत्सुदयञ्च ॥ मनोनयोर्ध्वनः सुद्यः
एत्येकैः सत्रासूरोवस्तः ईशे ॥ राजानामित्रावरुणासुपाणीगोबुधियमुस्यतं
रक्षमाणा ॥ मानोऽग्नेसुरव्यापित्र्याणिप्रमर्षिष्ठाऽभिदिद्विकृविः सन् ॥
नभोनरूपंजहिमामिनातिपुरातस्याऽभिशास्त्रेरधीहि ॥ १६ ॥ निकाय्यवे
धसुः शश्वतस्कुहस्तेदधोन्नोनयीपुरुषाणि ॥ अग्निर्भुवद्रथिपतीरथीणंसु

सं० प्र० ५
॥५४॥

त्राचक्राणोऽभ्रमतीतिविश्वा॥ अस्मिन्वत्संप्रतिपत्तंनर्विदन्तिबंतोविश्वेऽं
मृताऽअमृताः॥ अमृताऽपदयोधिपुंथास्तस्थुःपदेपरमेवावर्गनेः॥ त्रिस्तोय
दग्नेशरदस्वामिदुर्विद्यतेजुश्चयः संप्रयोजन॥ नामानिचिदधिरेयुजिया
न्यस्तदयंततत्त्वः॥ सुजीताः॥ आरोदसीवहृतीवेविदनाः प्ररुदियाजाभिरय
जियासः॥ विदन्तैर्निमर्धिताविक्लितानांमिपदेपरमेतस्थिवांसैः॥ संज्ञाना
नाऽउपसीदन्ताभिजुपलीवंतो नमस्यन्तमस्यन्॥ एरिक्कोसस्तन्वः कण्व
तस्वाः सरवासरव्यर्निमिधिरक्षमाणाः॥ १० ॥ त्रिः सप्तयदुह्यानिवेः
इत्युदाविदन्तिहैताग्रजियासः॥ तेभीरक्षंतेऽभ्रमंतसुजावाः पृथ्व्यस्थ
तद्वत्पर्यवपाहि॥ विद्वैऽअग्नेवयुनानिक्षितीनांया नुषक्शुरुधोजीव

राम
॥५४॥

सेधाः॥ अंतर्विद्वैऽअर्धनोदेवयानानतंदोदृतोऽअभवोद्विर्वाट॥ स्वाध्वो
दिवः आसुप्तयुक्तीगुयोदुरोयत्तुजाऽअजानन॥ विदङ्गयैसरमादृक् सूर्येय
नोनुकुमानुषीभाजतविद॥ आयविश्वस्वपुत्यानितस्थुः दण्वा नोमोऽअ
मृतत्वायगातुं॥ मुक्तामहर्जिः पृथिवीवितस्थमातापुत्रैरादितिर्धायसेवे
अधिभ्रियंनिदधुश्चार्हमस्मिन्निवोयदक्षीऽअमृताऽअहर्णवन्॥ अर्ध
क्षरतिमिध्वानेसुष्टाः प्रतीचीरन्तेऽअर्धो रजानन्॥ १० ॥ शयनेनयः
पितृविजोर्वयोधाः सुप्रणीतिश्चक्रितुषानशासुः॥ स्योनशीरतिथुर्नवी
णानोहोतैवमयविधुतोवितरीत॥ देवानयः सवितासत्यमन्माकलोनिषा
तिरुजनाजिविश्वा॥ पुरुप्रशस्तोऽअमतिर्नसत्यऽआत्मेवशेवादिधिवा

सं. प्र. ५
॥ ५५ ॥

य्यो भूत ॥ देवोनयः पृथिवी विश्वधीयाः उपक्षेति हितमिच्छोनराजा ॥ पुरः
सदः शर्मसदानवीराः अनवद्या पातजुष्टवना ॥ तंतानरादसः आनिर्त्य
मिद्धमवेसवता क्षतिवधुवासु ॥ अर्धद्युन्ननिदधुभैर्यस्मिन्मवी विश्व
सुधरुणोरपीणा ॥ विष्टोऽग्नेमधवीनोः अशुर्विसूरयो ददतो विश्वमा
युः ॥ सनेमवार्जसमिथेष्टयो भागदेवेषुश्रवसिदधानाः ॥ १९ ॥ ऋतस्यहि
धुनवोवावशानाः स्मदधीः पीपयंतुधुमक्ताः ॥ पुरावतः सुमतिभिर्क्षमाणा
विमिधवः सुमयाससुराद्री ॥ त्वेऽग्निमुमतिभिर्क्षमाणादिविश्ववोदाधरे
याज्ञियासः ॥ नक्तचक्रुरुषसाविरुपेष्टुल्लुचवर्णमरुणं वुसंधुः ॥ यान्ना
येमत्ती न्सुष्टोऽग्ने तस्याममुधवीनो वयं वै ॥ द्वायेव विश्वेषु वनंसि स

राम
॥ ५५ ॥

क्ष्यापप्रिवानो दसीः अंतरिक्षं ॥ अर्वाक्षिरग्नेऽर्वातो नृभिर्नृन्वीरवृशान्व
नुयामावोतः ॥ दृशानासः पितृविष्वस्यरायो विसूरयः शताहिमानोः अशुयः ॥
एतातः अग्नः उच्यथानिवधोऽसृष्टानि संतुमनसे ददेवै ॥ शक्तेमरायः सुधु
रोयमेतेषुश्रवो देवमर्तुदधानाः ॥ २० ॥ उपप्रयतोऽध्वरं मंत्रवाचैश्च
नयै ॥ आरः अस्मि चरन्वते ॥ यः स्त्रीहृती बुधुर्व्यः संजग्मानो मुह्यिषु ॥
अरक्षद्वाशुषेगयै ॥ उत ब्रुवतु जंतवः उदाग्निर्वृहाजीनि ॥ धुतं जयोरणै
णे ॥ यस्य दूतोऽमिक्षये वेविद्व्यानि वीतये ॥ दस्मत्पुणो व्यध्वर ॥ तमि
त्सुहव्यमगिरः सुदेवसंहसो यदो ॥ जनाः आहुः सुब्रह्मिष ॥ २१ ॥ आचु
वर्हासितोः दुहदेवोः उपप्रशस्तये ॥ द्व्यामुश्रवं द्रवीतये ॥ नयोरुपद्विरश्वः

सं. प्र. ५
॥५६॥

श्रुपवेरथस्य कञ्चन॥ यदग्नेयासि दृत्यं॥ त्वोतो ब्राह्म्य क्रयोभिपूर्वस्मा
हर्षर॥ प्रदाश्वोऽग्नेः अस्थात॥ उत द्युमत्सुनीर्यं बृहदग्नेविवाससि॥
देवैर्यो देवदाशुषे॥ २२ ॥ जुषस्व स प्रथस्तुर्वचो देवशरस्तमं॥ हव्या
जुक्ता नः आसनि॥ अथ तिः अगिरस्तमाने वेधस्तमाप्रियं॥ वोचे मुञ्ज ह
सानुसि॥ कर्त्तुं जामिर्जनानामग्ने को दाश्वध्वरः॥ को ह कास्मिन्नामि श्रुतः॥
त्वं जामिर्जनानामग्ने मित्रोऽसि प्रियः॥ सखा सास्वभ्यः ईड्यः॥ यजो
नो मित्रावरुणा यजो देवाः कृतं बृहत्॥ अग्न्यभिस्वदमं॥ २३ ॥ कातः उ
पैतुर्मर्त्तसावराय भुवदग्ने शंतं मा कर्मनीषा॥ को वा युजैः परिदक्षतः आ
प्रकेन वा ते मर्त्तसादाशेम॥ एतद्ग्नः दुह होता निषीदा दध्वाः सुपर्ः एताभ

राम
॥५६॥

वानः॥ अर्वातां तारोर्दसी विश्वमिन्वेयजो मुहे सोम नु साय देवात॥ प्रमुविश्या
ने ह सो धर्ष्यग्ने भवायुजानो मा भिशक्ति पावो॥ अथा वै ह सोमं पति हरि
भ्या मा तिथ्यमस्मि च ह मा सुदात्रे॥ प्रजावता वचसा वक्रिशसा च दुर्वानि च
सत्सु ह देवैः॥ वर्षे होतु मृतपोत्र्यं जत्र वोधि प्रयंत जनि तुर्वसं नो॥ यथा
विप्रस्य मेवुषो हविर्नि देवाः अयजः कुविभिः कविः सन्॥ एवा होतः सत्य
तरत्वमग्ने मुद्रया जुहोय जस्र॥ २४ ॥ कृषादाशे माग्नेयैका स्मि देव
जुष्टो व्यते भामि नेगी॥ यो मर्त्येषु मर्त्तः कृता वा होता यजिष्ठः इत्सुणाति
देवान्॥ योऽध्वरेषु शंतमः कृता वा होता तमूनमो भिराकणु ध्वं॥ अग्नि
र्यद्वर्त्तय देवा न्त्सवा बोधाति मर्त्तसायजाति॥ सहि क्रतुः समर्यः ससा

सं. प्र. ५
॥५॥

धुमित्रो न भूदङ्ग तस्मिन् यथा ॥ तं मे धेनु प्रथमं देवपुंतीर्विशः उपज्जुवते ॥
स्ममारी ॥ स नो नृणां नृते मोरिशादाः अग्निगिरौ वसावेतु धीति ॥ तन
ये मधवानः शर्विष्ठा वाजं प्रस्तताः दुषयंत मनसः ॥ एवाग्निगोते मे भिक्षु
तावा विप्रैरिस्तो यज्ञा तवेदाः ॥ स एषु धुमनेपीपयत्स वाजं सपुष्टं यति
जोषमावेकित्वान् ॥ २५ ॥ अभित्वा गोतं मागिराजा तवेदो विवर्षणे ॥
धुमनेरभिपूजो नुमः ॥ तमुत्वा गोतं मागिराजयस्का मोदुवस्यति ॥ धुमने
रभि ॥ तमुत्वा वाजसातममंगिरस्वद्वामहे ॥ धुमने ॥ तमुत्वा वृत्रह
ते मयो दस्यै रव धनुषे ॥ धुमने ॥ अबो वा मरुद्गणाऽअग्नये मधुम
हवः ॥ २६ ॥ हिरण्यके शोरजं सोविष्टारे द्विधुमिर्वातः द्वधुमिर्वातः ॥

धुमने

राम
॥५॥

शुचिभ्राजाऽउषसो न वेदय शस्वतीरपस्युवोन सुत्या ॥ आते सुपुर्णाऽअ
मिनंतः एवैः हृष्णो तो नावदुषभो यदीदं ॥ शिवाभिर्न स्मयमाना गिरागात्
तत्तिमिदं स्तनयं त्यभ्रा ॥ यदीदृत्तस्य पर्यसात्तयानो न यन्तु तस्य पृथि
भीरुजिषे ॥ अयमा मित्रो वरुणः परिज्मा त्ववेंदुं सुपर्णस्य योनौ ॥ अले
वाजस्य गोमृतः ईशानः सहसो य हो ॥ अस्मर्धहि जातवेदो मद्भि श्रवः ॥ सः
इधानो वसुक् विरान्ति शिळे न्योगिरा ॥ रेवदस्मभ्यं पुर्वणी कदीदिहि ॥ सुपो
राजन्तु तत्तनाग्नवस्तो रूतोषसः ॥ सतिग्म जं स रक्षसो दहप्रति ॥ २७ ॥ अ
वा नोऽअग्नः कृतिभिर्गीयत्र स्य प्रसमीना ॥ विश्वा सुधीषु वध ॥ आनोऽअ
ग्निरयि भरसत्रा साहं वरण्य ॥ विश्वा सुष्टु दुष्टर ॥ आनोऽअग्ने सुचेतु

स्य

सं. प्र. ५
॥५८॥

नारयिं विश्वायुषो वसं॥ मादुर्ध्वं हि जीवसे॥ प्रपूतास्तिग्मशोचिषे वाचो
मोतमाग्नये॥ भरस्व सुस्तु युगिरिः॥ योनोऽग्नेभिर्दासुत्येति दूरं पदीष्ट
सः॥ अस्माकमिदं धेनुर्भव॥ सहस्राक्षो विवर्षणिरग्नौ रक्षोऽसि संधति॥
होता गजातः प्रथमः॥ २८ ॥ इत्थाहि सोमः इन्मदेव ह्य्राचकार वर्धनं॥
शर्विष्ठवज्रिन्नोर्जसा पथिव्यानिः शशाः अहिमर्चन्त नु स्वराज्यं॥ स त्वाम
दृष्ट्वा मदः सोमः श्येनाभूतः सुतः॥ येन वृत्रं निरुद्धो जुघंथ वज्रिन्नो
र्जसा चूर्ननु०॥ प्रेत्य सीहि धृष्टहि न तु वज्रो नियसते॥ इदं नृणां हि तेशवो
ह नो वृत्रं जयाः अपो चूर्ननु०॥ निरुद्धं म्याः अर्धं वृत्रं जघंथ निर्विक॥
सृजामुरुत्वंती रवर्धजीवधन्याः दुमाः अपो चूर्ननु०॥ इदं वृत्रस्य दोधतः॥

राम
॥५८॥

सानुवज्रं णहीकृतः॥ अभिक्रम्या र्वजिघ्रते पः समीप्य चोदयन् चूर्न
नु०॥ २९ ॥ अधिसानो निजिघ्रते वज्रं णशतपर्वण॥ मुदानः दुद्रोऽ
अर्धसः सार्वभ्यो गानुमिच्छत्य चूर्ननु०॥ इदं तुभ्यमिदं द्वौ नु तं वाजि
न्वीर्यं॥ यद्दत्तं मायि नैमृगं तमुलमाययाव धीरि चूर्ननु०॥ विते वज्रो सोऽ
अस्थिरन्नवृतिना व्यावृत्तः॥ महत्तः इदं वीर्यं वाक्कोस्तु बलं हितमर्चन्
नु०॥ सहस्रं साकर्म चैत पारिष्टो भतविश्रुतिः॥ शतेन मन्त्रेण न वारिद्र्यं
ब्रह्मो घेतुमर्चन्नु०॥ इदं वृत्रस्य ताविधा निरुहन्त हसा सहः॥ मह
तदस्य पोष्यं वृत्रं जघन्वाः असृजुद चूर्ननु०॥ ३० ॥ दुमाश्च तव मन्य
वेवर्षेते भियसा मुही॥ यदि द्रवज्रिन्नोर्जसा वृत्रं मरुत्वोऽवर्ध धीरर्च

सं. प्र. ५
॥५९॥

ननु०॥ बवर्षसानतन्यते देवत्रोविवाभयत॥ अथैतन्वज्जः आयसः सुह
स्वभिरायता च ननु०॥ यदुजंतव वाशानिवज्जंणसुमयो धयः॥ अह
मिंदुजिघंसितोदिवितेव दधेशोचोचननु०॥ आभुएनेतः अदिवोय
त्थाजगज्जरेजते॥ त्वष्टाविसेवमन्यवः इंदुवेविज्यतेभियाचननु०॥
नाहेतुयादधीमसीदंकोवीर्योपुरः॥ तस्मिन्नुष्णमुतकतुंदेवाः ओजीसि
संदधुरचननु०॥ यामिथ्वीमनुष्यतादध्याद्विः मलत॥ तस्मिन्त्रही
णिपूर्वधेदः उवथासमग्नुताचननु स्वराज्ये॥ ३९ ॥ इतिप्र
थमोष्टकेपंचमोध्यायः॥ ॥ ॐ ॥ इंदोमदयि वारधेशवसेव नुहा
नृभिः॥ तस्मिन्नुहत्वाजिघृतेमभैह वामहेसवाजेषु प्रनोविषत॥ असि राम
॥५९॥

हिवीरसेन्योसिभूरिपराददः॥ अमिदप्रस्यचिदधोयजमानायाशिक्षसि
सुन्वतेभतिवसु॥ यदुदीरितः आजयोधुलवेधीयतेधना॥ युधामद्व्यु
ताहरीकंहनः कवसौदधोस्मोः इंदुवसौदधः॥ कलामहोः अनुषधंसीमः
आवारधेशवः॥ श्रियः रुषः उपाकमोनिशिप्रीहरिवान्दधेहस्तयोर्वज्ज
मायसं॥ आपजोपायिबुरजोबहुधेरोचुनादिवि॥ नत्वावोः इंदुकश्चन
नजातो नजनिष्यतेतिविश्वंमवाक्षिथ॥ ३ ॥ योः अयोर्मतेभोजनंपराद
दतिदाशुर्व॥ इंदोः अस्मत्प्यंशिभतुविभंजाभरतिवसुभक्षीयतवराध
स॥ मदमदेहिनीदादरुथागवामृजुक्रतुः॥ संदृष्टायपुस्तुशतोभया
हस्त्यावसुशिशीहिरायः आभर॥ मादयस्वसुतेसवाशवसेश्वराध

सं. प्र. ६
॥ ६० ॥

से ॥ विद्याहितोयुस्त्वसुमुपकामी नत्सृज्महेथानोवितामव ॥ एतेनः
इंद्रजितोवोविश्वेषु व्यतिवार्य ॥ अंतर्हिरेव्योजनानामुर्योवेदोऽदोषु
षांतेषांनोवेदः आसर ॥ २ ॥ उपोषुष्टुष्टुहीगिरोमर्धवन्मातेयाऽइव ॥
युदानः सुवतोवतः करः आदर्थयासुः इद्योजान्विदतेहरि ॥ अक्षुन्नेमी
मदंतद्यवप्रियाऽअधूषत ॥ अस्तीषतस्वर्गानोविप्रानविष्टयामुती
योजा ॥ सुसहर्षात्वावयं मर्धवन्वेदिषीमहि ॥ प्रनूने पूर्णवधुरस्तु तोया
हिवशाऽअनुयोजा ॥ सघाते रषणंरथमर्धितिश्रानिगोविदे ॥ यः पार्जहा
रियो जुने पूर्णमिदं विक्तेततियोजा ॥ युक्तस्तेऽस्तुदक्षिणऽउतसुव्यः
शतक्रतो ॥ तेन जाया मुपप्रियां मैदुनोयाद्यं धर्मो यो जा ॥ पुनर्जि

राम
॥ ६० ॥

तेजस्रणाकोशिनहरीऽउपप्रयाहिदधिषेगमस्त्योः ॥ उत्वास्तुतासोरप्रसा
अमंदिषुऽपुषण्वावैज्जिन्समुपत्यमिदः ॥ ३ ॥ अश्वोवतिप्रथमो गो
पुगच्छतिमुप्रावीरदूमत्यस्तवोतिभिः ॥ तामिदंणक्षिवसुताभवीयसासि
धुमापो यथाभितोविवेतसः ॥ आपोनदेवीरुपयंतिहोत्रियमुवऽपश्यंतिवित
तयथारजः ॥ प्राचैर्देवासऽप्रणयंतिदेवयुं ब्रह्माप्रियंजोषयंतेवराऽइव
अधिह्योरुदधाऽउक्थ्यऽव्योपुतस्तुतामिधुतायासंपूर्यतः ॥ असी
यत्तो ब्रूतेतैक्षेतिपुष्यतिभद्राशक्तिर्यजमानायसुनूते ॥ आदंगिरा
प्रथमदधिरेवयऽइद्वान्तयुऽशम्यायेसुदृत्यया ॥ सर्वपुणऽसमविंदत
भोजनमश्वोवतंगोमैतमापुशुनरः ॥ युजैरथर्वोप्रथमऽपुथस्तनेततः

सं. प्र. ६
॥ ६१ ॥

सूयौ व्रतपावेनः आजनि॥ आगाः आज दुशनाकाव्यः सचायमस्यजा
तममर्तयजामहे॥ बर्हिर्वायस्त्वपत्यायवृज्यते केवाश्लोकमाघोर्वते
दिवि॥ आवायत्रवदतिकारुक्थ्यस्तस्येद्विद्रोः अभिपित्वेपुरण्यति॥
॥ ४ ॥ असाविसोमः इदं ते शविष्ठधसुवागहि॥ आतोएणक्तिद्वियं
जः सूर्यो नराश्मभिः॥ इदमिद्वीवहतो प्रतिपृष्टशवसं॥ ऋषीणां चस्त
तीरुपयज्ञं वमानुषाणां॥ आतिष्ठवत्रहन्तर्धयुक्तातेबलेणहरी॥ अवा
चीनं सुवेमनो यावाहणोतुवगुनो॥ इममिदं सुतोपि वृज्येष्टममर्त्यं महं॥
शुक्रस्यत्वाभ्यक्षरन्धारीः कुतस्यसाधिन॥ इदोयत्नममर्चतोवथानिचज
वीतन॥ मुताः अमस्तुरिद्वो ज्येष्ठनमस्यतामहः॥ ५ ॥ नकिष्टदुथातरा

राम
॥ ६१ ॥

हरीयदिद्वयते॥ नकिष्टा नुमज्जुता नकिः स्वध्वः आनशो॥ यः एकः द
द्विर्यतेवसुमतीयदाशुर्वे॥ ईशानोः अप्रतिष्ठुतः इदोः अंग॥ कदा
मर्तमराधुसैपदाशुर्धमिवस्फुरत॥ कदानः शुश्रवादिः इदोः अंग॥ य
श्चिद्विस्वाबहुभ्यः आसुतावोः आविवसति॥ उग्रं तत्त्वितेशवः इदोः अ
ग॥ स्वादोरिथाविषुवतोमध्वः पिवेतिगोयः॥ योः इदंणसुयावरी वृक्षा
मर्दतिशोभेतेवस्तीरनुस्तराज्य॥ ६ ॥ ताः अस्यएशानायुवुः सोमेश्रीण
तिपृथयः॥ प्रियाः इदं स्यधेनुवोवज्जोहन्विति सायकं वस्तीरनु॥ ताः
अस्यनमसावर्हः सपृथेतिप्रवेतसः॥ वृतान्यस्यसश्विरेपुरुषाणि पूर्ववर्
तयेवस्ती॥ इदोदधीचोः अस्थभिर्वृत्राण्यप्रतिष्ठुतः॥ जुधाननवृती

सं. प्र. ६
॥६२॥

नर्व॥ दुल्लभश्चस्ययत्निरः पर्वतैषपश्चितं॥ तद्विदल्युणावति॥ अत्र
हगोरमिन्वतनासुतपुरीच्य॥ इत्याचुद्रमसो गृहे॥ ७ ॥ कोऽयं य
द्वधुरिगः॥ कृतस्यभिमीवतो॥ मामेनोदुर्हणायुत॥ आसन्निष्ठत्वं
मयोभूत्यः॥ एषाभृत्यान्तुणधुत्सजीवात॥ कः दूषतेतुज्यतेकौविधाय
कोमैसुतसंतमिंद्रकोऽंति॥ कस्तोकायकः॥ इमोयोरयेधिब्रवतुन
कोजनीय॥ कोऽग्निमीदेहविषाघतेनसुचायजाताः॥ कुतुभिधुवो
कस्मैदिवाः आर्वाहातुभुहोमुकोमंसतेवीतिहोत्रः सुदेवः॥ त्वमंगप्रसि
षोदेवः शौविष्मत्य॥ नत्वमुन्योर्मघवन्नास्तिमडितेद्रुवमीतिवचः॥
मातेराधोसमातेः॥ कुतयोवसोस्मान्कदाचिनादभन॥ विश्वोचनः॥ उपमि

हिमानुषवस्त्रनिचर्षणभ्यः आ॥ ८ ॥ प्रयेशुंमैत्रेजनयोनसप्तयोया
नाञ्जुद्रस्यसूतवः सुदंससः॥ रोदसीहिमरुतश्चाक्रिरेवधेमदैतिवीराविद
रुंषुधुधुयः॥ तः उक्षितासोमहिमानमाशतादिविरुद्रासाः॥ अधिवाक्रिरेस
दः॥ अचंतोऽर्कंजनयैतुः॥ इन्द्रियमधिप्रियोदधिरपृश्निमातरः॥ गोम
तरोयबुभयंतः॥ अजिभिस्तनूषुभुभोदधिरविरुक्मतः॥ बाधतिविश्व
मभिमातिनुमपवत्मीन्येषामनुरीयतेघुत्रं॥ विषेभ्राजतिमुर्मखासः॥ क
ष्टिभिः प्रत्यावर्यताः॥ अयुतात्रिदोजसा॥ मुनोजुवोयन्मरुतारथेषाव
र्षत्रातासः॥ पर्वतीरयुध्वं॥ प्रयद्रर्षेषुपर्वतीरयुध्वंवाज्ञेः॥ अद्रिमरुतारं
यतः॥ उतारुषस्यविक्रान्तिधाराश्चर्मवोदप्तिव्युदंतिभूम॥ आवीवहतुस

सं. प्र. ६
॥६३॥

तं चोरघृष्ट्यदोरघुपत्नानुःप्रजिगातवाङ्मुनिः॥ सीदता बर्हिःरुवुःसदस्कु
तं मादयध्वमरुतोमध्वोऽअंधसः॥ ९ ॥ तैवर्धतस्वर्तवसोमहितुना नार्क
नस्पुरुवर्किरेसदः॥ विष्णुर्ध्वावद्वर्षणमदुच्युतवयोनु सीदन्नाधिबर्हि
विप्रिये॥ श्रराः इवेद्युधयोनेज्जर्मयः श्रुवस्यवोने एतेनामुयेतिरे॥ भ
र्तुविश्वाभुवनामरुद्धोराजानः इवलेषमदशोनरे॥ त्वष्टायद्वज्जमुद
तंहिरण्ययैसहस्रभृष्टिस्वपाः अर्धतयत॥ धुतः इन्द्रो नर्यवासिकर्तुवेहन्
त्रं निरुपामौल्लादण्वं॥ उर्ध्वनेनुद्रेवतंतः ओजसादादृष्टाणोविद्विभिदुवि
पर्वत॥ धर्मतोवाणमरुतः सुदानवोमदेसोर्मस्यरण्यानिचक्रिरे॥ जिह्मनेनु
द्रेवतंतयोदिशामिचुन्नुत्संगार्तमायतुल्लजे॥ आर्गलंतीमर्वसावित्रसोमवुः

रस
॥६३॥

कामुविप्रस्यतर्पयंत धार्मभिः॥ यावुःशर्मेशशमानायुसंतीव्रधातूनिद्विषु
वेयुब्रुताधि॥ अस्मभ्युतानि मरुतो विर्यतरायंनो धत्तरेषणः सुवर्ष॥ १०
मरुतो यस्य हि क्षेयं पाथादिवोविमहसः॥ ससुगोपातमोजनः॥ युजेवीयज्ञ
राहसोविप्रस्यवामतीनां॥ मरुतः शणुताहव॥ उतवायस्यवाजिनो नुविप्र
मर्तक्षत॥ सगता गोमैतिव्रजे॥ अस्यवीरस्य बर्हिर्धिसुतः सोमोदिविष्टिषु
उक्थंमदश्वशस्यते॥ अस्यश्रुत्वाभुवोविश्वायश्र्वर्षणीरुभिः॥ सस्रविस्स
सुषीरुषः॥ ११ ॥ पूर्वशभिर्हिर्ददाशिमश्राद्धिर्मरुतोवयं॥ अवोभिश्चर्षणीनां॥
सुभगः सप्रयज्यवोमरुतोः अस्तुमर्त्यः॥ यस्य प्रयोसिपर्वथ॥ शशमानस्य
वानरः स्वेदस्यसत्यशवसः॥ विदाकामस्यवेनतः॥ युयंतस्यत्यशवसः आ

सं. प्र. ६
॥६४॥

विकर्त्तमाहिलुता॥ विध्यताविद्युतारक्षः॥ ग्रहताग्रस्थं तमोवियातविश्वं
मात्रिणं॥ ज्यातिक्तीयदुर्मासैः॥ १२ ॥ प्रलक्षसः प्रलवसोवरात्रिनो नो
नताः अविधुराः कृत्तीविणः॥ अचरतमाहो नतमासोऽञ्जिप्रिर्वीनज्जेके
विदुस्वाः इवस्तभिः॥ उपकुरेधुयदविध्वयुयिवर्यः इवमरुतः केनचित्सुथा
॥ श्रौततिकोशाऽप्यकोरेधुयदतमुक्षतामधुवर्णमर्चते॥ प्रेषामज्जेधुवि
थुरेवैरजतेभूमिर्मासैधुयद्वयुजतैशुमे॥ तेक्रीकयोधुनयोभ्राजदृष्ट
यः स्वयमीदृखेपनयंतधृतैयः॥ सहिसुसुत्पुषदभ्योयुवराजोभ्या ईशान
स्तर्विषाभिरावृतः॥ अमिसुत्यः करुणावानैद्योस्याधियः प्रविताथुदवा
गणः॥ पितुः प्रलस्यजन्मनावदामसिसोमस्यज्जिक्काप्रजिगातिवक्षसा॥

सम
॥६४॥

यदीमिदंशम्यकापाः आशुतादन्तामानियुजियानिदधुरे॥ श्रियसेकंसा
नुभिः संमिभिक्षरेतेरश्मिभिस्तः कृकभिः सुखादर्यः॥ तेषाशीमतः दुष्मि
णोऽभारवोवुद्रेप्रियस्यमास्तस्यधाम्नैः॥ १३ ॥ आविद्युममद्रिमरुतः स्व
कैरथोभियीतः कृष्टिमाद्विरश्वपणैः॥ आविध्वयानः दुष्पावयानपक्षता
सुमायाः॥ तैरुणोभिवरमापिशगैः शुमेकंयानिरथुदधिरश्वैः॥ रुक्मानवि
त्रः स्वधेतीवान्यथारथस्यजंघनंतभूमि॥ श्रियेकंवोऽधितनृषुवाशीर्मेधाव
नानहणवतः उर्ध्वा॥ शुभस्थकंमरुतः सुजातास्तुविद्युन्मासोधुनयतेऽ
द्वि॥ अहानिरधाः पर्यावः आगुरमाधिर्यमार्क्यार्थद्वि॥ बसैरुण्वतागे
तमासोऽनेकैरुर्ध्वनुचुद्रऽउत्साधेयिद्व्ये॥ एतत्पन्नयोर्जनमवेतिसुस्वह

सं. प्र. ६

॥६५॥

यन्मरुतो गोतमो वः॥ पश्यन्ति रण्य च कानयो दं ध्यान्विधावता वरा दून्त॥ एषा
स्यावो मरुतो नु सृजति प्रतिष्ठो मति वा घतो न वाणी॥ अस्ती मय द्दथा स्या म नु स्व
धांग भ स्याः॥ १४ ॥ आनो भुद्राः कर्तव्यं तु विश्वतो दं व्यासोऽपरीता
सः उद्भिदः॥ देवानो यथा स दमि दुधेऽमृन्त प्रियुवो रक्षिता रो दिवो दिवे॥
देवानो भुद्रा सुमति र्जयतो देवानो राति रभि मो नि वर्तता॥ देवानो सरव्य सु
प सो दमा वु यं देवानां आयुः प्रति रं तु जीवसे॥ तान्यर्वया नि विदा हू महे वु
यं भर्गमि त्र मा दितं दक्ष मा सि धी॥ अर्य मणं वरु णं सोमं मृश्वि ता सरस्व ती
नः सुभगा मयं स्करत॥ तन्नो वाते मयो भुवो नु सेष जंत न्माता ऐश्वि वा तस्यि
ता द्यौः॥ तद्वा वाणः सोम सुतो मयो भुवस्त दं श्वि ना शृणु तं धि स्मया युवं॥ त

राम

॥६५॥

मीशानं जगत् स्तस्थुषु स्वर्ति धियां जन्म वसि हू महे वु यं॥ पूषा नो यथा वे दसा
मसं दधे रक्षिता प्रायुर दं द्यः स्वस्तये॥ १५ ॥ स्वस्ति नुः दं द्ये वि द्भवाः स्व
स्ति नः पूषा विश्व वेदाः॥ स्वस्ति नु स्ता द्यौऽअरि एतेभिः स्वस्ति नो व द्दस्य
ति दं धा तु॥ एष दं द्यो मरुतुः एभि मातरः शुभं या वा नो वि दं धे षु जग्म
यः॥ अग्नि जि ह्वा मर्तव्यः सरं वक्षसो विश्वे नो देवाऽअवसागमा ज्ञि ह॥ भद्रं
कर्णे भि शृणु या म देवा भुद्रं पश्ये माक्ष भिर्यजत्रा॥ स्थिरे रं नै सु व वां स
स्त न्मभि र्यै शो म दे वा हंत य दायुः॥ शतमि न्नु शर द्योऽअंति देवा यत्र न श्व वृ का
जर सं त्र नू नो॥ पुत्रा सो यत्र पितरो भवन्ति मानो म ध्या री रिषु ता यु रं नोः॥
आदिति धे री दिति रं त रिक्ष म दिति र्माता स धिता स पुत्रा॥ विश्वे देवाऽअ

सं. प्र. ६
॥६६॥

दितिः पंचजनाः अदितिर्जातमदितिर्जनितं ॥ १६ ॥ कृजुनीतीनो वरुणो
मित्रो नयतु विद्वान् ॥ अयमादेवैः सृजोषाः ॥ ते हि वस्वा वसवा मासिः अ
प्रमृशामहेभिः ॥ ब्रूतारक्षिते विश्वादा ॥ तेऽअस्मभ्यं शर्मयसन्मृतामहं
भ्यः ॥ बाधमानाऽअपुद्भिर्धः ॥ विनः पृथः सुविताय विभ्यं त्विद्रो मरुतः ॥
पूषा भगो बंधासः ॥ उत नो धियो गोऽअग्राः ॥ पृषु त्विषु वेदयावः ॥ कर्ता
नः स्वस्ति मर्तः ॥ १७ ॥ मधुवाताऽऽकृतायुते मधुसंरतिर्निर्धवः ॥ माधीर्नः
संतोषधीः ॥ मधुनक्तं सुतोषसा मधुमृत्यार्थिबुरजः ॥ मधुघोरस्तुनः पिता ॥
मधुमान्नो वनु स्पतिर्मधुमोऽअस्तु सूर्यः ॥ माधीर्गोवो भवेतु नः ॥ शंनो मित्रः
शंवरुणः ॥ शंनो भवत्वयसा ॥ शंनुऽइंद्रो बहस्पतिः शंनो विष्णुरुक्रुमः ॥ १८ ॥

राम
॥६६॥

त्वंसोम प्रार्चिकितो मनीषा त्वं रजिष्ठमवृणोषि पंथी ॥ तव प्रणीता पितरो नऽइंद्रो
देवे पुरो लमजंतु धीरो ॥ त्वंसोम कर्तुभिः सुकर्तुर्भूस्त्वदक्षैः सुदक्षो विश्व
वेदा ॥ त्वं वषाट्पुत्रेभिर्मदित्वाद्युन्नेभिर्द्युम्यं सवो न चक्षा ॥ राज्ञो उते व
रुणस्य ब्रूतामिष्ट हृद्गंभीरं तव सोम धर्म ॥ श्रुजिष्टमसि प्रयोनो मत्रो दक्षा
य्योऽअयमेवांसि सोम ॥ याते धामानि दिवि या रथिष्वानो यो पर्वतेष्वोषधी
धुषु ॥ तैर्भिर्नो विष्वेः सुमनाऽअहेळ नो जन्तो मप्रतिहृया रभाया ॥
त्वंसोमासि सत्येति त्वं राजो न वृत्रहा ॥ त्वं सद्रोऽअसि कर्तुः ॥ १९ ॥ त्वंसो
मनो वशीजीवा तु न मरामहे ॥ प्रियस्तोत्रो वनु स्पतिः ॥ त्वंसोम महे भगं त्वं
यूनेऽऽकृतायुते ॥ दक्षदधासि ज्जीवसे ॥ त्वं नः सोम विश्वतो रक्षाराज न घाय

सं. प्र. ६
॥६॥

तः॥ नरिष्वेत्वार्वतः सरवी॥ सोमयास्तेमयोभुवः ऊतयः संतिहाशुवे॥ ताभि
नेविताभैव॥ इमयज्ञमिदं वरो जुजुषाणः उपागीहि॥ सोमत्वं नो वधे भव॥ २०
सोमगीर्भिष्टीवयवर्धयामो वचो विदः॥ सुमहीको नः आविेश॥ गयस्फो
नोऽमो वहावमुविष्टुष्टिवर्धनः॥ सुमित्रः सोमनो भव॥ सोमरां धि नो हृदि
गावोनयवै सुधा॥ मयैः इव स्वः ओक्वै॥ यः सोमसुरख्यतवरा रणदिवसत्यैः
तंदक्षः सवते कविः॥ उह्यपाणोऽभिशस्तेः सोमनिपात्य हंसः॥ ससोम
शेवः एधिनः॥ २१ ॥ आप्यायस्वसमेतुते विश्वतः सोम वल्ल्य॥ भववा
जस्य संगथे॥ आप्यायस्वमदि नेमसोमविश्वेभिरंशुभिः॥ भवानः सुश्रव
स्तमः सखा वधे॥ संते पर्याप्तिमर्त्यंतुवाजाः सं वल्ल्या न्यभिमातिषा ह॥

DR. BHADU DASTI
RAMESH
॥६॥

आप्यार्पमानोऽंमृताय सोमदिविश्ररांस्युत्तमानिधिष॥ याते धामा
निहविषापजति ततुविश्रापिभरस्तु युजं॥ गयस्फानः प्रतरणः सुवीर्ये
वीरहा प्रचरा सोमदुरीत॥ सोमो धेनुं सोमोऽवतसाशुं सोमो वीरकं सुपर्णद
दाति॥ साद्व्यं बिद्वथ्यं स मे यपित श्रवणं यो ददाश दस्मे॥ २२ ॥ अवा
क्युत्तुष्टतना सुपात्रं स्ववीमृप्ता वृज नस्य गोपा॥ भरेषुजां सुश्रुतिं सुश्र
वसं जयंतं त्वामनुमदे मसोम॥ त्वमिमाऽओषधीः सोमविश्रास्वमुपोऽज
नयस्वंगा॥ त्वमार्ततं शोर्वीतरिस्तेज्यातिषा वितमो ववर्थ॥ देवे नो म
नसा देव सोमशोभा गंसहसा वन्नुभियुध्य॥ मा त्वार्तनदा शिषे वीर्यस्योभ
यैभ्यः प्रविकित्ता गवैष्टौ॥ २३ ॥ एताः इत्याः उषसः केतुर्मकतु पूर्वः अ

॥६८॥

धुरजसो भानुमज्जते ॥ निष्कृण्वानाः आयुधानीव धुलवः प्रतिगवोरुषीर्यति
मातरं ॥ उदैपसन्नरूपा भानवो नृथी स्वायुजोऽरुषीमीऽर्चयुक्षत ॥
अर्कन्नुषासो वयुनानि पूर्वया रुशतं भानुमरुषीरशिश्रुः ॥ अर्चति नारीरु
पसो न विष्टिभिः समानेन योजनार्पणवतः ॥ इष्टं वहतीः सुकृतैः सुदानैर्विश्वे
दहयजमानाय सुन्नुते ॥ आद्यपेशासि वपते नृत्तरि कार्पोर्युते वक्षः ॥ उस्नेव
वर्जहं ॥ ज्योतिर्विश्वस्ते भुवनाय हणवती गावो न व्रजं युवाः औवर्तमः ॥
प्रत्यक्षरुशदस्याः अदर्शिविति छते वार्धते कृष्णमर्ध्व ॥ स्वरुनपेशा विद
यैष्विजान्त्रिन्दिशो दुहितान् भानुमज्जते ॥ २४ ॥ अतीरिष्मत्तमस्यारमुस्या
वाः उच्छती वयुर्गच्छाणाति ॥ श्रिये छंदो न स्मयते विभाती सुप्रतीका सोम

राम
॥६८॥

नसा योजीगः ॥ भास्वती नृत्री सुन्तानां दिवः सविदुहितागोर्तमसिः ॥ प्रजा
न्तो नृवतोऽश्वबुध्या नृषा गोऽर्ज्योऽर्पमासिवाजीन ॥ उधुस्तमश्या यश
सं सुवोरदा मप्रवर्गे रुधिमर्ध्व बुध्य ॥ सुदंसे सा अर्वसा या विभासिवाजं प्रसूता
सुप्तगे वृहती ॥ विश्वानि देवी भुवनाभि चक्ष्या प्रतीची च क्षुरुर्विया विभाति ॥
विश्वं जीवं नृसं बोधयती विश्वं स्ववर्धमा विदन्मनायो ॥ पुनः पुनर्जीयमाना
पुराणी स भानवर्णमभि शंसमाना ॥ भुध्नीर्वहन्नुर्विजः आमिना न मर्त्ये दे
वी ज्वरयुत्या युः ॥ २५ ॥ यूर्ध्वती दिवोऽंतीऽअबोध्यपस्व सारं सनुत युयो
ति ॥ प्रमिनुतीर्मनुष्या युगाजियो वजिरस्य च क्षसा विभाति ॥ यशस्विना
सुमर्गप्रथानासि धुने क्षेदः उर्विया व्यश्वेत् ॥ अमिनुती देव्यानि व्रतानि स्त्र

सं. प्र. ६
॥ ६८ ॥

यस्य चेति रश्मिर्दृशाना ॥ उच्यते त्रिवर्णा रश्मिर्वाजिनीवति ॥ येम
नो कंचुत नयं च धर्महे ॥ उच्यते ॥ अद्य ह गोमूत्रं श्रवति विष्ठावरि ॥ रेवदस्ते
युद्धं सूचतावति ॥ युद्धाहं गजिनीवत्यश्वैः अद्याहं ॥ उच्यते ॥ अथो नो
विष्ठासौ भगवत्यावहे ॥ २६ ॥ आश्विनावर्तिरस्मदागोमदस्त्राहिरण्यव
त ॥ अर्वाग्रथं समनमानि र्यच्छतं ॥ यावित्थाश्लोकमादिबो ज्योतिर्जनयचु
कथुः ॥ आनुः ऊर्जं वहतमश्विनायुव ॥ एह देवार्मयो भुवद्स्त्राहिरण्यव
र्तनी ॥ उषर्बुधो वहंतु सोमपीतये ॥ २७ ॥ अग्नीषोमाविर्मसु मे श्रणुते व
षणाहव ॥ प्रतिसूक्तानि हर्यंतं भवतं दाशुषे मयः ॥ अग्नीषोमा योऽ अद्य
वामिदं वचः सपर्ययति ॥ तस्मै धत्तं सुवीर्यं गवां पोषं स्वश्व ॥ अग्नीषोमा यः

राम
॥ ६८ ॥

आहुतिं योषां दाशाहविकृति ॥ सप्रजया सुवीर्यं विश्वमायुर्व्यं भवत् ॥ अ
ग्नीषोमा चेति तद्दीर्घं यदमृत्सीतमवसंप्रणिंगः ॥ अथोतिरतं वसं यस्य
शेषो विदतं ज्योतिरेकं बुद्धयः ॥ युवमेतानि दिवसे च नान्यग्निश्वसो मस
तुः अथ तं ॥ युवसि धीरभिरस्तिरवद्यादग्नीषोमावर्तं गृहीतान् ॥ आन्यं
दिवो मातुरि श्वोजभारामध्यादन्यपरिश्येनोऽ अद्वैः ॥ अग्नीषोमा ब्रह्मणा
वदित्वा नो हं यज्ञार्थं कथुरुल्लोकं ॥ २८ ॥ अग्नीषोमा द्वविषुः प्रस्थितस्म
वीतं हर्यंतं वषणाजुषेयां ॥ सुशर्माणास्ववसाहिभूतमथाधत्तं यजमाना
युशं योः ॥ योऽ अग्नीषोमा द्वविषो सपर्ययि वै वद्दीक्षामनसा यो घृतं ॥ तस्य
वृते रक्षतं पातमहं सोविशेजनायमद्विशर्म्य छतं ॥ अग्नीषोमा स वै दसा स

सं. प्र. ६
॥७०॥

कृतीवनतंगिरः॥ संदेववा बभूवथुः॥ अग्नीषोमावनेन कं यो वा धृतेन
दासीति॥ तस्मै दीदयतं ब्रह्म॥ अग्नीषोमाविमानिनो युवंहव्या जुजोषते॥
आयातमुपेतः सचा॥ अग्नीषोमापि एतमवतो नः॥ आप्यायंता सुस्त्रिया
हव्यस्रदे॥ अस्मे बलानि सुधवत्सु धत्तं रुणुतं नो॥ अध्वरं श्रुमते॥
॥ २९ ॥ इमंस्तोमम हते ज्ञात वेदस्यैरथामिव स्महि मामग्नीषया॥ भद्राहि नः
प्रमतिरस्य संसद्य गेसुरव्ये मारिषामावयंतव॥ यस्मे त्वमा यजसि स सीध
त्यनवीक्ष्यति दधति सुवीर्ये॥ सस्मृता वने नमश्नोत्यं हतिर गेसुरव्ये॥ शक्रे म
त्वा समिधं साधया धियुस्त्वे देवा हविरदत्या कुत॥ त्वमादित्योऽर्वाक्यं तातु १ ६ ६
श्मस्य गेसुरव्ये॥ भरो मे धेनुं ऋणो मा हवीषति चितयंतः पर्वणा पर्वणा राम
६ ॥७०॥

वयं॥ जीवात वेप्रतरं साधया धियो गेसुरव्ये॥ विशां गोपाः अस्य चरंति जु
तवो हि पञ्चय दुत च तुष्य दुकुभिः॥ चित्रः प्रकृतः उषसो म होंः अस्य गे
सुरव्ये॥ ३० ॥ त्वमध्वर्यु रूत होतासि पूर्यः प्रशास्ता पोतजिनुषा पुरोहि
तेः॥ विश्वावि होंः आर्त्विज्याधीरपुष्यस्य गेसुरव्ये॥ यो विश्वतः सुप्र
तीकः सुहृन्ने सेदरे चित्संताळिदिवातिरोचसे॥ रात्र्याश्चिदधोः अति
देवपश्य स्य गेसुरव्ये॥ पूर्वो देवा भवतु सुन्वितोरथोस्मा कुंशं सोऽ
भ्यस्तु दृढ्ये॥ तदोजनीतो तपुष्यतावचो गेसुरव्ये॥ वधे दुः शं सोऽ
अपदृढ्यो जहि दूरे वायेऽर्तिवा केचिद्वज्रिणः॥ अथायु ज्ञाय गृणत
सुगंकु ध्य गेसुरव्ये॥ यदयु कथाः अरुषा रोहि तारथ्ये वातज्जता वष

सं. प्र. ६
॥ ७५ ॥

मस्यैवतुरवः॥ आदिनासिबनिनो धूमकैतुनाग्ने सुरव्ये॥ ३१ ॥ अर्धसु
ना दूतविभ्युः पतत्रिणा दूसायनेयवसा द्यौयस्थिरन॥ सुगंतनेतावके
भौरिष्ट्योर्गने सुरव्येमा॥ अयमिन्नस्यवरुणस्य धार्यसेवयातोमरु
ता हृकोऽअर्द्धतः॥ मृकासुनोभरत्वेष्टोमनः पुनरग्ने सुरव्ये॥ देवोद
दानीमसिमोऽअर्द्धतोवसुर्वसूनामसिचो र्ध्वरे॥ शर्मन्त्या मुत
र्वसु प्रथस्तमग्ने सुरव्ये॥ तने भद्रयत्समिधः स्वदेमसोमा दुतो जरसि
मृक्य तमः॥ दधोमिरलं द्रविणं नृदा शुचेग्ने सुरव्ये॥ यसेलं सुद्रविणो
ददाशो नागा स्वमेदिते सुर्वताता॥ यमदेणु शर्वसा नो दयासि प्रजा वतारा
धंसाते स्याम॥ सत्वमग्ने सोमगत्वस्य विद्वान्स्माकमायुः प्रतिरिह देव॥

राम
॥ ७५ ॥

तन्नोमिन्नो यस्मै गोमाम हंतामर्दतिः सिंधुः पृथिवीः उत द्यौः॥ ३२ ॥ ॥
॥ इति प्रथमाष्टके षष्ठोऽध्यायः॥ ॥ ॐ ॥ देविरूपे चरतः स्वर्गः अ
न्यान्वीवत्समुपधापयेत्॥ हरिरन्यस्यां भवति स्वधावांस्तु कोऽन्यस्यां
ददशे सुवर्षाः॥ दशमे त्वष्टुर्जनयेतु गतं मर्तं द्रा सो युवतयो विष्टं॥ लिम्भा
नाकुं स्वयं शसं जनेषु विष्टं बमानं परिधीनयेति॥ त्रीणि जाना परिभूषयस्य
समुद्रः एकं दिव्यं कमुस्तु॥ पूर्वमनु प्रादिशु पार्थवानिस्तु त्र्यंशमादिर्धा
वनुस्तु॥ कः पुमं वीनिष्य मारि केतु वत्सामा तर्जनीयत स्वधाभिः॥ बह्वीनां ग
अपसी मुपस्थान् हान्कुविनिश्चरति स्वधावान्॥ आविष्टो विधत्ते वा
रं रासु जिह्वा नां मूर्ध्वः स्वयं शाऽपस्थं॥ उभे लष्टुर्विभ्यतुर्जायमाना त्पती

सं. ५७
॥७७॥

वीसिंहं प्रतिजोषयेते ॥ १ ॥ उमे मृदे जोषयेते न मेने गावो न वाश्राः उपतस्य
रेवैः ॥ सदक्षिणां दक्षपतिर्बभूवो जतिर्दक्षिणतो हविर्भिः ॥ उर्ध्वयमीति स
वितेव बाहूः उमेसिचौ यतते भोमः कुंजम् ॥ उच्छ्रुक् मत्क मजते सिमसा
नवो मातृभ्यो वसना जहाति ॥ त्वं रूपं कण्ठुत् ॥ उर्ध्वं यत्सं पृच्छानः सदेति
गोभिर्गुह्यः ॥ कविर्बुधं परममर्ज्यते धीः सा देवता तासामिति बभूव ॥ उरु
तेज्ययः पर्यति बुधं विरोचमानं मद्भिषस्य धाम्नी ॥ विश्वेभिरग्रे स्वयं
शोभिरिहोर्दध्योभिः पायुभिः पाद्यस्मान् ॥ धन्वत्स्वोतः कण्ठुते गावो
मूर्ध्नि श्रुक्ते रुर्मिभिरपि न क्षति क्षो ॥ विश्वासनीमि जगरेषु धत्ततर्नवी सु
चरति प्रसूषु ॥ एकाकीः अग्ने समिधा दधानो रे वत्या वकुश्रवसा विभाहा ॥ ७७ ॥

तन्नो मित्रो वरुणो मामहंता मदीतिः सिंधुः पृथिवीः उत द्यौः ॥ २ ॥
स प्रलथा सह सा आर्यमानः सद्यः कार्यानि बळधत्तविश्वो ॥ आर्यश्च
मित्रो धिषणा वसा धन्वे वाः अग्निधारयद्रविणो वा ॥ स पूर्वयानिविद
कथ्यता योरिमाः प्रजाः अजनयन्ममना ॥ विवस्वता वक्षसा द्या स पश्व
देवा ॥ तमीकितप्रथमं यज्ञसाधविशः आरीराङ्गं तं संजसावं ॥ उर्जः पु
त्रैर्भरतं सुप्रदानं देवा ॥ समीतारिश्वापुरुवारं पुष्टिर्विदह्या तं तनया
यस्त्वित ॥ विशां गौपाजिता रोदस्यो देवा ॥ नक्तो वासावपीशामेभ्य
नेधा पर्यते शिशुमेकं समीची ॥ द्यावा क्षामा रुक्मोः अंतर्विभाति देवा ॥
॥ ३ ॥ रायो बुधः संगमनो वसूनां युज्ञस्य केतुर्मैत्रसाधनो देवः ॥ असु

सं. प्र.
॥३॥

तत्त्वं रक्षमाणसः एनं देवा० ॥ न च पुरा च सदनं रयीणां ज्ञातस्य च जायमानस्य च क्षां ॥ सुतश्चै गोपासवतश्च सूरदेवाः अ० ॥ द्रविणो दाद्रविणमस्तु रस्य द्रविणो दाः सनरस्य प्रयंसत ॥ द्रविणो दावीरवतीमिर्वनो द्रविणो दा रासते दीर्घमायुः ॥ एवानोऽग्नेसुमिधा रधा नो रे वत्या विक्रश्रवसि विभीहि ॥ तन्नो मित्रो० ॥ ४ ॥ अर्पनः शोभुं च दधमग्ने शुभ्रं ध्यौरधिं ॥ अर्पनः शोभुं च दधं ॥ सुक्षेत्रिया सुगातया वसूया च यजामहे ॥ अर्पनः० ॥ प्रयद्विष्टः एषा प्रास्माकां सश्च सूर्यः ॥ अर्पनः० ॥ प्रयत्नेऽग्ने सूरयो जायमान हि प्रतिययं ॥ अर्पनः० ॥ प्रयदग्नेः सह स्वतो विश्वतो यन्ति धानवः ॥ अर्पनः० ॥ त्वहि विश्वतो मुख विश्वतः परिभूरसि ॥ अर्पनः० ॥ द्विवेनो विश्वतो मुरवा

राम
॥३॥

तिना वेव पारय ॥ अर्पनः० ॥ सतुः सिंधुमिव नावमार्तिपर्षा स्वस्तये ॥ अर्पनः० ॥ ५ ॥ वैश्वानरस्य सुमतो स्यात्सुरा जाहि कुं भुवनानो मक्षि श्रीः ॥ इतो जातो विश्वमिदं विवृष्टं वैश्वानरो यतते स्वयेण ॥ एष्टो दिवि एष्टोऽग्निः पृथिव्यां एष्टो विश्वाः ओषधीरा विवेश ॥ वैश्वानरः सह सा एष्टोऽग्निः स नो दिवा सारिषः पतितुं क्तं ॥ वैश्वानरं तव तत्त्वमस्त्वस्मान्वायो सुधवीनः स चं तो ॥ तन्नो मित्रो० ॥ ६ ॥ ज्ञात वेदसे सुनवा म सोम मराती धृतो निदं हति वेदः ॥ सनः पर्व दति दुर्गाणां विश्वानां वेवुसिं धुं डुरिता यग्निः ॥ ७ ॥ स यो रषा रक्ष्ये मिः स मां काम हो दिवः पृथिव्याश्च सुम्राट् ॥ सुती न सर्वत्र हव्यो भरेषु मरुता नो भवुलिं द्रेऽनुती ॥ यस्यानी सः सूर्यस्यैव यामो भरे भरे व

सं. प्र. ७
॥७॥

ब्रह्मशुभोऽस्ति॥ वषन्तसुःसखिभिः सखिरेवैर्मुरुत्वान्ता॥ द्विवोनयस्य
रते सो दुर्घाताः पंथासोयंतिशवसापरीताः॥ तर द्वेषाः सासाहः योस्येभिर्मु
त्वान्ता॥ सोऽंगिरोभिरेगिरत्तमो भूदृष्टा वषन्तः सखिभिः सखासन्॥
कृगिमाभिर्कृगमीगातुभिर्ज्योष्टोमरु॥ समुत्तुभिर्नरुद्रेभिर्कृष्यावृषाह्येसा
सुद्धोऽमित्रान्॥ सनीकेभिः श्रवस्याजितवैर्मुरुत्वान्ता॥ ८ ॥
समन्युमीः समर्दनस्यकुतीस्माकौभिर्नृभिः सख्यसन्त॥ अस्मिन्नहन्तस्य
तिः पुरुद्वतोमरु॥ तमुत्तयोरणयुन्दूरसातोतक्षे मस्यक्षितयः कण्वतत्रां॥
सविश्वस्यकरुणस्येशः एकोमरु॥ तमेस्यतुशर्वसः उत्सवेषु नरो नरमव
सेतधनीय॥ सोऽंधेष्टि तमसि ज्योतिर्विदमरु॥ समुत्तयैर्नयमतित्रा

राम
॥७॥

धतश्चित्सदक्षिणे संगृहीता कृतावै॥ सकारिणां चित्तमिन्ता धनानि मरु॥
स ग्रामेभिः सन्निता सरयोभिर्विदे विश्वाभिः कृष्टिभिर्नृद्य॥ सपोस्येभिर
सिभूरशस्तीमरु॥ ९ ॥ सज्जामिभिर्यत्सुमजीतिमीक्रेजामिभिर्यो पुरु
द्वतः एवैः॥ अपां तो कस्युतनयस्य जेवेमरु॥ सर्वज्जुष्टे दस्युहा श्रीमः
द्वयः सुहस्त्रचैताः शतनीधुः कृष्या॥ वृन्तो वोनशर्वसायो वज्रन्यो मरु
त्वा॥ तस्य वज्रः कंदविस्मत्तुर्धादिवोनत्वोपोरवधुः शिमीवान्॥ तमेस्य
तेसनयस्तेधनानि मरु॥ यस्याजस्त्रशर्वसामानमुक्थं परिभुजद्रोह
सीद्विश्वतः सी॥ सपरिषुक्कतुभिर्मदसानो मरु॥ नयस्य देवा देवतान
मर्ताः आपश्च नशर्वसोऽन्तसापुः॥ सप्ररिका तर्क्षमादमोदिवश्चैव मरु॥

सं. प्र. ७
॥ ७५ ॥

॥ १० ॥ रोहिण्यावासुमर्दं शुर्ललासीर्यक्षारयः कुजार्श्वस्य ॥
वर्षण्वतं विभ्रती धूर्धुर्यमद्राविकेतना कुबीधुर्विभु ॥ एतत्पत्तः इन्द्र
वर्षः उवथं वीर्षागिराः अभिगणंति राधः ॥ कुजार्श्वः प्रदिभिरं वरीषः
सहदेवा सयमानः सुराधीः ॥ दस्युन्निर्म्यं श्वपुरुदूतः एवैहत्वा पृथिव्या
शर्वानि बह्वर ॥ समुत्सेवै सार्वभिमः श्वल्येभिः समुत्सर्प्ये समंदपः सुव
ज्जः ॥ विश्वाहेंद्रोऽधिबक्तानोऽस्त्यपरिहृताः सनुयामुवाजैः ॥ तन्नो
मित्रो ॥ ११ ॥ प्रमदिने पितुमर्दविला वनोयः कृष्णागमी निरहं नृजि
श्वेना ॥ अवस्य वो वर्षणं वर्जदक्षिणं मुरुत्वेतसुख्याय हवामहे ॥ योर्व्य
संजाहृषाणेन मुन्युनायः शर्वर्योऽहन्विष्टमवृते ॥ इन्द्रोयः शुर्लमशु

राम
॥ ७५ ॥

षुन्या वृणमुरुत्वंतं स ॥ यस्य घावा पृथिवी पौर्त्यं न हयस्य वृते वरुणो य
स्य सूर्यः ॥ इत्येन्द्रस्य संधवः सुश्रवति वृते मुरुत्वंतं ॥ योऽम्बो नृयोग
वागो पतिवृशीयः अरितः कर्मणि स्थिरः ॥ वीको श्रुतिं द्रोयोऽ
असुन्वतो वधो मुरुत्वंतं ॥ यो विश्वस्य जगतः प्राणस्पतिर्चो ब्रह्मणे प्रथु त
मोगाः अर्धित ॥ इन्द्रो यो दस्युं रधराः अवातिरमुरुत्वंतं ॥ यः शर्वेभि
हं यो यश्वेत्सी रुक्षि यो धावैर्द्धि दूयते यश्वे जिग्युभिः ॥ इदं या विश्वा सु
वनाभिर्सेदुधु मुरुत्वंतं ॥ १२ ॥ रुद्राणां मतिप्रदिशा विवक्षणा रुद्रेभि
योषीतनुते एथुज्यैः ॥ इद्रं मनीषाऽश्व्यर्चति श्रुतं मुरुत्वंतं ॥ यद्दामि
रुत्वं परमे सुधस्ये यद्वा विमेवृजने मादयसि ॥ अतः आयात्यधुरं नोऽज

सं. प्र.
॥०६॥

ठात्वा या हविश्च रुमा सत्य राधः ॥ त्वायेतु सोमं मुषु मा सुदक्षत्वा या ह
विश्च रुमा प्र स्रवा हः ॥ अधानियुतः सर्गो गोम रुद्रि रस्मि न्यजे ब्रह्म
मादयस्व ॥ मादयस्व हरिश्चयेत ॥ इन्द्रविष्य सुशि प्रेविस्म जस्र धने ॥ आ
त्वामुशि प्रहरत्या वहं तूशन्नुव्या निप्रतिनो नुषस्व ॥ मुरत्तो त्रिस्य वृत्त नस्य
गो पा वयमिन्द्रेण सनुयाम वाजै ॥ तन्नो मित्रो ॥ १३ ॥ दुर्माति धियुं प्रसीर
महो मही मस्य स्तोत्रे धिषणा यत्तः आनुजे ॥ तमुत्सवे च प्रसवे च सा सहि
मिन्द्र देवासः शर्वसा मदन्नु ॥ अस्य अवा नृद्यः सुप्रविश्रतिद्या वा क्षामा य
धि वीर्दशु तं वपुः ॥ अस्मे र्हया चंद्रमसा शिवक्षेत्रे कर्मिद्र चरतो वितर्तुरं
तस्मा रथम घवन्प्रा वसात ये जैत्रं येतः अनुमदमि संगमे ॥ अजानः इंदुमन

राम
॥०६॥

सा पुरुषु तत्वा यज्यो मघवन्धर्म यत्नः ॥ वयं जये मत्वया युजा वृत्तं म
स्मा कमुं शु सुदंश मरं मरं ॥ अस्मभ्यमिद्र वरिवः सुगं कधि प्रशत्र्णाम
घवन्धर्म्यो नृजु ॥ नाना हि त्वा इव माना जनाः दुमे धर्मानां पत्त र्वसा विप्र
न्यवः ॥ अस्मा कस्मा रथमातिष्ठ सात ये जैत्रं ही दूनि भर्तुं मनस्तव ॥ १४
गो जिता वा हूः अमित क्रतुः सिमः कर्मिन्कर्मन्तु तमृतिः स्वजं क्रुः ॥ अ
कृत्यः इन्द्रः प्रतिमान्मो जसा यजना विदं यते सिष्ठा सवः ॥ उचैशता न्मघ
वन्नुच्च भयसु उतु हस्ना दिरि वे दृष्टिषु अवः ॥ अमोत्रं त्वा धिषणाति
त्विषे सुहृधा दृत्राणि जिघ्रसे पुरंदर ॥ त्रिविष्ट धातुं प्रतिमा चमोजं सजि
स्त्रो भूमीर्न पत्वे जी गिरा वृना ॥ अती दं विश्वे भुव न वव क्षिथा शुत्रुरि

सं. प्र. ७
॥७॥

द्रुनुचासनादीनां॥ त्वादेवेषु प्रथमं हवामहे त्वं बभूवुः पृथक् तनासु मासु
हि॥ समं न कुरुमुपमुन्यमुनिं त्वमिन्द्रः कृणोतु प्रसवे रथं पुरः॥ त्वजिह्व
धन धनारोधि धामैवाजामेघवन्त हस्तुव॥ तामुग्रमवसे संशिशु
स्थथानः इन्द्रहवनेषु चोदय॥ विश्वा हेंद्रोऽधिवृत्तानोऽस्तु पौर
हृताः सनुयासु वाजं॥ तं नो मित्रो॥ १५॥ तर्जः इन्द्रियं परमं परं चैव
धारयंत कवयः पुरेहं॥ क्षमेदमन्यद्विष्यं न्यदस्य समीपं च ते सप्त
नेर्वक्तुः॥ स धीरयत्ताश्चिवापु प्रथं वृज्जेण हृत्वा निरपः संसर्ज॥ अ
हम्ना हि माभिर्न द्रोहिणं व्यहृत्वं समुधवा शचीभिः॥ स ज्ञातृर्भर्माश्च द
धानः ओजः पुरो विप्रिदन् वरुहिदासी॥ विद्वान्विन्दस्व वे ह

दि

गम
॥७॥

तिमस्यायं स हो विधया युग्ममिन्द्र॥ तद्रुचुषे मानुषे मायुगानि कीर्तन्य
मुधवानामुविभ्रत॥ उपुग्रयन्दस्य हृत्वा यवज्जीय इन्द्रो नुः श्वसेना
मैदधे॥ तदस्येदं पश्यता भूरिपुष्टं आदिन्द्रस्य धत्तन वीक्षीय॥ सगाः
अविद्वत्सोऽविद्वदश्चान्तः ओषधीः सोऽपः सवनीनि॥ १६॥
भूरिकर्मणे वृषभा युवस्ते सुत्यशुभ्राय सुनवा ममोमी॥ यः आदृत्य परि
पुंथीव शूरो यज्वनो विमज्जने विवेदः॥ तदिन्द्रं प्रेवधीयं च कथं यत्स सं
तुवज्जेणा बोधयो ह॥ अनुत्वापत्वा हि धिते वेयश्च विध्वेद वा सोऽम
दन्नुत्वा॥ शुक्लेप प्रकुर्यवद्वज्रमिधुदावंधीविपुरः शंखस्त्य॥ तन्नो मि
त्रो॥ १७॥ यो निष् इन्द्रं विषदेऽकाशितमानि धीदः स्वानो नावी॥

द्र

सं. प्र. ७
॥७८॥

विमुञ्चावयो वसायाश्वान्दोषावस्तोर्वहीयसः प्रपित्वे ॥ ओत्येनरुः इ
द्रमुतयेगुन्निचुतान्मुद्योऽर्धनो जगम्यात् ॥ देवा सोमन्मुदासस्य
श्वन्मुनेन आर्वक्षन्मुवितायवर्ण ॥ अवत्सना सरते केतवदाऽवु
त्सना सरते केतमुदन् ॥ क्षीरेण स्नातः कुर्यवस्थ योर्वहते ते स्यातां प्र
वृणो शिफायाः ॥ यूयोपनाभिरुपरस्यायोः प्रपूर्वाभिस्तिरतिराष्ट्र
रः ॥ अंजसीकुलिशीचीरपत्नीपयोहिन्वानाऽउदामर्जुरन्ते ॥ प्रति यस्या
नीथादर्शिदस्योरो कोनाछासदनं जानुतीगात् ॥ अधस्मानो मघवन्
र्हतादिन्मानोमुधेर्वनिष्पृपीपरादाः ॥ १८ ॥ सत्वं नः इन्द्रस्यै सोऽ
अर्धनागास्वः आर्भजजीवशंसे ॥ मां तरुं भुजुमारीरवानः श्रद्धितंते

राम
॥७८॥

महत्तः इन्द्रियाय ॥ अधामन्युश्नतेऽस्माऽअधाप्रवर्षाचोदस्वमदते
धनीय ॥ मानोऽअकृते पुरुकृतयोनाविद्रुस्वध्यावयः आसुतिदाः ॥ मा
नोवधीरिन्द्रमापराद्मानः प्रियाभोजनानि प्रमोची ॥ आं डामानो मघव
न्धृक्कुनिर्मानः पार्श्वेत्सहजानुषाणि ॥ अर्वाडेऽहिंसोर्मकामंत्वा
दुर्यसुतस्तस्य पिबामदीय ॥ उरुव्यवाजुतरः आर्धस्वपितेर्वनः श
णुहिद्रुयमानः ॥ १९ ॥ चंद्रमाऽअश्वतरासुधुर्णोधावतेदिवि ॥ नवो
हिरण्यनेमयः पदं विंदति विद्युतो विनेमेऽअस्य रोदसी ॥ अर्थमिवाऽउ
ऽअर्धितः आज्ञायामुवतेपात ॥ तुजात्रे वल्लभपयः पारुदायुरसंडुहेवि
नेमे ॥ सोधुदेवाऽअदः स्वर्वपादिदिवस्पति ॥ मासाम्यस्यशुभुवः

सं. प्र.
॥७॥

भूतेभ्यः कदाचन विज्ञेयं ॥ अहं एवाम्य वमं सत दृष्टो विवोचति ॥ कः
कृतं पूज्यं गतं कस्तस्मिन् भविष्यति न विज्ञेयं ॥ अमाये देवा स्थनी ज्ञेया
ते च ते दिवः ॥ कदः कृतं कद नृते क प्रत्नावः आकृति विज्ञेयं ॥ २०
कदः कृतं स्वधर्मासि कद रूपास्य चक्षणे ॥ कद रूपास्य सहस्रार्थ क्रमे
मदु ह्यो विज्ञेयं ॥ अहं सोऽस्मि यः पुरा सुते वदामि कानि चित् ॥ तं
मयि व्युत्थितं ॥ इव कोन तु सज्जं भूगो विज्ञेयं ॥ समानं पयुभितः सपत्नी
रिव पर्वशः ॥ मूषो न शिश्ना व्यदंति माध्यः स्तोतारं शतक्रतो विज्ञेयं ॥
अमीये सुसंयमयुस्तत्र मिना भिरातता ॥ जितस्तद्वै द्राह्यः स जीवित्वा य
रेभति विज्ञेयं ॥ अमीये पंचोक्षणे मध्यं तस्थुर्भूतो दिवः ॥ देव आनुष्ट

राम
॥७॥

वाच्यं संप्रीचीनानि वारतु विज्ञेयं ॥ २१ ॥ सुपर्णाः एतः आसुते
मध्यः आरोधने दिवः ॥ ते संधति पथो व कृतं रंते युद्धं तीरयो विज्ञेयं ॥
नयंत दुर्गं हि तदेवासः सुप्रवाचनं ॥ कृतं मर्षति सिंधवः सुत्यं ताता
नृस्यो विज्ञेयं ॥ अनेत वल्य दुर्गं देवे वृत्त्याप्यं ॥ सनः सुतो मनु
षदा देवान्यक्ष विदुष्टो विज्ञेयं ॥ सुतो होता मनुषदा देवाः अर्ह
विदुष्टः ॥ अग्निर्हव्या सुष दति देवो देवेषु मेधिरो विज्ञेयं ॥ अर्ह
गोवि वरुणो गा तु विदंत मीमहे ॥ अर्णोति हृदा मतिं न व्यो जायत
मृतं विज्ञेयं ॥ २२ ॥ असौ यः पंथाः आदित्यो दिवि प्रवाच्यं कृतः ॥
न स देवाः अति कृते मती सोन पश्यथ विज्ञेयं ॥ जितः रूपं व

सं. अ. १
॥८०॥

हितो देवान् घतः कृतये ॥ तन्नु आबु बृहस्पतिः दूषवर्नैरुणा दुरुखिनं
मे ॥ अरुणो मासु हृकः पथाय न वद शहि ॥ उज्जिहीते विद्यायात
वेष एष्टा मुयी विनं मे ॥ एतां गुणेण वयमिदं वं तो भिष्याम वज्रते
सर्ववीराः ॥ तन्नो मित्रो ॥ २३ ॥ इंदुं मित्रं वरुणं मुनिं सुतये मा रं व
शर्धोऽदितिं हवामहे ॥ रथुं न दुर्गाहं सवः सुदानवो विश्वस्मान्नोऽं ह
सो निधिं धर्तन ॥ तः आदित्याः आगता सर्वतातये भूतदेवा वज्रतु ये धु
शं सुव ॥ रथुं न ॥ अर्वातुनः पितरः सुप्रवाचुनाः उत देवी देवपुत्रिः क्रता व
धा ॥ रथुं न ॥ नराशंसै वाजिनं वाजयन्ति हक्षयद्वा रं पूषणं सुस्तेरीमहे ॥ राम
रथुं न ॥ बहस्पते स दुमिनिः सुगं हृदि शं यो यं च मे नृहंतं तदीमहे ॥ ॥८०॥

ये

रथुं न ॥ इंदुं कुत्सो वज्रहणं शची पतिं क्राटे निबीकुः ऋषिर क द्रुतये ॥
रथुं न ॥ देवैर्नै देव्यादिति निर्पा सुदेवस्त्रातात्रा यत्ता म प्रयुञ्ज ॥ तन्नो
मित्रो ॥ २४ ॥ यज्ञो देवानां प्रत्येति सुन्न मादित्या सो भवतामळ
यंत ॥ आबोर्वाची सुमतिर्वै वत्या इंदोश्चिद्या वरिबो विचरा संत ॥
उपनो देवाः अबु सार्गं सुतं गिरसां सामं भिस्तु यमानाः ॥ इंदुः इंदुये
मृहते मुरुद्रिगादिनोऽदितिः शर्मयं सत ॥ तन्नः इंदुस्तद्वरुणस्तद
भिस्तद्वरुणस्तद्वीवता च नो धात ॥ तन्नो मित्रो ॥ २५ ॥ या इन्द्राग्नी
वित्रतसो रथो वा सुभिविश्वाति भुवनाति च ह ॥ तेना यो नं सुरर्थं तस्य
वां साक्षा सोमं स्यादिव तं सुतस्य ॥ यावद्विदं भुवन् विश्वमस्यु हव्यं वा व

सं. प्र. ७
॥८॥

शिमतागभीरं॥ तावोऽभ्युपातविसोमोऽब्रुस्वरीमं द्राग्नीमनसं युव॥
चक्राद्येहि सुध्यं द्वाग्नीमनसं धीवीनाय त्रहणाऽनुतस्थः॥ तावो द्वाग्नी
सुध्यं वातिषद्या वृक्षः सोमस्य वृषणा वृक्षेथां॥ समिद्धेष्वाग्निघ्नान
ज्ञानायुतस्त्वं वा ब्रह्महेतिस्तिराणा॥ तीव्रेः सोमैः पारिविक्तेष्विरीगे
द्वाग्नीसोमनुसार्ययाते॥ यानी द्वाग्नी वृक्षुर्धुवीर्याणि यानि रूपा
ण्युत वृक्ष्यानि॥ यावो मूलानि सख्या शिवाग्निनेभिः सोमस्यपि व
तं सुतस्य॥ २६॥ यदब्रवे प्रथमं वीरणा नो इयं सोमोऽअसुरैर्नो विह
व्यः॥ तां सुत्यांश्च द्वाग्नीमनस्यपि वतं सुतस्य॥ यदि
द्वाग्नीमदं शुः खेदुर्गणे यद्वा ह्यणि राजनिवा यजत्रा॥ अतः पारिवषणा

राम
॥८॥

वाहिपातमथा सोमस्यपि वतं सुतस्य॥ यदि द्वाग्नी यदुर्धुर्वर्गेषु यद्वा ह्येषु
वृक्षेषु दूरपुस्थः॥ अतः परि०॥ यदि द्वाग्नीऽअवमस्यां पृथिव्यामध्यमस्यां प
रमस्यां सुतस्थः॥ अतः परि०॥ यदि द्वाग्नी परमस्यां पृथिव्यामध्यमस्यां
मवमस्यां सुतस्थः॥ अतः परि०॥ यदि द्वाग्नी दिविष्ठो यत्पृथिव्यां यत्पृथिव्यां
वर्धो वृक्षु॥ अतः परि०॥ यदि द्वाग्नीऽउर्ध्वं तां सूर्यस्य मध्ये दिवः सुधयामिद
येथे॥ अतः परि०॥ एवं द्वाग्नी पृथिव्यां सुतस्थविश्वस्मभ्यसे जयतं धत्तानि॥
तन्नो मित्रो॥ २७॥ विद्यारथ्यमनसा वस्यऽइच्छानि द्वाग्नी ज्ञासऽअवो
सज्ञानान्॥ नान्या युवत्प्रमीतिरस्ति मखुंसवां धियैवात्तयंतीमतक्षं॥ अश्र
वंहि भूदिदं वनरात्रो विजामातुरुतर्वाघास्यालात॥ अथा सोमस्य प्रयती

सं. प्र. १०
॥८२॥

युवश्यामिद्राग्नीस्तोमजनयामिनयः॥ मातुं द्रारश्मीरिति नार्धमानाः पि
तृणां शक्तिरितु यत्नमानाः॥ इन्द्राग्निश्यामकवर्षणो महेति तावद्दीधिम
जोयाः उपर्य॥ युवाभ्यां देवीधिषणा मदायेद्राग्नीस्तोममुशतीसुनोति
॥ तावद्विना भद्रहस्ता सुपाणीः आर्धावतुं मधुना एडुः मयु॥ युवामिद्रा
ग्नीवसुनोविभागेतवस्तमा सुश्रव रत्रहस्य॥ तावत्सद्या बार्हाधियुजेः
अस्मिन्पर्वणीमादयेथां सुतस्य॥ २८ ॥ प्रवर्षणिभ्यः एतन्नो ह
वेषु प्रवर्षिभ्यारिरिवाधेदिवश्व॥ प्रसंधुभ्यः प्रगिरिभ्यो मदित्वा प्र
द्राग्नीविश्वामुवनात्यन्या॥ आर्धरतं शिखरं वज्रवाहुः॥ अस्मोः इन्द्रा
ग्नीः अवतंशवीभिः॥ इमेनुतरश्मयः सूर्यस्य येभिः सेधितं पितरोनः

राम
॥८२॥

आसन्॥ पुरंदराशिक्षतं वज्रहस्तास्मोः इन्द्राग्नीः अवतंश्वेषु॥ तन्नोऽपि
जो॥ २९ ॥ ततमेः अपस्तु दुतायते पुनः स्वादिष्ठाधीति हवर्षाय श
स्यते॥ अयंसमुद्रः इह विश्वदेव्यः स्वाहा हतस्य समुत्पणुतः क्रुधवः॥
आक्षीगयुप्रयद्विहृतः रेतुनापाकाः प्राचोमसुकेविहाययः॥ सोध्व
नोसंश्वरितस्य भूममार्गं हतमवितुदीपुषो गृहं॥ तत्सवितावो मृतं त
मासुवदगोत्ययद्वेवयतः रेतन॥ त्यद्विज्रसमसुस्य भक्षणे मेकं संत
महणुतावतुवयं॥ विष्टीशमीवरणितेन वाघतो मतीसुः संतोः अमृतत्वमीन
भुः॥ सोध्वनाः क्रुधवः सूरवक्षसः संवत्सरसमं पच्यन्तधीतिभिः॥ क्षेत्रं
मिबुविर्मसुस्तेजनेनैः एकेपात्रे मूषा योजेहमानं॥ उपस्तुताः उपसं नार्धमा

सं प्र ७
॥ ३॥

नाऽअमर्त्येषुश्रवः दुर्लभाः॥ आर्तनीषामुत्तरिक्षस्य नभ्यः सु
चेव घृतं जुह्वामविघ्नना॥ तरुणित्वायेपितुरस्य सश्चि २ कृभवो वा
जमरुहान्द्वोरजः॥ कृभुर्द्वैदुः शर्वसानवीयान्भुर्वाजैश्चिर्वसुभि
र्वसुर्द्विदः॥ युष्माकंदेवाऽअवसाहनिप्रयेऽभितिष्ठेमपत्सुतीरसुन्व
तां॥ निश्चर्मणऽकृभवोगार्मपिंशतसंवृत्तेनोमृजतामातरपुनः॥ सो
धन्वनासः स्वपुस्ययानरोजिब्रीयुर्वा नापितषाकृणोतन॥ वाजैभिर्नो
वाजसातावकिर्भुर्भुमोऽइद्विजमाद्विषाधेः॥ तन्नो०॥ ॥
तक्षत्रयसुवर्तविघ्ननापसस्तक्षत्रहोऽइद्ववाहावृषपवसु॥ तक्षत्रित
भ्योमृभवोयुवद्वयस्तक्षत्रत्सायमातरमवाभुर्व॥ आनोयुज्ञायतक्ष

राम
॥ ३॥

तः कृभुमद्वयः कृत्वेदक्षायसुप्रजावतीमिषीं॥ यथाक्षयामसर्ववीरयाविष्ठा
तन्नः शधीयधासथास्विद्विद्य॥ आर्तक्षतसातिमस्मभ्यमृभवः सातिरथा
यसातिमवैतेनरः॥ सावित्रीसर्महेतविश्वहोजामिमजीम्वर्तनासुस
क्षणि॥ कृभुक्षणमिद्वमादुवऽकृतयऽकृभन्वाजोमरुतः सोमपातय॥ उ
भामित्रावर्तणा नूनमश्विनोतेनोहन्वतुसातयेधियोजिवे॥ कृभुर्मरीच
संशिशानुसातिं सैमयोजिद्वजोऽजस्मोऽविद्य॥ तन्नो॥ ॥ इद्ववा
वापिथीपूर्वचित्तयेनघुर्मसुरुवंपामन्निद्यै॥ याभिर्मरैकारमंशायु
जिन्वथुस्ताभिरुषुऽकृतिभिरश्विनार्गतं॥ युवोदीनार्यसुभर्ताऽअसश्वतो
रथमातस्थुर्ववसनमंवे॥ यासिर्धियोवथुऽकर्मिन्निद्येतामिरुषु॥ युव

राम
॥५४॥

सिंहं याभिरजरावर्जितं ॥ याभिः कुत्सं श्रुतं यन् यन्मावतं ताभिः ॥ याभिः
विश्वं लो धनुसामथयं सहस्रं मीकं ॥ आजगर्जन्वते ॥ याभिर्विश्वं श्रुतं
प्रेणिमावतं ताभिः ॥ ३४ ॥ याभिः सुदान् ओशुजायं वणिजं दीर्घं
वसेमधुकोशं अक्षरं ॥ कक्षीवैतस्तोतारं याभिमावतं ताभिः ॥ या
भीरसीक्षोदसोदः पिपिन्वथुरनश्वं याभीरथमावतं जिघे ॥ याभिस्त्रिंशो
कः दुस्त्रियाः उदार्जतताभिः ॥ याभिः स्रग्धरियाथः पशुवर्तिसंधातारं
क्षेत्रपत्येवावर्तते ॥ याभिर्विपुप्रश्नरद्वाजुमावतं ताभिः ॥ याभिः सिस्रमं
तिथिग्वेकं शोभुवेदिवेदासंशं बरुहृत्य आवर्तते ॥ याभिः दूर्ध्निद्येवसदं
स्युमावतं ताभिः ॥ याभिर्वम्रविपयानं मृपस्तुतं कुलि याभिर्विज्जजाते

सं. प्र. १०
॥८५॥

दुवस्यर्थः॥ याभिर्व्यंश्च मुतद्यिमावतंताभिः॥ ३५ ॥ याभिर्नराशुवेया
भिरत्रययाभिः पुरामनवेगा तु मीषथुः॥ याभिः शरीराजंतस्य मरश्मयेता
भिः॥ याभिः पर्वतं जुर्वरस्य मज्जनाग्निनी दीदेच्चितः॥ दुहोः अज्जन्ता॥
याभिः शयीं सुमवथो महाधुने ताभिः॥ याभिर्गिरोमनेसानि रण्यथो
मंगलथो विवरगोऽर्णसः॥ याभिर्मनुं शरीमिषा सुमावतंताभिः॥ या
भिः पत्नीर्विमुदायन्य हथुराघवा याभिर्रुणी रक्षितं॥ याभिः सुदासः
ऊहथुः सुदेव्यः ताभिः॥ याभिः शंताती भवथो ददाभुषे भुज्यु याभिर
वथो याभिरभिरु॥ ओम्या वंती सुभरा मत्सुभंताभिः॥ ३६ ॥ या
भिः रुशानुमसनि दुवस्यर्थो जुवेयाभि र्वनोऽवतंतावतं॥ मधुप्रियं

राम
॥८५॥

भरथो यत्सर ड्वास्ताभिः॥ याभिर्नराशुषु युधं नृषाद्ये क्षेत्रस्य साता तन
यस्योजन्यथः॥ याभिरथोऽवथो याभिर वीतस्ताभिः॥ याभिः कुत्तं मा
ज्जिनेयं शतक्रतु प्रतु वरति प्रचंदभीतिमावतं॥ याभिर्धुसंतिं पुरुषंति मा
वतंताभिः॥ अमृत्स्वती मश्विना वाचं मुस्मि कृतं नो दस्वा वषणा मनीषां॥
अधुत्येव सानकये वीरु धेवनो भवतं वाजसातो॥ धुभिर्रुक्मिः परिपात
मुस्मानरिष्टभिरश्विना सोमं गिभिः॥ तन्वा मित्रो॥ ३७ ॥
॥ इति प्रथमाष्टके सप्तमोऽध्यायः॥ ॥ ॐ॥ दुहं श्रेष्ठं ज्योतिषं
ज्योतिरागो विव्रः प्रकृतोऽजानष्टविश्वो॥ यथा प्रसूता स विव्रः स वाचः
एवाराभ्युषे चोनिमारेक॥ रुशं दत्तारुशंती श्वेत्यागा दारैर्युक्ता स द

सं. प्र. ८
॥ ८६ ॥

नान्यस्याः ॥ सुमानवंधः अमृतैः अनुचीघावावर्णं चरतः आमिनाने ॥ सु
मानोऽध्यास्वस्त्रोरनुतस्तु सन्यान्याचरतो देवाश्चि ॥ न मे ये तेन तस्थ
तुः सुमेके न के वासासमनसा विरूपे ॥ भास्वतीनेत्री सूनता नाम चैति
त्रिजाविदुरीतः आवः ॥ प्राप्या जगद्गुणो रायोऽर्क्य दुषाऽअजीग
भुवनातिविश्वी ॥ जित्मश्ये चरितवे मुघो न्यो भोगयः इष्टयै रायऽउ
त्वं ॥ दुर्ध्वं पश्यद्वाऽअविद्याविचक्षः दुषाऽअजीग भुवनातिविश्वी ॥ १ ॥
क्षत्राय त्वं श्रवसि त्वं महीयाऽइष्टयै त्वमर्थमिव त्वमित्ये ॥ विसृष्टा जीवि
तामि प्रचक्षः उषाऽअजीग भुवनातिविश्वी ॥ एषा दिवो दुहिता प्रत्यह
शी व्युत्तेती युवतिः शुक्रवासाः ॥ विश्वस्य शान्ता पार्थिवस्य वस्त्रऽउषाः

राम
॥ ८६ ॥

अद्य ह सुभगे व्युत्ते ॥ परायती नाम नैति पार्थऽआयतीनां प्रथमा शश्वती नो ॥
व्युत्तेती जीवसुदीरयै त्युषामृतं कं वन बोधयती ॥ उषा यदतिमुमिधे
वृकथं वियरावश्च प्रसास्यस्य ॥ यन्मातुषान्युक्ष्यमाणऽअजीग सतद
वैषुचरुषे स इमम्रः ॥ कियत्ताय त्समया मवाति या व्युत्तेती श्वनूने
व्युत्तान् ॥ अनुपूर्वीः कृपते वाव शा ना प्रदीध्याना जोषसुन्या भिरिति ॥
॥ २ ॥ दुर्गुष्टये पूर्वतरामयं श्यन्युत्तेती मुषसंमर्त्यसः ॥ अस्माभि
रनुप्रतिवक्ष्या भूदेते र्यति येऽअपरीषु पश्यीत ॥ यावय द्वेषाऽऋतपाऽ
कं तेजाः सुमावरी सूनताऽइरयती ॥ सुमगला विभ्रती देववाति मिहाद्यो
षुऽश्रेष्ठतमा व्युत्ते ॥ शश्वत्पुरोषा व्युवास देव्यथोऽअद्य दं व्यावोमघो

सं. प्र. ८
॥ ८ ॥

नी॥ अथोच्यते दुर्तरोऽनुद्युतजगाम तावति स्वधाभिः॥ व्युत्पि
दिवः आतो स्वद्योदपे हृत्प्राणिर्जदेव्यविः॥ प्रबोधयत्यरुणमि
रश्वेरोषायातिसुयुजारथेन॥ आवहती योष्यावायीणि सुत्रकेतु
केतुते चेकितानी॥ इयुषाणा मुपमाशश्वतीनां विभातीनां प्रथुमो
षाव्यश्वेत॥ ३॥ उदीर्ध्वजीवोऽसुर्नः आगादपुप्रागा तमुः आ
ज्योतिरिति॥ आरेक्यथा याते वेस्युयागमय त्रप्रतिरतः आयुः॥
स्युर्मना वा चऽउदियति वद्विस्तव नोरभः उषसा विभाती॥ अद्या
तदुच्छरणते मद्योन्यस्मैः आयुर्निर्दिदीहि प्रजावत॥ यागामती रुष
सः सर्ववीराव्युत्तंति दाशुषे मेतीय॥ वायोरिव सुन्तता नमुदके

राम
॥ ८ ॥

ताः अश्वदाः अश्ववत्सो मुसुत्वा॥ माता देवानामर्दि ते रती कंयुडास्य कुतु
र्बहता विभाहि॥ प्रशस्तिरु हृत्प्राणिनो व्युत्प्राणिर्जने जना विश्ववारि॥
यस्त्रिभुवः उषसा वेहती ज्ञानार्थशशमानार्थभद्रं॥ तन्मो मित्रो॥ ४॥
दुमारुद्रार्थवेसे कपदि नेक्षुयदीरायुपुमरामहमती॥ यथाशममद्वि
पदेव तुष्यदेविश्वपुष्टयामेः आस्मिन्नातुरं॥ मृकानोरुद्रातनो मे
यस्त्रिभुवः उषसा वेहती ज्ञानार्थशशमानार्थभद्रं॥ तन्मो मित्रो॥ ४॥
तदस्याम तव रुद्र प्रणीतिषु॥ अश्या मते सुमति देवयुज्ययी सुयदीर
स्यतव रुद्रमीदृः॥ सुम्ना यन्निदिशोऽस्माकमात्रगारिष्वीरा जुहवाम
ते हविः॥ त्वेष वयं रुद्रं यज्ञसाध्वं कुं कविमवसे निदया महे॥ आरेऽआ

सं. प्र. ८
॥८८॥

स्मद्देव्यं हे कोऽस्य तु सुमतिमिदं यमुस्यावृणीमहे ॥ द्विवो वराहमसु
षं के पार्थिवं तेषां रूपं नर्ममानिकं यामहे ॥ हस्तविभ्रं त्रैषु जावाधीणि शम्
वर्मस्तुर्दरस्मभ्यं यंसत ॥ ५ ॥ इदं पित्रे मरुतामुच्यते वचः स्वादी
ः स्वादीयो रुद्रा युवधेर्न ॥ रास्वावनोऽमृतमर्जुनो जितुं स्मर्तुं का
युतनयाय मळ ॥ मानो मुहूर्तं मुतमानोऽर्धकं मानः उक्षतं मुतमा
नोऽक्षितं ॥ मानो वधीः पितरं मोत मातरं मानः प्रियास्तन्वी रुद्ररीषः ॥
मानस्तोके तनये मानः आयो मानो गोषु मानोऽश्वेषु रीषः ॥ वी
रान्मानो रुद्रा भामितो वधीर्द्विविधैः तः स दामित्वा हवामहे ॥ उपतिस्तो
मान्यशुपाऽइवाकरिख स्वापितं मरुतामुन्ने मुस्मे ॥ इद्राहितं सुमति

राम
॥८८॥

मूळयत्तु माथावयुमवः इतरेणीमहे ॥ आरिते गोघ्नमुत परुषं श
र्यदीरसु मम स्मेतं अस्तु ॥ मुका वनोऽर्धे च ब्रह्मदेवाधो चतुः श
मी यच्छ्रुवही ॥ अवी चाम नमोऽस्माऽअवस्य वः श्रुणोतु नो हव रुद्रो
मरुत्वानि ॥ तन्नो मित्रो ॥ ६ ॥ वित्रं देवानां मुदं गृह्णन् कंच क्षुमि
त्रस्य वरुणस्याग्नेः ॥ आप्राद्या वा एधि वीऽअंतरिक्षं सूर्यः ॥ आत्मा ज
गतस्तस्थुषश्च ॥ सूर्यो देवी मुष संरो वमा चांम योनयो वामुष्येति
पुश्वात् ॥ यज्ञानरो दिव्यं यतो युगानिव तन्वते प्रतिप्रदाय सद्रं ॥ सुद्राऽ
अश्वो हरितः सूर्यस्य वित्राऽएतग्वाऽअनुमाद्यासः ॥ नमस्ये तो द्विवः
आपृष्टमस्तुः परिद्या वा एधि वीर्यं तिस्र्यः ॥ तत्सूर्यस्य देवत्वं तन्म

सं. प्र. ८
॥८॥

द्वित्वं मध्याकर्तोर्वित्तुं संजगार ॥ यदेदयुक्तहरितः सधस्थादाद्रात्री
वासस्तनुतेस्मिन्मै ॥ तन्निवस्यवरुणस्याभिवक्षेत्सर्वैरुपैर्दुपु
तेद्योरुपस्थे ॥ अनंतमन्यदुर्गदस्यपार्जः कृष्णमन्यदुरितः संभरति ॥
अद्यादेवाऽर्द्धेतास्यस्य निरर्हसः पिपृता निर्वद्यात् ॥ तन्नो मित्रो
॥ ७ ॥ नासत्याभ्यां बृहिरिव प्रवृज्जेतोमौऽदयस्यभिर्येव्वानः ॥
यावत्तैर्गायविमुदायजायां सैना जुवा न्यहत्तुरथेन ॥ वीक्षुपत्तमि
राशुहेमभिर्वाहेवा नो वाज्जतिभिः शार्शदाना ॥ तद्रासभोना सत्या
सहस्त्रमाजा यमस्यप्रधनो जिगाय ॥ तुर्यो ह भुज्युर्मन्विना दमेघर
यिनकश्चिन्ममुर्वोऽवाहा ॥ तमहभुनोभिरात्मन्वतीभिरंतरि

राम
॥८॥

क्षप्रुद्धिर्योदकाभिः ॥ तिस्रः क्षप्रुस्त्रिरहोतिव्रजाद्विर्नासत्या भुज्यु
महथुः पतंगैः ॥ समुद्रस्यधन्वनाद्रैस्यपारोत्रिभारथैः शतपद्भिः पक
श्वैः ॥ अनारुणेतदेवीरयेथामनास्थानेऽग्रप्रणेसमुद्रे ॥ यदश्विनाऽ
ऊहथुं मृज्युमसैशतारित्रांनावमातस्थिवांसैः ॥ ८ ॥ यमश्विनादद
थुः श्वेतमश्वमुधाश्वोयुशश्वदित्स्वस्ति ॥ तद्वा दात्रंमर्हकीर्तन्यंभूत्यै
होवाजीसदृमिद्वयोऽभ्यः ॥ युवनेरास्तुवतेपज्जियायकक्षीवतेऽर
दतंपुरंधि ॥ काशेतरा कूपादश्वस्यवल्सः शतं कुम्भोऽसिचतुसुरायाः ॥
हिमेनाग्निप्रसमवारयेथापि तुमती मूर्जमस्माऽअधत्तं ॥ ऊबीसेऽअ
त्रिमाश्विनावनीतमुन्नित्यथुः सर्वगणस्वस्ति ॥ परावृत्तनां सत्या तुदथा

सं. प्र. ८
॥९०॥

मुखावुधं वक्रयुर्जिह्वा वारं ॥ क्षरन्नापो न पायनाय राये सहस्री
युतर्ष्यते गोतमस्य ॥ जुजुरुषो नासत्यो तवात्रिप्रामुवेत द्वापिमव
व्यवनात ॥ प्रातिरतं जहित स्या युर्दस्वादित्यतिमच्छुते कुनीनां ॥
॥ ९ ॥ तद्वीनराशं स्वरार्धं वाभिष्टिमन्ना सत्यावरुथं ॥ यद्विद्वा
सानिधि मिवापय कृमुदर्शिता दुपथुर्वेदनाय ॥ तद्वीनरासु नये
दंसः ॥ दुयमाविकृणीमितन्युतने रुचिं ॥ दध्यङ्गुहयन्मध्वोथव
णो वा मश्वस्य शीर्षी प्रयदी मुवाच ॥ अर्जो हवीन्ना सत्या कुरावी महे
यामन्पुरुभुजा पुरधिः ॥ श्रुतं तच्छासुरिव वधिमृत्याहिरण्यहस्त
मश्विना बद्धं ॥ आस्त्रो रक्तस्य वती का मुभीके युवं नराणा सत्या मु

राम
॥९०॥

मुक्तं ॥ उतो कृविं पुरुभुजा युवं ह रूपमाण मच्छुतं विवक्षे ॥ वरिष्ठं हि
वेरिवालोदपुर्णमाजा खिलस्य परितक्म्यायां ॥ सुद्योजं घामायसी वि
श्वलप्रेधनीहिते सतं वै प्रत्यधत्तं ॥ १० ॥ शतं मे पात्रुर्व्येवक्षुत्वा न
मज्जाश्वतं पिता धं च कार ॥ तस्माः अक्षीना सत्या विवक्षुः आर्धत्तं दत्त्वा
भिषजा वनवेत्त ॥ आग्रथं दुहितो सत्यस्य कार्ष्णवातिष्ठुदर्वता जयेती ॥
विश्वे देवाः अन्वमन्ये तद्विद्धिः समुश्रियाना सत्या स वेथे ॥ यदयातं दिवो
दासाय वर्ति र्गृह्णा जायाश्विना हयता ॥ रेव दुवाह सनु नोरथो वोरुषु भ
श्च शं शुमार श्वयुक्ता ॥ रथि सुक्षत्रं स्वपत्यमायुः सुवीर्येना सत्या बहता ॥
आजु कृत्वा समनुसोपवासे स्त्रिरङ्गो भगं दर्धती मयातं ॥ परिविष्टजा दु

सं. प्र. ८
॥९१॥

पंविश्वतः सीसुगेभिर्नक्तं मृहथुरजोभिः॥ विभिंदुनानासत्यारथेन
विपर्वितोऽअजरयूऽअयाते॥ ११ ॥ एकस्यावत्तोरावतुरणायुवर्शम
श्विनासुनयैसुहस्त्रा॥ निरहतं दुधुनाऽद्वंद्वतायथुश्रवसो वषणावरा
ती॥ शरस्यविदार्वकस्यावतादानीवा दुधोवर्कथुः पार्तववाः॥ श्रय
वेविनासत्याशनीभिर्जसुरये सूर्येपिप्यथुर्गा॥ अवस्थतेस्तुवते कृष्णि
यार्थऽऽकृज्यतेनासत्याशनीभिः॥ पशुननष्टमिवदर्शनायविष्ठाघंदद
थुर्विश्वकाय॥ दशरात्रीरशिवेनानवधूनवनद्वंशस्थितसुस्वरितः॥ वि
पुर्तरेभमुदनिप्रवेक्तुमुनिन्यथुः सोममिवस्तुवर्ण॥ प्रवादेसोस्वश्वि
नाववोचमुस्यपतिः स्योसुगवः सुवीरः॥ उतपश्येन्नश्रुवन्हीधमासुर

राम
॥९१॥

स्तीधिवेज्जगिमाणंजगिणीजगम्यां॥ १२ ॥ मधुः सोमस्याश्विनामदीय
प्रलोहोताविवासतेवा॥ बुद्धिर्घतीरातिविश्रितागीरिषायातिनासत्योपवा
जैः॥ योवामश्विनामनक्तो जयीयानथुः स्वश्रोविरीऽआजिगति॥ येनग
लथः सुहृतोदुराणतेननरावर्तिरस्मभवेयाते॥ कर्चिनरावंहसः पांर्वज
न्यमवासादत्रिमुंचयोरुणेन॥ मिनेतादस्योरशिवस्यमायाऽअनुपूर्वं
वषणावोदर्यता॥ अश्वनगुकुर्मश्विनादुरेवेकैर्विनरावषणारेभमु
सु॥ सतरिणीथोविपुतदंसाभिर्नवोजयैतपूर्याहृतानि॥ सुधुधांसन
निर्गतेरुपस्थेसूर्यनदेखातमसिद्वयते॥ शुभेहकमेनदर्शतेनिखातमु
दपथुरश्विनावदेनाय॥ महांममद्विनराशस्यपल्लियेणकृक्षीवतानास

सं. प्र. ८
॥२२॥

त्यापरिजमत् ॥ शुफादश्वस्यवाजिनो जनाय शतं कुंभाः अमिचतं मधुना ॥ मु-
र्वेनरास्तुवते कृष्णाय विष्णवे ददयुर्विश्वकाय ॥ घोषयेचिस्मिन्वर्दे दु-
मेणेपतिजयत्याः अश्विना वदत् ॥ युवंश्यावायुशरीरामदत्तं महः क्षोण-
स्याश्विना केणवाय ॥ प्रवाच्यंत ईषणा कृतं वायनापि दायुश्रवोः अथ-
धत्तं ॥ पुरुवपीस्याश्विना दधनिनिपुदवः ऊहथु राशुमश्व ॥ सहस्रसोवा-
जिनमप्रतीतमहिहनेश्वस्य तैरुत्रं ॥ एतानिवां श्वस्या सुदानु बलीगु-
धुसदेनुरोदस्यो ॥ यदा पुज्जामोः अश्विना हवते यातमिषा च विदुषे च वा-
ज ॥ १४ ॥ सुनोमीनेनाश्विना गृणानावाजं विप्राय धुरणारदता ॥ अगस्त्य-
ब्रह्मणा वाच धाना संविश्लोना सत्यारिणीतं ॥ कुहयांता सुष्टुतं काव्यस्य राम

॥२२॥

दिवौनपाता रषणाशयुक्ता ॥ हिरण्यस्येव कलशं निखातुमुदपथुर्दशमेऽअ-
श्विना हवत् ॥ युवंच्यवनिमश्विना जरतं पुनर्युवनिचक्रुः शनीभिः ॥ युवारथं यु-
द्विहतास्यस्य सहश्रियानी सत्या रणीत ॥ युवंतु याय प्रयोधुरेवः पुनर्मु-
न्यावसवतं युवाना ॥ युवं भुज्यु मणीसोनिः समुद्रादिभि रूहथुर्कुजेभि-
रश्वैः ॥ अजो हवीदाश्विना तौ ग्यो व्रां प्रोक्तुः समुद्रमेव्यजिर्जीवन्वा न ॥ निर-
मूहथुः सुयुजार्थेन मनोजवसा रषणास्वस्ति ॥ १५ ॥ अजो हवीदाश्विना
वाहैकावा मास्त्रोयस्मीममुंचतं चकस्य ॥ विजयुषीययथुः तान्वद्वैर्जाते वि-
षाचोऽअहते विषेण ॥ शतमेषा नृक्ये मामहानंतमः प्रणीतमाश्विनापि-
त्रा ॥ आक्षीः क्रुज्जाश्वैः अश्विना वधत्तं ज्योतिरंधार्य चक्रथु विचक्ष ॥

सं० प्र०
॥ २३ ॥

श्रुतमंधायुमरमक्षयत्सावकीरश्विना वषणानरोति॥ ज्ञारः कुनीनः इव
चक्षदानः क्रज्जाश्वः शतमेकैवमुच्यते॥ मुहीवामुतिरश्विनामयोः पुरु
तत्त्वामंधिष्ठ्या संरिणीथः॥ अथायुवामिदं क्षयत्पुनरधिगच्छतसीव
षणाववोभिः॥ अर्धेनंदस्वास्त्यः विषेक्तमपि न तं शयवोऽश्विनागां॥
युवशर्वाभिर्विमुदायज्ञायान्यहथुः पुरुमित्रस्य योषां॥ १६ ॥ यवैरुक्तेणा
श्विनावयुतेष्वेदुहंतामनुवायदक्षा॥ अभिदस्यु बकु रेणाधर्मतो रुज्या
तिश्वक्रयुरायीय॥ आधुर्वणायाश्विनादधुवेभ्यः शिरः प्रत्यैरयते॥ सवा
मधुप्रवोचिदतायत्वा इयदस्त्रावपिकुक्ष्यवो॥ सदाकवी सुमतिमाचकै
वां विश्वाधियोऽश्विना प्रावतं मे॥ अस्मरुथिना सत्यावृहंतमपत्यसावे

राम
॥ २३ ॥

श्रुत्यैरराथां॥ हिरण्यहस्तमश्विनारराणा पुत्रं नरा वधिमृत्या अदत्तं॥ त्रि
धो हृश्यावमश्विनाविकस्तमुज्जीवसः ऐरयते सुदान्॥ एतान् विमश्विनावी
यीणि प्रपूर्वाण्यायवोवोचन॥ ब्रह्मकृण्वतो वषणा युवश्या सुवीरसा विद
थुमावदमे॥ १७ ॥ आवारयोऽश्विना श्वेन पत्ता सुमृक्कीकैः स्ववीयाव
र्वा इ॥ यो मर्त्यस्य मनसो जदीयाः त्रिवंधुरो वषणा वार्तरहाः॥ त्रिवंधुरेण
त्रिवृत्तारथेन त्रिवक्त्रेण सुवृत्तायतमुवीकैः॥ पित्र्वत्तगा जिन्र्वत्तमवतीनो व
र्धयतमश्विनावीरमुस्मे॥ प्रवर्धामना सुवृत्तारथेन दस्त्रा विमंश्रणु तं श्लो
कमद्रेः॥ किंसंगवो प्रत्यवतिगामे छाकुर्विप्रासोऽश्विना पुराजाः॥ आवी
श्वेनासौऽश्विनावहंतुरथे युक्तासः आशवः पतंगाः॥ येऽभुमुरो दिव्या सोन

सं. प्र. ८
॥९५॥

शर्धाः अभिप्रयोजनासत्या वहति॥ आचार्ययुवतिस्तिष्ठदत्र जुष्टीनरा दुहि
ता सूर्यस्य॥ परिवामश्वावपुषः पतंगायो वहवह रुपाः अश्वीकैः॥ १८॥ उह
दनमेरुतंदुसनापिरुद्रेभंदेखा वषणा शर्धाभिः॥ निष्टोय्यंपारयथः समुद्रा
त्युनश्चवीनं वक्तुं युवेवनिं॥ युवमव्येवनीतायतुसमूर्जमोमानमश्विना
वधत्तं॥ सुबंकण्वायापिरमायवक्षुः प्रत्यधत्तं सुष्टतिर्जुष्टाणा॥ युवंधे
नुंशयवेनाधितायापि न्वतमश्विना पूर्याय॥ अमुं वतुं वतिं कृमं हंसानि
प्रतिजंघा विष्पलायाः अधत्तं॥ युवंश्वेतं पेदवः इदं जूतमहिर्नमश्विना
दत्तमश्वि॥ शोहं नमूर्योऽभिप्रतिमुयं सहस्रसौ वषणवी दुर्गा॥ तार्वीन
रास्ववसेसुजाता हवीमहेऽश्विना नार्धमानाः॥ आनुऽउप्रवसुमतारयंज

राम
॥९५॥

गिते जुष्टाणा सुविता रययातं॥ आश्वेनस्य जवसानुर्तननास्मे यतिना सत्यास
जोषाः॥ दिवोहवीमश्विनारातहव्यः शश्वत्तुमार्याऽउषसा युद्ये॥ १९॥
आचार्यपुरुषा यमं नो जुर्वतीराश्वयज्ञि र्यं जीवसे दुवे॥ सहस्रं केतुं वनिर्न
शत ईसुं श्रुष्टावानं वरिवो धामाभिप्रयः॥ ऊर्ध्वी धीतिः प्रत्यस्य प्रयोमन्य
धीयिशस्मन्समयंतुऽआदिशः॥ स्वदीमिधुर्मंप्रति यंत्युतयः आर्वा मूर्जो
नीरथमश्विनारुहत्॥ संयन्मिथः पश्य धानासोऽअर्गमतश्रुत्ते सरवाः अमि
ताज्ञायवोरणे॥ युवोरहं प्रवृणवै किं ते रथो यदश्विना वहथः सूरिमावरं॥
युवंभुन्यभूरमण्योवाभर्गुते स्वयुक्तिभिर्निवहेतापितस्यः आ॥ यासि हं
वृतेर्लवषणा विजे न्य॥ दिवोदासायुर्माहं चेति वामवः॥ युवोरश्विनावपुष्यु

सं. प्र. ८
॥ ९५ ॥

वायुजं रथं वाणीये मत्तुरस्य शर्ध्वं ॥ आर्वापति त्वं सुरव्या यज्ञं मुषीयोषीष्ट
जीतुं जैन्वीयुर्वापती ॥ २० ॥ युवंरेभं परिष्वते रुष्य योहिमेन धर्मं पारित
तमर्चये ॥ युवं शयोरिव संपिप्यथुर्गविप्रदीर्घेण वंदनं स्तोत्रीयुषा ॥ युवं
वंदं न निर्येत जरण्ययारथुन दंस्त्रा करणो समित्वथ ॥ क्षेत्रादाविज
नयो विपुन्यया प्रवामर्चविधते दंसर्गवत् ॥ अगच्छते र्चपमाणं पराव
तिपुतुः स्वस्य त्यजं सानिर्वाधिते ॥ स्ववतीरितः कुती युवारहीवृत्राः अ
सीकः असवन्नुसिर्धयः ॥ कुतस्यावां मधुमुन्माक्षिकारपुन्मदे सोमस्योपा
जो जुवन्मति ॥ युवं दधीचो मनः आर्विवा सुथोथाशिरः प्रतित्वामर्च्य वदत ॥
युवं पेदवै पुरुवारं मश्विना स्पृधां श्वेतं तं रुतारं दुवस्यथः ॥ शयैरुमिधुं यत

राम
॥ ९५ ॥

अ

नासु दुष्टरं चूर्ध्वमिन्द्रमिव वर्षणी सह ॥ २१ ॥ काराधुहोत्राश्विना वां को
वां जोषः कुसयोः ॥ कथाविधात्य प्रवेताः ॥ विहांसा विदुरः एहृदार्धहानिथा
अपरिवेता ॥ नृजिन्नुमतेः अक्रौ ॥ ताविहांसा हवा महेवांता नो विहांसा म
र्भवो चैतमुद्य ॥ प्रार्च्य दयमानो युवाकुः ॥ विष्टाम पाक्या तु न देवान् वर्ष
दूतस्या द्रुतस्य दसा ॥ पातं वृसहसि युवं वरभ्यसोनः ॥ प्रयाघोष भर्गवा
णेन शोभेयथा वा वायजति पाज्जि योवा ॥ जेषु पुनर्विद्वान् ॥ २२ ॥ श्रुतं गी
युजं सकवानस्या हं विद्विषिरे भाश्विना वां ॥ आहो सुभस्यतीदम् ॥ युवं द
सोमहोर युवं वा यन्निरतं सतं ॥ तानो वसुसोपास्यो तं पातनो रकादिघा
योः ॥ मा कस्मेधात मुर्ष्याभिजणे सोमा कुत्र निगृहेभ्यो धेनु वोगुः ॥ सनाभु

सं. प्र. ८
॥९६॥

जोः अशिवीः॥ दुहीयन्मित्रितयेयुवाकुरायेचनोमिमीतं वाजवत्ये॥
दुषवन्नोमिमीतं धेनुमत्ये॥ अश्विनोरसन्नर्थमनुश्ववाजिनीवतोः॥ तेनाहं
भरिवाकन॥ अयसमहमातन्यातेजनोंः अनु॥ सोमपेयसुरवारथः॥
अधुस्वप्नस्यनिर्विदेभुजतश्वरेवतः॥ उभातावस्त्रिनश्यतः॥ २३ ॥
कदित्थान्दः पात्रदेवयुतांश्वद्विरोः अंगिरसांतुरण्यन॥ प्रयदानुद्विगुः
आहम्यस्योरुक्तं सतेः अधुरयजत्रः॥ स्तंभीदुद्यांसधुरुणं प्रुषायदुष्टु
वाजायद्विर्णनरोगोः॥ अनुस्वजांमीहृषश्वस्तुत्रांमेनामश्वस्यपारिमा
तरंगोः॥ नक्षद्रवमरुणीः पूर्वरादुरोविशामंगिरसामनुद्युन॥ तक्षद्रव
नियुतंतस्तंभुद्यांचतुष्यदैनयोयद्विपादे॥ अयमदेस्वयेदः कृताया

राम
॥९६॥

पीरतमस्त्रियाणामनीकं॥ यद्वप्रसर्गैत्रिकुम्भिवर्तदपुडुहोमानुष
स्यदुरोवः॥ तुष्ट्यपयोयसितगुवनीतांराधः सुरेतस्तुरणेतुरण्य॥ शु
चियत्तेरेक्यः आयजेतसबुद्ध्यायाः पर्यः उस्त्रियायाः॥ २४ ॥
अधुप्रजज्ञेतुरणममचुप्ररोयस्याः उपसोनसरः॥ इंदुर्येक्षिराष्टस्वे
दुहयेः सुवेणसिंचजुरणाभिधाम॥ सिंधायद्वनार्धतरपुस्यात्सतेः
अधुरेपरिरोधनागोः॥ यद्वप्रभासिहृत्याः अनुद्युननर्विशेषाश्विच
तुराय॥ अयामहोदिवः आदीहरीः दुहयुन्नासीहमाभियोधानः उत्तम॥
हरियत्तैर्मादनंदुक्षन्धेगोस्सिमाद्रिभिर्गुताप्य॥ तमायुसंप्रतिवर्तये
गोर्दिवोः अश्वानुसुर्पनीतमस्वा॥ कृताप्रयत्रपुरद्वतवन्नुत्समन्तेः

सं. प्र. ८ ॥ २५ ॥ वि
 परिप्रासि वृत्तेः ॥ पुरायत्तरस्तमसोऽपतिस्तमद्विवः फलिंगहेति मस्य
 अनुत्तामहीपार्जसीऽअवृक्केद्यावास्माम्मदतामिद्रकर्मन ॥ त्वं वृत्तं
 शयनिभिरासुमुहोवर्जणसिद्धिपोवरादु ॥ त्वमिद्रनर्योऽयं अत्रोन्नि
 छावातस्य सुयुजोवर्हिष्ठान ॥ यत्तेकाव्यऽउषानांमोदिनेदाहृन् हृष्टपा
 र्यततक्षवर्ज ॥ त्वं सरोहरितोरामयोन्मभरं चक्रमेत्तशोनायमिद्र ॥ आ
 स्यपारं मेवृत्तिनायानामप्यकृत्तमवर्तयोयज्युन ॥ त्वं नोऽअस्याऽहृद
 दुर्हणायाः पाहिवर्जिवोदुरितादुषीके ॥ पुनोवार्जान्नुथ्योऽअश्वेव
 ध्यानिषेयं धि श्रवसे सुनृतीये ॥ मासातेऽअस्मत्सुमतिर्विदसदाजि

DR. BHADRAU DAVI
 राम
 ॥ २५ ॥

सं. प्र. ८ ॥ २६ ॥ प्रमहः समिषो वरंत ॥ आनोसजमघवुन्नोक्षुर्यो मंहिष्ठास्तसधुमादः स्याम ॥
 ॥ २६ ॥ ॥ इति प्रथमाष्टके अष्टमाध्यायः ॥
 ॥ शके १७४ शोभलन्नामसंवत्सरे ददं पुस्तकं समाप्तं ॥ ६ ॥ ॥ ६ ॥

॥ इति प्रथमाष्टक समाप्तः ॥

॥ अथ द्वितीयाष्टक प्रारम्भः ॥

संदिः १
॥ १ ॥

श्रीगणेशायनमः॥ ॥ हरिः ॐ नमः ॥ ॥ प्रवः पांतेरघुमन्ववां धीयु
होतृद्वयमीकृषेत्तरध्वं॥ द्विवोऽस्तौ यस्मिन्सुखी रैरिषुध्येवमरुतो रोद
स्योः॥ पत्नी वपूर्वकृतिं वावृधध्याः उवासान्तापुहधाविदाने॥ त्तर
नीकुं व्युत्तं वसनि स्त्रयस्य श्रिया सुदृशी हरिण्यः॥ ममत्तुनः परिज्माव
सहस्रममत्तुवातोः अपां वषण्वान्॥ शिशुतमिद्रा पर्वतो युवंतुस्तनो
विश्वेदेवरिवस्यंतुदेवाः॥ उत त्यामेय शसश्चित्तनाये व्यंतापा नो शिजो दु
वध्यै॥ प्रवो न पतिमुपा कृणुध्वं प्रमातरास्य न स्यायोः॥ आचो रुवण
मो शिजो दुवध्यै घोषे वशं समर्जुनस्य नंशे॥ प्रवः पूलदा वनः औ
अल्लविचेय वसुतातिमुनेः॥ १ ॥ श्रुतं मे मित्रावरुणा हव मोत श्रुतं

राम
॥ १ ॥

सदं विभुतः सी॥॥ श्रोतुनः श्रोतुरातिः सुश्रोतुः सुक्षेत्रासि धुरादिः॥ स्तु
वेसा वीवरुणमित्रातिर्गवांशतापुक्षयमिषु पुज्जि॥ श्रुतरयो प्रियर
थेदधानाः सद्यः पुष्टिर्न रुधा नासोऽगमन॥ अस्य स्तुवे महिमघ
स्युराधुः सचोत्तमसनेमन कुं वः सुवीराः॥ जनो यः पुज्ज्यो वाजि
नीवान् श्वावतोरथिनो महसुरिः॥ जनो यो मित्रावरुणा वृषिधुरा
पो न वीसुनो त्यक्षणा धुक॥ सुयंसयक्ष्म हृदये निधत्तुः आपुचदु
होत्राभिर्कृतावा॥ सत्रा धेतो न दुष्टो दं सुजितः शर्धस्तरो नुरां गतं श्र
वाः॥ विस्रयसातिर्याति वाक् सत्वा विश्वासु एतसु सद्रामि वरः॥ २ ॥
अधुर्मता न दुष्टो हवसुरः श्रोता राजानोऽमृतस्य मद्राः॥ नमो

सं. द्वि. १
॥२॥

जुवो यन्निर्वस्यराधुः प्रशस्तये महि नार्थवते ॥ एतं शर्धं धाम यस्य
सूरैरित्येवो दर्शतयस्य नशी ॥ युग्नानि ये पुवसुताती रा रन्विश्वे सन्वं
तु प्रभृथेषु वा जै ॥ मंदमहे दर्शतयस्य धामे हि ये त्यं च विभ्रं तो यं त्यनी ॥
किमिष्टाश्वः दुष्टरश्मिरेतः दुःशाना सु स्त र्षः कं जते नृन ॥ हिरण्यक
र्षमणिग्रि वमर्ण स्त न्नो विभ्रं वरि वस्य तु देवाः ॥ अयो गिरः सद्यः आ
जुगुषीरे स्वाश्च कंतु भयेषु स्मे ॥ वृत्तारो मामशरीरस्य शिभ्रस्त्रयो
राज्ञः ओ व सस्यानुक्ताः ॥ रथो वां मित्रावरुणा दीर्घा साः स्युर्मगमास्ति
सूरो नाद्योत ॥ ३ ॥ दृष्टरथो दक्षिणायाः अयो ज्यैर्न देवा सोः अ
मृता सोः अस्थुः ॥ दृक्ता दुर्दस्था दुर्या दुर्दृष्टायाश्च कित्संती मानु राम ॥२॥

वायुक्षयाय ॥ पूर्वा विश्वस्मा दुर्वना दवो ध्वजयंती वा जं ब हती सनु
त्री ॥ उच्चा व्यरव्य द्युवृतेः पुनर्द्विरो वाः अग्नयथमा पूर्व कृते ॥ यद्वक्ष्यमाणं
विभजोऽसि नृभ्यः उचो देवि मध्यत्रा सुजा ते ॥ देवो नोऽर्जस विता दर्मना
ऽअनागसो वो च तिस्र्ययि ॥ गृहं गृह महुनाया त्यक्ता दिवो दिवः आधुना
मादधाना ॥ सिषा संती द्योतना शश्वदाया दयमश्रुमिद्वजते वसूनां ॥ भग
स्य स्वसावरुणस्य जामि र्षः स्मृते प्रथमा ज र स्व ॥ पुश्वा सदैग्ययो
ऽअघस्य धाता जये सतं दक्षिण्यारथेन ॥ ४ ॥ उदीरती सु नृवाः उ
सुरे धीरु दृग् न र्यः शुशु चाना सोः अस्थुः ॥ स्याही वसूनि नमसो परकृ
विष्णु वत्युष सो विष्वाती ॥ अपान्य देव्यस्थुः न्यदेति विष्णु रूपेऽहनी

सं. द्वि. १
॥३॥

संचरते॥ पुराक्षितोस्तमोऽन्यागुहाकुरद्योदुषाः शोशुचत्तारयेन॥
सुहृशिरदसुहृशिरदुश्वोदीर्घसंचतेवरुणस्यधाम॥ अनुवद्यास्त्रिश
तं योर्जनान्येकैकाकृतुपरिचयितुद्यः॥ ज्ञानत्यक्रः प्रथमस्थनामशुक्रा
हृल्लादजनिष्वितीचा॥ कृतस्य योषानभिनातिधामाहंरहनि कृतमाचरे
ती॥ कुन्येवतुन्वाइशाशदानां॥ एषिदिविदेवमिर्यसमाण॥ सुस्मर्यमाना
युवतिः पुरस्तादाविर्वक्षीसिहृणुषेविभाती॥ ५ ॥ सुसंकाशामातम
एव योषाविस्तन्वहृणुषेदशेक॥ सद्रात्वर्षोवितरं युद्धनततैः अन्याः
उषसो नशंत॥ अश्वीवतागोर्मतीविश्ववारायतमानारश्मिभिः सूर्यस्य
॥ पराच्येति पुनराच्येति भद्रा नाम बर्हमानाः उषासः॥ कृतस्य राम
॥३॥

रश्मिर्ननुयुजमाना भद्रं सद्रं कृतुमस्मा सुधेहि॥ उषो नोऽयसुहृवा यु
वास्मा सुशयो मघवत्सुचस्युः॥ ६ ॥ उषाः उद्धंती समिधानेऽग्नाः उ
द्यन्त्यस्यः उर्वियाज्योतिरश्नेत॥ देवो नोऽर्जसवितान्वर्थं प्रासावीदुप
त्यचतुर्षादित्यै॥ अर्मिन्ती देव्यानिब्रतानि प्रमिन्ती मनुष्या युगानि॥ इ
युषीणा मुपमाशर्षती नामायतीनां प्रथमोषा व्यद्योत॥ एषादिवो इह
ता प्रत्यदशि ज्योतिर्वर्ताना ममना पुरस्तात्॥ कृतस्य पंथा मन्वेति साधु
प्रजानुतीव नदिशो मिनाति॥ उषोऽददर्शिशुभ्युवोन वक्षो नो धाः ईशा
विरक्तप्रियाणि॥ अद्रा मन्ने ससुतो बोधयेतीश्वरुमा गायुनीर्यु
षीणां॥ पूर्वः अर्धे रजसोऽभ्यस्य गवां जनिं व्यकृतप्रकेतु॥ व्युप

सं. वि. १
॥४॥

यते वितरं वरीयुः ओभापुणंती पुत्रो ह्यपस्त्रा ॥ ७ ॥ एवेदेषा युक्तमहा
शेकं नाजाभिन्नपरिवृणक्ति जामि ॥ अरिपसात न्या इराशदानानाथी
दीर्घतेन मुहोर्वमाती ॥ अश्वाते वयं सः एति प्रतीचीगतीरुगि वसनमु
धना नो ॥ जाये वपत्यः उशती सुवासीः उषाहस्त्रे वनिरिणीतेऽअर्पः ॥ स्व
सा स्वस्त्रे ज्यार्यस्ये योनिमारे गपैत्यस्याः प्रति वक्ष्येव ॥ युद्धंतीरुगिभिः
सूर्यस्या ज्यं देः समनुगाः इव ब्राः ॥ आसां पूर्वी सामहं सुस्त्रेणामपरा
वीमथ्येति पश्चात् ॥ ताः प्रलवन्नव्यसीर्तूनमस्मिरेव दुर्बंतु सुदिनाः उ
पासः ॥ प्रबोधयोषः एणतोर्मघोन्यबुध्यमानाः पुणयः ससंतु ॥ रेव
दुष्टमघवद्भोमघोनिरेवत्तोनेस्तत्तेज्जारयंती ॥ ८ ॥ अवेयमं

राम
॥४॥

श्वेद्युवतिः पुरस्ताद्युदेः गवामहणानामनीकं ॥ विनूतमुखादसीति प्रकेतुर्गु
हं गृहमुपतिष्ठतेऽग्निः ॥ उत्तेवयंश्चिह्नसुतेरप सन्नरश्चयेपितुभा
जो व्युद्यो ॥ अमासुतेव हसिस्तरिवा मसुषो देविदाशुषे मलीय ॥ अस्तो
दंस्तोम्या ब्रह्मणामिदीधध्वमुशतीरुपासः ॥ युष्माकं देवारवसासनेम
सहसिर्णवशतिर्न ववार्ज ॥ ९ ॥ प्रातारलं प्रातरित्तरिधातिर्न किं त्व
भ्रतिगृह्यानि धत्ते ॥ तेन प्रजां वधयिमानः आपूरयस्वोर्ध्वेण सवते सुव
रः ॥ सुशुरसत्सुहिरण्यः स्वर्वाबुहदस्मि वयः इंद्रेदिधाति ॥ यस्त्वायंत
वसुना प्रातरित्त्वोमुक्षीजये वपदिमुत्तिनाति ॥ आर्यमुधसुर्कते प्राति
उन्निष्टेः पुत्रं वसुमतारयं ॥ अंशोः सुतं पाययमत्सरस्य क्षयदीरं व

सं. द्वि. १
॥५॥

ध्वयसूचताभिः॥ उपक्षरंति संधवो मयो सुवर्द्धज्ञानं वयस्यमाणं च
धेनवः॥ एणं तैव पपुरि वश्रवस्यवो धृतस्य धाराः उपयंति विश्वतः॥ ना
कस्य एष्टेऽअधितिष्ठति श्रितो यः एणोति सह देवेषु गच्छति॥ तस्माः
आपो धृतमर्धं तिसंधवस्तस्माः दुयं दक्षिणा विन्वते सदा॥ दक्षिणावता
मिदिमानि विजा दक्षिणावता दिवि स्वीसः॥ दक्षिणावतोऽअमृतं भजंते द
क्षिंतः प्रतिरतः आयुः॥ मा एणं तो दुरितमेनः आरन्माज्जरिषुः सूर्यः
सुव्रतासः॥ अन्यस्ति वा परिधिरस्तु कश्चिद एणं तु मुनि संयंतु शोकाः॥
॥ १० ॥ अमंदा न्तो मान्यभरि मनीषा सिधा वधि क्षियुतो ध्यायस्य॥
यो मे सहस्रमभिमत सुवानुततो राजा श्रवः दुह्यमानः॥ शतं राज्ञो नार्धमा राम
॥५॥

नस्यतिष्ठा न्नतमश्वा न्ययता न्मुद्यः आदं॥ शतं कुक्षीवोऽअसुरस्यगोनी
दिविश्रवो जरमातताम॥ उपमाश्यावा स्वनयेन दत्ता वधर्मतो दशरथासिः
अस्थः॥ पृथिः सहस्रमनुगव्यमागत्सर्न कुक्षीवोऽअभिपुवेऽअह्नां॥
वृत्वारिंशद्दशरथस्य शोणाः सहस्रस्याग्नेऽश्राणं नयति॥ मृद्व्युतः कश
नावतोऽअत्यो न्कुक्षीवतः उदं मृक्षतपुजाः॥ पूर्वीमनु प्रयति मादं देवस्त्री
न्युक्ताः अष्टा वरिधायि सोगाः॥ सुवर्धवो ये विश्याः इव ब्राह्मणः अनस्वत
श्रवः रेवंतपुजाः॥ आर्गधिता परिधिता या कशी केवजं गहि॥ ददाति म
ह्यया दुरी आशनां ध्यो ज्यां शता॥ उपोपमे परां मृश मा मेदुः श्राणं मन्यथाः
॥ सर्वहर्मस्मिरो मशां धारीणां मिवाविका॥ ११ ॥ ॥ अग्निहोतारं

सं. द्वि. १
॥६॥

मन्ये दास्व त्वं वसुं सुतुं सहसो जात वेद संविपुं न जात वेद सं ॥ यः कुर्ध्वया स्व
ध्वरो देवो देवाय द्रिया ॥ घृतस्य विध्वोष्टु मनु वा एषो चि पातु हानस्य
सुपर्षः ॥ यजिष्ठं वा यजमाना द्वे वेमृज्येष्ठमंगिरसं विप्रमन्मसि विप्रैभिः
शुक्रमन्मसि ॥ परिजमानमिबुद्धा होतारं वर्षणां ॥ शोचि केशं वर्षणं
यमिमाविशः प्रावतु जूतये विशः ॥ सहि पुरुषि दोजसा विरु कर्मना दीर्घा
नो भवति दुहतरः परशुर्न दुहतरः ॥ वीरुषि द्यस्य मम तोश्रुवद् नैव य
तिथुरं ॥ निःषहमाणो यमते नार्थे धन्वा स हानार्थते ॥ दृक्का विदस्मा
अनुदुयथो विदते जिष्ठा भिररणि सिद्धा ह्यवसि ग्नये दास्य वसे ॥ प्रयः पु
रुणि गार्हतेत सुद्वने वशो चिषा ॥ स्थिरा विदन् निरिणा त्यो जसा नि

राम
॥६॥

स्थिराणि त्रुदो जसा ॥ तमस्य एक्षमुपरा सुधी महिन कुं यः सुदर्शित रो दिवा
तराद प्रायुषे दिवा त रात ॥ आदस्या युर्ग्रभण वद्दु कशमेन सून वै ॥ भक्तम
भक्तम बोध्यं तोः अजरा अग्न्यो व्यं तोः अजरा ॥ १२ ॥ सहि शर्धो न मा
स्तं तु विधणिर मस्वती पूर्वराखि ए निरार्तना खिष्ट निः ॥ आद दृव्या न्या दादि
धुं जस्य केतुर्हणा ॥ अर्धस्मास्य हर्षतो हर्षवितो विश्वे जुषे तपे थानरः शु
मेन पथी ॥ द्विताय दी कीस्ता सोऽमिद्य वानमस्यर्तः उपवो चैत भर्गवो म
थुं तो दाशा भर्गवः ॥ अग्निरशिव सनो शुचि यी धूर्णि रेषा ॥ प्रियाः अपुषी
वीनिषाष्ट मे धिरः आवनिषाष्ट मे धिरः ॥ विश्वसां त्वा विशां पति हवाम
द्वे सवी सां समानं दपतिं भुजे स त्यागि वीह सं भुजे ॥ अतिथि मानुषाणां

सं. द्वि. १
॥ ७ ॥

पितुर्नयस्यासुया ॥ अमी नृविश्वेऽमुतासुः आवयो हव्या देवे वावयः ॥ त्वम
जसहसा सहन्तमः शुभिर्नमो जायसे देवता तये युयिर्न देवता तये ॥ शुभि
र्नमो हिते महेद्युभिर्नमः उत कर्तुं ॥ अधस्मात्ते परिवर्त्य जर श्रुष्टावानो
नाजर ॥ प्रवो मुहं सहसा सहस्वतः उषुर्बुधे पशुवे नाग्नये स्तोमे विभल
जनये ॥ प्रतिपदी हविष्मान्निष्वा सुक्ष्मा मुजोगुर्वि ॥ अग्रैरसौ नजरतः कषू
णं जूणिर्होतः कषूण ॥ मनोनेदिष्टुदृशानुः आसुराग्ने देवेभिः सर्वनाः सु
वेतुनामहोरायः सुवेतुना ॥ महिशाविषन स्त्रधिसुवक्षभुजेऽस्ये ॥ म
हिस्तोतभ्यो मघवन्सुवीर्यमथीयुग्रो नशर्वसा ॥ १३ ॥ अयजयितुम
नुषो धरीमणिहाता यजिष्ठः कुशितामनुव्रतमग्निः स्वमनुव्रतं ॥ विश्व

राम
॥ ७ ॥

श्रुष्टिः सखीयुते रायिरिव श्रवस्थते ॥ अर्दक्यो होतानिषददिक स्पदे पार्वी
तः इक स्पदे ॥ तयं ज्ञासा धुमापवातयामस्य तस्य पृथानमसा हविष्मता हि
वताति हविष्मता ॥ सनः ऊर्जामुपाभत्युया कृपानर्जयति ॥ यमात्वारिष्वा
मनविपरावर्तो देवशाः परावर्तः ॥ एवेन सुद्यः पर्येति पार्थिवं सुदुगरैर्तो ह
षमः कर्निकदुदध्वेतः कर्निकदत ॥ शतं चक्षाणोऽक्षमिदं वावनेषु तुर्वणिः ॥
सदोदधानुः उपरिषु सानुषुग्निः परेषु सानुषुग्निः परेषु सानुषु ॥ तसु के
तुः पुरोहिता दमेदमग्निर्यज्ञस्याधुरस्य चेतति कत्वा युज्ञस्य चेतति ॥ क
त्वविधाः ईषू युते विश्वा ज्ञातानि पस्पशे ॥ यतो धत्त श्रीरती धिरजायतव
ह्निर्विधाः अजायत ॥ कत्वा यदस्य तविषीषु पृचते नैरवेण मरुतां नभोज्य

सं. दि. १
॥८॥

विशयन मो ज्यो ॥ सहिष्मादानमिन्दति वस्तुना च मुन्मना ॥ मनस्त्रासते दुःखि
तोदं भिद्रुतः शंसा दुघादं भिद्रुतः ॥ १४ ॥ विश्वो विहायाः अरतिर्वसुदे
धे हस्ते दक्षिणे तराणि नशिश्चथ कुबुस्ययानशिश्चथत ॥ विश्वस्माः इतिषु ध्य
ते देवजा हव्यमोहिवे ॥ विश्वस्माः इत्सुकते वारं मण्वत्पुनर्दीरा वरुणव
ति ॥ समानुषि वृजने शतमो द्वितो ॥ ग्नियज्ञेषु ज्ञेन्यो न विस्पतिः प्रियो युज्ञे
षु विस्पतिः ॥ सहव्यामानुषाणामिका कृतानि पत्यते ॥ मनस्त्रासते वरुणस्य
धूर्तं संहो देवस्य धूर्तः ॥ अग्निं होतारमी कतेव सुधिति प्रियं वेतिष्ठ मरुतिं न्य
रिहय्य वाह्न्यैररि ॥ विश्वायु विश्ववेदं संहोतारं यजुतं कुवि ॥ देवा सोरुण्व
मवसेयसूयवो गीमः ॥ १५ ॥ यत्वरथमिदं मेधसोतयेणुकासं राम
॥८॥

तमिविरभुण्यसि प्रानं वद्युनयीसि ॥ सुघाश्च स माभिवृचि करो वशश्च वाजिनं ॥
सास्माकं मनवद्यतु जागवै धुसाभिमावाचुन वेधसा ॥ सः श्रुधियस्मा एत
नासुकास्तु विदुसाय्यः इन्द्रमरुतयेन भिरसि प्रतर्तयेन भिः ॥ यः शरैः स्वा
सर्जिता यो विष्टुर्वी जंत रता ॥ तमीशामासः इरधंत वाजिनं पक्षमत्यन वाजि
नं ॥ दुस्मोहिष्मादृषणापन्वी श्रितुं कं विद्या वीररहं शरम ल्ये पारवुणाक्षि म
त्यै ॥ इदोत तुभ्यं तद्विवेत दुद्राय स्वयं शसे ॥ मित्राय वाञ्छं वरुणाय सुप्रथः सु
मकीकार्य सुप्रथः ॥ अस्माकं वः इन्द्रं ममसीदये सखायं विश्वायु प्रामहं
युजं वाजेषु प्रामहं युजं ॥ अस्मा कुं व्रह्मातये वा एत्सुषुकास्तु वित ॥ नो हित
शत्रुस्तरेतु त्पुणाधियं विश्वेश नुस्तुणाधियं ॥ निष्टुमाति मातुं कयस्य

सं. हि. १
॥ २५ ॥

चित्तेजिष्ठाभिराणिभुर्नोतिभिर्दयाभिरुयोतिभिः॥नेषिणोयथापुराणे
नाःशरमन्यसे॥विश्वानिपुरोरपपर्विवाङ्गिरासावङ्गिर्नोःअहं॥ १६ ॥
प्रतद्वैचैयंभय्ययेद्विहयोनयःइषवान्मन्मुरेजीतिरक्षोहामन्मुरेजीति॥
स्वयंसोःअस्मदानिदोवजैरजेतदुमेति॥अवस्त्रवेदघरंमिवतारमवक्षुद्र
वमिस्त्रवेत॥वनेमुतद्वोत्रयाचित्त्यावलेमयिरयिवःसुवीर्यैरुण्वसेत्तसु
वीर्यै॥दुर्मन्मानंसुमंतुषिरेमिषाष्टचीमहि॥आसुत्यामिरिर्दुग्धुनकू
तिमिथैर्जंत्रंघुनकूतिभिः॥प्रपावोःअस्मेस्वयंशोभिरुतीपरिवरोःदु
द्रोदुर्मतीनांदरीमन्दुर्मतीनां॥स्वयसारिषयध्येयानःउपेषःअत्रिः॥इते
मंसंनवक्षतिक्षिसाल्मूणिर्नवक्षति॥त्वंनःइंद्रायापरीणसायाहिपृथोः

राम
॥ २५ ॥

अनेहसापुरोयाद्दक्षसा॥सचस्वनःपराकःआसचत्वास्तमीकःआ॥प्राहि
नोद्वारादुभिष्टिःसदापाद्याभिष्टिः॥त्वंनःइंद्रायातरुपसाअंवि
त्वामहिमासंसदवसेमुहेमिन्नोवसे॥आजिष्ठवातरुवितारथुकंविदमत्ये॥
अन्यमस्मद्विषुःकंविदद्विषाररिर्क्षंतंविदद्विषः॥प्राहिर्नःइंद्रसुष्टुतास
धौवयातासदमिदुर्मतीनांदेवःमन्दुर्मतीनां॥हंताप्रापास्यरक्षसंस्त्रातावि
प्रस्युमावतः॥अधाहत्वाजनिताजीजनदसोरक्षोहर्णत्वाजीजनदसो॥
॥ १७ ॥एंद्रयाद्यैर्पनःपरावतोनायमर्छाविदथानीवसत्यतुरसुराजैव
सत्यतिः॥हवामहेत्वावयंप्रयस्वतःसुतेसच॥पुत्रासोनपितरुवाजसातये
मंहिषुंवाजसातये॥पिबुसासोममिद्रसुवानमार्द्रिभिःकोशेनसिक्तमव

सं. हि. १
१०

तंनवंसंगस्तातृषाणोनवंसंगः॥ मदायिहयुतायतिनुविष्टमायुधायसि॥ आ
वायछंतुहरितोनसूर्यमहाविश्ववसूर्य॥ आविदाद्वोनिहंतुगुहानिधु
वेनगंसिपरिवीतमशर्मन्यजतेः अंतरश्मनि॥ वृजं वृजो गवामिवसिषासु
गिरस्तमः॥ अपावृणोद्विषुः इंदुः परीवृताहारः इषुः परीवृताः॥ दादृहाणी
वज्रमिंद्रो गसंस्थोः क्षदेवातिगममसनायुसंश्रयदादृहल्यायुमंश्यत॥
संविव्यान॥ ओजसाशवोमिरिद्रमज्मना॥ तष्टवृक्षवनिनोनिदंश्वासपरश्च
वनिदंश्वासि॥ त्वं वृथानुद्यः इंदुसर्तुवेछासमुद्रमसजोरथोऽइववाजसु
तोरथोऽइव॥ दुतः कुतीरयुतेसमानमर्धमक्षितं॥ धुरारिवमनविद्विष्व
देहसोजनायविश्वदेहसः॥ १० ॥ इमातेवाचैवसूर्यतः आयवोरथं

राम
(१०)

धीरः स्वपाः अतक्षिषुः सुस्नायुतामंतक्षिषुः॥ शुंसंतो जेन्ययथावाजे बुवि
प्रवाजिन॥ अश्वमिवशर्वसंसातयेधनाविश्वधनामिसातये॥ धिनत्पुर्न
वृतिमिद्रपूरवेदिवासायमहेदाशुषेत्तोवज्रेण दाशुषेत्तो॥ अति
थिग्वायुशेवरगिरिद्रयोऽअवाभरत्॥ महीधनानिदयमानः ओजसा
विश्वधनान्योर्जसा॥ इंदुः समुत्सुयतमानमार्थप्रावादिश्वेषुशतमैति
राजिषुस्वमरुहेष्टाजिषु॥ मनवेशासुदव्रतान्वचं कृष्णमरंधयत्॥ द
क्षमाविश्वततृषाणमोषात्तन्यशंसानमोषाति॥ सूरश्चक्रं प्रहज्जातश्चो
जसाप्रप्लेवाचं मरुणोमुषायतीशानः आमुषायति॥ उशनायत्यशवतो
जगन्मृतयेकवैसुन्नातिविश्वामनुवेवतुर्वधिरहाविश्वैवतुर्वणिः॥ स

सं. द्वि. १
॥११॥

नोनयोमिर्वधकर्मनुवधेः पुरींदर्तः पायुभिः पाहिशुग्मेः॥ दिवो दासोमिरि
द्वस्तवानो वावधुथाः अहोमिरिवद्योः॥ १८ ॥ इन्द्रायहिघोरसुराः अ
नेमूते द्रायमुही दृष्टिबीवरीमभिर्बुध्मसा तावरीमभिः॥ इन्द्रविश्वे सजोष
सो देवसोदधिरपूरः॥ इन्द्राय विश्वा सर्वनामिमानुषा रातानि संतु मानुषा॥
विश्वेषु हित्वा सर्वनिषु तैजसमानमेकं वर्षमण्यवः॥ इन्द्रविश्वे सजोष
दर्थक॥ तं त्वा नावं न पुषेणं शूषस्य धारधीमाहि॥ इन्द्रनयुज्ञे श्रितय
तः आयवस्तो मे भिरिन्द्रे मायवः॥ विक्तीततस्त्रोमथुनाः अवस्य वो ब्रुज
स्य सातागव्यस्य निः सजुः सक्षीतः इन्द्रनिः सजुः॥ यज्ञं च तादाज गवस्य
यं तां सुमूहसि॥ आविकरि कृहर्षणं सचा भुवंबज्रमिन्द्रसचा भुवंब॥ वि राम
॥११॥

दुष्टैः अस्य वीर्यस्य पूरवः पुरो यद्विद्वशारदीरवातिरः सासहानोः अ
वातिरः॥ शासुस्तमिन्द्रमर्त्यमयं यशवसस्य ते॥ मुहीममुखाः दृष्टि
वीसिमाः अपो मे दसानः इमाः अयः॥ आदिनेः अस्य वीर्यस्य वकि
रन्मर्देषु वषन्नुशिजो यदा विथस रवीयुतो यदा विथ॥ इकर्थं कुर
मेभ्यः एतन्ना सुप्रवर्तवे॥ तेऽन्यामन्यान् यदा सानि हतं श्रवस्यतः
सनि हत॥ उतोनोः अस्याः उपसे जुषेत्तु कस्य बोधि हविषो
हवीमभिः स्वर्षाता हवीमभिः॥ यदिद्वहंत वेम धो वषावाज्ञान्त्रिके
तमि॥ आमेः अस्य वेधसो नवीयसो मन्मश्रुधिनवीयसः॥ त्वतमिन्द्र
वावधुनाः अस्मयुरमित्रयंतु विजातमर्त्यं वज्रेण शरसर्त्यं॥

सं. दि. १
॥१॥

जुहो नोः अघायति शयुष सुश्रवस्तमः॥ शिखं नया स न प भूतु दुमि
ति विश्वा प भूतु दुमि तः॥ २० ॥ त्वया वयं मघवन् प्रवृधन्तः दद्रु त्वाता
सा सत्या मय तन्य तो व नुयाम व नुष्यतः॥ नो दृष्टिः अस्मिन् हन्य धिवा
चानु सुन्वते॥ अस्मिन् जे विव च्ये मा भरे द्रु तं वा जियं तो भरे द्रु तं॥ खुर्जे
पे भरे आ प्रस्य व कर्म न्युषुर्बुधः त्वस्मिन् जं सि काणस्य स्वास्मिन् जं
सि॥ अद्विन्दो यथा विदेशी स्त्री शी क्ते पितृ न्यः॥ अस्मिन् वा ते स ध्या व सं
तुरात यो मुदा भद्रस्य रातयः॥ तत्तु प्रयः प्रलथति शशु कुनं यस्मिन् न्य जे
वार म हर्ष व त क्षयं मृत स्य वारं सि क्षयं॥ वित हर्षे च र धि तांतः पश्यं
ति रुषि मासः॥ सघा विदेः अन्विन्दो गु वे षणा वं धु क्षि द्यो र वे षणः॥

राम
॥१॥

रुः इत्याते पूर्वथा च प्रवा स्यं य दं गे रो भ्यो वृणो र प वृजामिं दृशि क्षन्
प वृजं॥ रभ्यः समा न्यादि शास्त्र भ्यं जे प्रयो सि न्व॥ सुन्व द्यारि धया
कां विद वृते हृणा यते विद वृते॥ संयज्ज नान् कुरु सिः शरः ईक्ष युद्ध
नो हृते ते रुषत श्रवस्य वः प्रयक्षत श्रवस्य वः॥ तस्माः आयुः प्रजाव
दि द्वा धेः अर्च्यो र्जसा॥ इंद्रं ओ क्यं दिधिषंत धातयो दिवोः अद्वा न धी
तयः॥ युवंत मिद्रा पर्वता पुरो यु धा यो नः एत न्या द पुनं तामि दं तं व जे ण
तं तामि दं तं॥ दूरे वृता यं छे त्सु हर्ष न्यादि न क्षत॥ अस्मा कुं शा वृ न्यारि श
र वि श्वतो द मो द ष र वि श्वतेः॥ २१ ॥ उमे पुना सिरो दं सीः कृतेने
बुहो दहा सि सं म हारं छि द्राः॥ अभि वृ ग्य य त्र ह ताः अमि त्र वे ल स्या

117311

राम
१३

तिसहस्रावृज्ययंतः॥ सुखानायेद्वेददात्याभुर्वरयिंददात्याभुर्व॥ २२॥
 आत्माजुवोरारहाणाः अभिप्रयोवायोवहलिहपूर्वपतयेसोमस्यपूर्ववि
 तये॥ कुर्वातेः अनुसूततामनेस्तिष्ठतुजानती॥ त्रिषुर्वतारयेनार्याहि
 दोवनेवायोमरवस्यवावने॥ मंदैतुत्तामदिनोवायुविंदवास्मत्क्राणासुः
 सुहताः अभिर्ध्वोगोभिः क्राणाः अभिर्ध्ववः॥ यद्द्राणाः द्रुध्येदक्ष
 सर्वतऊतयः॥ सध्रीवीनानियुतोदावनेधियः उर्यब्रुवतः द्रुधियः॥ वा
 युयुहेः रोहितावायुरिष्ठावायूरथः अजिराधुरिषो कवेवर्हिष्ठाधुरि
 वोक्तेवे॥ प्रबोधयापुर्ध्वजारः आसंसतीमिव॥ प्रध्वस्युरादसोवा
 सयोषसः अर्वसेवासयोषसः॥ तुभ्यमुषासः शुर्वयः पशुवर्तेषुदाव

सं. हि. १

॥१४॥

स्त्रातन्वतेदं सुरश्मिषु विज्ञानयेत् पुरश्मिषु ॥ तुभ्यं धेनुः संबुर्दुष्टा विश्वा वरु
निदो हते ॥ अर्जनयो मरुतो वृक्षणास्थो दिवः आवृक्षणाभ्यः ॥ तुभ्यं शुक्रासु
शुर्वयस्तुरण्यवो मर्देषुयाः ईषणंत भुवण्य पामिषं त भुवणी ॥ त्वां त्वापीदं
मानो भर्गमीदं त कुवीर्य ॥ त्वं विश्वस्माद्भुवनात्पासि धर्मेणा सुयीत्पासि धर्मेणा ॥
त्वं नो वायवेषाम पूर्य्यः सोमानां प्रथुमैः पीतिर्मर्हसि सुता नो पीतिर्मर्हसि ॥
उतो विदुर्मतीनां विशां व वृजुषीणां ॥ विश्वा इत्ते धेनुवो दुक् आशिरं घृतं
दुक् तः आशिरं ॥ २३ ॥ स्तोत्री ब्रह्मैरुपनोयाहि वीतये सहस्रेण नियुता
नियुत्व ते शक्तिभिर्नियुत्व ते ॥ तुभ्यं हि पूर्व पीतये देवा देवाय ये मिरे ॥ प्रतं सु
ता सोम धुमंतोः अस्थिरन्मदायुक्तवैः अस्थिरन् ॥ तुभ्या यंसोमः परिपूतो

राम
॥१४॥

अद्विभिः स्या ही वसांतः परिकोशमर्धति शुक्रा वसानोऽर्धति ॥ तदा यं स
गः आशुषु सोमो दिवेषु दूयते ॥ वहवा यो नियुतो या ह्यस्म युजुषा णो या ह्य
स्म युः ॥ आनो नियुद्धः शक्तिनीभिरध्वरं स ह्यस्त्रिणीभिरुपयाहि वीतये वा
यो ह्यव्यानि वीतये ॥ तदा यं भागः कृत्वियः सरश्मिः सूर्ये स वा ॥ अधु येभि
र्भरमाणाः अयंसतु वा यो शुक्राः अयंसत ॥ आवारथो नियुत्वा न्वसुदर्व
सेभिः प्रयांसि सुधितानि वीतये वा यो ह्यव्यानि वीतये ॥ पिबे तमध्वोऽंध
सः पूर्ववे युहि वी हितं ॥ वा युवा चंद्रेण राधुसार्गं तमिर्द्वराधुसार्गं तं ॥
आवाधियो वदत्युरध्वरोऽपेमा मिदुमर्हजंतवा जिमं स शुमलं न वाजि
नं ॥ तेषां पितृ तमस्मयः आनो गंतमिहोत्था ॥ इदं वा य सुता नाना द्विभि

सं. दि. १
॥ १५ ॥

युवमदायवाजदायुवं ॥ २४ ॥ दुमेवांसोमाः अस्वासुताः इहाध्वयुधि
र्षरमाणाः अयंसतुवायोशुक्राः अयंसत ॥ एतेवास्यस्यसततिरः प्रवि
त्रमाशर्वः ॥ युवायवोतिरोमाण्यव्ययासोमासोः अयव्ययो ॥ अर्तिवायो
ससुतोयाहिशश्वतोयत्रयावावदतितत्रगछतंगृहमिदंश्वगछतं ॥ विसुन
मध्वद्वोरीयतेघृतमापूर्णयानियुतायाथोऽअध्वरमिदंश्वयाथोऽअ
ध्वरं ॥ अत्राहतदहृष्टेमध्वः आहुतिंयमंश्वत्यमुपतिष्ठतज्ञायवोस्मे
तेसंतुजायवः ॥ साकंगावः सुवतेपच्यतेयवोनतेवायः उपदस्यंतिध्वन
वोनापदस्यंतिध्वनवः ॥ दुमेयेतेसुवायोवाक्कोजिसांतर्नदीतेपतयस्तु
क्षणोमहिवाधेतऽउक्षणः ॥ धन्वन्विद्येऽअनाशवोजीराश्वदगिरी

राम
॥ १५ ॥

कसः ॥ सूर्यस्यवरुणयोर्दुर्नियंतवोहस्तयोर्दुर्नियंतवः ॥ २५ ॥ असुज्ये
ध्वनिविरोध्याहृन्नमोहव्यमतिभरतामृक्यज्ञास्वादंमृक्यज्ञां ॥
तासुम्राजाघृतासुतीयुजेयज्ञऽउपस्तुता ॥ अथेनोऽक्षत्रंनकुतेश्वना
ध्ववेदेवत्वंनविदाधवे ॥ अदर्शिगातुरुरवेवरीयसीपेथाऽकृतस्यस
मयंस्तरुशमिभिश्वक्षुर्भगस्यरुशमिभिः ॥ द्युक्षमित्रस्यसादनमयंमृगो
वरुणस्यच ॥ अथादिधातेबृहदुक्थ्यंवर्योऽउपस्तुत्यंबृहदयः ॥ ज्योति
ष्मतीमादीतंधारायाक्षतिस्त्वतीमासंचेतेदिवेदिवेजागुवांसादिवेदि
वे ॥ ज्योतिष्मत्सुत्रमाशानेऽआदित्यादानुनस्पती ॥ मित्रस्तयोवरुणोया
तयज्जनोर्ध्वमायातयज्जनः ॥ अयमिवायवरुणायुशंतसुः सोमोभूत्

सं. दि. १
॥ ६ ॥

वृषानेष्वाभंगोदेवोदेवेष्वाभंगः॥ तं देवा सोऽजुषेरतु विश्वेऽग्रसुजोषसः॥
तथारोजानाकरथोयदीमहः कर्तावान्नायदीमहः॥ यो मित्राय वरुणाया मि
धुज्ज नो नृवाणं तं परिपातोऽहं सो द्वाश्वांसं मर्तमहसः॥ तमर्थमाभिरक्ष
त्यज्जयंतमनुव्रतं॥ उक्थेर्यः स्नाः परिभ्रषति व्रतं स्तोमैराभ्रषति व्रतं॥
नमो देवे हते रोदसीभ्यामित्राय वोऽंवरुणा यमी कुषे सुमन्त्राकार्यमी
कुषे॥ इन्द्रमग्निमुपस्तुहि द्युक्षमर्थमणं भूगं॥ ज्योऽजीवतः पूजयामि
चैमहि सोमस्योती सवेमाहे॥ ऊती देवानो वयमिद्रवतो मंसी मद्दिस्व
शसो मुरुद्धिः॥ अग्निमित्रो वरुणः शर्मयं सन्त दस्याम मुधवानो वयवः॥
॥ २६ ॥ ॥ इति द्वितीयाष्टके प्रथमोऽध्यायः ॥ ॥ राम ॥

॥ ॐ ॥ सुषुमाय तमदिभुर्गोश्रीतामत्सुराः इमे सोमसोमत्सुराः इमे॥
आरोजानादिविष्टशास्त्रागंतुमुपनः॥ इमे वामित्रावरुणागवाशिरः सो
माः शुक्रागवाशिरः॥ इमं आयोतमिंदेवः सोमसो दध्याशिरः सुतो सो द
ध्याशिरः॥ उत वामुषसो बुधिसा कंस्यस्य राशिमर्भः॥ सुतो मित्राय व
रुणा यपीतये वारुः कृतार्थपीतये॥ तावीधे नूनवासिरो मशुदुहं त्यद्विभिः
सोमं दुहं त्यद्विभिः॥ अस्मन्नागंतुमुपनोवांसोमपीतये॥ अयं वामित्रा
वरुणा नृभिः सुतः सोमः आपीतये सुतः॥ १ ॥ प्रप्रपूषस्तु विजात
स्य शस्यते महिस्वमस्य तु व सो न ददते स्तोत्रमस्य नत ददते॥ अवीमिसुमु
यन्नुहमं त्यतिमयो भुवः॥ विश्वस्य यो मनः आयुयुवे सुखो देवः आ

सं. द्वि. २. युयुवेमुखः॥ ग्रहत्वापूषन्तजिरंनयामद्विस्तोमोभिः पूषः कृणवो यथा
 ॥१७॥ मधुः उष्टानपीपरोमधः॥ कुवेयन्त्वामयो भुवै देवं सुरव्यायुमर्त्यः॥ अ
 स्माकंमोगुणां द्युमिनं स्काधुवाजेषु द्युमिनं स्काधे॥ यस्यैते पूषन्स
 रव्यवैपुन्यवः कृत्वा दितं तो वसा बुभुजिरः इति न स्त्वा बुभुजिरे॥ ता
 मनुत्वा नवीयसीन्नि युतैरायः ईमहे॥ अहेकमानः उरुशंससरीभववाजै
 वाजेसरीभव॥ अस्याः कृषुणः उरुसातये भुवो हेकमानोररिवोऽं
 जाश्वश्रवस्यतामजाश्व॥ ओषुत्वा विवतीमद्विस्तोमोभिर्दस्मसा धुभिः
 ॥ नृहत्वा पूषन्तद्विमन्यः आद्येणेन ते सुरव्यमपहृवे॥ २॥ अस्तु
 श्रोषेत्पुनः अग्निं धिया दधुः आनुत छधीं द्विजं रूणी महः इन्द्र

राम
 ॥१७॥

वायु रूषामहे॥ यद्ध कृणादिवस्वदिनाभासं दायिनव्यसा॥ अधु प्रसन्नः
 उपयेतु धीतयो देवाः अहान धीतयः॥ यद्वत्पन्मित्रावरुणा वृता दध्य
 ददाधेः अर्नं त्वेन मनुना दक्षस्य त्वेन मनुना॥ युवोरिथा धिमदु
 स्वर्पश्यामा हिरण्ययै॥ धीमिश्वनमनेसा स्वभिरक्षाभिः सोमस्य स्वभिर
 क्षाभिः॥ युवास्तोमोभिर्दव्यतोऽश्विनाश्चावयतः दक्षकैर्कमायवौ
 युवां हव्याभ्यां युवः॥ युवां विश्वाः अधिश्रियः पृथक्श्वविश्ववेदसा॥ प्र
 षोयंते वां प्रवयो हिरण्यये रथे दस्वा हिरण्यये॥ अचेति दस्वा युना
 केमृष्वथो युजते वारथ्य युजो दिविष्टिष्वध्वस्मानो दिविष्टिषु॥ अधिवा
 स्थाम वंधुरै रथे दस्वा हिरण्यये॥ पथे वयं ता वनुशार्सतारजो जसा

सं. हि. २
॥१८॥

शा संतारजः॥ शवीभिर्नः शवीवस्तुदिवानर्कदशस्यते॥ मावांशतिरु
पदमुत्केदायुनास्मदातिः कदायुन॥ ३ ॥ श्वानेद्वषपाणांसुः
देवः बुमेसुताः आर्देषुतासः उद्दिदस्तुष्यसुतासः उद्दिदः॥ तेत्वा
मंदतुदावनैसहेचित्रायगार्धसे॥ शीर्षिगीवीहस्तवमानः आगहिंसु
महीकोनः आगहि॥ ओषणीः अग्नेश्वणुहत्वमीकितो देवे श्योऽन्न
वसियुज्ञियेस्योराजश्वोयुज्ञियेस्यः॥ यद्व्यामंगिरोश्वो धेनुंदेवाः
अदत्तन॥ वितो दुक्तेः अर्यमाकर्तुरीसवीः पृषतांवेदमेसवी॥ माषुवाः
अस्मदभितानियोस्यासनी भवन्त्युन्नातिमातजारिषुरस्मत्पुरोत
जारिषुः॥ यदश्वित्रयुगेयुगेन क्वघोषादमर्त्यं॥ अस्मात्तुतर्नरुतो राम
॥१८॥

यच्चदुश्चरं दिधुतायच्चदुश्चरं॥ दध्यङ् हमेजुनुषं पूर्वोऽंगिराः प्रिय
मैधुः कण्वोऽआत्रुर्मूर्ध्वदुस्तेमे पूर्वमनुर्वदुः॥ तेषां देवे धार्यति रस्मा
कुंतेषुनामयः॥ तेषांपुदेनमद्यानमेश्वरे द्वाग्नीः आनमेश्वरा॥ होताय
स्तद्वनिनो वंतवा र्यं बहस्पतिर्यजतिवेन उक्षभिः पुरुवारैभिरुक्षभिः
॥ जगत्समादूरः आदिशुश्लोकुमदूरधुत्मना॥ अधारयदूरिदानीमुक्त
तुः पुरुससौ निसुक्रतुः॥ येदेवासोदिव्येकादशस्थेष्टिव्यामध्येकाद
शस्थः॥ अशुक्षितोमाहनेकादशस्थतेदेवासोयुज्ञामिमंजुषध्वं॥ ४ ॥
वेदिषदेप्रियधामायसुद्युतेधासामिवप्रभंगुयोनिमग्नये॥ वस्त्रेणे
ववासयामर्मेनाशुर्विज्योतीर्यंशुक्रवर्णतमोहर्न॥ अभिद्विजन्मो

सं. द्वि. २
॥१५॥

विदहंनमज्यतेसंवत्सरेवावधेजुग्धसीपुनः॥अन्यस्यासाजिकयाजेन्यो
रषान्यन्येनैवनिर्गमेषवारणः॥दृष्टपुतोविबुजेअस्यसाक्षताउभा
तरितेअभिमानरुशिर्गु॥प्रावार्जिर्द्विधुसयतंतलपुच्युतासाच्यकुपयं
वधेनपितुः॥सुमुक्षोईमनविमानवस्यतेरंधुदुर्वःदृष्टसीतासऊजुर्वः॥
असमुनाअजिरासैरधुष्यदोवार्तज्ज्ञताउपयुज्यतआशर्वः॥आर्दस
तैधुसयंतोरथैरतेदृष्टमभंमद्विवर्षःकरिकृतः॥यत्सीमहीमवनिपा
भिमर्शशदभिश्चसक्तनयन्नेतिनानंदत॥ ५ ॥१२पुनयोधि
बुभूषुनमन्तिवर्षेवपत्नीरुष्येतिरोहंवत॥औजायमानस्तन्वश्वशुभ
तेशीमोनशृंगीदविधावदुर्गभिः॥ससंस्तिरौविष्टिरुःसंर्गभायति

राज
११९२॥

ज्ञानं नैव जानतीर्नित्यं आशयि ॥ पुनर्वर्धतेः अविद्यंति देव्यमुन्यद्वयं ॥ पि
त्रोः हृण्वते सवा ॥ तमुग्रवंः केशिनीः सांहरैश्चिरः कृष्णालस्थुर्मन्त्रुषी
प्रायवेपुनैः ॥ तासां जुरां प्रमुचनेति नानंददसुपरजनयन्जीवमस्ततः ॥
अधीवासं परिमादरिहन् हनुविश्रेभिः सर्वभिर्यातिविजयः ॥ वयो
दर्थत्यद्वतरेरिहत्सदानुश्येनी सचते वर्तनी रह ॥ अस्माकमग्नेसु
धवत्सु दादित्यध्वसीवान्वधुमोदमनाः ॥ अवास्याशिर्भमती रदीद
र्वमैव युत्सुपरिजर्भराणः ॥ ६ ॥ इदमग्नेसुधितं दुर्धितादधिप्र
यादुर्धुन्मन्त्रैः प्रयोः अस्तुते ॥ यने शुकंतुन्वो ईरोचते शवितेनास्म
भ्यवनसेरत्नमात्रं ॥ रथा युनावमुतनो गृहा युनित्यारि कां प्रहती

२ रास्यग्ने॥ अस्माकं वीरैः॥ उत्तमोऽसौ घोरो जनीश्वर्या पारया वरुणाच॥
 असीतोऽग्ने॥ उक्थामि ज्युगुप्सो घावा क्षामासि ध्वंश्च स्वर्गतीः॥
 गन्धयन्धयतो दीर्घा हेष्टं वरुणं मरुण्यो वरंत॥ ७ ॥ बद्धिस्था तद्वपु
 वेधायि दर्शतं देवस्य भर्गुः सहस्रायतो जनि॥ यदीमुपकृति सार्धं ते
 तिर्कृतस्य धेनोऽनयंत सस्वतः॥ एक्षोवपुः पितुमान्निह्य आर
 ये द्वितीयमासमशिवासुमातृषु॥ तृतीयमस्य वृषभस्य दोहसेद श
 प्रमतिं जनयंतु योषणः॥ निर्यदी बुध्नान्निह्यस्य वर्षसः ईशानासु
 सर्वसाकं तसूर्यः॥ यदीमनु प्रादिवो मध्वः अधुवे गुहा संतं मातुरि
 श्वामथायति॥ प्रयत्नितुः परमा नीयते पर्या एक्षु धो वीरु धोदसु राम
 ॥२५॥

रोहति॥ उक्थामि दस्य जुवुषं यादिवन्तु॥ आदि घविष्ठोऽभम वहुणा शुचिः
 ॥ आदिन्मात्तराविंश घास्वा शुचिरहस्यमानः उर्वया विवा रंध्रे॥ अ
 नुयत्स्वतोऽरुहत्सना जुवानि नयसीध वरसुधावते॥ ८ ॥ आदिद्वो
 तारं वणतो दिविष्टु भर्गमिव पएव नार्सः कंजते॥ देवान्यत्कत्वा मिज्म
 ना पुरुष्टोम त्तं शं सैविश्वधा वेति धार्यसे॥ विद्यदस्थो घजुतो वार्त चो
 दितो ह्यारो न वक्ता जुरणाऽनकृतः॥ तस्य पत्न्यं नृक्षुषः हृल्लर्जहसुः
 भुवि जन्मनोरजुऽआर्यध्वनः॥ रथो नयातः शिकंभिः कृतो घामं गेभि
 रूषेभिरीयते॥ आदस्यते हृल्लासो दक्षि सूर्यः शूरस्ये वलेषथा दी
 पते वर्यः॥ तया ह्यग्ने वरुणा धृतव्रतो मित्रः शशुद्रेऽर्धमा सुदानव॥

सं. हि. २
॥२९॥

यस्मिन्नुक्तुना विश्वथा विश्वरुं नदोमिः परिभूरजायथा ॥ त्वमग्ने श
शमाना यस्मिन्नुतेरस्य विषदेवतीतिमिन्वासि ॥ तत्त्वानुनयं सहसो युव
न्ययं भग्नं कुरिमीह रत्नधीमाहि ॥ अस्मि रयि न स्वर्धुदमूनसंभगोदसुं
न पयवा सिधर्णीसं ॥ १० ॥ मीरं वयो यमतिजन्मनीः पुंभेदेवानां शंस
मृतः आनसुक्तुः ॥ उत नः सुद्योत्मा जीराश्चो होतुमिदः श्रेणवचैद
रियः ॥ सनैनेषु न्नेषते मेरुमैराग्निर्मीम सुवितवस्थाः अहं ॥ अस्तीत्य
ग्निः शिमीवद्विरुक्तेः सा चान्यायप्रतुरंदधानः ॥ अमीचये मधवीनोव
यं वमिहं नस्तरोः अतिनिष्टतन्युः ॥ ९ ॥ समिद्धाः अग्नः आवर्त
देवोः अद्य यतस्तुवे ॥ तंतुतनुष पूर्यं सुतसो मायदाशुषं ॥ घृतव

राम
॥२९॥

तमुपमासुमधुमंतंतनयात ॥ यज्ञं विप्रस्य मावतः शशमानस्य राशु
षं ॥ श्रुविः पावकाः अङ्गुतो मध्वयि संमिमिक्षति ॥ नराशसस्त्रिरादि
वोदेवोदेवेषु यज्ञिच्यः ॥ वृद्धितोः अग्नः आवर्तं द्रवित्रमिहप्रियं ॥ इ
यं हि तामतिर्ममाहो सुजिह्वव्यते ॥ लणाना सो यतस्तुवे बर्हि यु
ज्ञेस्वध्वरे ॥ वृंजेदेव व्यचस्तममिदं यशमसुप्रथं ॥ विश्रयंतामृता व
धः प्रयेदेवैभ्यामही ॥ पावकासः पुरुष होदारो देवारं सुश्रवतः ॥ १० ॥
आमंदमानेः उपाकेन कोषासा सुपेशसा ॥ यज्ञीः कृतस्य मातरासी
दता बर्हिरासुमत ॥ मुद्रजिह्वा जुगुर्वणी होतारो देव्या कवी ॥ यज्ञं नो
यक्षतामिमसिध्रमुद्यादविस्पृशी ॥ श्रुविदेवैधायता होत्रा मरु

सं. द्वि. २
॥२५॥

सुभारती॥ इक्ष्वाकरस्वतीमही बार्हिः सीदंतु याज्ञयाः॥ तं न स्तुरी प्रमदं
तं पुरुवारं पुरुत्मना॥ त्वष्टापोषाया विर्यतुरायेनाभिनोऽस्मयुः॥ अ
सृजन्तु प्रमन विवान्यक्षि वनस्पते॥ अग्निर्देव्या सुषुदति देवो देवेषु मे
धिरः॥ पूषण्वर्ते मरुतर्ते विश्वदेवाय वायवे॥ स्वाहा गायत्र वेपसे हव्य
मिंद्राय कर्ते न॥ स्वाहा रुद्रा न्या गृह्युर्पद्व्या निवीतये॥ इंद्रा गीह श्रुधी
हव्यं त्वं हव्यं ते॥ अधुरे॥ ११ ॥ प्रतव्यं सी नव्यं सी धीति सुग्नये वा नो म
तिं महंसः सुनवे भरे॥ अपानपाद्यो वसुभिः सह प्रियो होतो राधिया
न्य सीद हविर्यः॥ स जायमानः परमे व्योम न्या विरुगिरं मवन्मा तारि
श्वने॥ अस्य कृता समिधानस्य सज्जमा प्रधावा शोचिः पृथिवीः अ

राम
॥२५॥

रोचयत॥ अस्य त्वेषाः अजराः अस्य धानवः सुसंदर्शः सुप्रतीकस्य सु
द्युतः॥ भावस्स सोऽत्युत्तुर्न मिध्वो ग्नेरंजते॥ असं संतोऽजराः॥
यमेरिभर्गो विश्ववेदसनाभा राधिया भुवनस्य मुज्जमना॥ अग्निं तं
गीर्भो हि नृहि स्वः आदमे यः एको वस्वो वरुणो न राजति॥ न यो वराय
मरुता मिव सुनः सेनै वसुष्टादिव्या यथा शानः॥ अग्निं जं मौ स्तिगिते
रं मिमवीतयो धोन शत्रुत्सवै नान्यं जते॥ कुविन्नोऽग्नि रुचर्थस्य
वीरसदसु कुविदसुभिः काममावर्त॥ श्रुदेः कुविर्नु तु ज्यात्सातये
धियुः श्रुचि प्रतीकं तमुयाधिया रणे॥ द्युत प्रतीकं वः क्रुतस्य धुष
दं शग्निं मित्रं न समिधानः रंजते॥ इंद्रानोऽक्रो विदर्थेषु दीर्घ

सं. द्वि. २
॥२३॥

लुक्कवर्णीमुदुनो यंसतेधियं॥ अग्रयुल्लनप्रयुल्लद्विरनेशि वेभिर्नैः
पायुभिः पाहिशुग्मेः॥ अदब्धेधिरदपितेभिरिष्टे निमिषद्विः पारि
पाहि नो जाः॥ १२ ॥ एति प्रहोता व्रतमस्य मायया ध्वान्धीवः शु
विपेशसंधिर्यं॥ अभिस्तुर्वः क्रमते दक्षिणावतो याः अस्य धामप्र
थमं हनि सति॥ अग्नी मृतस्य दोहनाः अन्तस्तयो नो देवस्य सदेवि
परीरुताः॥ अपा मुपस्थे विभ्रतो यदा वसुधं स्वधाः अधयद्यापि
रीर्यते॥ युयुषतः सर्वयसातदिदृषुः समानमर्थं वितरित्रतामिथः॥
आदी भगोनहव्यः समुस्मदावो कुर्नरश्मी न्समयस्तु सारथिः॥ य
मीदा सर्वयसामिष्टिः समाने मेष्मामिथुना समो कसा॥ दिवान्

राम
॥२३॥

नक्तं पलितो युवाजनिपुरुचरन्नुजरो मानुषायुमा॥ तर्माहि न्वेति धीतयो
दशविंशो देवमतीसः कृतयेह वामहे॥ धनोराधप्रवतः आसः कण्वस्य
शिप्रजाद्वि वयुनानुवाधित॥ त्वं ह्यग्ने दिव्यस्य राजसितं पार्थिवस्य पशु
पाः इव त्मनो॥ एनीतः एते बह्वतीः अभिप्रिया हरण्ययी वकरी बहिरी
शाते॥ अग्ने जुषस्व प्रतिदयत द्वयो मद्रुसधावुः कर्तजातमुक्तेतो॥ यो
विश्वतः प्रुथ दूः सिदर्शतो रण्वः सदेष्टोपितु माः इव क्षयः॥ १३ ॥ तं
एळता सजगामास वेदमविक्लिताः ईयते सान्नीयते॥ तस्मिन्सति प्रु
शिषुस्तस्मिन्निष्टयः सवाजस्य शर्वसः शुष्मिणं स्पतिः॥ तमित्ते छंति नसि
मोवि एळति स्वेने वृधीरो मनसा यदग्रसीत॥ नमस्यते प्रथमं ना परवत्रो

सं. द्वि. २
॥२५॥

स्य कृत्वा स च तेऽप्रददितः॥ तमिदं छंति जुहोति स मर्वीति विश्वान्येकैः शण
वदन्तीति मे॥ पुरोषे पत्तनुरिर्यज्ञसाधनो छिद्रोतिः शिशुरा दत्त सं रसः॥ उ
पस्थाय चरति यत्सुमारत स योजात तत्सायुज्योतिः॥ अग्निश्चातं मृशति
नो चेन्मृदेयदीगच्छेत्पुशुतीरोपाश्रुतं॥ सः ईमुगोऽर्घ्यो वनं गुह्यं लब्धुं
प्रमस्यानि धीयि॥ अत्र वीह्युनाम तैश्चो ग्निर्विदोः कृतविद्विस्तुत्यः॥
॥ १४ ॥ त्रिमुधीर्न सुप्रसीमं गणधेनून्माग्निप्रिजोऽपस्थः॥ त्रिषु तम
स्य चरतो ध्रुवस्य विश्वादि वोरौ च नापि प्रिवांसः॥ उक्षाग्रहोऽग्निरव वक्षः
एनेऽज रस्त स्याद्वितः ऊत कृच्छः॥ उर्व्याः पृदो निर्धातु सानौ रिहं
त्युधोऽरुपासोऽस्य॥ सुमानं वत्सस्य स चरती विषधेनू विचरतः

राम
॥२५॥

सुमेकैः॥ अतपु रज्योऽध्वना भिमन्ति विश्वान्केतोः आर्धमुहोदधीने॥
धीरांसः पदं कवयो नयन्ति नानादृदारक्षमाणाः अनुयं॥ सिषी संतः पर्य
पश्यन्तु सिधुमा विरेभ्योऽभिवत्सुर्योन्दन॥ दिदक्षेष्णुः परिकाशो सुजे
न्यः ईळेन्यो मुहोऽर्षीयजीवसे॥ पुरुत्राय दत्तं वत्सुरहेभ्यो गर्भेभ्यो
मुघवो विश्वदर्शितः॥ १५ ॥ कथातेऽग्ने शुचयंतः आयोर्ददा शुवीजै
भिराशुष्माणाः॥ उभेयत्तो केतन्युदधानाः कृतस्य सामन्वृणयंत देवाः॥
बोधमिः अस्य वचसो यविषुर्महिष्ठस्य प्रष्टतस्य स्वधाव॥ पीयति त्वोऽग
नुत्वा गणाति वृंदा रस्ते तु चर्वदेऽग्ने॥ ये पायवो मामतेयं तेऽग्ने प
श्यंतोऽर्धं दुहित्वा दरक्षन्॥ ररक्षता न्मुह्यते विश्ववैदादि संतः इ

सं. द्वि. २ द्विपवोना हृदेभुः॥ योनोऽग्नेऽररिवांऽअष्टायुररातीनामर्चयति
 द्वयेन॥ मंत्रोगुरुः पुनरस्तु सोऽअस्माऽअनुमक्षीष्टत्तुर्वदुक्तैः॥ उ
 तवायः सहस्यप्रविद्वान्तोमर्तुमर्चयति द्वयेन॥ अतः पाहस्तवमान
 सुवंतमन्त्रेमाकिर्नदुरितायधायी॥ १६ ॥ मष्टाद्यदीदृष्टोमात
 रिश्वाहोतारिविश्वास्तुविश्वदेव्य॥ नियं दधुर्मनुष्या सुविस्वस्वर्णो जित
 वयुषे विभाव॥ दृष्टानमिन्नददं तमन्मग्निर्वरुं धुंमस्तस्य वाक्य॥
 जुषत विश्वान्यस्य कर्म पस्तुति मरमाणस्य कारोः॥ नित्यं विनुयं सदन
 जगृष्विप्रशक्तिभिर्दधिरेयाज्ञियासः॥ प्रसन्नयंतगृहयंतऽदृष्टाव
 श्वसि नरुथ्यो शरद्वाणाः॥ पुस्तुणिदस्मो निरणातिजनेषु ग्रावतेव

राम
 ॥२५॥

नऽआविभावा॥ आदस्यवातोऽअनुवातिशोचिरस्तुर्नशयीमसुनामनुद
 न॥ नयंरिषवो नरिषु पयवोगर्भं संतरेषुणारुषयति॥ अंधाऽअप्रश्यान
 दमनमिरव्यानि लोसऽद्रेतारोऽअरक्षन्॥ १७ ॥ महः सरायऽएषते
 पतिर्दमिनऽदुनस्य वसुनः पदऽआ॥ उप्रअजंतमद्वयोविधानित॥ स
 यो वषनिगं नरो दस्योऽश्वो मिरस्तिजीवपीतसर्गः॥ प्रयः सखाणाऽशि
 श्रीतयो नो॥ आयः पुरं नार्मिणीमद्विदत्यः कविर्न सन्धोऽनुनावी॥ स
 रो नरुका न्दतात्मा॥ अभिहिजन्मात्रीरोनुना निविश्वा रजोतिशुशुवा
 नोऽअस्थात्॥ होतायजिषोऽअपासधस्य॥ अयं स होतायो द्विजन्मा
 विशाद्वेवारीणिश्रवस्या॥ मर्तयोऽअस्मै सुतुको ददार्श॥ १८ ॥

सं. द्वि. २
॥२६॥

पुरुत्वाद्वाश्वान्वेतिररं गतवस्त्रिदा॥ तोदस्यैवशरणः आमुहस्य॥ व्यति
नस्यधुनिनः प्रहोषेतिदररुष॥ कदाचुनप्रजिगतोऽदेवयो॥ सवद्रे
विप्रमर्त्यमहोत्रार्धन्तमोदिवि॥ प्रप्रेतैः अनेवतुषः स्याम॥ १९ ॥ मि
जंतयंशिभ्यागोषुगव्यवः स्वाध्वोविदधेः अमुजीजनन॥ अरंजेतांरो
देसीपार्जसागिराप्रतिप्रयंयेजतंजनुषामवः॥ यद्वल्यद्वापुरुसीकुस
सोमिनः प्रमिजातो नदधिरस्वाधुवः॥ अधकुरुविदतंरा तुमर्वतः हुत
श्रुतवषणापुस्त्यावत॥ आवाभूषन्धितयोजन्मरोदस्योः प्रवाच्यं वष
णादक्षसेमुहे॥ यदीमृतायुमरंथोयदर्वते प्रहोनेयाशिन्यावीथोः अ
धुरं॥ प्रसाक्षितिरसुरयामहिप्रियः कृतावावृतमाघोषथोबृहत्॥

राम
॥२६॥

युवंदिवो बृहतोदक्षमाभुवंगानधुर्युपयुंजाथेऽप॥ मदीऽअब्रमहि
नोवारंमृष्वथोरेणवस्तुजुः आसन्नन्धेनवः॥ स्वरंतिताऽउपरतातिमृ
मातिस्तुवऽउषसस्तुवीरिव॥ २० ॥ आवामृतायकुशिनोरनृषतुमि
त्रयजवरुणगातुमर्वथ॥ अब्रमनासृजतपिन्वेताधियोयुवंविप्रस्यम
ननामिरज्यथः॥ योवायुज्ञैः शशमानोबृदाशतिकुविहोतायजतिमत्स
साधनः॥ उपाहृतं गळ्ठोवीथोऽधुरमन्त्रागिरैः सुसतिर्गतमत्स
यू॥ युवायुज्ञैः प्रथमागोभिरंजतः कृतावानामनसोनप्रयुक्तिषु॥ भरे
तिवामंननासंयतागिरौदप्यतामनसारिवृदाशथे॥ रेवदयोदधाथे
रेवदाशाथेनराभायातिरितः ऊतिमहिर्न॥ नवांघावोहोभिर्नोतसि

सं. द्वि. २
॥२॥

ध्वो न देव त्वं पण्यो नानशुर्मधं ॥ २१ ॥ युवं वस्त्राणि पीवसा वसाथे मु
वीर छिद्रा मंतवो ह सगीः ॥ अवातिरतम न्दता नि विश्वः कृते नैमित्रा व
रुणा सवैथे ॥ एतच्च न त्वा विविकित देशां सुख्यो मंत्रः कविशस्तः कर्घा
वान् ॥ विराश्रिहंति चतुरश्रिहो देवान् दौह प्रथुमाः अजूर्यन् ॥
अपादेति प्रथुमा पुद्गतीनां कस्त ह्वामित्रावरुणा विकित ॥ गमो भारं स
रुया विदस्यः कृते पिपत्ये न तं नितीरीत् ॥ प्रयंतु मि त्यरि जारं कुनीनां
पश्यामसिनो पत्रिपद्यमानं ॥ अतव एगणावितं तावसा नै प्रियं मित्र
स्य वरुणस्य धाम ॥ अनुश्वोजातोऽनंशीशुरवी कर्निक दत्यतयद
ध्वं सानुः ॥ अचित्रं ब्रह्म जुजुषुर्धुवानुः प्रमित्रे धाम वरुण गृणंती ॥

राम
॥२॥

आधुनवो मा मतेयमवतीर्ज ह्मा प्रयं पी पयन्त्सस्त्रि नूधन् ॥ प्रितो मि
क्षितव्युना निविद्वा गुसा विवासु न्नादिति मु रुष्येत ॥ आवो मित्रावरुणा
ह्वजुष्टि नर्मसा देवा ववसा वरुत्या ॥ अस्माकं ब्रह्म एतं ना सु सद्याः
अस्माकं रुष्टिर्द्व्या सु ग्रा ॥ २२ ॥ यजामि हवांसहः सुजोषा ह्वे
मि मित्रावरुणा नमो भिः ॥ धृतै र्यतस्तुः अध्वय ह्वामस्मेऽध्वयवो
न धीतिभि र्भरीति ॥ प्रस्तुतिर्वा धाम न प्रयुक्तिर्या मि मित्रावरुणा सु रु
क्तिः ॥ अनक्ति य ह्वो विदयेषु होता सु र्म वी सूरि र्ये अणा विर्यक्षन् ॥ पी
पायं धे नुरदिति कृतायु जनार्थ मित्रावरुणा हवि र्हे ॥ हि नो विर्य ह्वो वि
दये सपूर्यत्स रात हव्यामानुषो न होता ॥ उत वी विक्षु मद्या स्वधो गावः

सं. हि. २
॥२८॥

आपश्चपीपयंत देवीः॥ उतो नोऽस्य पूर्यः पतिर्दन्ती तं पातं पयसः
उत्थियायाः॥ २३ ॥ विलोर्नृकं वीर्याणि प्रवोचुं यः पार्थिवानि विमुने
रजांसि॥ योऽस्ते भायु दुर्तरं सुधस्थं विचक्रमाणस्त्रेधोरगाय
प्रतद्विष्णुः सवते वीर्येण मृगो नभीमः कुचुरो गिरिष्वाः॥ यस्योरुषु क्रिपु
विक्रमेण षड्विधं यतिभुवनानि विश्वाः॥ प्रविष्टं वैश्वमेतु मन्मसि
विक्षितं उरुगाया युवले॥ यः दृढं दीर्घं प्रयतं सुधस्थं मेको विमुने
त्रिभिरिन्दुभिः॥ यस्य त्रीण्यर्णमधुना पुदान्यक्षीयमाणं सुधया तं
देति॥ यः उत्रिधा तु यथैव मुत द्यामेको दाधार भुवनानि विश्वाः॥
तदस्य प्रियमुपि पाथोऽश्वानरो यत्र देवयवो मदति॥ उरुक्रम

DR BHADU DASI

राम

स्य सहिषं धुरित्वा विष्णोः पदे परमेमध्वः उत्सः॥ तावां वास्तन्युश्मसिग
मध्ये यत्रुणावो भूरिशरंगाः अयासः॥ अत्राहत दुरुगायस्य वलः परमं
पुदमवभाति भूरि॥ २४ ॥ प्रवुः पातु मंधसो धियायुते मुहेश्वरो युविष
वैचार्यत॥ यासानुनिपर्वता नाम दौभ्या मुहस्तस्थतुरवते वसाधुना॥
त्रेषमित्थासु मरणं शिमीव तोरिद्रा विष्णुस्तु पावां मुरुष्यति॥ यामसी
यप्रतिधीयमानमिदं शानोरस्तरसुना मुरुष्यथः॥ ताः ईवर्धंति म
ह्यस्यैषां स्य निमातरानयति रेतसि भुजे॥ दधाति पुत्रो वरुणं परां पितुर्न
महती युमधिरो बुनेद्विवः॥ तत्तद्विषां स्यं गणी मसीनस्य त्रातुरं वृकं रस्य
स्यं मुकुषुः॥ यः पार्थिवानि त्रिभिरिन्द्रिगं मभिरुरुकामेष्टो रुगाया

सं. द्वि. २
॥२५॥

युजावसे॥ द्वेऽदस्य कर्मणोस्वर्दशोभिरव्यायुमर्त्योभुरण्यति॥
तृतीयमस्य नकिरादधर्धतिवयश्चनपतयतः पतत्रिणः॥ चतुर्भिः साकं
नेवति वनामभिश्चकन वृत्तं व्यतीरवीवयत॥ बृहद्वरीरोविममानुः क
कभिर्गुवाकुमारः प्रत्येत्याहवं॥ २५ ॥ भवामित्रो नशेवो घृता सुदि
विभर्तुगुप्तः एवयाऽसुप्रथः॥ अर्धातिविलो विदुषा विदध्यः स्तो
मोयज्ञश्चुराध्यो हविष्यति॥ यः पूर्यार्यवेधसेनवीयसे सुमज्जन
अविस्त्वे ददाशति॥ योजातमस्य महतो महिजवृत्से दुश्चवोभिर्युज्य
विदध्यसत॥ तमुत्तोतारः पूर्ययथाविदः कृतस्य गभैजुनुषापिप
तन॥ आस्यजानंतो नामचिद्विवक्तनमुहसौविलो सुमुतिभजामहे॥ ॥२५॥

राम
॥२५॥

तमस्य राजावर्तणस्तमश्चिना कर्तुं सचंतमारुतस्य वेधसः॥ हाधार
दक्षमुत्तममहविदं जंजुविष्णुः सखिवोऽप्योर्णुते॥ आयो विवायं
सुचर्यायदेव्यः इंद्रीयविष्णुः सुहृते सुहृतरः॥ वेधाऽजिन्वात्रष
धस्यऽआर्यमुतस्य भागे यजमानमार्जजत॥ २६ ॥ अबोधुग्नि
ज्मऽउदैति सख्यो ब्युषाश्चंद्रा मृत्यवोऽमर्षिषा॥ आर्युक्षातामु
श्विनायातवेरथ आसीवीदेवः सखिताजगृत्थक॥ यद्युजाशेवृष
णमश्चिनारथं घृतेन नोमधुना क्षत्रमुक्षत॥ अस्माकं ब्रह्म एतनासु
जिन्वतं वयं धनाशरसातामजेमहि॥ अवीर्द्धिः चकोर्मधुवाह्नोरथो
जीराश्वोऽश्विनोर्धातुसुष्टुतः॥ त्रिवेधु रोमघवो विश्वसो भगः

सं. द्वि. २ शान्तः आर्वक्षद्विपदेचतुष्पदे ॥ आनुः ऊर्जैर्वहतमश्विना युवंमधुम
 ॥२०॥ त्यानुः कशीयामिमक्षतं ॥ प्रायुस्तारिष्टुनीरपांसिमक्षतं सेधतं देषोभ
 वतंसबाभुवा ॥ युवंदुगर्धजगतीषु धव्यो युवंविश्वेषु भुवनिष्ठतः ॥
 युवमग्निर्वदषणावृषश्च वनस्पतीरश्विनावैरयेथां ॥ युवंहस्थोभि
 पजोभिषु जेभिर्धुहस्थोरथ्यावृराथ्येभिः ॥ अथो हस्तत्रमर्धध
 थः उग्रायोवाहाविष्मन्मनसादृदाशः ॥ २७ ॥ ॥ इति द्वि
 तीयाष्टके द्वितीयोऽध्यायः ॥ ॥ ॐ ॥ वस्तुद्रापरुमंतं वृधंतं
 दशस्य तनो वषणावृषिष्टौ ॥ दस्त्रीहयद्वेकर्णः औवथ्योवां प्रय
 सुस्माथे अर्कवाभिरूती ॥ कोवादाशसुसुतयो विदस्येव सुयथे

राम
 ॥३०॥

धेनर्मसाप्रदेगोः ॥ जियतमुस्मरेवतीः पुरंधाः कामप्रेणेवमनसावर
 ता ॥ युक्तो हयद्विगोय्यार्थपेरुर्विमध्येऽर्जसो धार्यपुञ्जः ॥ उप
 वामवः शरणं गमयुः शरोनाज्मपतयद्विरेवैः ॥ उपस्तुतिरोब्रथ्य सु
 रथ्यन्मामिमेपतुत्रिणीविदुग्धां ॥ मामामेधो दशतयाश्वितो धा
 वप्रयद्वा बुद्धस्त्वनिखादतिक्षा ॥ नमागरब्रह्ममातर्तमादासाय
 द्वा सुसंमुद्ध्यमुवाधुः ॥ शिशोयदस्य जेतनो वितस्तु यं वासः उरो
 अंसावपिग्ध ॥ दीर्घतं मामामते यो जुजुवीन्दशमेयुगे ॥ अपाम
 र्धं युतीनां ब्रह्मा भवतिसारथिः ॥ १ ॥ प्रधावायुजैः रथिबीः क्र
 तावर्थाग्रहीस्तुवेविदथेषु प्रचैतसा ॥ देवेष्वियं देवपुत्रिसुदंससे

सं० हि० ३
॥११॥

स्थाधियावार्याणि प्रभूषतः॥ उत्तमन्ये पितुरदुहो मनो मातुर्महिस्वत
वस्तद्वीमभिः॥ सुरैर्तसापितराभूमवक्रतु रुरुप्रजायाः अमृतवरीम
भिः॥ ते सुनवः स्वर्पसः सुदं ससोमही जंजुमातरी पूर्ववित्तये॥ स्थातु
श्वसुत्यंजरो तश्च धर्मीणि पुत्रस्य पाथः पदमर्दया विनः॥ ते मायिनी
मामिरे सुप्रचेतसो जामी सयोनी मिथुना स मौकसा॥ न व्यन व्यततु मा
तं न्यतो हि विसं मुद्रेऽन्तः कुवयः सुदीतयः॥ तद्वाधोऽअद्य सवितुर्वरे
ण्यं वयं देवस्य प्रसवे मनामहे॥ अस्मभ्यं द्यावा पृथिवी सुचेतु नारियं ध
तं वसुमेतं शतग्विनी॥ २ ॥ ते हि द्यावा पृथिवी विश्वशं भुक् क्रता व
रीरजसो धारयत्कवी॥ सुजन्मनी धिषणे अंतरीयते देवो देवी धर्मीणा

राम
॥११॥

सूर्यः श्रुचैः॥ उरुव्यचं सामहिनीः असुश्चतुर्पितामाता बुभुवनानिर
क्षतः॥ सुधृष्टमेव पुष्ये ईनरोदसी पितायत्सी मुभिरुपे रवासयत्॥ सव
प्रकोः हिः पुत्रः पवित्रवान्युनाति धीरो भुवनानि मायया॥ धेनुं दुष्टं वध
भंसुरैर्तसं विश्वाहारी रुक्मयोऽस्य दुक्षत॥ अयं देवानो सपसां सप
सं मो यो ज जानरोदसी विश्वशं भुवा॥ वियोममैरजसी सुक्रतयया ज
रं हिः स्कंसनेभिः समी नृचैः॥ ते नो गणानेर्महिनी महिश्चरः क्षत्रधा
वा पृथिवी धासथो बृहत्॥ येनाभि रूष्टी सुतनीम विश्वहृपिनाय्य
माजोऽस्मे सामन्वेत॥ ३ ॥ किमु श्रेष्ठः किंयविष्ठो नुः आज
क्लिमीयते दुत्यं कदाह विम॥ नानैदिम वसु संयोम हाकुलो गेभत

सं. दि. ३
॥३५॥

ईणः इज्जति मूदिम॥ एकैवमुसंचतुरः कृणोत नृते होदिवाः अंबुवन्त
हूः आर्गमे॥ सोधन्वनायद्येवा कर्षिष्यथे साकं देवै र्धक्षिया सो भावि
ष्यथ॥ अग्निं दूतं प्रतियदब्रवीत नाश्वः कर्त्तुं रथः उते हकर्त्तुः॥ धेनुः
कर्त्तुं युवशा कर्त्तुं हाता निभ्रातरनुवः कृत्ये मसि॥ चक्रुर्वांसः क्र
भुवस्तद ए छत के दभूयः स्य दूतो नः आर्जगन्॥ युदावाख्यं चमुसां
चतुरः कृतानादित्यष्टाग्नां स्तुतन्या नजे॥ हनीमै नोः इति त्वष्टा यद
ब्रवीच्च मुसंये देवपानुमर्षिदिषु॥ अन्याना मनि कृण्वते सुते सनीः
अन्यै रनाकृत्या ईना मभिस्परत्॥ ४ ॥ इंदो हरी युयुजेः अश्वि
ना रथं बहस्पतिं विश्व रूपां मुपाजत॥ क्रमुर्वि श्वा वाजे दिवोः अग

राम
॥३५॥

कुतस्वर्पसोयज्ञि र्यं सागमेतन॥ निश्वर्मणो गार्गरीणी तधाति प्रिया ज
रता युवशा ता कृणोत न॥ सोधन्वनाः अश्वदश्च मतस्तत युक्ता रथ मुष
हेवाः अयातन॥ दूदमुदकं पिबते त्वं ब्रवीत नेदं वाघा पिबेता मुञ्जे न
न॥ सोधन्वना यदित न्नेव ह रथं तृती ये घ्रा स र्वने मा दयाध्वे॥ आपो
भूयिष्ठः इत्येकोऽब्रवीदग्नि र्भूयिष्ठः इत्यन्योऽब्रवीत्॥ वध
र्यं ती बु दुभ्युः प्रेकोऽब्रवीद्दृता वदतश्चमुसांऽअपि शत॥ श्रोणा
मेकः उदकं गामर्वा जति सा समेकः पिशति सूतया र्जतं॥ आनि मुचुः
शहदेकोऽप्या भशक्तिं स्वि त्युजे र्थः पितराः उपावतुः॥ ५ ॥ उह
स्वैस्माः अकृणोत नातृणी निवत्सुपः स्वयुस्य र्थानरः॥ अगो ह्यस्य

सं. हि. ३
॥३३॥

यदसस्तनागृहेतदुद्येदमभवो नानुगतय ॥ संमील्य यद्वर्कनापुयं
सर्वत कस्विता त्यापितरावः आसतुः ॥ अशपतयः कुरस्तेवः आदु
यः प्राब्रवीत्योतस्माः अब्रवीतन ॥ सुषुषासः कुरुवसदं एतुता गो
कः दुदंनोः अब्रुधत ॥ श्वानं वृत्तो धीधयितारमब्रवीत्संवत्सरः
दमुद्या व्यख्यत ॥ दिवायाति मरुतो भूम्याग्निरयं वातोऽन्तरिक्षे पा
याति ॥ अद्विरीति वरुणः समुद्रे युष्मोः दुल्लतः शवसोनयातः ॥ द
मानो मित्रो वरुणोऽर्पमायुरिदं कुरुक्षामरुतः परिरख्यन् ॥ यद्वा
जिनो देवजातस्य सप्तैः प्रवृक्ष्यामो विदथे वीर्याणि ॥ यन्निर्णिज्जारंका
सा प्रादतस्य रातिर्गृहीतां मुखतो नयति ॥ सुप्रोडु जो मेम्यद्विष्वक्

राम
॥३३॥

पः इन्द्रा पृष्ठोः प्रियमयेति पार्थः ॥ एष लार्गः पुरोऽश्वेन वाजिनो पृष्ठो
भागो नयति विश्वदेव ॥ अभिप्रयं यत्पुरोकाशमवैता त्वेदेन सोऽश्वसा
यजिन्वति ॥ अहं विष्टमनुशादेव यान्त्रिमीनुवाः पर्यश्वं नयति ॥ अत्री
पृष्ठः प्रथमो भागः एतियज्ञदेवभ्यः प्रतिवेदयन्नुजः ॥ होता धुर्धुराव
योऽग्निमिधोऽवग्राभः उत शंस्तु सुविप्रः ॥ तेन युज्ञे नुस्वरं कते न
स्विष्टेन वृक्षणाऽऽर्पणध्वं ॥ ७ ॥ युपवृक्षाः उत ये यूपवाहाश्च
पालं येऽश्वयूपायुतक्षति ॥ ये वावीतं पचन् संभरत्युतो ते वासाभिर
तिर्न विन्वतु ॥ उपप्रागात्सुमन्मैधायिमन्मदेवातामाशाः उपवीतं
ष्ठः ॥ अर्चन् विप्राः कुरुषो मदेति देवानो पुष्टे वदमासु वंधु ॥ यद्वा

सं. वि. ३
॥३४॥

जिनोदामसुंदानमर्वतोयाशीर्षुण्यारशुनारज्जुरस्य॥ यद्वाघास्यप्रभृत
मास्ये इत्येव सर्वातातेऽपिदेवेर्षस्तु॥ यदश्वस्य कृविषोमक्षिकाश
यद्वास्वरोस्वर्धितोरिप्तमस्ति॥ यद्वस्तयोः शमितुर्यन्त्रेषुसर्वाता०॥
यद्वर्धयमुदरस्यापुवातियः आमस्य कृविषोमक्षिकाश॥ सुकृतात
छंसितारः कृण्वंतुतमेर्धश्चतुपाकपर्वतु॥ ८ ॥ यत्तेगात्रावृग्निनीप
यमानादभिश्चलुनिहतस्यावधावति॥ मातद्रूम्यामाश्रिषुन्मातर्जेषु
देवेभ्यस्तदुशास्त्रोपातमस्तु॥ येवाजिनपतिपश्यतिप्रकयः ईमा कः सु
गुप्तिर्निर्हरेति॥ येचावतोमोसप्रिक्षामुपासतः उतोतेषामुभिर्गतिर्न
इन्वतु॥ यंनोक्षणेमांस्यचन्याः उरवायायापात्राणि युक्तः आसेवना

राम
॥३४॥

नि॥ कृष्ण्यपिधानुचरुणामंकाः सुताः परिभ्रष्टं त्यश्वं॥ निक्रमणं निष
दंनं विवर्तनं यच्चपुट्टाशमवर्त॥ यच्चपुपोयश्चघासिजुमासिस्वर्वातादे०॥
मात्मानिध्वनयीदुर्मर्गधिमोखाभ्राजत्यभिविक्रजिघ्रि॥ दृष्ट्वीतमभि
गृह्णन्विषदुर्तंतदेवैः प्रतिगृह्णत्यश्वं॥ ९ ॥ यदश्वायवासोऽपस्तुणं
धीशुसंयाहिरण्यान्यस्त्रे॥ सुंदानमर्वतंपुट्टाशप्रयादेवेधायाभयति॥ य
तैसादेमहंसाश्रुहृतस्यपाच्छावाकरीयावातुतोद॥ सुचेवताहवि
चोऽध्वरेषुसर्वातातेब्रह्मणासदयामि॥ चतुस्त्रिंशद्वाजिनोदेवर्धोर्व
कीरश्वस्यस्वर्धितिः समेति॥ अछिद्रागात्रावृग्निनीपुनोतपरेषु रुनुपु
व्याविशस्त॥ एकस्त्वष्टुरश्वस्याविशस्ताह्युतारोभवतस्तथः क्रतुः॥

सं. द्वि० ३ याते गात्राणां मृत्तुथा कृणोमिता तापिं डीतां प्रजुहोम्यग्नौ ॥ मात्वातिपष्टि
 ॥ ३५ ॥ यः आत्मापियंते मास्वोर्धतिस्तन्वा आतीक्ष्यते ॥ माते गृध्रविशस्ता
 तिहाये छिद्रा गात्राण्यसिनामिथः ॥ नवाऽउपतन्त्रियसे नारिष्यसि देवाः
 इदं विपुथिभिः सुगोभिः ॥ हरीते युंजा एषतीः अभूता मुपास्था ह्यजीधु
 रिरासं भस्या ॥ सुगव्यं नो वाजी स्वर्च्यं पुंसः पुत्राः ॥ उत्तर्विश्वा पुषं रायि ॥ अ
 नागास्त्वं नोऽर्दितिः कृणोतु क्षत्रं नोऽअश्वो वनतां हविष्मान् ॥ १० ॥
 यदकंदः प्रथमं जायमानः उद्यन्तं मुद्रा दुतवापुरी वात् ॥ श्वेनस्य पुक्षा
 हरेणस्य बाहुः ॥ उपस्तुत्यं महिजाततः अर्बन् ॥ यमेन दुत्तत्रितः एनम
 युज्जगिं द्रः एणं प्रथमोऽअर्धतिष्ठत् ॥ गंधर्वोऽअस्य रशनामं गृष्ट्या

राम
 ॥ ३५ ॥

त्तरादश्वं वसवो निरत ए ॥ अस्य सोऽअस्यादित्योऽअर्बुनासि त्रितोयु
 त्येन व्रतेन ॥ असि सोमेन समया विरक्तः आहुस्ते त्रीणि द्विविबंधनानि ॥
 त्रीणि तः आहुस्ते विबंधनानि त्रीण्यशु त्रीण्यतः संमुद्रे ॥ कृते वमेवरु
 पाश्छन्त्यवन्त्यत्रितः आहुः परमं जुनेत्रं ॥ इमाते वाजि न्नवमाजं तात्री
 माशफानी सन्निधुर्निधाना ॥ अत्र ते भद्रारशनोऽअपश्य मृतस्य याः अ
 क्षिरक्षति गोपाः ॥ ११ ॥ आत्मानं ते मनसा रादजानामुवादिवा प्रतय
 तं पतंगं ॥ शितोऽअपश्यं पुथिभिः सुगोभिः ररेणुभिर्जे हमानं पतत्रि ॥ अ
 त्रिते रूपं मुत्तममपश्यं जिगीषमाजीमिषः आपुदे गोः ॥ यदति मतोऽअ
 नुभोगमानकादिद्रासिष्ठः जोषधीरजीगः ॥ अनुत्वारथोऽअनुमयीः

सं. द्वि. ३
॥३६॥

अर्बुजनुगावोनुभर्गः कनीनी॥ अनुवातासुस्तवसुरव्यमीयुरनुदेवामिरेवी
यते॥ हिरण्यशुगोयोऽस्थपादामनोजवाऽअर्वऽवर्द्धऽआसीत्॥ देवाऽ
इदस्य हविरद्यमायुन्योऽअर्वतं प्रथमोऽअध्यातिष्ठत्॥ दुर्मोतासुऽसि
लिकमध्यमासुऽसंशरणासोद्व्यासोऽअत्याऽ॥ हंसाऽइव श्रेणिशोय
तंतेयदाक्षिषुर्दिव्यमज्जमश्वीऽ॥ १२ ॥ तवशरीरपतयिष्वर्द्धन्तवति
तंवातऽइव धर्जीमान्॥ तवशरंगाणि विछितापुरुचारेण्येषु जशुराणा
वरति॥ उपप्रागा छसंनंवाज्यवीदेवदीनामनसादीर्घ्यानिऽ॥ अजऽ
पुरोनीयतेनामिरस्यानुपश्चात्कवयोयतिरेभाऽ॥ उपप्रागात्सरमय
सुधस्थमवीऽअछापितरमातरच॥ अद्यादेवाद्युष्टतमोहिगम्या

राम
॥३६॥

अथाशस्तिदाशुषेवार्याणि॥ १३ ॥ अस्य वामस्य पलितस्य होतुस्तस्य
भातामध्यमोऽअस्त्यश्वऽ॥ तृतीयोऽभवाता घृतपृष्ठाऽअस्यात्रोपश्यंति
रपतिंसप्तपुत्रं॥ सप्तयुजंतिरथमेकचक्रमेकोऽअश्वोवहति सप्तनामा॥ वि
नामिचक्रं मज्जसिन्धुर्वयत्रेमाविश्वाभुवनाधितस्युऽ॥ दुर्मरथमधियेसु
प्ततस्थुऽसप्तचक्रं सप्तवर्द्धयश्वीऽ॥ सप्तस्वसरोऽअमिसनवंतेयत्रुगवा
निहितासुप्तनाम॥ कोददक्षप्रथमं जायमानमस्थन्वतुं युर्दनुस्थाविभ
र्त्ति॥ भस्याऽअसुरसंगात्माकस्वलोविदांसमुपगात्पुष्टतत्॥ पाकऽ
कामिमुनसाविजानन्देवानामेनानिहितापुदानि॥ वत्सेबुक्कयोधिसुप्ततं
तान्वेतिरिरेकवयुऽओतवाऽ३॥ अर्वाकत्वान्त्रिकितुषाश्च दत्तकुवीन्

सं. हि. ३
॥३७॥

छामिविद्मनेनविद्वान्॥ वियस्तस्तं धुषकिमारजांस्यजस्यरूपेकिमाप
स्त्रिदेक॥ इह ब्रवीत्युयः इमंगवै दास्य वामस्यनिर्हितं पदं वे॥ श्रीः स्त्री
रं दुःकृतो गवोऽस्य वत्रैव सानाः उदकं पृष्टा पुः॥ मातापितरं मृतः आवभा
जधीत्यत्रे मनसासंहि जग्मे॥ सावीभुमुर्गै रसानिर्विद्वानमस्वतः इदुप
वाकमीयुः॥ युक्तामातासीदुरिदाक्षणायाः आर्तिष्टुद्रसौ रजुनीधृतः॥
अमीमेदुत्सोऽनुगामपः॥ स्यद्विष्वरूप्यैत्रिषु योजनेषु॥ त्रिस्त्रो मातृ
स्त्रीस्थित्वन्विष्टदेकः कृष्वस्तस्थौ नेमवग्लापयति॥ मंत्रयैतादिवोऽमु
ष्यैष्टविश्वविदुं वाचमविश्वमिन्वां॥ १५॥ द्वादशारं नृहितज्जरयुव
वीर्तचक्रं परिद्यामुतस्य॥ आपुत्राऽर्गनेमिथुनासोऽत्रसुप्तशतानि वै

राम
॥३८॥

शतिश्वतस्युः॥ पंचपादं पितरं द्वादशावृत्तिद्वयः आहुः परेऽर्धे पुरीषि
णे॥ अधुमेऽधुन्यऽउपरिविचक्षणं सप्तचक्रैषकर्ः आहुर्यितं॥ पंचरेव
क्रेपरिवर्तमाने तस्मिन्नातस्युर्भुवनानि विश्वी॥ तस्य नाक्षस्तप्यते शरि
भारः सनादेवन शौर्यं ते मनोभिः॥ सनेमिचक्रमुजं विवाहृतः उत्तानाशुह
शयुक्तावहेति॥ सूर्यस्य चक्षुरजस्येत्याहृतं तस्मिन्नाप्येता भुवनानि वि
श्वी॥ साकुं जानीमु सपथमादुरेकुजं षकिद्युमाः ऋषयो देवजाः इति॥
तेषां मिष्टानि विहितानि धामुशः स्थात्रै रजितो विहृतानि रूपुशः॥ १६॥
स्त्रियः सुतीस्ताऽमिपुंसः आहुः पश्यदक्षुण्वाना विचैतदधः॥ कुर्विः
पुत्रः सः इमाविकेत्यस्ता विज्ञानात्सपि तुष्टिता रसत॥ अबः परेण पुरः

सं. द्वि. २
॥३८॥

एनावरेण पुदावृतं बिभर्त्ती गौरुदस्थात् ॥ साकृद्भीकं स्विदध्वं परागात्क
स्वित्स्तेन हि युथः अंतः ॥ अवः परेणापितरं योऽस्यानुवेदपुरः एना
वरेण ॥ कुवीयमानः कः इह प्रवीचद्वेयमनः कुतोऽधिप्रजाति ॥ येऽनु
वीचस्तोऽुपराचः आहुये पराचुस्तोऽुऽऽनुवीचः आहुः ॥ इंद्रश्च या
चुकेयुः सोमतामिधुरान युक्ता रजसो बहंति ॥ द्वासुपुर्णासु युजासखा
या समानं दृक्षं पारिष्वजाते ॥ तयोरन्यः पिष्यलं स्वादृत्य नश्नन्त्यो
ऽभिचाकशीति ॥ १७ ॥ यत्रासुपुर्णः अमृतस्य भागमर्निमिषं विद
थाप्तिस्वरति ॥ इतो विश्वस्य भुवनस्य गोपाः समाधीरः पाकुमत्राधि
वेश ॥ यस्मिन् दक्षे मेधवदः सुपुर्णानि विशन्ते सुवर्तन्वाधि विश्वे ॥ तस्य

राम
॥३८॥

दीदुः पिष्यलं स्वादृत्येतन्नोन्नशयः पितरं न वेद ॥ यद्वायुत्रेऽधिगाय
त्रमोर्हितं त्रेष्टुभा द्वात्रेष्टुभानिरतक्षत ॥ यद्वाजगजगत्याहितं पदं यः
इत्तद्विदुस्तैः अमृतं त्वमानश्रुः ॥ गायत्रेण प्रतिमिमितैः अर्कं मुकेण
सामुत्रेष्टभिनवाकं ॥ वाकेन वाकं द्विपदा चतुष्पदा क्षरेणामिमते सुत
वाणी ॥ जंगतामिधुद्विस्तभाय दध्यतरे सूर्यं पर्येष्यत ॥ गायत्रस्य सु
मिधं स्मिन् आहुस्ततो मद्गाप्रारिचि मे महिवा ॥ १८ ॥ उपकये सुदुधी
उतुमेतो सुहस्तो गोधुगुतदो हदेनो ॥ अर्कं सवं सविता सोविषन्नो भीहो
घर्मस्तदुधु प्रवीच ॥ हिङ्गुण्वती वसुपत्नी वसूनां वत्समिच्छती मनसा स्वा
गात् ॥ इहामश्विभ्यां पयः ॥ अध्येयसावर्धतां महते सोमगाय ॥ गौर

सं. हि. ३
॥३९॥

मीमेदनुवृत्तसंविधंते मूर्धानां हि दुःखयोन्मातवाऽऽ ॥ स काणं घुर्मसभिवा
वशानामिमांतिमायुं पयति पयोभिः ॥ अयं स किं दुःखे न गोरपी वतामिमा
तिमायुं ध्वसना वधि श्रिता ॥ साविनिभिर्निहं चकार मर्त्यं विद्युद्भवेति
प्रतिबोधि मोहत ॥ अनलयेतुरगानुजीवमेजं भ्रुवं मध्यः आपस्त्व
नां ॥ जीवो मृतस्य चरति स्वधाभिरमर्त्यं मर्त्येना स योनिः ॥ १९ ॥ अ
पश्यं गोपा मर्नि पदमानुमा उपरां च पाथ भिश्चरंतं ॥ समुधीचीः सवि
धुचीर्वसानुः आर्वरीवर्नि भुर्वने ध्रुतः ॥ यऽई चकार न सोऽस्य वेद यऽ
ई दुदशी हि रुगिं नुतस्मति ॥ समा तु र्योना पारं वीतोऽजं न वै दुः प्रजानि
तिमा विवेश ॥ द्यौर्मपिता मजितानाभिरनुबंधुर्ममाता पृथिवी सहो यः ॥ २० ॥

CHANDAVI
॥३९॥

उत्तानयोश्च स्वो वृयो निरंतरा पिता दुहि तुर्गर्षमा धात ॥ एछामेत्वा
पामते एष्टु व्याः ॥ एछामियं भुवनस्य नाभिः ॥ एछामेत्वा वृष्टोऽ
श्वस्यरेतः ॥ एछामेत्वा चः परमं व्योम ॥ इयं वेदिः परोऽन्तः ॥ एष्टु व्याऽ
अयं यज्ञो भुवनस्य नाभिः ॥ अयं सोमो वृष्टोऽश्वस्यरेतो ब्रह्माय वाचः
परमं व्योम ॥ २० ॥ सुमार्धं गुप्तो भुवनस्यरेतो विस्त्रोति छति आदि
शाविर्धर्मणि ॥ ते धातिभिर्मनसा ते विप्रश्चरतः पारं भुवः पारं भवंति विश्व
ते ॥ न विजानामि यद्विदमस्मि निष्पन्नः स न होमनसा चरामि ॥ यदामा
गन्मथ मुजाः कृतस्यादि ह्वाकोऽश्रुवे भागमस्याः ॥ अपा दुः केति स्व
धया गृहीतो मर्त्यं मर्त्येना स योनिः ॥ ता शर्वता विप्रची ना विष्य ता न्यः ॥

संदि ३
॥४०॥

विष्णुर्नानिर्विक्युरन्य॥ क्रचोऽअक्षरपरमेव्योमन्त्रस्मिन्नेवाऽअधिवि
श्वेतिष्ठेनु॥ यस्तनवेदकिमृवा करिष्यति यः इति हि दुस्तः दुमे समीप
ते॥ स्रयुवसाङ्गवती हि भूयाऽअथो वयं भगवतः स्याम॥ अद्भुतं नम
ष्ट्यविश्वदानोपि बशुद्धमुदकसावरती॥ २१ ॥ गौरीर्ममायसालिला
नितुल्येकपदीद्विपदीसान्तुघादी॥ अष्टापदीनवपदीवशुवुषीसुह
स्वाक्षरापरमेव्योमन॥ तस्याः समुद्राऽअधिविस्तरति तेन जीवति प्रदि
शश्चतस्रः॥ ततः क्षरत्यक्षरं तद्विश्वमुपजीवति॥ शुक्रमयं धूममाराव
पश्यं विष्णुवतापरः पुनाररेण॥ उक्षाण एभिर्मपचतवीरास्तो निधमा
णि प्रथुमान्मासन्॥ वयः कुशिनः क्रतुषा विवक्षते सवत्सरवपतः एक

राम
॥४॥

एषां॥ विश्वमेकोऽअभिवृष्टशचीभिर्ध्राक्षिरकस्य ददशेन रूपं॥ बुलादि
वाक्यपरिमितापदानितानि विदुर्जीह्वाणा ये मदीषिणः॥ गुहात्रीणि निर्हिता
नेन गति तुरीयावाचोर्मनुष्यविरति॥ इन्द्राक्षि वरुणमाग्नेमां दुरयो ह्यः
समुपूणो गुरुतान्॥ एकं सदिप्रविद्धावदं त्यग्निं युग्मेमां तुरिश्चानमादु॥
॥ २२ ॥ द्रुल्लनियान्वहरयः सुपूणाऽअपोवसानादि वसुसंतति॥ तऽआव
रत्रन्तसर्दना दृतस्यादिदुतेन पृथिवी व्युद्यते॥ द्वादशप्रधर्यश्चक्रमेकं
त्रीणि नभ्याऽइतज्जिकेत॥ तस्मिन्साकं जिज्ञात शंक्यो र्विताः पृष्टर्नव
लाचलासः॥ यस्ते सनः शशयोर्मया भूय न विश्वा पुष्य सिवार्थिणि॥ यो
रलुधावमुविद्यः सुदत्रः सरस्वतितमिह धालवकः॥ यज्ञेन यज्ञमपजंत

त्रिक

यो

सं. द्वि. ३
॥४१॥

१६

देवास्त्राजिधर्माणि प्रथुमान्यासन् ॥ तेषु नाकं महिमानः सचंतु यत्र पूर्वं साध्याः
सौते देवाः ॥ सुमानसेतुं दुदकमुच्चैत्यववाहति ॥ भूर्भुवर्जं न्याजिन्वेति दिवं
जिन्वेत्युग्नयः ॥ दिव्यं सुपूर्णं वायुं सवृहंतं स्यांगं सैदं शतमोर्ध्वानां ॥
अक्षीपुतो वृंभिस्तु पयं तसरेस्वेतमवसेजो हवीमि ॥ २३ ॥ कथाशुभास
वयसः सनीकाः समान्या मरुतः समिमिक्षुः ॥ कथामृती कुतः एतासः एते
चैति शुष्मवर्षणा वसुया ॥ कस्य ब्रह्माणे जुजुषुर्बुधानः कोऽध्वरे मृ
रुतुः आर्ववर्तः ॥ श्येनोऽबुधर्जतोऽंतरिक्षे केन मुह्यमाने सारारमाम ॥ कु
तस्त्वामिद्रमाहिनुः सन्नेको यासि सत्यत्वे किं तं ॥ इत्या ॥ संपद्यसे समराणः शु
भानेवो चेत्तन्नो हरिवो यस्तेऽभुस्मे ॥ ब्रह्माणिममृतयः शंसुतासः शुभं राम

॥४१॥

इयति प्रभृतो मेऽर्द्रिः ॥ आशासिते प्रतेहं त्यक्त्येमा हरीव ह तस्तानोऽर्द्ध
अतो विषमैतमेति युजानाः स्वक्षत्रिभिस्तन्वः ॥ श्रुतमानाः ॥ महेश्विरतोऽर्पयु
जमहेन्वेदं सुधामनुहि नो बुभूथ ॥ २४ ॥ कस्यावो मरुतः सुधासी दान्ना
ने के सुमधेता हि हत्ये ॥ अहं ह्यु यस्तविषस्तविषान्विश्वस्य शंनो र्जमं
वधस्ते ॥ भूरिच कर्षयुज्याभिरस्मै समाने भिर्य भूपोऽस्वभिः ॥ भूरीणि
हि वृणवामाशविष्ठेद्रुक्त्वामिरुतौ यदशाम ॥ वधीवृत्रं मरुतः दंडुयेण स्वेन
भामेन तविषो बभूवान् ॥ अहमेतामनं विविश्वध्वं द्राः सुगाः अपश्वं करव
ज्जवाङ्कुः ॥ अनुत्तमाने मघवन्त किर्तुनत्वावीः आस्ति देवता विद्वान् ॥ न
जायमानो न शतं न जातो यानि कष्टिष्या कष्टुहि प्रचक्ष् ॥ एकस्याविन्नेवि

सं. वि. ३
॥३२॥

॥ स्तोत्रो जायातु दधु घा नृण वै मनीषा ॥ अहं दुः प्रो मरुतो विदीतो यानि
 व्यवमिंद्रः इदीशः एषा ॥ २५ ॥ अमंदन्मा मरुतः स्तोमोऽव्ययमेनरः
 श्रुत्यं ब्रह्म वृक ॥ इंद्राय वल्ले सुमखाय मह्यसरथे सखायस्तनूत नृभिः ॥
 एवेदेते प्रतिभारोर्वमानाः अनेद्युः श्रवः एषा दधानाः ॥ संवक्ष्यामरुतं श्रुं
 वेणाः अह्नीतमेष्टदयोथा च नृने ॥ को न्वत्र मरुतो मामहेवः पर्यातनुसरेवी
 रक्षसिरवायः ॥ मन्मनि वित्राः अपि वातयेतः एषा भूतनवेदोमः कृतानो ॥ अ
 यदुवस्यादुवलेन कारुरस्मान्मन्त्रे मान्यस्य मेधा ॥ ओषुर्वर्त मरुतो विप्रमलेमा
 ब्रह्माणि जगितावोऽर्चत ॥ एष वः स्तोमो मरुतः दुयंगी मीदायस्य मान्यस्य क
 रोः ॥ एषा यो सीरुत चैव यां विद्यामं पंरुन न जीरक्षं ॥ २६ ॥ ॥ इति तृतीयोऽध्यायः ॥ ४२

राम

॥ ॐ ॥ तन्नु वोचामरभसाय जन्मनि पूर्वमद्विखं रेष भस्य कृतवे ॥
 ऐधेव्याममरुतस्तु विषणो युधे वशकास्त विषाणि कर्तन ॥ नित्यं न सूते
 मधुविर्भतः उपकीर्त्तति क्रीडा विदथेषु घृष्टयः ॥ नक्षीत रुद्राः अर्वसान
 मुस्विजं नमर्धं निस्वर्तव सोह विष्कृते ॥ यस्याः उमा सोऽअमताः अरासतरा
 यस्याः चतुर्विधा ददाश्रुर्वः ॥ उक्षस्य स्मे मरुतो हिताः इव पुरुरजाः सिपयसा
 मयोशुर्वः ॥ आयेरजोसिता विषीभिरयत प्रवः एवांसः स्वर्यता सोऽअज
 वः ॥ सत्यते विश्वाशुर्वनानि हृन्म्या विज्ञो वो यामः प्रयता स्तुष्टिषु ॥ यत्ते
 पर्यामानुदयते पर्वता नृवो वा एते न योऽअव्युः व्यवुः ॥ विश्वो वाऽअज
 न्मयते वनस्पती रथयं न विप्रजिहीतः को र्षधिः ॥ ३ ॥ यूयं न उग्राम

सं. द्वि-४
॥४३॥

रुतः सुचेतुनारिष्टयाभाः सुमतिर्वपर्तनम् ॥ यत्रावोद्विद्युद्वदति किं विदं
तीति गुणानि पुत्रः सुधितैव ब्रह्मणा ॥ अस्मिन्मर्देष्टाः अनवभ्ररार्थसोला
नृणां सोविदर्थेषु सुष्टुताः ॥ अर्चयन् केमदिरस्यपीतये विदुर्ब्रह्मस्य प्र
थुमानिपोत्था ॥ शतभुजिभिस्तमभिर्दुर्तेरघातुभीरक्षतामरुतो य
मावत ॥ जन्मं यमुग्रास्तव सोविरश्चिनः पाथनाशं सा तर्जयस्य पुष्टिषु ॥ वि
श्वानि भद्रामरुतो रथेषु बोमिथुस्य ध्येवतविषाण्याहिता ॥ अंसेषावः प्रप
थेषु रवाद्योक्षविश्वका समया विवाद्यते ॥ भूरीणि भद्रानयेषु वाङ्मुव
क्षः सुरुक्मारभसासाः अंजयः ॥ अंसेषेताः पुष्टिषु क्षुराः अधिवयो नपु
क्षान्व्यनुश्रियोधिर ॥ २ ॥ महान्तो मक्राविहो विवर्तयोद्विष्टो

राम
॥४३॥

येदिव्याः इवस्तुभिः ॥ मंडाः सुजिह्वाः स्वरितारः आसभिः संमिश्राः इंद्रेम
रुतः परिष्टभः ॥ तदः सुजातामरुतो माहितुनंदीर्घवो वात्रमदितारव
तं ॥ इंद्रेश्च नयजसा विदुर्गुणाहित ज्ञनायुयस्मि सुवृत्तः अराध्व ॥ तद
जामित्वमरुतः परेषु गेपुरुषं लंसममृतासुः आवत ॥ अयाध्रियाम
नवेष्टुष्टिमावो साकं नरोदंसने राविकित्रिरे ॥ येन दीर्घमरुतः शुश
वामयुष्माकेन परीणसातुरासः ॥ आयत्ततर्ननु जने जनासः पुमिथु
ज्ञेक्षितदभीष्टमश्यां ॥ एषवस्तोमो ॥ एषायो ॥ ३ ॥ सहस्रतः
इंद्रो नयेनिः सहस्रमिषो हरिबोगूर्तमा ॥ सहस्रं रायोमाद्वयधेसह
स्त्रिणः उपनोयंतु वाजाः ॥ आनोवोभिर्भुक्तो याल छाज्येषोभिर्वाबुह

सं. हि. ४
॥४४॥

दिविः सुमायाः॥ अधुयदे पांति युतः परमाः समुद्रस्यो विह्वनयंत पारे॥ मि
म्युक्षुय सुसुधिताष्टतात्रीहिरण्यनिर्गुणपदानः क्रुष्टिः॥ गुहाचरती
मनुषानयोषामभावंतीविदुष्येव संवाक्॥ पराशुभ्राः अयासोयव्यासो
धारण्येव मरुतोमिमिश्रुः॥ नरोदमाः अर्पनुदंतघोराजुषंतवर्धसरव्या
यदेवाः॥ जोषद्यदीमसुयीमवध्योविधितस्तकारोदसीनुमणाः॥ आसु
र्येवविधुतोरथगाक्षेपप्रतीकानभसोनेत्या॥ ४॥ आस्थापयंतये
व्रतं युवानः शुभेनमिश्रंविदथेषुपुत्रां॥ अर्कयद्वा मरुतोहवि
ष्मनायद्वाथ सुतसीमोदुवस्यन्॥ प्रतंविदवकिमवकस्यायः रषाम
रुतामहिमासुत्याः अस्ति॥ सचायदीवर्षमणाः अद्वयुस्थिराविज्जनी

राम
॥४४॥

वव्याः

वहते सुसागाः॥ पांतिमित्रावरुणोच्चयंतः ईमर्युमोः अप्रशस्तान॥ अमर्य
वन्तेः अच्युताधुवाणिवाधुधः ईमरुतोदातिवारः॥ नहीनुवोमरुतोः अंयु
स्मैः आरताः॥ छवसाः अर्तमायुः॥ तेधुसुनाशवसाश्च शुवीसोर्णो नह
वोधषतापरिष्ठः॥ वयमद्ये ईस्यप्रेषावयंश्चोवेचिमाहिसमर्ये॥ वय
पुरामर्हवन्नोः अनुद्यन्तनः क्रसुक्षान्नामनुष्यात्॥ एष०॥ एषा०
॥ ५॥ यज्ञायज्ञावः समनातुनुवर्णोर्धयैधियं वोदेव्याः उदधिध्वे
॥ आवोर्वीचः सुवितायरोदस्योमहेववत्यामवसिसुवृक्तिभिः॥ वव्रा
सोनयेस्वजाः स्वतवसः इषंस्वरभ्रिजार्थतधृतयः॥ सुहस्रियोसोऽअ
पांनोर्मयः आसागावोवर्धासो नोक्षणः॥ सोमोसोनये सुतास्तृता

सं. द्वि. ४
॥४५॥

शविहत्सुपीतासो दुवसो नासति॥ एषामं सैषु रंभिणी वरारसे हत्ते पुखादि
श्वं कृतिश्च सं र्धे॥ अवस्य युक्ता दिवः आरथा यपुर मत्याः कश्यामी
दत्तमनी॥ अरेण वस्तु विजाताः अचुव्य बुद्धं कानि विन्मरुतो भ्राज
दृष्टयः॥ कौवोत मरुतः क्रूरि विद्युतो रेजति मनाह नैव जिह्वया॥
धुन्वन्त्युतः दुवानयामे निपुरु प्रेषाः अह्न्या इति तशः॥ ६ ॥ कस्विद
स्य रजसो मुहस्य रं कावरं मरुतो यस्मिन्नायय॥ यज्या वयथा वि
थुरेव संहितं याद्रेणाप तथ लेष मर्धं व॥ साति नैवो मवती स्वर्वती ले
षा विपा कामरुतः पिपिषती॥ भुद्रा वो गतिः एण तो न दक्षिणा ए
युज्ययाः असु चैव जंजती॥ प्रतिद्यो भंति सं र्धवः पविश्यो यदृष्टि

राम
॥४५॥

यां वाचं मुदीरयति॥ अवस्मयंत विद्युतः यथु व्यां यदीद्युतं मरुतः पुस्तु व
ति॥ अस्तु एस्मिन् हते रणाय तेषु मया सी मरुता मनीक॥ ते सपरासो
अनयुता भुमादित्सु धार्मिषिरा पर्यपश्यन्॥ एष०॥ एषा०॥ ७ ॥ मु
हश्चित्त्वमिदं युतः एता न्मुहश्चिदसि त्यजसो वरुता॥ सने विधो मरु
तां विकित्वा न्मुन्नावनु घृत वहि प्रेषा॥ अयुज्वेतिः इदं विश्वं दृष्टी वि
दाना सोमिः विधीमर्त्यत्रा॥ मरुतां दत्तु तिर्ही संमानास्व मा कुर्य प्रुध
नस्य सातो॥ अम्यक् सार्तः ददः क्रूरि रस्मि सने म्यस्व मरुतो जुनति॥
अग्निश्चिद्विष्मति से शुशु काना पानही पंद र्धति प्रयासि॥ त्वं तनः इ
दं तं रयिदाः ओजिष्ठया दक्षिण ये वराति॥ स्तुतश्च यासो वृक नैतव

सं. वि. ४
॥ ६ ॥

योस्तनुं नमध्वः पीपयंतु वाजैः ॥ त्वेरायः इंद्रतोशतमाः प्रणेताः कस्याच
दतायोः ॥ तेषु णो मरुतो मृक्यंतु येस्मां पुराणां तूयंती विदेवाः ॥ ८ ॥ प्रति
प्रयाहीदमी कुषो नृन्महः पार्थिवे सदनियतस्व ॥ अधुये देवां पृथु बुधा
सः एतां स्त्री र्थे नार्यः योस्यामितस्थुः ॥ प्रतिद्यो राणां सेतानां स्यात्सो
मरुतोऽश्वः आयता मुपुबिः ॥ ये मर्त्यं पतनाय तमूर्से र्कणावानुं न पु
तयंतु सगैः ॥ त्वमानेभ्यः इंद्रविभ्रुजं न्यारदी मरुद्भिः शुरुधोगोऽ
ग्राः ॥ स्तवनिभिः स्तवसि देवदेवैर्विद्यामुषं ॥ ९ ॥ ननु नमस्ति नो
भ्वः कस्तद्देवददुतं ॥ अन्यस्यां च तं माभिर्सेवरेण्यं सुताधीतं विन
श्यति ॥ किं न इंद्रजिघांसि सत्त्वात् रो मरुतस्तव ॥ तेभिः कल्पस्व सा

राम
॥ ६ ॥

धुयामानः समरणे वधीः ॥ किं नो भ्रातरगस्त्य सखा सन्नातिमन्यसे ॥
विद्याहितेयश्चामनोस्मभ्युमिन्नादि त्सासि ॥ अरं कृपंतु वेदं समाग्निभि
धतां पुरः ॥ तत्रा मर्तस्य चेतनं युद्धं ते न वा वहे ॥ त्वमीशिषे वसुपते वस्
नां त्वं मित्राणां मित्रपते धेष्ठः ॥ इंद्रत्वं मरुद्भिः संवदस्वाधुप्राशानः क
तुथा हवीषि ॥ १० ॥ प्रतिवः पुनानमसाहमेभिस्तु ते न भिक्षे सुमातं तु
रणो ॥ रराणतां मरुतो वेद्याभिर्निहे को धुतवि मुच ध्वमश्वात् ॥ एष
वः स्तोमो मरुतो नमस्वा नृदातृष्टो मर्तसा धायि देवाः ॥ उपेमार्थात्तमर्त
सा जुष्टाणा यूयहिष्ठान मे सः इदुधासः ॥ स्तुता सो नो मरुतो मृक्यंतु
तस्तुतो मघवा शंभविष्ठः ॥ ऊर्ध्वीनः सेतुको स्यावना न्यहा मि विष्वा

सं. द्वि. ४
॥४७॥

मरुतो जिगीषा ॥ अस्मादहंतं विषादीषमाणः इंद्राद्विद्यामरुतो रेजमा
नः ॥ युष्मभ्यं ह व्यानिशैतान्यासुन्ता न्यारचं ह मा मुळतनिः ॥ येन मा
नां सश्रितयैतः उस्त्राव्युष्टिषु शर्वसाशर्वतानां ॥ सनो मरुद्वैर्वेष
सुश्रवो धाः उग्रः पुत्रेभिस्त्विरेः सहोदाः ॥ त्वं पाही द्रुसही यसो
नृन्मवा मरुद्वैरवैयातहेकाः ॥ सुप्रेके तोभिः सा सहिर्दधानो विद्या
मेघं ॥ ११ ॥ वित्रो वोस्तु यामश्चित्रः कुती सुदानवः ॥ मरुतोऽ अ
हिभानवः ॥ आरे सार्वः सुदानवो मरुतः क्रंजुती शरः ॥ आरेऽ अश्मा
यमस्यथ ॥ तुणस्कंदस्यनुविशः पारिवडूः सुदानवः ॥ ऊर्ध्वानैः
कर्तेज्जीवसे ॥ १२ ॥ गायत्सामेन भुन्यथैवथावेरवीमुत ह्यैव

राम
॥४७॥

धानं स्वर्वत ॥ गवो धेनवो बृहस्पिर्दधाः आयत्सु दानो देव्यं विदोसा
नः ॥ अर्चुहृषावर्षभिः खेदे ह व्यैसृगो नाश्रोऽ अति यज्जुगुपीत ॥
प्रमदयुमेनार्त्तं होता भरते मयो मिथुनायजत्र ॥ नक्षत्रो ता परि
सन्निमिता यन्मरुद्वैरमाशुबदः पथिव्याः ॥ क्रंददश्चो नयमानो हव
द्वौरंतर्दतो नरो देसी चरद्वाकू ॥ ता कृमीषतरास्त्रे प्रयो त्वा निदे
वयंतो भिरंते ॥ जुजोषादं द्रोदस्मर्वशीनासं त्ये वसुम्योरथे छाः ॥
तमुष्टही दं यो हसत्वायः श्रोमिधवा योरथे छाः ॥ प्रतीवश्चि घोषी
यान्त्वर्षणो न्ववुषश्चि तमसो विहंता ॥ १३ ॥ प्रयादिश्यामद्वि
नान्दभ्योऽ अस्त्यररो देसी कक्ष्यं न्नास्मे ॥ संविद्यः इंद्रो वृजनुनं

सं. द्वि. ४

॥४८॥

भूमा भर्तिस्वधावीः ओपशमिवद्याः ॥ समत्सुत्वाशरसुतासुराणं प्रय
धितुमं परितु सयध्यैः ॥ सुजोषसः इंदुमर्दक्षोणीः सूरिश्चिवेः अनु
मर्दतिवाजेः ॥ एवाहितेशं सर्वना समुद्रः अपोयर्तः आसुमर्दतिदे
वीः ॥ विश्वतिः अनुजोष्याभूजोः सूरिश्चिद्यदिधिषावेषिजनान् ॥
असामयथा सुषुत्वार्यः एनस्वसिष्टयो नरां नशंसेः ॥ असद्यथान्
इंद्रो वंदनेष्टास्तुरा न कर्म नयमानः उक्था ॥ विष्यर्धसो नरां नशंसे
स्माकां मद्विद्रो वं जर्हस्तः ॥ मित्रा युवानपूषीति सुशिष्टो मध्या युव
ः उपशिष्टति यज्ञेः ॥ १४ ॥ यज्ञो हि भं दूंकश्चिद्वंधन्नु कुराणश्चि राम
ननसापरियन् ॥ तीर्थेनाडातातषाणमोकोदीघोनसिधमाके ॥४८॥

यो त्यध्वी ॥ मोषणं इन्द्रा नृपत्युदेवैरास्त्राहृतिशुभिनव्याः ॥ मह
श्रियस्यग्नी ऋदुषोयैव्याहृविप्रतासुरुता वंदतेगी ॥ एषः क्षोमः इंदुमु
ष्यसस्मिः एते नरा तु हरिबोविदो न ॥ आनो वयत्याः सुविताय देवविद्या
मेधं ॥ १५ ॥ त्वराजै इये बंदवारक्षान्दुन्यात्सुखसुमान् ॥ त्वं स
त्यतिर्मधवीनस्तर्हन् स्वसत्यो वसवानः सहो द्याः ॥ दमोविशः इंदुमु
धवावः सप्तयत्पुनः शर्मशारदीर्हर्तः ॥ क्रुणो रपोः अनवद्याणी यूनव
त्रं पुरुकुत्साय रंधी ॥ अजा यर्तः इंदुशरपत्नी योचयेभिः पुरुहूतनु
मं ॥ रक्षोः अग्निमु शुषुतव पाणं सिंहो न दमेः अपासिवस्तोः ॥ शेषुनु
तः इंदुसास्मिन्योनो प्रशस्तये पवीरवस्य मुक्ता ॥ सृजदण्यस्यवयधु

सं. दि. ४
॥४५॥

धागासिष्ठदरीधुतामृष्टवाजान॥ भक्तकृत्समिंद्रयस्मिन्वाकन्त्य
मुन्यः कृत्वा वातस्याश्वे॥ प्रस्तरश्चकं रं हुतादशीकेभिस्यधोयासि
षुदुर्जवाहुः॥ १६॥ जघन्वोऽइंद्रमित्रेदं न्योदप्रवृद्धो हरिवोऽअ
दाभून्॥ प्रजेपश्यन्मयीमणिसवा योस्वयाशुजीवहमानाऽअपत्यं॥
रर्पकविरिद्राकंसतिक्षादासायौ पबर्हणीकः॥ करंतिस्त्रोमुघवा
दानुवित्रानि दुर्योणे कुर्यवाचं मृधि श्रेत॥ सनातातः इदं न्याऽआ
गुः स हो न भो विरणा ययवः॥ भिनस्युरो न भिदोऽअदेवी नूनमो वधु
रदेवस्य पीयोः॥ तंधुनि रिरिद्रुधुनि मती कृणोरपः सीरान स्रवतीः॥ प्र
यत्तमुद्रमतिशरपर्विपारयो तुर्वशंय दुःखस्ति॥ त्वमुस्माकं मिंद्रवि

राम
॥४६॥

श्वधस्याऽअवृकतमो जशं नपाता॥ सनो वि श्वैसां स्पृधां स हो दा विद्या
मेधं॥ १७॥ मत्स्यपायिते महः पात्रस्येव हरिवो मत्सुरो मदः॥ वृ
षाते वृक्षऽइंदुर्वीजीसं हस्तु सार्तमः॥ आनस्ते गंतु मत्सुरो वृषामदो वरे
ण्यः॥ सहावोऽइंद्रसानासिः एतन्नाषाळमर्त्यः॥ लोहिशरः सनिता चोदयो
मनुष्यारथ॥ सहावान्दस्युमवृतमोषः पात्रं न शो विषा॥ मुषायस्यैक
केलुक्रमी शानुऽओजसा॥ बहुशुक्लायवधं कृत्स्नवातस्याश्वेः॥ शुभिर्न
मोहिते मदो धुम्निर्नमऽउत क्रतुः॥ वृत्रघ्ना वरिवो विदामं सीष्ठाऽअश्व
सार्तमः॥ यथापूर्वस्यो जगितर्त्यऽइंद्रमयऽइवापो न तर्प्यते वृक्ष्य॥
तामनुत्वा निविदं जो हवीभि विद्या मेधं॥ १८॥ मर्तिनो वस्यऽइष्टयः

सं. द्वि. ४
॥५०॥

स

इंद्रमिंदो वषाविश ॥ कृष्णायमाणः इन्वसिशत्रुमंतिनविंदसि ॥ तस्मि
नोवैश्यामिरो यः एकं श्रवणीनां ॥ अनुस्वधायसुप्यतेय वंज च दैव
दृषा ॥ यस्य विश्वानि हस्तयोः पर्वक्षितीनां वसु ॥ स्या शयस्वयोः अ
स्मधुग्दिव्ये वाशनिजिहि ॥ असुन्वतंसमंजहिदृणां योनतेमयः ॥ अ
स्मभ्यमस्यवेदनं दक्षिस्तुरिश्चदो हते ॥ आवोयस्यद्विबहसोर्केषुसा
नुषगते ॥ आजोविंदैस्थेदो प्रावोवाजेषु वाजिने ॥ यथापूर्वभ्यो जरित
भ्यः इंदुमयः इवापोनतयते वभूथ ॥ तामनुत्तानिविंदे जो हवीमि
विद्यामेष ॥ १८ ॥ आर्चवणिप्रावेषु भोजनो नाराजहिष्टीनां पुरुकृतः
इंद्रः ॥ सुतः श्रवस्यन्नुसोपमाद्रिगुक्ता हरी वषणायां हवी इ ॥

राम
॥५१॥

चेतेवर्षणो वषभासः इंद्रब्रह्मयुजो वषरथासोः अत्याः ॥ तोंः आतिष्ठ
तेमिरायां हवीर्वा इः हवीमहेता सुतः इंद्रसोम ॥ आतिष्ठरथं वषपां वषा
ते सुतः सोमः पारिषिक्तामधूनि ॥ युक्तावर्षभ्यां वषभाक्षितीनां हरिभ्यां
याहि प्रवतो पमाद्रिक ॥ अयं यज्ञोर्द्विभ्याः अयं मिषेधः इमा ब्रह्मा एव य
मिंद्रसोमः ॥ स्तीर्णवर्हेरातुराक्रुप्रयाहि पिबानिषद्युविमुच्चा हरीः इह ॥
ओ मुष्टुतः इंद्रया हवीर्वा इः पुत्रह्माणिमान्यस्य कारोः ॥ विद्यामुवस्ता
रवसायुणं तो विद्यामेष ॥ २० ॥ यद्वस्यतः इंद्रश्रुधिरास्तयया व
भूथजरितभ्यः उती ॥ मातुः कामं मुहयंते माधुग्विर्वीतेः अस्यां पयो
पः आयोः ॥ न धाराजेंद्रः आदमनोयानुस्वसो राकृणवतयो नो ॥ आ

सं. द्वि. ४ पश्चिदस्मै सुतुकाः अवेषुनामन्तुः इन्द्रः सूर्यावयश्च ॥ जेतान् नक्षत्रिणं द्रुप
 ॥ ५५ ॥ त्सुरः श्रोता हवन्नाधमानस्य कुरोः ॥ प्रभर्तारथं द्रुपः उपाकः उद्यत
 गिरो यदि बलनाभूत् ॥ एवान् नक्षत्रिणं द्रुपः सुश्रवस्या प्रखादः पृष्ठाः शशि
 मित्रिणो भूत् ॥ सुमर्यः दुषस्तं वते विवाविसत्रा कुरो यजमानस्य शंभुः ॥ त्व
 यवयमं घ वन्ति दूशत्रं न भिष्यमिम ह तो मन्यमानान् ॥ लंघ्याता तं मुनो
 वृधभू विद्यामेघं ॥ २१ ॥ पूर्वः रंहशरदः शश्रमाणा दोषावस्तौ दुष
 सौत्तरयंती ॥ मिनाति श्रियं जे रिमात नूना मय्यनुपली र्षणो जगम्युः ॥
 ये विद्वि सर्वः क्रतुसाधः आसन्त्या कं देवेभिरवदन्त तानि ॥ ते विदवा मुन
 धर्तमापुः समनुपली र्ष भिर्जगम्युः ॥ नमृषां श्रुतं यदवति देवा विश्वाः

BHAD
 DAV
 १५५

दत्त धोः अभ्यर्चनाव ॥ जया वेदत्रयतनीयमाजिं यत्सुम्यं नीमिथुनावृथ
 जवि ॥ नदस्य मारुधतः कामः आर्गलितः आर्जितोः अमुतः कुतश्चिन्त ॥ लो
 पामुद्रा वृषणं नारिणाति धीरमधीरा धयति श्वसंतं ॥ इमं नु सोममर्तितो ह
 तुपीतमुपब्रुवे ॥ यत्सीमागश्च द्रुमा तत्सुमं केतुपुलुका मोहिमलैः ॥ अग
 स्यः रवनमानः खनित्रैः प्रजामपत्यं बलं मिच्छमानः ॥ उप्तो वर्णा वृषिहृप्रः
 पुषोष सत्या देवेष्वाशिषो जगाम ॥ २२ ॥ युवोरजासि सुयमा सोः अश्व
 रथो यद्वापयणी सिदीयत ॥ द्विण्यया वापु वयः प्रुषा युन्मधुः पिबंता
 उषसः सुचेथे ॥ युवमत्यस्या र्वनक्षथो यदि पत्मनो न र्यस्य प्रयज्यो ॥ स्व
 स्थायद्वा विश्वगतु भरति वाजाये द्रुमधुपा विषे च ॥ युवंपयः शुक्लिया

सं. द्वि. ४
॥५२॥

यामधत्तंपक्वामाया मवपूर्वंगो ॥ अंतर्धुनि नो वामतस्तद्गारे न शुचि
र्यजति हविर्मान् ॥ युवं ह धर्मं मधुमंतमत्र ये पो न क्षो दो वणी त मेवे ॥ त
दो नरा वाश्विना पश्वः इष्टी रथ्ये वचुका प्रति यति मध्वः ॥ आ वा दाना यव
वतीय दक्षा गोरो हेण तो म्यो न जित्रिः ॥ अपः क्षोणी संचते माहिना कान्
र्णो वामसुरं ह सोय जना ॥ २३ ॥ नियधु वेथ नि युतः सुदान् उपस्व
धार्मिः सजथः पुरीथि ॥ प्रेष द्वेष दा तो न सुरिरा मुहे दंद सुवतो न वाज ॥
वयं विद्वि वां जितारः सत्या विप्रन्या महे विपुणा र्दितो वा न ॥ अधी विद्वि
ष्माश्विना वनिद्या पाथो हिष्मो वषणा वंति देव ॥ युवां विद्विष्माश्विना व
नुद्वान्विरद्रस्य प्रसवणस्य सातो ॥ अगस्त्यो नरा न पु प्रशस्तः कारीधु

राम
॥५२॥

नीवचितयत्सहस्रैः ॥ प्रयदहेथेमं हि नारथस्य प्रस्यं द्रा माथो मनुष्यो न हो
ता ॥ धुनं सुरिभ्यः उत वा स्वश्व्यं ना सत्यारयि वाचः स्याम ॥ तं वां रथ्यं वय
मुद्या दुवेमस्तो मे रश्विना सुविता युनव्य ॥ अरिं वने मं पुरिद्या मिथानं
विद्या मेधं ॥ २४ ॥ क दु प्रेष्ठा विषारं मीणामधु र्यता य दु निनी थोऽधुपां ॥
अयं वां यज्ञोऽं वत प्रशस्ति व सुधित ॥ अविता राज नाना ॥ आ वामश्वोऽसुः
शुचयः पथस्या वा तं रं ह सो दिव्या सोऽअर्थाः ॥ मनो मुबो वषणो वीत एष्टा
ऽएह स्वराजोऽश्विना व ह तु ॥ आ वां रथो वति म प्रवत्नान्तु प्रवधुरः उ
विता र्यगम्याः ॥ वलः स्याता राम न सो जवी चान हं पूर्वो र्यनु तो धि क्ययायः ॥
दुहे हं ज्ञाता समवा वशीता मरे पसां तन्वा तु नाम भिः स्वे ॥ क्षिप्नुवी मृत्यः सु

सं. हि. ४
॥५॥

मरवस्यसुरादिबोः अन्यः सुभगः पुत्रः ऊहे ॥ प्रबोनिचुरः ककुहोवशोः अनु
पिशंगरुपुः सदेनानिगम्याः ॥ हरीः अन्यस्य पीपयंतु बालैर्मुखा रजो स्याथि
नाविषोवैः ॥ २५ ॥ प्रबोशरद्वान्धुभोननिः पाद्वरिषश्चरति मध्वः
दुल्लन ॥ एवैरन्यस्य पीपयंतु बालैर्वैतीरुध्वीनद्यौनः आगुः ॥ असंजिबो
स्थविशवेधसागीबोकेः अश्विनात्रेधाक्षरती ॥ उपसुतावतुं नार्धमातं
यामुनयामन्धुतुं हर्वमे ॥ उतस्याबांरुशतो वससोगोस्त्रिबुहेषुसदसि
पिन्वतेन्दन ॥ वषावांमुघोवषणापीपायुगोर्नसेकुमनुषोदशस्यन ॥ युवो
पूषेवाश्विनापुराधिरग्निमुषांनर्जरतेहविष्मनि ॥ इवेयद्वावरिवस्योर्ग
णानोविद्यामेघे ॥ २६ ॥ अभ्रदिदं वयुनमोषुभ्रषतारथोवषण्वान्द

राम
॥५॥

तामनीधिणः ॥ धियुंजिन्वाधिल्ल्याविशपलाविसूदिवोनपातासुहतेशुचि
व्रता ॥ इंद्रतमाहिधिल्ल्यासुहर्तमादस्त्रादंसिष्ठारथ्यारितीतमा ॥ पूर्णर
थवहेथुमध्वः आर्धतुंतेनदाश्वंसमुपयाथोः अश्विना ॥ किमत्रदस्त्रा
हणुथुः किमाथेज्जोयः काश्चिदहविर्महीयते ॥ अतिक्रमिष्टंजुरते
पूणेरमुंज्योतिर्विप्रोयहणुतेवयुस्यवै ॥ जमयंतमभितोरार्यतः शुनो
हृतंमधोविदधुस्तान्यश्विना ॥ वानेवावंजितरुलिनीहृतमुभाशंसनास
त्यावतंममी ॥ युवमेतंर्वक्रधुः सिंधुषुल्लवमात्सन्तंप्राक्षिणौतोप्याय
कं ॥ येनदेवजामनसाविरुहधुः सुपत्नीपेतधुः क्षोर्वसोमहः ॥ २७ ॥
अर्वाविदं तोयमस्वतरेनारंभणेतमीसिप्रविदं ॥ चतस्रोनाबोजव

सं. दि. ५
॥५४॥

लस्य जुष्टः उदश्विभ्यामिषिताः पारयन्ति ॥ कः स्विह क्षोनिष्ठितो मध्ये
अर्णोत्तयंतो ग्योनाधितः पर्यषस्वजत ॥ पूर्णामृगस्य पुतरौरिवारभुः
उदश्विनाऽउहधुः श्रोमतायुकं ॥ तद्वानराणां सत्यावनुष्या ददां मानी सः
उचथमवोचन ॥ अस्मादद्य सदैसः सास्यादाविद्यासिधं ॥ २८ ॥ तंयु
जाथां मर्नसो योजवीयात्रेवंधुरो रूषणा यस्त्रिचक्रः ॥ येनोपयाथः सु
कृतोदुरोणत्रिधातुनापतथोविर्नपुर्णैः ॥ सुवद्रथोवर्ततयं नृभि क्षायं
निष्ठथः कर्तुं संतानुं पूष्टे ॥ वधुर्वपुष्या संवतासि यंगोर्द्वो दुद्विज्ञोष
सासवेथे ॥ आतिष्ठत सुवर्तयोरथोवा मनुं व्रतानि वर्तते द्वविष्मन् ॥
येन नराणां सत्येषु यध्यैवतिर्याथस्तनया युत्तनैव ॥ भावां रकुमा

राम
॥५४॥

रुकीरादधवीनापारिवर्तमुतमार्तिधक्तं ॥ अयं वांभा गोनिहितः इयंगो र्दक्षी
विमेवा निधयो मधूनां ॥ युवांगो तमः पुरुषी कूः अत्रिदस्ता हवते वैसे हवि
ष्मान् ॥ दिशं नदृष्टा मज्जु यवयंता मेहवना सत्योपयातं ॥ अतारिष्मत्तम
सत्यारमुस्य प्रतिवांस्तोमः ॥ अश्विनावधायि ॥ एहयांतपथाभिर्दवयानै
विद्यामेष वृजनं जीरदानुं ॥ २९ ॥ ॥ इति द्वितीयाष्टके वतुर्थे
ध्यायः ॥ ॥ ॐ ॥ तावांस्य घता वंपरं दुवेसो छत्या मुषासु वाक्नेरुक्थेः
॥ नासत्या कुहं विसंतं वुर्यो द्विवोनपाता सुदास्तराय ॥ अस्मैः कृषु रूष
णामादयेथा मुखणी हतमूस्यामर्दता ॥ श्रुतं मेऽ अछोक्तिभिर्मतीना मेष्ट
नरा विचेतारा वृकर्णैः ॥ श्रिये पूषनिषु कृतं वदेवाना सत्या वदुतं सुयी

मे. द्वि. याः॥ वृच्यंते वां ककुहाः असुजाता युगाज्जुर्णेव वरुणस्य भूरेः॥ अस्मे सा
 ॥५५॥ वां माध्वीरातिरस्तु स्तोमं हि नो ते मान्यस्य कारोः॥ अनुयद्वां श्रवस्यो सु
 दान् सुवीर्याय चैषण्यो मदीति॥ एष वां स्तोमोऽश्विना चकारिमानेभि
 र्मघवाना मुदृक्षि॥ याते वृतिस्तनया यत्मने चागस्येनाम सत्यामदीता॥
 अती॥ एहयति॥ १ ॥ कृतरापूर्वी कतरा ररायोः कथा ज्ञाते क्वयुः
 को विवेद॥ विश्वं तना विभक्तो यदुना भविर्वर्ततेऽहनी च क्रियेव॥ भू
 रिद्वेऽर्चरंती चरंत पृथं तं गभीरं पदी दधाते॥ नित्यं न सूनुं पित्रो रुपस्थे
 द्यावारक्षंतं पृथिवीनोऽर्चति॥ अने हो दात्रमदीते रनुर्व कुवे सर्ववदव
 धं न मे स्वत॥ तद्वा दसी जनयतं जग्निं द्यावा॥ अतप्यमानोऽवसाव

राम
 ॥५५॥

तीऽ अनुष्यामुरोदसी देवपुत्रि॥ उभे देवानां सुभयो भिरङ्गा द्यावा॥ सं
 गर्हमाने युवती समते स्वसीराज्जामी पित्रो रुपस्थे॥ अभिजिघ्र्सीतुर्वन
 स्युना भिंदावा॥ २ ॥ उवशमद्विनी वृहतीः क्रतेन ह्रुवे देवानां मर्व
 साजनित्री॥ दधाते येऽमृतं सुप्रती के द्यावारक्षंतं॥ उवशपृथ्वी वदु
 लं दूरेऽर्तं उपब्रुवे नर्मसायज्ञेऽस्मिन्॥ दधाते ये सुभगे सुप्रत
 तः द्यावार॥ देवान्वाय च द्रुमा कञ्चिदागः सखायं वा स दमि ज्जास्य
 त्तिवा॥ दुयंधीर्याऽवयानं मेष्ठां द्यावा॥ उभा शंसानयामां मविष्टा
 मुभे मां मृतीऽवसा स चैता॥ भूरी चिदर्थः सुदास्तं रायेषामदीतः द
 षये मदेवाः॥ क्रतुदिवेतदवोचं पृथिव्याऽभिश्चा वायं प्रथमं सुमे

सं. हि. ५
॥५६॥

धाः॥ पातामवद्यादुरितादभीर्कोपतामातावरक्षतामवोभिः॥ इदं द्या
वापथिवीसुत्यमस्तुपितृमोतयद्विहोपब्रुवेवो॥ भूतदेवानामवमेऽअ
वोभिर्विद्यामुषं॥ ३ ॥ आनुः इकोभिर्विदये सुशस्तिविश्वानेरः स
वितादेवः एतु॥ अपियथा युवानो मत्सथानो विश्वजगदभित्वेमनी
षा॥ आनो विश्वः आस्कागमंतु देवामित्रोऽअर्यमावरुणः सजोषाः॥
भुवन्यथानो विश्वे वृधासुः करन्तुषाहाविशुरनशर्वः॥ प्रेक्षवोऽअ
तिथिं गृणीषे गिं शस्तिभिस्तुर्वणिः सजोषाः॥ असद्यथानो वरुणः सु
कीर्तिरिषश्च पर्वदरिगूर्जः सूरिः॥ उपवुः एषे नमसाजिगीषोषा मा
नक्ता सुदुर्ध्वे व धेनुः॥ समानेऽअहं निमिमो नोऽअर्कं विषुक्त्ये प

राम
॥५६॥

यसिस्तस्मिन् धन॥ उत नो हर्षं ध्योऽअभयस्कः शिशुनापि प्युषाववेदि
सिंधुः॥ येतनपातमपांजुनाममनोजुवो वषणाय वहति॥ ४ ॥ उत
नः ईत्वं छागं त्वका स्मत्सूरिभिरभित्वेमनीषाः॥ आर्चं ब्रह्म ईत्वं
धेनि प्राक्तविष्टमोनगनेऽइह गम्याः॥ उत नः ईत्वं योश्च शोयाः शि
शुनगा वस्तु रणरि हति॥ तमो गिरो जर्नयोनपतीः सुरभिष्टमंतु रानसे
त॥ उत नः ईत्वं सतो वृद्धसेनाः स्मद्रो दसी सर्मनसः मदंतु॥ यषदश्वा
सो वनयोनरथा रिशा दसो मित्रयुजोन देवाः॥ प्रनुयदेषा माहूना विक्कि
त्रे प्रथुजते प्रयुजस्ते सु वृक्ति॥ अधुयदेषा सुदिने न शरुवश्च मेरिण
मुषायंतसेनाः॥ प्रोऽअश्विना ववसे कण ध्व प्रपूष यो स्वतवसो हि

सं. हि. ५
॥५॥

संति॥ अद्देवो विष्णुर्वीरः कभुक्षाऽअच्छासुम्नार्यवदती यदेवान्॥ इयं
सावोऽअस्मदीर्घिति र्यजत्राऽअपि प्राणी च स र्दनी च भूयाः॥ निया हे
वे धुयते ते वसू युर्विद्यामेषं ॥ ५ ॥ पितुं नु स्तोषं मुहो धर्माणं तवि
षी॥ पस्य त्रितो व्योर्जसा रुत्रं विष्वं मर्दयत्॥ स्वादे पितो मधो पितो
वृषं त्वा वरमहे॥ अस्माकं मविता भव॥ उर्यनः पितु वा चरि शिवः शिवा
भिः हूतिभिः॥ मयो भुरद्विषेण्यः सर्वा सुशोचोऽअदयाः॥ तवृत्ये पितो
रसारज्ञां स्यनुविष्टिताः॥ दिवि वाताऽइव श्रिताः॥ तवृत्ये पितो ददतु स्त
वस्मादिष्णुते पितो॥ प्रस्वाद्यानोरथानां तु विधी वाऽइव रते॥ ६ ॥ त्वेति
तोमहानी देवानां मनोहितं॥ अकारि चारुं कुतुनात वाहि मर्वसा वधीत॥

DEBAU DAU
सम

यदहो पितोऽअजगन्निव सुपर्वतानां॥ अत्रा विन्नो मधो पितो रभुक्षार्य
गम्याः॥ यदपामोषधीनां परिशमादिशामहे॥ वातोपेपीवऽइद्वेव॥ य
त्ते सो मुगवी शिरो यवा शिरो भर्जामहे॥ वाता ॥ कुरुं स ओषधे भवपीवो
रुक् उदारुथिः॥ वाता ॥ तं त्वा वयं पितो वचो शिर्मा वोन हव्या सुषूदिम॥
देवेभ्यस्त्वास धुमादसु स्मभ्यं ता स धुमादे॥ ७ ॥ समिद्धोऽअवराजसि
देवो देवैः सह सजित॥ इतो हव्या कुविर्वह॥ तन्न नपादं तं युते मधो यज्ञः स
मज्यते॥ दधत्सु स्तिणीरिषः॥ आजु कनिनुऽइज्यो देवोऽआवक्षियु ज्ञिया
न॥ अग्ने सहस्रसाऽओसि॥ प्राचीर्नवा हरोर्जसा सहस्रवीरमस्तृणान्॥ य
त्रोदित्या विराजथ॥ विरादुग्रा दुग्धीः प्रुन्वीर्बुद्धाश्च भूयसी श्रुयाः॥ दुरो

सं० हि० ६
॥५८॥

घृतान्यक्षरन् ॥ ८ ॥ सुरुक्मोहिसुपेशमाधीश्रियाविराजतः ॥ उषासावेह
सीदतां ॥ प्रथमाहि सुवाच सा होतारि देव्या कवी ॥ युङ्गं नो यक्षतामिमं ॥ भार
तीक्षे सरस्वतियावः सर्वाः उपब्रुवे ॥ तान् श्रोदयताश्रिये ॥ त्वयि ह्युपाणिह
प्रभुः पशुन्विश्वान्तमामुजे ॥ तेषां न स्फुटिमायज ॥ उपुत्सन्वा वनस्पते प
शो देवेभ्यः सज ॥ अग्निर्देवानि सिधदत् ॥ पुरोगाः अग्निर्देवानां गायत्रे
ण समैज्यते ॥ स्वाहा कृती पुरोचते ॥ ९ ॥ अग्ने नय सुपथागयेः अस्मा
न्विश्वानि देवव्युनानि विद्वान् ॥ युयोध्यः स्मज्जुं कुराण मे नो भयैष्ठांते
नमः उक्तिं विधेम ॥ अग्ने त्वं पारयानवोऽस्मान्त्वस्ति क्षिरति दुर्गाणि वि
श्वो ॥ पूर्व्वं पृथ्वीं त्वं दुलानं ॥ उवर्भवातो कायतनयायुशं यो ॥ अग्ने त्व

राम
॥५८॥

मस्म युयोध्यमीवाः अर्नग्नित्राः अश्वर्मत दृष्टी ॥ पुनरस्मभ्यं सुविता यदे
वृक्षां विश्वोभिरमृतैर्भयजत्र ॥ पाहि नोऽग्ने पायुभिरजस्वे द्रुतश्रिये सदे
वः आशु शुकात् ॥ मातैस्तयं जगता रयविष्ठ नूनं विदुन्मा पुरं सहस्वः ॥ मानोऽ
अग्ने वं सजोऽध्यायविष्य वेदिपर्वं दुह्युर्नये ॥ मादुत्वते दशतिमा दतैर्नो मा
रीषते सहसा वन्यरीदाः ॥ १० ॥ विधुत्वावोऽकृतजातयंसङ्गणानोऽग्ने
तुन्वे इव स्रथं ॥ विश्वादि रिक्षोरुतवा निजित्सारिभिर्दुतामासि हि देवविष्यद ॥
त्वतीऽग्नेऽभयान्विविहान्वेर्विप्रपित्वे मनुष्या यजत्र ॥ अग्निपित्वे मनेव
शास्योभर्ममृजेन्यः उशिष्मिनीकः ॥ अवोचामग्निवर्चनान्यस्मिन्मातं स्य
सुनुः सहस्रानि अग्ने ॥ वयंसहस्रमृषीभिः सनेमविद्यामेषं ॥ ११ ॥ अग्ने

सं. द्वि. ५
॥५२॥

वीर्जं वृषभं मंदजिह्वं बृहस्पतिर्वर्धयानव्यमर्के ॥ गार्ग्यायः सुहोयस्य
देवाः आश्रणवन्ति नवमानस्य मतीः ॥ तमृत्विषाः उपवाचैः सर्वतिसर्गो न
यो देवयतामसीर्जि ॥ बृहस्पतिः सद्यं जीवरासि विभ्राभवत्समृते मतिरि
श्वो ॥ उपस्तुतिं नमसुः उद्यतिं च श्लोकं यस्तत्तुतिव प्रबोद्ध ॥ अस्य क
ताह्न्यो ईयोः आस्ति मृगो नक्षीनो ॥ अरुक्षसस्तु विष्मान् ॥ अस्य श्लोकै
दिवीर्यते एथि व्यामत्यो नयसद्यस्तु दिव्यता ॥ मृगाणां न हेतयो यतिव
मा बृहस्पतेरहिमायोः अभिद्युन ॥ ये तदिवास्त्रिकं मन्यमानाः पापास्त
द्रसुपुजीवति पुत्राः ॥ न दृष्टेः अनुददासि वामं बृहस्पते च यसुः इति
यति ॥ १२ ॥ सुप्रेतुः स्रयवस्तो न पथादुजि यंतुः पारिषीतो न मित्रः ॥

राम
॥५२॥

अनर्वाणोः अभिद्ये च क्षतेनो पीवताः अपोर्णवन्तौः अस्थुः ॥ संयंस्तु भोवम
यो नयति समुद्रं नखवतो रोधचक्राः ॥ सविहोः उभयवदे ॥ अंतर्वहस्पति
स्तुः ॥ आपर्ष्वमृष्टः ॥ एवामुहस्तु विजातस्तु विष्मान् बृहस्पतिर्द्विषो धी
पिदेवः ॥ सनुः स्तुतो वीरवेदातु गोमर्दिद्यमेधं ॥ १३ ॥ कंकतो न कंकतो
यो सती न कंकते ॥ दाविति लुषीः इति न्यः दृष्टः अलिप्तत ॥ अदृष्टा
न्हत्यायुत्यथो हानि परायती ॥ अथोऽव क्षती हृत्यथो पिनाष्टापंशु
ती ॥ शरासुः कुशरासो दुर्भासः सेयोऽनुत ॥ सोजाः अदृष्टा वरिणः स
वैसा कं न्यलिप्तत ॥ निगावो गिष्ठे ॥ असद्वन्निमृगा सोऽविक्षत ॥ निकु
तवो जनानां न्यः दृष्टः अलिप्तत ॥ एतः इत्ये प्रत्यदृष्टं न्यदोषं तस्करः ॥

सं. द्वि. ५५. इव॥ अदृष्टाविश्वदृष्टाः प्रार्तिबुद्धाः अभूतन॥ १४ ॥ द्यौर्वीः पिता यथिवीमा
 ॥६०॥ तासोमोभ्रातादितिः स्वस॥ अदृष्टाविश्वदृष्टासिधतेलयतासुके॥ येऽं
 स्यायेऽं ग्याः सूचीकाये प्रकंकृताः॥ अदृष्टाः किंचुनेहवः स बैसाकं निज
 स्यत॥ अमुरस्तात्स्यैः एतिविश्वदृष्टाः अदृष्टा॥ अदृष्टात्सवान्त्सं
 युत्सवीश्वयातुधान्यः॥ उदपमदसोसूर्यः पुरुविश्वमितिजर्वन॥ आदि
 यः पर्वतेश्वोविश्वदृष्टोऽदृष्टा॥ सूर्यविषमासंजामिदितिसुरावतोयु
 हे॥ सोऽस्मिन्नुनर्मरातिनोवयमरासारिः अस्य योजनं हरिष्ठामधुत्वा म
 धुलावकार॥ १५ ॥ इयुत्तिकाशकुंतिकासकाजघासतेविषं॥ सोऽस्मि
 न्नुनर्मरा॥ त्रिः सप्तविष्पुलिङ्गाकाविषस्यपुष्पमक्षन॥ तास्मिन्नुनर्म

राम
 ॥६०॥

रंतिनोवयं म॥ नवानां नवतीनां विषस्यरोपुषीणां॥ सर्वासा मग्रसंन
 मारिः अस्य॥ त्रिः सप्तमयूर्यः सप्तस्वसारोऽभ्युवः॥ तास्तेविषविज
 णिरऽदृष्टंकुंभिनीरिव॥ इयुत्तकः कुपुंभकस्तकंभिनुदयश्मना॥ ततो
 विषप्रवाद्यतेपराचीरनुसंवर्तः॥ कुपुंभकस्तद्वज्रवीहिरेः प्रवर्तमानु
 कः॥ दृष्टिकेस्थारसंविषमरसं दृष्टिकेतेविषं॥ १६ ॥ ॥ इतिम
 डलं॥ त्वमग्नेद्युप्तिस्त्वमाश्रुश्रुक्षणिस्त्वमुद्गास्त्वमग्नेनुस्परि॥ त्वमग्ने
 स्त्वमोषधीभ्युस्त्वन्नृणां नृपतेजायसेशुर्विः॥ त्वमग्नेहोत्रं तव योत्रसु
 त्वियंतवनेष्टु त्वमग्ने देतायतः॥ तव प्रशास्त्रं त्वमग्नेधरीयसिब्रह्मावा
 सिगृहपतिश्चनोदमे॥ त्वमग्ने इन्द्रो रघुभः सतामसि त्वं विलु रुरुगाये

सं. द्वि. ५
॥६१॥

सं. द्वि. ५ नमस्यः॥ तं ब्रह्माराधय विद्वत्पुत्रोऽस्य ते त्वं विधत्तः स च मे पुरं ध्या॥ त्वमग्निराजा
॥ ६१॥ वरुणो धृतव्रतस्त्वामावाभवत्सिद्धस्य ईड्यः॥ त्वमर्थमासत्यतिर्यस्य सुभु
जं त्वमंशो विदधे देवभानुयु॥ त्वमग्ने त्वया विधत्ते सुवीर्यं तव नावा मित्रम
हः सज्जालं॥ त्वमाशु द्वे मरिखे स्वस्थं त्वं नरां शर्धोऽसि पुह्वसु॥ १०॥
त्वमग्ने रुद्रोऽसुरो मुहो दिवस्त्वं शर्धो मारुतं पृथक् ईशिषे॥ त्वं वा ते र
क्षणे रीसि शंशयस्त्वं पूषा विधत्तः पांसु नु त्वमग्ने॥ त्वमग्ने द्रविणो दा
अरं रुते त्वं देवः स विता रं लधाऽसि॥ त्वं भगो नृपते वस्व ईशिषे त्वं
पायु ईमे यज्ञा विधत्त॥ त्वमग्ने दमः आविश्रुतिं विशुक्त्वा राजानं सु
विदत्रं मज्जे॥ त्वं विश्वानि स्वनीकपत्यसे त्वं सह स्वाणि शतादश प्र

राम
॥६१॥

ति॥ त्वमग्ने पितरामिधिभिर्नरत्वांश्चात्राय शस्योतनुरुचं॥ त्वंपुत्रोऽभ
वसि यस्तावंधुत्वं सखा सुशुभः पास्यध्व॥ त्वमग्नेऽभिरुकेन सस्य
स्त्ववाजस्य शुभतो रायः इति॥ त्वमिधाय नृदक्षि दा वद्वे त्वमिधाय सु
सि यज्ञमातनः॥ १८ ॥ त्वमग्नेऽदितिर्देवदाशुषे त्वं होत्रा भारती व
र्धसे गिरा॥ त्वमिळाशतहमासि दक्षसित्वं वज्रहाव सुपते सरस्वती॥ त्वम
ग्ने सुभेतः उन्नमं वयः सत्वस्यार्हं वर्णः आसं दृष्टिं श्रयः॥ त्ववाजः पु
तराणो बृहन्नि सित्वं रायं वै द्रुलो विश्वं तस्य युः॥ त्वमग्ने आदित्यासं
आस्यं त्वांति ह्यभुचयश्चाक्रिरे कवे॥ त्वारां विषावोऽध्वरेषु साश्र
रे त्वेदेवा हविरे दंत्या कुंतं॥ त्वं अग्ने विश्वेऽभ्युता सोऽभ्युहं आसा

सं. हि. ५
१६२॥

देवाहविरदं त्याजुतं ॥ त्वयामर्तीसः स्वदंतः आसुतिं त्वंगभो वीरुधां जज्ञिषे
श्रुचिः ॥ तं ता न्तु वृप्रतिचासिमुज्जनाग्ने सुजातप्रचदेवरिच्यसे ॥ एक्षो
यदत्रेमाहुनावितुमुवदनुद्यावा एथिवीरो दसीः उमे ॥ ये स्तोतभ्यागाः
अग्रामश्वपिशसमग्ने रातिमुपसृजति सूर्यः ॥ अस्मां च तांश्च प्राहने
षिवस्यः आवृहद्वदेम विदथे सुवीराः ॥ १९ ॥ युजेन वर्धत जातवे
दसमग्निं यजध्वं हविषा तनागिरा ॥ समिधानं सुप्रयसं स्वर्णं रघुक्षंहो
तारं युजेन पुधुषेद ॥ अभिलान्कीरुष सो ववाशुरेने वृत्सं नस्वर्णं दिवः ॥ येन वः
इवेदरतिमानुषायुगाक्षपोभासि पुरुवारसं यतः ॥ तं देवा बुभ्रे रजसः
सुदसं संहिवस्योऽथ्यो रं राति न्यैरिरे ॥ रथमिव वेद्यं शुकशोचिषमग्ने राम

१६३॥

मित्रं न क्षितिपुंशं स्यं ॥ तमुक्षमाणं रत्नासि स्वः आदमे चंद्रमिव सुरुचं ह्यार
आदधुः ॥ एभ्याः पतरवितयत मुक्षभिः पाथान पायुजने सीः उमे अनु ॥ स
हो ग्राविश्वं परिभूव ध्वरेत मुह्ये मेनुषः क्रजते गिरा ॥ द्विषिषा वधसा
नामुजमूर्द्धोर्न स्तभिश्चितयुद्रो दसीः अनु ॥ २० ॥ सनेरिव त्समिधा
नः स्वस्तये स ददुस्वा न्नाय मुत्मासुर्ददिहि ॥ आनः कणुष सुविता यरो दसी
ऽअग्ने हव्यमनुषो देववीतये ॥ दानैः अग्ने बृहतो दाः संहस्विणो दुरो नवा
जं श्रुत्याः अपावधि ॥ प्राचीयावा एथिवी ब्रह्मणा हृदि स्वर्णं शुकमुष
सो विदधुनु ॥ सः इधानः उषसो राम्भाः अनुस्वर्णं दीदेद रुषेण भानुने ॥
होत्राभिरग्निं मेनुषः स्वध्वरो राजा विशामतीथिश्वा रं रायवे ॥ एवानौ

सं. हि. ५
॥६३॥

अग्नेः अमर्तेषु पूर्व्यधौ घीपाय बृहद्विषु मानुषा ॥ दुहोनाधेनु रजनेषु क
रवो मनशितिनैः पुरुषैः समिधे ॥ वयमग्नेः अर्वातावासो वीर्यं ब्रह्मणा वा वितये
मा जनोंः अति ॥ अस्माकं द्युम्नमधिपं च कृषिष्वन्वास्विषेणं शुशुचीतदुधरं ॥
स नो बोधि सहस्य प्रशंस्यो ये स्मिन्सुजातोः दुषयंत सूरयः ॥ यमग्ने युजसु
ययंति वाजिनो नित्यं तोके दीदृवांसं स्वेदमे ॥ उभयामो जातवेदः स्याम ते हो
तारोऽग्ने सूरयश्च शर्मणि ॥ वस्वीरायः पुरुश्चंद्रस्य भूर्यसः प्रजावतः स्वप्रत्य
स्य शग्धि नः ॥ ये होतारो ॥ अस्मां च तो ॥ २१ ॥ समिधोऽग्निर्निहि
तः पृथिव्यां प्रत्यङ्मूर्ध्वनिभुवं नो न्यस्थान् ॥ होता पावकः प्रादिवः सुमेधाद
वो देवान्यजतुग्नि रहन् ॥ नराशंसः प्रतिधामान्यं जातु स्त्रोदिवः प्रतिमज्ज

DR. BHADU BACI
॥६३॥

स्वर्चिः ॥ घृतप्रधामनसा हव्यमुदमुर्धन्यज्ञस्य समं नक्तु देवान् ॥ इक्षितोऽ
अग्निमर्नसानोऽहर्हन्वा न्यक्षिमानुषात्पूर्वोऽबुधः ॥ सऽआर्वह मरुतां श
धोऽअभ्युतामिदं नरो बहिषदेयजध्वं ॥ देवबर्हिर्वधमानं सुवीरं स्तीर्णं रा
ये सुभरं वेद्यस्यां ॥ घृतेनाक्तं वसवः सीदते वं विश्वे देवाः आदित्या युक्षिया
सः ॥ विश्रयंता मुर्विया हव्यमाना हारो देवाः सुप्रायणानमोतिः ॥ यच्च स्व
तीर्विप्रथंतामजुर्ध्यावर्षीपुनाभयुशर्म सुवीर ॥ २२ ॥ साध्वर्षीसि सनतो
नऽउक्षितेऽउषासा मक्ताव्ये वरण्विते ॥ नंतु तंतं संवयंती समीची युजस्य पे
शः सुदुधेयस्य स्त्री ॥ देव्या होता एष धुमावि दुधरः क्रजुर्यक्षतः समुचा
वुपुष्टरा ॥ देवान्यजंता वतुथा समं जतो नाभा शिथ्याः अधिसानुषुत्रिषु ॥

सं. हि. ५
॥ ६५ ॥

सरस्वती साधयती धर्मं नः इक दिवी भारती विश्व तर्ति ॥ तिस्रो देवीः स्वध
या बार्हिरदमर्द्धिदं पां तु शरणं निषय ॥ पिशंगरूपः सुभरो वयो धाः श्रुष्ट
वीरो जायते देव कामः ॥ प्रजां त्वष्टा विथ्य तु नाभि सुस्मैः अथ दिवानामर्च्य
तु पार्थ ॥ वनस्पतिर वसुजन्तु पस्था दग्नि द्विविः सृष्टयाति प्र धीभिः ॥
त्रिधा समर्कन यतु प्रजानन्दे विश्वो देव्यः शमितो प ह्व्यं ॥ घृतं भिमिक्षे
घृतं मस्य योनि र्घृते श्रुतो घृतं मस्य धाम ॥ अनुष्टुधमा र्वह मा दयं सु
स्वाही हृतं तृषभ वक्षि ह्व्यं ॥ २३ ॥ इवेवः सुद्योत्मानं सुदृक्त्रि विशाख
निमतिं थिं सुप्रय सै ॥ मित्रः ईवयो दिधिषा य्यो भूदेवः आदेवे जनै न्ना
तवेदाः ॥ इमं विधत्तः अपां सुधस्ये द्विता दधु र्धग्नो विष्वा योः ॥ २४ ॥

राम
॥ ६५ ॥

विश्वान्यभ्यस्तु मा देवानां माग्नि रयतिर्जीरि श्वः ॥ अग्नि देवा सो मानुषी
बुवि क्षु प्रियं धुः क्षेप्यं तो न मित्रं ॥ सदी दय दुशती रूम्याः आदक्षाय्यो यो
दास्व ते दमु आ ॥ अस्य रण्वा स्वस्य व पुष्टिः सदी दिर स्याद्द्विद्या न स्य दसोः
॥ वियो भारि क्षदा पधी शुजिक्ता मत्यो न रथ्यो दिधवीति वारान् ॥ आयन्ते
अर्ध्व वृन्दः पर्वतो शिग्यो नाभिमीतु वर्णं ॥ सात्रवेण त्रिकितेरं मुधा सा
नुजुनो यो मुकु रायु वा भूत ॥ २४ ॥ आयो वने तातृष्णाणो न भ्राति वार्णं पु
थारथ्ये वस्वानीत् ॥ हृसा धात पूरुण्वश्चिक्ते द्यौरि वस्त्रयं मानो न भौ भि
सयो व्यस्था दग्नि दक्ष दुर्क पशु नैति स्वयुरगो पाः ॥ अग्निः शो विष्वाः अ
तमानु लन्तु ल व्यथिर स दयु न भर्म ॥ नृते पूर्वस्या वसोः अधीतो तृतीय

सं. हि. ५
॥६५॥

विदधेमन्मशांसि॥ अस्मिः अग्ने संयद्दीर्घं हंतं धूमंतं वाजं स्वपृत्यं रुचिं दा॥
त्वया यथा गतं समदासोऽग्ने गृहं वृत्तं उपरीऽभिष्युः॥ सुवीरसो
ऽभिमातिपाहः स्मत्सुरिष्योग्णतेतदयोधाः॥ २५॥ ह्येताज्जनि
ष्टचेतनः पितापितृभ्यः कुतये॥ प्रयक्षं जेत्यं वसुशुके मवाजिने यमै॥
आयस्मिन्स धर्मस्य स्तुता यज्ञस्य नैतरी॥ मुनुष्यदेवम धर्मं यो ता वि
श्वंतदिन्वति॥ इधुन्वेवायदी मनुवोऽद्वस्माणि वेरुतत्॥ परिविश्व
निकाव्यानेमिश्च कर्म वा भवत॥ साकं हि शुचिना शुचिः प्रशास्ता क
तुना जनि॥ विद्वोऽस्य वृता ध्रुवा वयाऽद्वुवा उरो हते॥ ताऽस्य वर्ण
मायुवो नेष्टुः सर्वत धेनवः॥ कुविजिस्तभ्यऽआवरं स्वसारोयाऽद्वदंयु

राम
॥६५॥

युः॥ यदीमातुरुपुस्वसा हृतं भरंत्यास्थित॥ तामामध्वर्यु रागं तोय वो वृष्टी
वमो दते॥ स्वः सायु धार्यसे हणुता मृलिगुलिमुं॥ स्तोमैयज्ञं वादरं वनेमो
ररिमावयं॥ यथा विद्वोऽअंकरुहि श्वेभ्यो यजुतेभ्यः॥ अयमं गेत्वेऽअ
पिर्ययज्ञं च दमावयं॥ २६॥ इमामेऽअग्ने सामिधौ सिमामुपसदेवने॥
इमाऽउषु श्रुधी गिरः॥ अयातेऽअग्ने विधेमो जीनयादश्वमिष्टे॥ एना
सुक्तेन सुजात॥ तं तां गीर्भिर्गिर्वेण संद्रविणस्युद्रविणोदः॥ सुप्रयमं
सपूर्यवः॥ सचो धिस्तुरिर्मघवावमुपतेव सुदावन्॥ युयोध्यस्मिद्वे
षांसि॥ मनोवाहं हि वस्परि सन्नो वाजं मनवर्णि॥ सनः महास्त्रिणी रि
षः॥ ईळां तां यावुस्य वेयविष्ठदतनो गिरा॥ याजं छेहोतुरागीह॥

सं. हि.
॥ ६५ ॥

अथा

अंतर्ह्यनु ईर्यसे विद्वान्मोकेवे ॥ दूतेजन्ये वामिज्य ॥ सविहो आ
वपिप्रयो याक्षिचिकित्वा आनुषक ॥ आवास्मिन्सत्सिवादिषु ॥ २०
श्रेष्ठं यविष्ठभारताग्नेद्युमंतुमाभर ॥ वसोपुरुस्थ ह्यरिय ॥ मानो अ
रातिराशतदेवस्युमत्यस्येव ॥ पर्वितस्याऽउतद्विषः ॥ विश्वाऽउतत्वया
वयं धाराऽउद्वन्याऽइव ॥ आर्तमाहेमहिद्विषः ॥ शुर्विः पावकुवंद्योगे
ब्रह्मिरोचसे ॥ त्वं घृतोभिराहुतः ॥ त्वं नो असिभोरताग्नेवशाभिरुक्षतिः
॥ अष्टापदीभिराहुतः ॥ अन्नः सर्पिरासुतिः प्रजोहोतावरण्यः ॥ सह
सस्युजो अहुतः ॥ २८ ॥ वाजयन्ति वनूरथान्योगीऽअग्नेरुपस्तु
हि ॥ युशस्तमस्यमीकुषः ॥ यः सुनीथोददाशुषेक्षुयो जुर्यन्ति ॥ वा

राम
॥ ६६ ॥

रुप्रतीकऽआहुतः ॥ यऽउन्मियादसेष्ठा देवोषसिप्रशस्यते ॥ यस्य
व्रतं नमीर्यते ॥ आयः स्वर्णं शानुना विजो विभात्युर्विषा ॥ अंजानो
वज्रैराभि ॥ अत्रिमर्बुस्वराज्यमग्निमुक्थानि वा दधुः ॥ विश्वा
अधिश्रियो दधे ॥ अग्नेरिंद्रस्य सोमस्य देवानां मूर्तिभिर्वयं ॥ अ
रिं ध्यंतः सवेमह्यभिष्याम एतन्यतः ॥ २९ ॥ ॥ इति द्विती
याष्टके पंचमोऽध्यायः ॥ ॥ ॐ ॥ निहोता होतृषदन्निविदान
स्त्वेषादीदिवोऽर्जसदत्सुदर्शः ॥ अर्द्धव्रतप्रमतिर्वसिष्ठः सहस्रं
धरः शुर्विजिहोऽग्निः ॥ त्वंदूतस्त्वमुनः परस्यास्त्ववस्य आर
षभमणता ॥ अग्नेतो कस्य न स्तनेतवना मप्रयुक्ष्वाद्यद्वाधिगे

सं. हि. ६
॥ ६७ ॥

पाः॥ विधेमति परमेजन्मन्त्रे विधेमस्तोमैरवरिमुध्यस्थे॥ यस्माद्यो
नेरुदोरिथाय जेतं प्रवेहवां विजुक्रुस्मिहे॥ अस्मेयजस्वहविष्ठा
यजीयान्बुष्टीदेसमभिरणीहिराधः॥ त्वं द्यामिरयि पतिरयिणां त्वं
शुकस्य व-चं सोमनोता॥ उभयैतेन क्षीयते वसुधैर्दिवेर्दिवे जाय
मानस्य दस्म॥ द्रुधिक्षुमर्तैर्जितारमन्त्रे द्रुधिपतिस्वप्रत्यस्यरा
यः॥ सेनानीकेन सुविदत्रोऽस्मेयष्टीदेवोऽर्थाजिष्ठः स्वस्ति॥
अदभ्योगोपाः उत्तनः परस्याऽग्नेद्युमदुतरेवर्द्धीदीहि॥ १ ॥
जोक्रुत्रोऽग्निः प्रथमः पितेवैकस्य देमनुषायतोर्मिदः॥ श्रियं
वसानोऽभ्रतो विचेतामर्जुनेत्यः श्रवस्यः सवाजी॥ श्रयाः अ

राम
॥ ६७ ॥

ग्निश्चित्रभानुर्हवमेविश्वसिगर्भिरभ्रतो विचेताः॥ श्यावारथव
ह तोरोर्हितावोतारुहाहचक्रे विभ्रत्रः॥ उत्तानार्यामजनयन्सुषूतं
भुवदग्निः पुरुषे शोसुगर्भः॥ शिरिणायोविदुक्तानामहोक्षरपरीव
तोवसति प्रवेताः॥ जिघम्यग्निहविषाद्युतेन प्रतिक्षियंतं भुवना
निविश्व॥ पृथुतिरश्वावर्यसावृहंतं व्यविष्ठमनैरभ्रमं दशानं॥
आविश्वतः प्रत्यं च जिघम्यरक्षसामनेसातज्जुषित॥ मर्यं श्रीः स्पृह
यदृणीऽग्निर्नाक्षिमशेतुत्वा ३ जभुराणः॥ ज्ञेयाष्टानं महसाने
वोरिणत्वा देतासोमबुवर्द्धेम॥ अर्चनमग्निं जुक्ताववुस्यामधुप
वधनुसाजोहवीमि॥ २ ॥ श्रुधीहवमिदुमारिषण्यः स्याम

सं. हि. ६८ तेदावनेवसूनां॥ दुमाहितामजौवर्धयंतिवसूयवुःसिंधवोनक्षरतः॥
 ॥६८॥ सृजोमहीरिदयाःअपिन्धुःपरिष्ठितःआहिनाशरूपवः॥ अमलं
 विदासंमन्यमानमवाभिनंदुक्थेवीवृधाने॥ उक्थेद्विन्नुश्वरं
 पुंवाकन्तोमेधिद्रुद्रियेषुच॥ तुभ्येदेतायासुमंदसानःप्रवायवै
 सिस्वतेनशुभ्राः॥ शुभ्रंनुतेशुभ्रंवर्धयंतःशुभ्रंवर्जवाक्कोदधनाः
 ॥ शुभ्रस्त्वमिद्रवावृधानोःअस्मदासीर्विशुःसूर्येणसत्याः॥ गुह्यं
 द्वितंगुह्यंयुक्मस्वपीयतंमायिनैक्षियंतं॥ उतोऽप्योद्यांतसु
 भ्वांसमहन्नेहिशरवीर्येण॥ ३॥ स्तवानुतःइंद्रपूर्वामहान्
 सि तस्तवाप्तवर्तनाकृतानि॥ शुभ्रवर्जवाक्कोदधनांतस्तवाहरीसूयवः

राम
 ॥६८॥

स्पकित॥ हरीनुतःइंद्रवाजयंताघृतश्वतस्वारमस्वाद्यं॥ विसंमुनाभ
 मीप्रथिष्टारस्तपर्वतश्चित्सरिष्यन्॥ निपर्वतःसाद्यप्रयुक्तंमात
 र्मिर्वावृधानोःअकान्॥ दूरेपारवाणीवर्धयंतःइंद्रपिताधुमनिपप्र
 थंनि॥ इंद्रमुहांसिधुमाशयनिमायाविर्नृवर्मस्फुरंति॥ अरेजेतु
 रोदंसाभियानेकमिद्रुद्रोऽस्यवर्जित॥ अरौरवीहृष्टोऽ
 स्यवर्जोमानुष्यन्मानुषोऽजिज्जीवीत्॥ निमायिनोदानवस्यमाया
 अपादयत्यपिवाप्तुतस्य॥ ४॥ पिबापिबेदिद्रशरमेमंदतु
 त्तामंदिनःसुतासः॥ पुणंतस्तकुक्षीवर्धयंतित्थासुतःपौरःइंद्रमा
 व॥ त्वेइंद्राण्यस्माविप्राधियंवनेमःकृतयासपतः॥ अयस्यवो

सं. हिं. ६
॥ ६९ ॥

धीमहि प्रशंसि सुद्यत्ते रायो दावने स्याम ॥ स्याद्यतेतः इंदुयेतः कुतीः
अवस्य वः ऊर्जे वर्धयति ॥ शुभिर्न संयन्ता कना मदेवास्मै यिरासि
वीरवर्त ॥ रासि क्षयरासि मित्रस्मे रासि शर्धः इंदुमारुतेन ॥ सुजोष
सोये र्वमंदसानाः प्रद्यायवः पाल्य अणीति ॥ अंलिन्नुयेषु मंदसानस्त
पत्सोर्मपाहि द्रुह्यादिद्र ॥ अस्मान्त्सु वृत्स्वान् कृत्रावर्धयोद्यां बृहद्भि
रुकेः ॥ ५ ॥ बृहत्तः इन्नुयेतेत रुत्रो कथ्येति वीसुम्नमाविवासान् ॥
स्तृणाना सो बृहिः पत्स्यावत्सोता इदिद्रुवा जममन ॥ उयेषिन्नु
श्रूरमंदसानस्त्रिकद्रुकेषु पाहि सोममिद्र ॥ प्रदो ध्रुव छमश्रुषु प्राणा
नोसाहि हरिभ्यां सुतेर्यपाति ॥ धिघाशर्वः श्रूर्येन वृत्रसवाप्तिव

राम
॥ ६९ ॥

दावुमोर्ण वाभं ॥ अपावणो ज्योतिरायीय निरस व्युतः सादिदस्युरिंद्र ॥ स
नैमयेतः कुतिभिस्तरतो विश्वाः स्पधुः आयेण दस्युन ॥ अस्मभ्येत
त्वा ध्रुविश्वरूपमरधयः सारव्यस्यत्रिताय ॥ अस्य सुवानस्य मंदनेस्त्रि
तस्य न्यबुंदवावधानो अस्त ॥ अवर्तयुत्स्येति च कंभिन द्रुलमिद्रो
अंगिरस्वान् ॥ नूतंसाते प्रतिवरं जग्निरेदुहीयदिद्रु दक्षिणा मघोनी ॥
शिक्षास्तोतभ्यो माति धृग्नगो नो बृहद्वेदमविदथे सुवीराः ॥ ६ ॥ यो
जातः एष प्रथमो मनस्वान्ते वोदे वाक्कतुना पुर्य भूषत ॥ यस्य शुष्माद्रो
दस्यो अभ्यसेतां नृणां स्य मुक्तासज्जनास इद्रः ॥ यः पृथिवी व्यर्थमा
नामर्हद्दृघः पर्वताग्रकुपितो अरम्णात ॥ यो अंतरिक्षं विमुमे वरीया

सं. द्वि. ६
॥७०॥

योद्यामस्तप्तात्सर्ज०॥ योद्वाद्वाद्मरिणात्सप्तसिंधून्योगाः उदाजं
दपुधावलस्य॥ योऽअश्मनोरुतरगिज्जानेमुदक्समत्सुस०॥ चेनेमा
विश्वायवनाकृताजियोदासुवर्णमधरुगुहाकः॥ श्वप्रावयोजिगीवां
ल्लुक्षमाददयः पुष्टानि०॥ यस्मादृक्कतिकुहसेतिघोरमुनेमादुर्नैषाः
अस्तीत्येनं॥ सोऽअर्यः पुष्टीर्विजः दुर्गामेनातिश्रदस्मिधत्तुस०॥ ७ ॥
योर्धस्यचोदितापः दृशस्ययोद्वाहणानार्धमानस्यकीरिः॥ युक्तया
व्यायोचितसुशिप्रः सुतसोमस्यसर्जना०॥ यस्याश्वासः प्रदिशियस्य
गावोयस्यग्रामायस्यविश्वेरथासः॥ यः सूर्ययः उपसर्जनाद्योऽअ
पांनेतास०॥ यंक्रंदसीसंयुतीविक्रयैते परेवरः उभयाः अमित्राः॥ सुमा राम

॥७०॥

नंविदथमातस्थिवांसानानाहवेतेसर्ज०॥ यस्मान्नः कृतेविजयंतेज
नासोयंयुध्यमानाऽअवसेहवते॥ योविश्वस्यप्रतिमानेवुभयोऽअच्यु
तयुत्सर्जनासु०॥ यः शर्वतोमत्येकोदधानानमन्यमानान्छवींनुद्या
न०॥ यः शर्धतेनानुददातिशुद्ध्यायोदस्योर्दतास०॥ ८ ॥ यः शर्वरं
पर्वतेषुक्षियतेसितारिंशोशरद्यन्नाविदत॥ ओजायमानंयोऽअहिंज
घानुदानुशयावसर्जनासु०॥ यः सप्तरोशिर्दृष्टस्तुविष्मानुवासेज्जत्स
तैवेसप्तसिंधुन॥ योरोहिणमस्फुरदूर्जबाहुर्द्योमारोर्दतंस०॥ योवा
चिदस्मेष्टाद्योर्नमेतेशुष्माश्चिदस्यपर्वताभयते॥ यः सोमपाणिज्जितो
वर्जबाहुर्द्योवर्जहस्तः स०॥ यः सुन्वतुमवतियः पर्वतयः शंसतयः शं

सं. दि. ६
॥७१॥

शमानमृती॥ यस्य ब्रह्मवर्धनं यस्य सोमो यस्य दंराधः सज्जना०॥ यः सुन्व
तेप वर्तते दुध्रः आविष्टा जंददं विमकिलीसिसुत्य॥ वयं तं इंदुविश्वहं
प्रियासः सुवीरो सोविदथुमावदेम॥ ९ ॥ कृतुर्जननीतस्याः अपस्य
रिमक्षत्तातः आविष्टा सुवर्धते॥ तदाहनाः अभवत्पुष्पपीपयंशोः पी
यूवंप्रथमंतदुक्थ्यं॥ सुध्रीमायंतिपरिविभर्तताः पर्याविश्वपण्यायुप्रम
रंतेभोजनं॥ समानोऽध्वो प्रवतो मनुष्यदेयस्ता दणोः प्रथमं सास्यु
क्थ्यं॥ अन्वेकोवदति यद्ददाति तद्रूपा मिनंतदपाः एकः वयं ते॥ विश्वाः
एकस्य विनुदस्ताति क्षतयस्ता०॥ पूजाभ्यः पुष्टिं विभर्जतः आसते रायि
मिव पृष्ठं प्रभवंतमायते॥ अस्मिन्वंदयैः पितुरतिभोजनं यस्ता० अधो

राम
॥७१॥

रणोः पृथिवीसुंदरीदिवयोर्धोतीनामहिह्ननारिणस्पथः॥ तंवास्तोमै
भिरुदभिर्नवाजिनंदेवंदेवाः अजनुत्सास्युक्थ्यं॥ १० ॥ योभोजनं
वृक्षसंयुवर्धनमाद्रीदाशुक्लं मधुमदुदोहं॥ सशैवधनिर्दधिषे
षिवस्वतिविश्वस्यैकैः इतिषे सास्युक्थ्यं॥ यः पुष्पिणींश्च प्रस्वश्चध
मृणाधिदानेयः वनीरधोरयः॥ यश्चासमाऽअर्जनोदयुतेस्त्रिभुक्तेदि
वः पुरु रूवाः अभितः सा०॥ योनासिरं सुहवं सुनिहंतं वेदृक्षार्थं वदासवं
शायुवावेह॥ ऊर्जयंत्याः अपरिविष्टमास्थं मुतेवायुपुरुदृता०॥
शतं वा यस्य दशसाकमायुः एकस्य श्रुष्टो य इदं वादमाविध॥ अरुजो
दस्युत्समुनब्रूभीतयिसुश्रव्योऽभभवः सा०॥ विश्वेदनुरोधुताः अ

सं. द्वि. ६ स्युषोऽस्य ददुरस्मेदधरे हृजवे धनं॥ षष्ठस्तन्नाविष्टिः पुं वसं दशः प
 ॥२॥ रिपुः अमवः सा०॥ ११ ॥ सुप्रवाचनं तव वीरवीर्यं यदेकं न कर्तुं नावि
 दसे वसु॥ जातेश्विरस्य प्रवयः सहस्वतो यावत् कथं सेंद्रविश्वस्युक्थः॥
 अरमयः सरपसु सरोयुके तु वरतये वव्याय च स्त्रुति॥ नीचा संतमुद
 नयः परावृजं प्रार्थं श्रोणं श्रुवयन्सास्युक्थः॥ अस्मभ्यंत हं सो दाना
 युगधः समर्थयस्व वहुते वसव्य॥ इंदुयज्ञि त्रंश्वस्याः अनुद्यन्व हृद
 देम०॥ १२ ॥ अध्वर्यवो भरते द्रायु सोममामत्राभिः सिंघा मद्यमं धः॥
 कामी हि वीरः सदमस्य पीति जुहोत वृक्षे तदिदं ववीष्ट॥ अध्वर्यवो यो
 अपो वीं विनां सेंद्रं नृघाना शन्ये ववृक्ष॥ तस्माः एतं भरत तदुशा यो १

राम
 ७५॥

वः इंदोः अर्हति पीति मस्य॥ अध्वर्यवो यो दसी कं जुघानयोगाः उदात्त
 दप्राहे वलं वः॥ तस्माः एतमंतरिक्षे न वातमिंद्रं सोमो रोणीतजुर्न वस्त्रैः॥
 अध्वर्यवो यः उरणं जुघान न वं वस्त्रां सैनवति वं वाहुन॥ योः अर्बुदम
 वनी वा वं वाधे तमिंद्रं सोमस्य भूये हि नोत॥ अध्वर्यवो यः स्वर्नं जुघान
 यः शुक्लं मशुषे यो यं स॥ यः पिबुने मुविं यो रं धिक्कांतस्माः इंदो यो धसो
 जुहोत॥ अध्वर्यवो यः शतं शंबरस्य पुरो विमेदाश्मने वपुवः॥ यो वुर्वि
 नः शतमिद्रं सहस्रं मया वं पृङ्गं ता सोममस्मे॥ १३ ॥ अध्वर्यवो यः शत
 मा सहस्रं भूम्याः उपस्थे वपज्जघन्वान॥ कुत्सस्या यो रं तिथि र्गवस्यं वी
 रं न्याष्टि गभरं ता सोममस्मे॥ अध्वर्यवो यन्नरः कामयो ध्वे श्रुष्टी वह

सं. द्वि. ६
॥७३॥

तो न शथा तादृदे ॥ गमास्तपुत भरत श्रुतायेन्द्राय सोमं यज्य वो जु होत ॥
अर्धयवः कर्तना श्रुष्टिर्मस्येव नेनिर्त वनः उन्नयध्वं ॥ जुषाणो हस्यम
भिवावशेषः इन्द्राय सोमं मदिरं जु होत ॥ अर्धयवः पयसो धुर्यथा गोः सो
मं भिरा एण ता मो जमिद्रं ॥ वेदाहर्मस्य निर्भर्तमः एतद्विस्मयं भूयो यजु
ता श्रुकेत ॥ अर्धयवो यो दिव्यस्य वस्त्रायः पार्थिवस्य क्षम्यस्य राजा ॥
तमूर्ध्वं एण ता यवे नैद्रं सोमं क्षिस्तदपो वाऽ अस्तु ॥ अस्मस्य ॥ इन्द्राय
जि ॥ १४ ॥ प्रधानस्य महतो महानि सत्या सत्यस्य करणानि वाचं ॥ त्रि
रुद्रु के षपि वत्सु तस्या स्यमदः अहि मिद्रो जघान ॥ अर्धशेधामस्तभा
यद्वहंतु मा रोदसीऽ अएण दंत रिक्षं ॥ सधारयत्तथि वी प्रथं बु सोमस्य

राम
॥७३॥

तामदः इन्द्रश्चकार ॥ सत्रैव प्राचो विर्ममायमानेर्वज्रेण खान्यत ननुदी
नो ॥ एथास्तजत्यभिद्रुधयथेः सोमस्य ॥ सत्रवो कल्पिगत्या दक्षो
तेर्विश्वमधागा युधामिद्रं अग्ने ॥ संगोष्ठिरश्चैरस्तु ॥ इन्द्रायः सोम
स्य ॥ सः इन्द्रो धुनि मेतोररम्णा त्पोऽ अस्त्रात् न पारयत्तु स्ति ॥ तः
उत्तमाय रयिमुभि प्रतस्युः सोम ॥ सोम ॥ सोमं चासंधुमरिणा मद्रित्वा
वत्तेण नऽ उपसः संपिष ॥ अजुव सोमं विनीतिर्विदुश्चन्ते सोमस्य ता ॥
सविदोऽ अपि गो हं कृतीनामा विर्मवन्तु दतिष्ठत्यरावक ॥ प्रतिस्रोणस्था
द्यो नर्गवष्टु सोमस्य ॥ तिनदूलमंगिराभिर्मणा नो विषवतस्य दं द्वितान्यै
रत ॥ रिणयो धीसिद्रुत्रि मर्षिय कृसो ॥ स्वमेनाभ्युप्या बुमुदिधुर्नय

सं. दि. ६
॥७५॥

जघंथदस्युं प्रदभातिमावः॥ रंसीविदत्राविवदेहिरण्यसोम॥ नूनं॥ शिक्षा॥ १६ ॥ प्रवःसुतां ज्येष्ठतमायसुवृत्तिमुग्ताविवसमिधौनेह्वे
सैरे॥ इदंमजुयं जुरयंत मुक्षितसुनाद्युर्वानुमवसिहवामहे॥ यस्मिन्ने
द्राद्विहृतः किंचनेमृतेविश्वान्यस्मिन्नेभृताधिवीयी॥ जठरेसोमैतुचो
सहोमहोहसोवज्जुभरतिशार्धणि कर्तुं॥ नक्षोणीभ्यां पतिष्वेनः इंद्विचं
नसंमुद्रेः पवतेरिदंतेरथः॥ नतेवज्जुमन्वश्रोतिकश्चनयदाशुभिः प
तंमि योजनापुरु॥ विश्वेद्यस्मिन्नेजुतायधुक्कवेकृतंभरतिवषभायस
श्रुति॥ वषायजस्वहविषाविदुष्टरः पिवेदसोमैवषभान्भानुन
वृक्षः कोशः पवतेमध्वः कुमिरेवषभानायवषभायपातवे॥ वषभान्

॥७५॥

णध्वर्यं वषभासोऽर्द्रयोवषणसोमैवषभायसुवृत्ति॥ १७ ॥ वषातेव
ज्जुः उततेवषारथावषणाहरिवषभाण्यायुधा॥ वृष्टोमदस्यवषभुत्वमी
शिषः इदंमस्यवषभस्यतृण्णाहि॥ प्रतेनावनसमनेववृस्युवृज्जहणा
यामिसवनेषुदायषिः॥ कुविनीः अस्यववसोविबोधिषुदिदमुत्सन्नव
सुनः सिचामहे॥ पुरासंबोधादभ्यावेवत्वनोधेनुर्वत्सयवसस्यपि
प्युषी॥ सुहृत्सुतैसुमृतिभिः शतक्रतोसंपत्नीभिर्नवषणोनसीमहि॥
नूनं॥ शिक्षा॥ १८ ॥ तदस्मैनयमं गिरुस्वदेवतशुष्पायदस्यपुल्लयो
दीरति॥ विश्वायज्ञोनासहसापरीरतामदेसोमस्यदंदितान्येरयत्॥ स
भृतयोहंप्रथमायधार्यसुः ओजोभिर्मानोमहिमानुमातिरत्॥ श्रुत्यो

सं. द्वि. ६
॥७५॥

युत्सुतन्वपरिव्यतशीर्षाण्यामहिना प्रत्यमुंचत॥ अथावृणोः प्रथमं
वीर्यमहद्यदस्याप्रेजस्तणशुभमेरय॥ रथेन हयैर्विच्युताः प्रवी
र्यः सिस्रते सध्यः पर्यथक॥ अधायोविश्वामुवर्गामिमज्जने शानुहस्यव
याः अश्ववर्धत॥ आद्रोदसीज्योतिषावहिरातनोत्सीव्यंतमौसुदुधि
तामर्मययत॥ सम्राचीनान्यवतादृंहोर्जसाधराचीनमरुणादपामयः॥
अधिरयत्पथिवाविश्वधीयसमस्तज्ञान्माययाद्यामवस्त्रसः॥ १०॥
मास्माः अरवाङ्गभ्यांयंपितावृणोदिश्वस्मादाजनुषोवेदसस्परि॥ येन
प्राथम्यानि किंविशययेवज्जेणहव्यवृणक्तुविघाणि॥ अमुज्जरिवपि
त्रोः सदासुतीसमादासदसस्तामियुभगौ॥ ह्राधिप्रकृतमुपमास्माभिर

राम
॥७५॥

दद्विभागंतुत्रोभुयनंमहः॥ भोजंत्वाभिद्रव्यं कुर्वेमद्विदृष्टिमुद्रायां
सिवाजान्॥ अविद्रोद्वित्रयानिः कुतीहृदि रेषानिद्रवस्यसोतः॥
तुनं॥ शिक्षा॥ २० ॥ प्रातारथानवोयोजिसास्त्रिष्वतुर्गुणस्त्रि
शः सुतरस्मिः॥ दशोरित्रोमवुच्यः स्वर्षाः सः दृष्टिभिर्मतिधीरहोभ
त॥ सास्माः अरप्रथमंसद्वितीयमुतोतृतीयमवेषः सहोता॥ अन्यस्या
गर्भमन्यः ऊजनेतुसोः अन्येभिः सवतेजेन्योवृषा॥ हरिनुकंरथः इ
दस्ययोजसायेसुतेनववसानवेन॥ मोषुला मत्रबृहवोहविप्रानि
रीरमन्यजमानासोः अन्ये॥ आह्राभ्यांहरिभ्यामिद्रयाद्यावतुर्गिरा
षुद्रिहृयमानः॥ आष्टाभिर्दशभिः सोमपेयमयंसुतः सुमखुमासुध

सं० दि० ६
॥७६॥

स्तु॥ आर्विशुत्या विंशतायास्तुर्वीडा नवतारिंशताहरिभिर्युजानः॥ आर्षे चाश-
तासुरयेभिरिदाषुष्मासप्तत्यासोमयेयं॥ २१ ॥ आशीत्यानवत्यायास्तुर्वी-
डा चत्विषहरिभिरुद्यमानः॥ अयंहितैशुनहेत्रिषुसोमः इंद्रेत्यापारिषत्तो-
मदाय॥ ममब्रह्मैदियाह्य लाविश्वाहरीधुराधैघारयस्य॥ पुरुत्राहि विह-
यो बभूथास्मिन्दुरि सर्वे नमादयस्व॥ नमः इंद्रेण सूर्य्यवियेषिदस्मभ्यम-
स्यदक्षिणा दुहीत॥ उपज्येष्ठे वरुणे गमस्तो प्राये प्राये जिगीवांसः स्याम॥ नृ-
नं॥ शिक्षा॥ २२ ॥ अपाय्यस्यो धसो मदाय मनीषिणः सुवानस्य प्रय-
सः॥ यस्मिन्निद्रः प्रदिविवा रधानः ओको दुधे ब्रह्मण्येतश्च नरः॥ अस्य
सदानोम ध्रुवर्जहस्तो द्विमिन्द्रोऽणो च त्रिविंश्वतः॥ प्रयोदशान स्वर्ग

राम
॥७६॥

प्यह्ना प्रयासिचनदीनां चक्रं मंत॥ समाहितः इन्द्रोऽणोऽपणोऽपैर्यदहिहा-
हो मसुद्रं॥ अजनयत्तु र्यै विदहाः अकृनाह्ना वयुनो निसा धत॥ सोऽप्यु-
ता विमनव पुरुषां द्रोदाशदाशुषे हंतं वृत्रं॥ सद्यो यो न स्योऽतमाय्यो भूत्य-
रुधानेभ्यः सूर्य्यस्य सातो॥ ससुन्वतः इन्द्रः सस्यमादेवोरिण्डाजलीयस्तव-
न॥ आयद्रयिगृहदेव यमस्ते भरदंशनैतेशो दशस्यन॥ २३ ॥ सरंधय-
त्सादिवः सारथयशुल्लमशुषकुर्यवंकृत्सायि॥ दिवोदासायनवर्तिवुनवेदूः
पुरोचैरुत्तं वरस्य॥ एवार्तः इन्द्रो च यमहेमश्रवस्या नत्मना वाजयंतः॥
अश्यामृतत्साममाशुषाणानुनसावधुरदेवस्य पीयोः॥ एवार्तेत्यत्समुदाः श-
रमन्मावस्यवोनवयुनो नितक्षु॥ ब्रह्मण्यंतः इंद्रेतेन वीयः इषमूर्जो मुक्षि

सं. दि. ६
॥ ७ ॥

तिंस्तु ममाशुः॥ नूनं॥ शिक्षा॥ २४ ॥ वयं ते वयं इन्द्रविदिषुणः प्रसरा
महेवाजुयु नरि॥ विपन्यवोदी ध्यतो मनुषा सुमनसि कृतस्वावतो नूनं॥
त्वनः इन्द्रत्वाभि रूती त्वोयुतोऽभिष्टिपाति नूनं॥ तमिनो दाशुषा वरु
तेत्या धरिभि यो नक्षति त्वा॥ सनोयुवंद्रो जो कूत्रः सर्वाशिवो नरा मस्तु
पाता॥ यः शंसैतं यः शंशमान मूतो पर्वतं च स्तुवंतं व प्रणेपत॥ तमुस्तुषु
इंद्रं तं रंणा धेयस्मिन्पुरा वा वृधुः शशुदुश्च॥ सवस्वः कामपी परदीयानो
ब्रह्मप्यतो नूतनस्यायोः॥ सोऽग्रि रसा मुचथा जुजुषा ब्रह्मा रतो दि
द्रो गा तुमि लन॥ मुल्लनुषसः सूर्येण सवानश्रस्य चिल्लिभ्यस्य सूर्या
णि॥ २५ ॥ सहश्रुतः इन्द्रो नाम देवः ऊर्ध्वो भुवन्मनुषे दुस्मर्तमः॥

राम
॥ ७ ॥

अवोद्विचम शीमानस्य साक्षाच्छिरो मरुतः सूर्यस्वधा वान॥ सर्वत्रेहेंद्रः कूल
योनीः पुरंदरादासीरैरयुधि॥ अजंनयु नूनं वृक्षामपश्च सुत्रांशं संयजमानस्य
रतोत॥ तस्मैतवस्य॥ मनुदायि सुत्रे द्राय देवभिरणी सातो॥ प्राति यदस्य
वज्रं बाहो धुर्हत्वी दस्य न्पुरः आर्यसी नितीरीत॥ नूनं॥ शिक्षा॥ २६ ॥
विश्वजिते धनाजिते स्वाजिते मत्राजिते नृजिते उर्वराजिते॥ अश्वजिते गाजि
ते॥ अजिते धरं द्रायु सोमं यजुतार्य हर्षुतं॥ अभिभुवंभिर्भगा र्यवन्तुते
षा कृपु सहमानाय वेधसे॥ तुविप्रये वक्रये दुष्टरीति वे सत्रा साद्वनसुः इंद्री
यनो वत॥ सुत्रा सा हो जनषक्षो जनं सहृष्य वनोयुधोऽनुजो ष मुक्षि
तः॥ वृतं वयः सङ्कीरि वि श्वारितः इंद्रस्य वोचं प्रदुताने वीर्यी॥ अत्रा

सं. द्वि. ॥७८॥

नरोरुषोरो धतो वधो गंशोरः कृषोः अर्धमष्टकाव्यः ॥२॥ ध्रुवोदभय
 नोवीक्षितस्य थुरिंद्रः सुयुजः रुषसः स्वर्जनतः ॥ युजेनयानुसमुद्राविवि
 दिरेधिपोहिन्यानाः उशिजो मनीषिणः ॥ अभिस्वराविषदागाः अंबुस्य
 वः इंद्रेहिन्वा नादविणान्याशतः ॥ इंद्रश्रेष्ठानिद्रविणानि धेहि विनि
 दक्षस्य सुभगत्वमुत्तमे ॥ पोषैरशुणामरिधितुर्नो स्वा आनैवाचः सुदिन
 त्वमङ्गा ॥ २७ ॥ त्रिकंठुकेषु महिषायवाशिरतुविशुभं सप्तपत्नी ममापि
 बहिसुना सुतं यथावशतः ॥ सः दैवमादमदिकर्मकर्तव्यमुहा मुरुं से नैस
 श्वेदुवादिर्वसत्यमिंद्रसत्यः इंद्रुः ॥ अधुत्विषीमोः अश्वोजसा क्रविं युधा
 भवदारोदसीः अष्टणदस्य मुज्जग्राप्रवारधे ॥ अर्धत्तान्यजुगरेप्रेमरि

राम ॥७८॥

यत्तमेने ॥ साकंजातः कर्तुनासाकमोजसाववक्षिथसाकंरुद्रोवीर्यैः सासु
 हिमैधोविर्वषणिः ॥ दाहाराधस्तुवतेकास्यं वसुसेने ॥ तवत्य नयं नृता
 कः इंद्रप्रथमं पूर्यदिविप्रवाच्यं वृत्तं ॥ यदेवस्य शर्वसाप्रारणाः अहुरिण
 नृपः ॥ भुवद्विर्ध्वमुभ्यादेवमोजसाखिरादूर्जशतकतुर्विदादिष्व ॥ २८ ॥
 ब्रह्मणानीत्वागणपतिं हवामहे कुर्विकंवीनामुपमश्रवस्तम ॥ ज्येष्ठराजं ब्र
 ह्मणां ब्रह्मणस्पतः आनः शृण्वन्मृतिभिः सीदसादनं ॥ देवाश्चैतेः अ
 सुर्युप्रचैतसो ब्रह्मस्पतेर्यजिर्धमागमानुः ॥ उक्ताः ईवस्यो ज्योतिषा
 महोविश्वेषामिज्जिह्विता ब्रह्मणामसि ॥ आखिवाध्यापरिराष्टमसि
 ब्रज्योतिषमंतर्यमुतस्यतिष्ठसि ॥ ब्रह्मस्पतेः प्रीमममिबुदंशं नरक्षोह

सं. द्वि.
१०११

पंगोऽभिर्दस्वर्दि॥ मुनीतिभिर्नयासि वायं जव्यसुभ्यंदाशा नतमं हो
अभनवत्॥ ब्रह्मदिषुस्तपनो मनुमीरसि बहस्पते माहितं तै माहित
नं॥ नतमं हो न दुष्टितं कर्तुं न नारायस्तिति रुर्न ह्याविर्न॥ विश्वाः
इदस्माध्वरसो विबाधसे यंसुगोपारक्षीति ब्रह्मणस्पते॥ २९ ॥ त्वनो
गोपाः पीथि ह्यहं वक्षुणस्तर्वत्र तार्यमुतिभिर्जं रामहे॥ बहस्पते योनोऽ
आभिद्वरोदधे स्वातं मर्मं तु दुष्टुना हरस्वती॥ पुतत्रायोनो मूर्धया दनीग
सोरात्री वामर्तः सानुको वक्त्रे॥ बहस्पतेऽअपुतं वर्तयापथः सुगं नोऽ
स्ये देववीर्तये ह्यधि॥ आतारैवातुतनी हवामहे वस्पते राधिवक्त्रारं मस्त
युं॥ बहस्पते देवानि द्रोनि बर्हय मादुरे वाऽउत्तरं सुम्न मुर्न शन॥ त्वया

राम
१०११

वयंसुवर्धा ब्रह्मणस्पते स्याहं वसुमनुष्या ददीमाहे॥ यानोदुरे तद्वि तोया
अरति यो भिसंतिर्जं भयाताऽअनुमसः॥ त्वया वयं मुत्तमं धीमदेवयो बह
स्पते पात्रिणा सस्तिना युजा॥ मानो दुःशंसोऽअभिदिपुरीशत प्रसुशं
सामुतिभिस्तारिषीमहि॥ ३० ॥ अनुबुदो र्षसो जग्मिराद्वर्निष्टमा
शत्रुं रतना सुसासुहिः॥ आसं सत्यः कृष्णया ब्रह्मणस्पतः उग्रस्य चिद्वसि
तावीकुहर्षिण॥ अर्दे वेनुमर्नसा योरिष्यति शासामु यो मन्वमानो जि
घांसात॥ बहस्पते मा प्रणक्तस्य नो ब्रह्मो नि कर्म मनु्युदुरे वस्य शर्धतः॥
भर्तुषु ह्योनर्मसो पसद्योगं तावाजेषु सन्ति ता धर्न धनं॥ विश्वाऽइदयोऽ
अभिदि स्या र्धमथो बहस्पतिर्विर्ववर्ही रथोऽइव॥ तेजिष्ठया तपनीरक्ष

सं. द्वि. ६
॥८४५

सं. हि. ६
॥ ८ ॥
मस्तपुयेलाविदेदधिरदृष्टवर्ष ॥ आविस्तकं घुयदत्तं ॥ उक्थ्यं ॥ बहस्पतेवि
परिपोऽर्दय ॥ बहस्पतेऽतियदयोऽर्होद्यमद्विभाति कृतमुज्जम
बु ॥ यद्दिदयुषवसः कृतप्रजातुतदस्मासुद्रविषाधेहिचित्र ॥ ३१ ॥ मा
नोस्तेनेभ्योयेऽभिदहस्पतेनगमिणोऽपिपवानेषुजागृधुः ॥ आदेवानामो
हतेवित्रयोददिवहस्पतेनपुरःसाम्नाविदुः ॥ विश्वेभ्योहित्वापुर्वनेस्यभ्य
हित्वाष्टाजंतत्साम्नः साम्नः कविः ॥ सः ऋणचिदृणयाजद्रूपस्यतिष्ठो
हतामहः कृतस्यधुत्तरि ॥ तवाश्रयेव्यजिहंतुपर्वतोर्गवाणोऽत्रमुदरंजा
यदगिरः ॥ इद्रेणयुजातमसापरीयतं बहस्पतेनिरयामोऽहोऽर्णवं ॥
ब्रह्मणस्पतेतुमस्ययुतासुक्तस्यबोधितनयं च जिव ॥ विश्वंतद्रूपय
वैतिदेवाबहर्ददमविदयेसुचारीः ॥ ३२ ॥ ॥ इतिहितीयाष्टकेषोऽध्यायः ॥

॥ ॐ ॥ सेमामिविदुः प्रहृष्टियः ईशिवियाविधिमनवयामुहागिरा ॥ यथा
नोमीद्वान्तवत्तसेखा ॥ तव बहस्यतेसीधधः सोतनोमति ॥ योनैतान्य
नम्रन्याजसोता दैर्दम्यनुनाशं वराणि वि ॥ प्राच्यावयुदध्युता ब्रह्मणस्प
तिराचाविशदसुमंतं विषवैतं ॥ तदेवानंदिवतमायु कर्तुमश्रंष्टु कू
वर्दतवीह्रिता ॥ उद्धा ॥ आज्ञादभिनुद्ब्रह्मणा वलमग्रहृतसो व्यचक्ष
युत्स्वः ॥ अश्मास्यमवुतं ब्रह्मणस्पतिर्मधुधारमभियमोजुसार्तणत ॥
तस्रवविश्वेपपरिस्वर्दशो बुद्धसाकंमिमिचुरुत्समुद्रिणं ॥ सनाताकावि
दुर्वनामवीत्वामाङ्गिः शरद्विर्दुरीवरंतवः ॥ अयतताचरतोऽन्यद
न्युदिद्याचुकारवयुना ब्रह्मणस्पतिः ॥ १ ॥ अग्निनक्षतोऽग्निमे

सं. दि. ७
॥८१॥

तमानुशान्तिधिपणानां परमं गुहाहितं ॥ ते विद्वांसः प्रतिचक्ष्यान्ता पुन
र्यतः ॥ उः आयुन्त दुदीयुराविश ॥ कृतावानः प्रतिचक्ष्यान्ता पुनराता आ
तस्थुः कवयो महस्यथः ॥ ते बाहुभ्यां धमितमग्निमश्वमग्निनकिः वाः ॥ अ
स्त्यरणोऽङ्गहितं ॥ कृतज्येनाक्षिप्रेण ब्रह्मणस्पतिर्यत्र वाष्ट्रप्रतर्दना
निधुर्नना ॥ तस्य साध्वीरिषवो यागिरस्यति नृचक्षसा दृशये कर्णयोन
यः ॥ ससंनयः सविनयः पुरोहितः स सुष्टुतः स युधिजस्य स्पतिः ॥ वा
क्ष्मोय दानुभरति मतीधनादित्स्वयं स्तपति तप्यतु रथी ॥ विभुप्रभु
प्रथममेहनावतो बृहस्पतेः सुविद्वान्पि राध्या ॥ दमासातानि वन्यस्य
वाजिनो ये नृजनाः उभयभुजं ते विशः ॥ २ ॥ यो वै रश्जने विश्वया

राम
॥८१॥

विभुर्महामुण्वः शर्वसाववक्षिथ ॥ स देवो देवाभ्यति पप्रथे पृथु विश्वे बु
तापरिश्रुर्ब्रह्मणस्पतिः ॥ निष्कृत्य मेघवाना युवोरिदं पश्वनप्रमिनाति
वृत्तं वा ॥ अहं द्राब्रह्मणस्पती हविर्नो नृयुजैव वाजिनो जिगातं ॥ उता शि
ष्वाः अनुशरन्वतिवक्ष्यः सुमिथो विप्रो भरते मतीधना ॥ वीरुदेष्टाः अ
नुवशः कृणुमाददः सहवाजी समिथे ब्रह्मणस्पतिः ॥ ब्रह्मणस्पतेर
भवद्यथा वृशं सत्यो मन्वर्महिकमी करिष्यतः ॥ योगाऽउदाजुत्सदिवेदि
वा मजन्महीवरीतिः शर्वसा सत्पथक ॥ ब्रह्मणस्पते सुयमस्य विश्वहे
रायः स्यामि रथ्योऽव्ययस्वतः ॥ वीरेषु वीरैः उपपादुः नृस्त्वयदीशानो
ब्रह्मणा वेधिमेहव ॥ ब्रह्मणस्पतः ॥ विश्वंत ॥ ३ ॥ इंधानोऽग्निं

सं० हि०
॥८२॥

वनवद्धनुष्यतः हृतब्रह्माश्रमुवद्वातहंयः इतः ॥ जातेन जातमतिप्रसू
रतेयंयुजंयुजंयुते ब्रह्मणस्पतिः ॥ वीरिभिर्वशन्वनवद्धनुष्यतो गोपी
रायंप्रथुद्धो धृतिमनी ॥ तोकंचतस्यतुनयंचवर्धतेयंयुजं ॥ सिं
धुर्नक्षोदः शिमीवीः नरघायतो वधेववधोरभिवृद्धोर्जसा ॥ अग्नेरिव
प्रोसति नोहवर्तेयंयुजं ॥ तस्माऽर्धतिदिव्याऽर्धमिदिव्याऽर्ध
सुश्वतः ससर्वाभिः प्रथमोगोपुगच्छति ॥ अग्निमृष्टतविषिर्हृत्योर्जसा
यंयुजं ॥ तस्माऽब्रह्मैधुनयंतुसिंधुबोह्रिद्राशर्मिदधिरपुरुणि ॥
देवानां सुज्ञे सुभगः सः पृथतेयंयुजं ॥ ४ ॥ ऋजुरिहं सौवनव
हनुष्यतो देवयन्निददेवयंतमभ्यसत ॥ सुग्रावीरिहं नवत्सुदु

राम
॥८२॥

धुंयज्वेदयज्योर्विभंजातिभोर्जनं ॥ यजस्वीरप्रविहमनायतो सुदंमने
वृणुधरवृत्रतये ॥ हविर्हृणुषसुभगो यथासंभ्रह्मणस्पतेरवुः आर्दणी
महे ॥ सः इज्जेनेन सविशासजनेनास पुत्रैर्वाजं भरते धनादभिः ॥ देवानो
यः पितरं माविवांसतिश्च द्वा मनाहविषा ब्रह्मणस्पतिः ॥ योऽस्मिहव्य
धृतवद्भुवविधुत्पमं प्राचानयति ब्रह्मणस्पतिः ॥ उरुष्यतीमंहसोर
क्षतीरिषो बृहोश्विदस्माऽउरुचक्रिर्द्धतः ॥ ५ ॥ इमागिरः आदित्य
भ्यो धृतस्त्रः सनाद्राजभ्यो जुह्वामि ॥ शृणोतुमित्रोऽर्धमाभ
गोनस्तुविज्ञातो वरुणो दक्षोऽंशः ॥ दुमंस्तोमं स क्रतवामेऽअद्यमि
त्रोऽर्धमा वरुणो जुषत ॥ आदित्यासुः शुर्वयो धारप्रताऽअवेजि

सं. द्वि. १
॥ २३ ॥

नाः अनवद्याः अरिष्टाः ॥ तः आदित्यासः उरवोगभीराः अर्द्धासोदितः
तोभूर्यक्षाः ॥ अंतः पश्यति वृजिनोतसाधुसर्वराजभ्यः परमाविदमि ॥
धारयति आदित्यासो जयत्था देवा विश्वस्य सुर्वनस्य गोपाः ॥ तृधाधि
योरक्षमाणाः असुयमृतावानुश्वयमानाः कृणानि ॥ विद्यामादित्या
ऽ अवसोवोः अथ यदयमन्मयः आदित्यो भु ॥ युष्माकमित्रावरु
णा प्रणीतो परिश्वश्वेव दुरितानि वृज्याः ॥ ६ ॥ सुगोहिवोऽ अयमन्मि
त्रपथाः अन्तश्मोवरुणा सा धुरास्ति ॥ तेनादित्याः आर्धवो वता नो म
हंतानो दुष्परिहंतु शर्म ॥ विपर्तुनोऽ आदित्यो जपुत्राति द्वेषीत्यर्थमा
मुत्तेभिः ॥ ब्रह्मन्मित्रस्य वरुणस्य शर्मोपस्यामपूरुवीराः अरिष्टाः ॥

DA BHAD DAVI
सम
॥ २३ ॥

तिस्त्रोभूर्मीधरयुंजीरुतधून्त्राणि वृताविदयेऽ अंतरेषां ॥ कृतेनादित्या
माहिवो महिं तदयमन्वरुणामित्रचारु ॥ त्रीरेव नादित्याधारयंतहि
रण्ययाः शुचयो धारयताः ॥ अयमन्मिजोऽ अनिमिषाऽ अर्द्धाऽ उरु
शंसाः कृजवेमत्तीय ॥ त्वं विश्वेषावरुणासुराजा ये च देवाऽ असु
रये व्रमती ॥ शतं नो रास्वशरदो विवक्ष्यमायूषिसुधितातिपूर्वा ॥
॥ ७ ॥ नदीक्षणा विविक्तेन सव्या न प्राचीनमादित्यानोतपुश्या ॥
पाक्या विदसवो धीयी विद्युष्मानीतोऽ अयं यज्योतिरस्यां ॥ यो राज
भ्यः कृतानिभ्यो ददाशयं वर्धति पुष्टयश्च नित्याः ॥ सर्वान्याति
प्रथमोरथेन वसुदावा विदयेषु प्रशस्तः ॥ शिचिरपः स्यवसाऽ अ

यं

संदि.
॥८४॥

द्वयः उपक्षेति वृद्धव्याः सुवीरः॥ नकिं चूं त्यंतितो न दूराद्यः आ
दित्यानां भवति प्रणीतो॥ आर्दितमित्रवर्षेणो तमक्यदो वयं व
ह्माकाञ्चिदागः॥ उर्वस्यामभयं ज्यातिरिदमानो दीर्घाः अभिनेशु
नेमिस्त्राः॥ उभेऽस्मि पीयतः समीचीनो वृद्धं सुभगो नाम पु
न॥ उभाभ्यां वाजुपत्यातिष्टस्त्रभावधो भवतः साधुः अस्मि॥ या
वो मायाः अभिदुहेयजत्राः पाशाः आदित्यारिपवे विचरन्ताः॥ अश्वी
वृत्तोऽतिथे चरन्ते नारिष्टाः उरावा शर्मन्त्याम॥ मातुं मुघो नो व
रुणप्रियस्य भूरिदात्रः आविर्दृष्टुं न मायः॥ मारु यो राजन्सुयमा
दवस्थो वृहद्वदेम॥ ८ ॥ इदं कुबेरोदित्यस्य स्वराजो विष्णो

राम
॥८४॥

निसां त्यर्थं स्तुमङ्गा॥ अतियोमंद्रो यजथाय देवः सुकीर्तिमिक्षेवरुणस्य
भूरि॥ तव व्रतं सुभगासः स्याम स्वाध्वो वरुण तुष्टवांसः॥ उपायनः
उषस्त्वंगोर्मतीनामुग्नयो नजरमाणाः अनुघ्नन्॥ तव स्याम पुरुवीर
स्य शर्मन्नुशसस्य वरुण प्रणीतः॥ यूयनः पुत्राः आदितेरद्व्याः
भिक्षम ध्वयुज्याय देवाः॥ प्रसीमादित्योऽस्मज्जिद्धतोः कृतं सिंधी
नो वरुणस्य याति॥ न श्राम्यंति न विमुच्यन्ते वयान पमिर धुयो परि
जमन्॥ विमलुथायरशनामिवागः कृध्यामते वरुण स्वा मृतस्य॥
मातंतुं श्रेष्ठे दिव्यतो धिर्यमुमामात्र शायुपसः पुरः क्रतोः॥ ९ ॥
अपो सुम्यक्ष वरुण प्रियस्य समत्सन्ना कृता वानुमा गभाय॥ दामेव

सं. हि. ७
॥८५॥

वृत्तादिसुमुध्यं होनहिवदारे निमिषश्चनेशे ॥ मानोबुधेर्वरुणयेतः
दुष्टावेनः दुष्टवंतमसुरश्चीर्णति ॥ माज्योतिषः प्रवसथानिगन्तुवि
ष्टमध्यः शिश्रथोजीवसेनः ॥ नमः पुरातैवरुणोत नूनमुतापरं तु
विजातब्रवाम ॥ त्वेहि कुं पर्वते नश्चितान्य प्रच्युतानि दूकभ व्रतानि ॥
परः कृष्णासावीरधुमत्कृतानि माहं रजन् न्यवर्तते न भोज ॥ अयं
या इन्नुभयसीरुवासः आनो जीवान्वरुणता सुशाधि ॥ यो मे राज
न्युज्यो वासखा वासने भयं धीरवमह्यमाहं ॥ ते नो वायो दिसति नो
वको वा त्वंतस्माद्विरुण पाह्यस्मान् ॥ माहं सु ॥ माहं यो ॥ १० ॥
धर्तव्रताः आदित्याः इधिराः आरेमर्कतेरहस्सिवागः ॥ शुण्वतो

राम
॥८५॥

वोवरुणमित्रदेवा भद्रस्य विद्वांसः अवसि कुवेवः ॥ यूयं देवाः प्रमति यूयमो
जो यूयं देवांसि स नूतन्युयोत ॥ अभिक्षतारो अभिचक्षुर्मध्यमुद्याच
नो मर्कयतापुर्वं ॥ किं नूनं दणवामा परेण किसनेन वसवः ॥ आये
न ॥ यूयं नो मित्रावरुणादिते वस्वस्ति मिद्रा मरुतो दधात ॥ हव्यं देवा यूय
मिद्रोपयस्यते मर्कतना धमाना यमस्य ॥ मावोरथो मध्यमुवाकृते
भून्मायुष्मावोत्स्वापि पुश्रमिष्य ॥ प्रवः एकोमिमय भयं यो गो यन्मा
विते वकिंतुवंशशास ॥ आरेपाशाः आरेः अघानि देवा मामाधि पुत्रेभि
मि व प्रसीष्ट ॥ अर्कं वो अघार्भवता यजत्राः आबो हादि भयमानो
व्ययेयं ॥ त्राध्वं नो देवानि जुष्टा वकस्य त्राध्वं कृती देवपदो यजत्राः ॥

सं. द्वि. माहं. ॥ मास्यो ॥ ११ ॥ कृतं देवार्थं वृण्वते सर्वत्र इन्द्रायाहि घ्नो न
 रमेतुः आर्पः ॥ अहं हर्षात्पुनरुपां कयात्पार्थमः सर्गः आसी ॥ यो वृ
 त्तायुसि नमः त्राभरिष्यत्पतं जने वा विदुषः उवाच ॥ पथोरदंती रनुजोषमे
 स्मे दिवे दिवे धुनयो युत्यर्थ ॥ ऊर्ध्वोद्यस्थारध्यं तारिषे धावुत्राय प्रवृथं
 जभार ॥ मिह वसानु उपही म दुधौ निग्रायुधोः अजय छत्रुमिंद्र ॥
 बहस्पते तपुषाभे वा विध्युवकं हरसो असुरस्व वीरान् ॥ यथा ब्रध्वं ध
 पुतापु राचि देवा जहि शत्रुं मुस्माकं मिंद्र ॥ अवक्षिप दिवोः अस्मान् सुत्र
 येन शत्रुमंदसानो विज्जीवी ॥ तोकस्य सातोत नयस्य भरे रस्मोः अर्धं कणु
 तादिदृगो नी ॥ १२ ॥ ग्रहिकर्तुवृहथोयं वनथोरधस्यस्थोयजमान

राम
 ॥ ६॥

स्य चो दौ ॥ इन्द्रासो मायुवमुस्मोः अविष्टमस्मिन्मयस्थे वृणुत मुलो
 कं ॥ न मातमूलं मूलोत तं दून वीचामु मासु नो ते तिसोमं ॥ यो मे एण
 यो दवृघानि बोधाघोमा सुन्वतु मुपगोभिरायत ॥ सरस्वति त्वमुस्मोः अ
 विष्टि मरुत्तती धपुती जे विशत्रु ॥ त्यं वि छर्धंतं तविषीयमाणं मिंद्रो
 हंति वेषु भंशं डिकानां ॥ यो नः सन्त्य उत वीजि धुलु रक्षिरव्याय तं ति
 गिते न विध्य ॥ बहस्पतः आयुधे जे विशत्रु नु हे री वंतु पारि धिराज
 न ॥ अस्माकं मिः सत्त्वभिः भूरभूरेव यो दक्षि यानि त कर्त्तानि ॥ ज्यो
 गं भूवेन नु धपिता सो हत्वी तेषा माभरा नो वसनि ॥ तंवः शर्धु मा रूतं
 सुन्नु यिरो पं ब्रुवेन मसा दे व्यजनी ॥ यथारयि सर्व वीरु न शम हाः अ

सं. हि. ७
॥८॥

पत्यसाचंश्रुत्यैवेदेवे ॥ १३ ॥ अस्माकमित्रावरुणावतरथमादि
त्यैरुदेवसुभिः सचाभुवा ॥ प्रयोद्वयोनपन्वस्मनस्परिश्रवस्यवोद्वेषीव
तोवनर्षदे ॥ अर्धस्मान् उद्वेकसजोषसोरथदेवासोः अभिविभुवाजुयं
यदाशवः पद्याभिस्तिर्जतो रजः पथिव्याः सानो जर्धनंतपाणिभिः ॥ उत
स्येनः इद्रीविश्वचर्षणादेवः शर्धेनमारुतेन सुक्रेतुः ॥ अनुनुस्थीत्य
दृकाभिः कूति श्रीरथं मुहे सनयेवार्जसातये ॥ उतस्य देवोभुवनस्यसु
क्षाणिस्त्वष्टाग्नाभिः सजोषीजुजुवदर्थ ॥ इकाभगोवहद्विवातरादसी
पृषापुरीधिरश्विनावधापत ॥ उतत्येदेवी सुभगेभिश्चदशावासानका
जगतामपीजुवा ॥ सुषेयदी पथिविनच्यसावचः स्थीतुश्च वयुस्त्रिव

राम
॥८॥

याः उपस्तिरे ॥ उतवः शंसं सुशिक्षाभि वशस्यार्हवंधो ईजः एकपादुत ॥
त्रितः क्रभुक्षाः संविताचनोदधेपांनपादाशुहेमाधियाशभिः ॥ पुतावोव
रस्युद्यतयिजत्राः अतक्षन्नायवोनव्यसेमं ॥ श्रवस्यवोवार्जचक्रानाः
सासुर्नरथ्योः अहधीतिर्मर्याः ॥ १४ ॥ अस्यमेघावापथिवीः क्रतासु
तोभूतमृवित्रीवचसः सिषीसतः ॥ ययोरायुः प्रतुरंते इदं पुरः उपस्तुतेव
सुयुवोमहोदधे ॥ मानोयुह्यारिषः आयोरहन्द्सन्मानः आयोरीरधो
दुवुनाभ्यः ॥ मानोविद्योः सख्याविद्वितस्यनः सुन्नायतामनसातचैम
ह ॥ अहन्तामनसाश्रुष्टिमावहदुहानो धेनुं पिप्युषीमसुश्वतं ॥ पद्या
भिराशुवचसाचवार्जमेत्ताहिनामि पुरुकृतविश्वही ॥ राकासहंसुहवी

सं. द्वि. ५
॥ ८८ ॥

सुष्टुती दुर्विशृणोतुनः सुहृन् बोधतुत्मना ॥ सीव्यत्वपः सूच्यार्छिद्यमा
नया ददातुवीरं शत दायमुक्थ्य ॥ यास्तैराकेसुसुतयः सुपेशसो यासिर्ददा
सिहा शुषेव स्निग्ध ॥ ताभिर्नोऽग्रमुमनाः पुयागीहिसहस्रपोषसु भगोररा
णा ॥ सिनीवाल्लुप्युष्टुकेया देवानामसिखसा ॥ जुषस्व हव्यमाहुते प्र
जां देविदिदिदिनः ॥ यासुवाङ्गः स्वगुरिः सुप्रभाबद्धुस्वर्वरी ॥ तस्यैविष्य
त्यैहविः सिनी वाल्ये जुहोतेन ॥ यागुर्यो सिनीवालीयाराकाया सर
स्वती ॥ इन्द्राणीर्महः कृतयेवरुणानीस्वस्तये ॥ १५ ॥ आतपितुर्मरु
तां सुम्नमेतुमानः सूर्यस्य संदशो युयोथाः ॥ अभिनीवीरोऽर्वातैक्ष
मेतुप्रजायेमहिरद्रप्रजाभिः ॥ त्वादेते पीरुदृशते मेभिः शतं हि माः अ

मा
राम
॥ ८८ ॥

शीवसेषुजैभिः ॥ यास्मिद्वेषोवितुर्यं होव्यमीवाश्चातय स्वाविषुन्वाः ॥
श्रेष्ठजानस्यरुद्रश्चियासितवस्तमस्तवसावज्जवाहो ॥ पविणः पार
मंहसः स्वास्तिविश्वाः अतीतीरपसो युयोधि ॥ मात्वा बुद्रु बुकु धामानमो
भिर्मादुष्टुतीरषभमासङ्गती ॥ उन्नोवीरंऽर्पयसेषुजैभिः प्रियैर्कमं
ताभिषजां शृणोमि ॥ हवीमभिर्हवतियो हविर्भिरवृत्तो मे पीरुद्रं हि धी
या ॥ ऊर्द्वदरः सुहृवो मानोऽस्त्येव भुः सुशिप्रोरि रधन्मुनाये ॥ १६
उमामिमदवृषसां सरुत्वा न्वक्षीयसावयसानार्थमानं ॥ घृणीव ह्याया
मरुपाः अशीयाविवासेयरुद्रस्य सुम्नं ॥ क्रीडस्यते रुद्रमृकया कुहेस्ते
योऽस्ति सेषुजो जलावः ॥ अपभुतीरपसो देव्यस्यापीनुमिवषभ

सं. हि. १८१

वक्षसीथाः॥ प्रबलवैद्यभार्याश्वतीचेमहोमही सुष्टुतिमीरयामि॥
 नमस्याकल्मलकिंनमोभिरुणीमसिखैरुद्रस्यनाम॥ स्थिरभिरु
 पुरुषैः उग्रोवभुः शुक्रैः पिपिशेहिरण्ये॥ वृंशोनादस्यभुवनस्यभ
 र्नेनवाः उग्रोषडुद्रादेसुयं॥ अहंनिभारिंसार्यकानिधन्वाहंनिक
 जुतंविश्वरूपं॥ अहंनिदंदयसेविध्वनवाः ओजीयोरुद्रत्वदीति॥ ११
 स्तुहिश्रुतंगर्तुसदंयुवानंमृगंनभीममुपहत्वमुयं॥ मृकाजिह्वेरुद्रस्य
 वनिन्यतेः अस्मन्निर्वपंतुसेनाः॥ कुमारश्चैत्यितुर्वंदमानंप्रार्तनाने
 मरुद्रोपयंतोः भरुहीतारुसत्यतिंरुणीषस्तुतस्त्वभैषजारास्यस्मे॥ यावी
 भेषुजामरुतः शुचीनियार्तमावषण्णायाम्योषु॥ यानिमचुरवणीता

शुक्र

राम

DRABHAI DAU

॥८१॥

पिता

नस्ताशंचुयोश्चरुद्रस्य वरुम॥ परिणोहेतीरुद्रस्यवज्याः परिवेषस्यदु
 र्मतिमहीगत॥ अवेस्थिरामधवद्वास्तनुबुमीदुस्तोकायुतनयायमृ
 के॥ एवार्बभोरुषभयेकितानुयथादेवनदृणीवेनहंसि॥ हवनश्रुतो
 रुद्रेहबोधिबृहद॥ १८ ॥ भारावरामरुतोधुक्षुजिसोमृगानभीमा
 स्तविषाभिरुर्विनः॥ अग्नयेनशुशुक्राः नरजीभिणोभ्रिंधर्मतोः अ
 पुगाः अदण्वत॥ द्यावोनस्तभिश्चितयंतखादिनोव्यभिचियानद्युत
 यंतवृष्टयः॥ रुद्रोयद्वोमरुतोरुक्मवक्षसोवषाजिनिपश्याः शुक्रः ऊ
 धानि॥ उक्षंतैः अश्वैः अत्योः द्वाजिषुनदस्यकर्णैस्तुरयंतः आशु
 भिः॥ हिरण्यशिपामरुतोदविध्वतः पृक्षयाथुपर्वतीभिः समन्यवः॥

सं. दि. ७
॥१०॥

एतेताविष्ठा भुवनाववक्षिरेमित्रायवासदुमाजीरदानवः॥ एष
देवशासोऽनवृत्रराधसःकैलिप्यासोनवृयुनेषुधूर्षदः॥ इधन्वभि
धेनुभीरुशूद्रधभिरध्वस्मभिःपृथिभिर्वीजदृष्टयः॥ आहंसासोन
स्वसराणिगतेनमधोर्मदायमरुतःसमन्यवः॥ १९ ॥ आनो ब्रह्मा
णिमरुतःसमन्यवो नरांनशंसुःसर्वनानिगंतन॥ अश्वामिवापिप्यते
धेनुमूर्धनिकर्ताधियैजारीत्रेवाजं पेशसं॥ तंनोदातमरुतो वाजिंमंर
थे आपा मंत्रं ब्रह्मवितर्यादिवदिव॥ इषंस्त्रोत्तम्यो वृजनेषु कारवैसभि
सेधामरिष्टं दुष्टं सहः॥ यद्युजतेमरुतोरुक्मवक्षसोऽश्वान्नयेषुभ
गुःआसुदानवः॥ धेनुर्नाशिश्वे स्वसरिषुपिन्वतेजनयिरातहवि

राम
॥१०॥

वेमुहीभिर्वै॥ योनो मरुतो वृकतातिमत्यौरिपुर्द्धेवमवोरक्षतारि
षः॥ वर्तयततपुषाचक्रियाभितमवैरुद्राःअशसोहंतनावधः॥ वि
त्रंतहोमरुतोयामवैकितेष्टश्यायदधूरप्यापयोदुहुः॥ यद्वाहिदे
नवमानस्यसुद्रियास्त्रितंजरायजुरतामदाश्याः॥ २० ॥ तान्वै
महोमरुतःएवयाज्ञोविष्णोरिषस्यप्रसूयेहवामहे॥ हिरण्यवर्णा
न्ककुहान्यतस्त्रुचोब्रह्मप्यंतःशंस्यराधःईमहे॥ तेदर्शनाःप्रथु
मायुज्ञमहिरेतेनोहन्वतुषसाव्युष्टिषु॥ उषानरामीरुणेरपोर्णु
तेमहोऽज्योतिषाशुचतागोऽर्णसा॥ तेक्षणीभिररुणेक्षिर्नाजिती
रुद्राःकृतस्यसर्दनेषुवावधुः॥ निमेघमानाःअत्यंतपार्जसासु

सं. दि. ७
॥९१॥

श्रद्धं वणोदधिरसुपेशं॥ तों इयानो माहिवस्तथमृतयुः उपधेदेनान
मसागणीमसि॥ त्रितोनयान्यं चहाते नभिर्यः आववतदवराब्धुकि
यावमे॥ ययारप्रपारयथात्यहाययानिदोमुं चथवेदितारं॥ अवाची
सामरुतोयावः कुतिरोषुवाश्रेवसुमातिजिगातु॥ २१॥ उपेनसहसि
वाज्युर्वेवस्यावनोदधीतनाद्योगिरोमे॥ अपानपादाशुहेमाकुवि
त्ससुपेशसस्करतिजोषिषदि॥ इमस्वस्मेहदः आसुतष्टमं र्वोमे
मकुविदस्यवेदत॥ अपानपादेसुयस्यमुक्ताविश्वीन्ययोभुवनाज
जाने॥ समन्यायंत्युपयंत्यन्याः समानमूर्वनद्याः एणांति॥ तमशुविंशु राम
चयोदादिवांसमपांनपतिपरितस्थुरापः॥ तमस्मिरायुवतयोयुवी ॥९१॥

नमर्मज्यमानोः पारिच्युत्यापः॥ सशुक्रैः शिकरीरेवदस्मेदीयातिधो
घृतनिर्णगसु॥ अस्मेतिस्त्रोः अथथ्यायुनारिर्वायवेवीर्दिधिषुत्यनं॥
रुताः दुवोपाहप्रसस्त्रं अमुसपीयूषं धयतिपूर्वस्त्रनी॥ २२॥ अश्व
स्यानजनिमास्त्रचस्त्रं होरिषः सुएचः पाहसुरीन॥ आमासुपूषुप
रोः अमृथ्यनारतियोविनशं नानेतानि॥ स्वः आदमैसुडघायस्यधु
नुः सुधापीपायसुध्वनमति॥ सोऽपानपादुर्जयन्तस्वर्तवसुदेवाय
विधुतविभाति॥ योऽप्राशुचिनादेयेनः कृतावाजस्वऽउर्विया
विभाति॥ वयाः इदन्याभुवना न्यस्य प्रजायतेवीरुधश्च प्रजाभिः॥ अपा
नपादाद्यस्या दुपस्थजिह्वानामूर्ध्वविद्युत्तवसानः॥ तस्यज्येष्ठमति

सं. वि.
॥९॥

मानुवर्हती हिरण्यवर्णाः पारियंति युक्तीः ॥ हिरण्यरूपः सहिरण्यसंदृशपां
नपात्सेदु हिरण्यवर्णः ॥ हिरण्ययात्ययोनौ निषघा हिरण्यदाददत्यन
मस्मे ॥ २३ ॥ तदस्यानीकमुतवाकृतामपीत्यवर्धते नक्षुरपां ॥ यमि
धर्तयुवतयः समित्या हिरण्यवर्णं घृतमन्नमस्य ॥ अस्मेव दूतामव
मायुसरब्धे यज्ञे विधेम नमसा हविर्भिः ॥ संसानुमाज्मिदिधेपां विवि
त्ये देधाम्यनेः पारिवंदः ऋग्भिः ॥ सः दुर्वषजिनयुक्ता सुगर्भसः दुर्ग
शुर्धयति तं रंहति ॥ सोऽपानपादनीभिल्लातवर्णो न्यस्ये बहुतन्वा वि
वेष ॥ अस्मिन्नुदपरमेतस्थिवांसमधुस्माभिर्विश्वहादीदिवांसं ॥ आपो
नत्रे घृतमन्नं वहतीः स्वयमक्तेः परिदीयति युक्तीः ॥ अर्थी समन्ते सुक्षि

राम
॥९॥

तिं जन्वायायांसमुमुधवर्द्धः सुवृत्तिं ॥ विश्वंतद्वद्र्यदवैति देवा बहु हृदम ॥
॥ २४ ॥ तुभ्यं हि नानो वसिष्ठः ॥ अपो धृक्षन्ती मावतिरिद्रिभिर्नरः ॥
पिबेदस्वाहा प्रङ्कतं वर्षट्कृतं होत्रादासो मे प्रथमोयः ईशिषि ॥ यज्ञेः स
मिच्छाः एवैतीभिर्ऋषिभिर्यामन्तुषासोऽंजिषु प्रियाः उत ॥ आसया
बुर्हि रेतस्य सखेवः पोत्रादासो मीपवता दिवोनरः ॥ अमेव नः सुहवाः आ
दिगंतं नु निबुर्हि विसदत नाराण्येन ॥ अयमिदं स्वजुजुषाणां ॥ अर्धसुस्व
एतदेव भिर्जनिभिः सुमंज्ञेणः ॥ आवक्षि देवाः दुर्हविप्रयक्षि चो शन्हीत
निर्वदायो निषुत्रिषु ॥ प्रतिवीहि प्रस्त्रितं सोम्य मधुविवाग्नीषातवभा
गस्य तण्णहि ॥ एषस्येतन्वा नृणां वर्धनः सहऽओजः प्रादिविवाक्ता

सं. हि. ॥
॥२३॥

हितं॥ तुभ्यं सुतो मघ वन्तु स्य मा र्तु स्वमस्य ब्राह्मणा दातु पत्निव॥ जु
षेथी युजं बोधतं हवस्य मे सुतो होतान्निविदः पूर्याः अनु॥ अछाराजी
नाममः एत्यादतं प्रशास्त्रादापि वतं सोम्यं मधु॥ २५ ॥ ॥ इति
द्वितीयाष्टके सप्तमोऽध्यायः॥ ॥ ॐ ॥ मंदस्व होत्रादनुजोषमं धु
सो ध्वर्यवः सपूर्णं वक्ष्सासि वै॥ तस्माः एतं रततदुशोददिर्होत्रात्सोमं
द्रविणोदः पिबः क्रतुभिः॥ यमुपूर्वमङ्गवेतमिदं द्रविसेदुहयोदाद
येनामुपत्यति॥ अध्वर्युभिः प्रस्थितं सोम्यं मधुपोत्रात्सोमं द्रविणो
दः पिबः क्रतुभिः॥ मेघं तु ते वक्त्रयो ये भिरीयुमो र्षिण्यन्वीक्य स्वा
वनस्पते॥ आयूयाधस्ताः अभिगूयात्वं नेष्टात्सोमं द्रविणोदः पि

राम
॥२३॥

बः क्रतुभिः॥ अपा होत्रादुतपोत्रादं सतोतलेष्टादनुषतुभयोहितं॥
तुरीयं पात्रमस्तु मर्मत्यं द्रविणोदः पिबतु द्राविणोदसः॥ अर्वाचं मधु
युय्यं नृबाहृणं रथं युजाथामिह बोधि मोर्वनं॥ एतं हवीषिमधुना हिक
गतमथा सोमं पिबतं वाजिनीवसः॥ जोष्यन्ने सुमिधुजोष्याङ्गतिं जो
षिब्रह्मज न्युजोषिसुष्टतिं॥ विश्वेभिर्विश्वैः क्रतुर्नावसोमहः उश
देवाः उशतः पायया हविः॥ १ ॥ उदुष्य देवः सविता सवार्थशश्वे
त्तमंतदपावद्विरस्थति॥ नूनं देवेभ्यो विहधातिरलमथा भजहीति
होत्रं स्वस्तो॥ विश्वस्य हि श्रुष्ट्यं देवः कुर्ध्वः प्रवाहवा पृथुपाणिः
सि सति॥ आपश्चिदस्य व्रतः आनिर्मयाः अयश्चिदातेरिमते प

सं. हि. ७
॥९४॥

रिज्मत् ॥ आशुभिश्चिद्यान्विमुवाति नूनमरारिमुदतमानां विदेतो ॥ अ
त्यर्षणां चिन्त्ययां ॥ अविष्यामर्षुतं सवितुमो क्यागात् ॥ पुनः सम
व्याहितं वयंती मध्याकर्तो न्यधाच्छक्मधीरः ॥ उत्सहायास्था द्या
तूरर्धररमतिः सवितुदेवः आगात् ॥ नानौकासि दुयोविश्वमायुर्वि
तिष्ठते प्रसवः शोकोऽग्नेः ॥ ज्येष्ठमातासूनवे भ्रातृमाधादन्वस्य केत
मिष्ठितं सवित्वा ॥ २ ॥ समार्ववर्त्तिविष्ठितो जिगीषुर्विश्वेषां कामश्चरता
ममाभूत् ॥ राश्वोऽप्योविष्ठितं हित्यागादनुवृत्तं सवितुर्देवस्य ॥ तया
हितमर्ष्यमुष्णभ्रातृधन्वान्वा मृगयसावितस्थुः ॥ वनोनिविभ्यो नकि
रस्थतानि वृता देवस्य सवितुर्मनंति ॥ या द्वाध्युर्वरुणो योनिमप्य

राम
॥९४॥

मर्तिशतं मिमिषिजभुराणः ॥ विश्वोमार्तोऽो वृजमापशुर्गीतृषो जन्म
निसविताकार्कः ॥ नयस्यं द्वावरुणो नमित्रो वृत्तमैर्यमानमिनंति रुद्रः ॥
नारातयुस्तमिदं स्तुतिदुवेदेवं सवितारुनमोभिः ॥ भगुधिर्यशजयंतः
पुरीधिनराशंसो ग्नास्पतिर्नोऽय्याः ॥ आयेवामस्य संगधेरयीणां प्रिया
देवस्य सवितुः स्याम ॥ अस्मभ्युतदिवोऽग्नेः पृथिव्या स्वयादन्तं का
स्यराधुः आगात् ॥ शंयत्तोतभ्यः आपये भवात्युरुशंसाय सवित
जरेत्रे ॥ ३ ॥ यावाणे वृताददर्थं जरयेत्तत्रैव वृक्षानि धिमंत म
र्षु ॥ ब्रह्माणे विविदर्थः उक्थशासादूते ब्रह्मजान्या पुत्रत्रा ॥ प्रातृयीका
णार्थ्यववीरा जेव्युमावरमासं वेथ ॥ मेने इवतत्रा ईशुभमाने दंपती

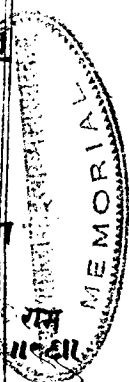
सं. हि. ८
॥ ९५ ॥

वक्रतुविदाजनेषु ॥ शं. गोवनः प्रथमागंत सर्वाक्षाफाविबुजसुराणातरा
भिः ॥ वक्रवाकेवप्रतिवस्तोरुस्वावावायातंरथ्येवशक्रा ॥ नावेवनः पार
यतंयुगोवनस्यवनःउपधीवंप्रधीव ॥ श्वानेवनोऽरिषण्यातुनोऽरु
गलेविस्त्रसः पातमुस्मान् ॥ वार्तेवाजुयानुद्येवरीतिरक्षी ॥ इवुवस्य
षायीतमुर्वाक ॥ हस्तोविवतन्वेऽशक्षविद्यापादेवनोनयतंबस्योऽअहं ॥
॥ ४ ॥ ओष्ठोविवुमध्वास्तेवदैतास्तनाविवपियतंजीवसेनः ॥ नास
वनस्तनोरक्षितारा कर्णोविवसुश्रुतोभूतमुस्मे ॥ हस्तेवशस्तिमाभिसं
ददीनः क्षमैवनः समजतंरजसि ॥ इमागिराऽअश्विनायुधुयंतीः क्ष्णो राम
त्रेणवस्वधितिसंशिशितं ॥ एतानिवा मश्विनावर्धनानिब्रह्मस्तेमैर ॥ ९५ ॥

त्समुदासोऽअक्रन् ॥ तानिनराजुजुषाणोपयातंबुहद्विम ॥ ५ ॥ सोमा
पूषणाजननारयीणांजननादिवोजननायथ्या ॥ जातोविश्वस्यभुवन
स्यगोपोदेवाऽअकृण्वन्मृतस्यनाभिः ॥ इमोदेवो जायमानोजुषंतुमोत
मीसिरहतामजुष्टा ॥ आभ्यामिदः पृक्मामास्वतः सोमापूषभ्यांजनदु
स्त्रियासु ॥ सोमापूषणारजसोविमानंमुतवेक्करथुमविश्वमिन्व ॥ विषूत
मनसायुज्जमानं तंजिन्वथोरूषणापंचराशु ॥ दिव्युन्यः सदनंचक्रु
चापैथ्यामन्योऽअध्यंतरिक्षि ॥ तावस्मभ्यंपुरुवारंपुरुक्षुं रायस्योषवि
ष्यतांनाभिमस्मे ॥ विश्वान्यन्योभुवनाजुजानाविश्वमन्योऽअसिषवक्षोण
ऽएति ॥ सोमापूषणाववेतंधियंमेयुवाभ्यांविश्वः एतंनजयेम ॥ धि

सं. हि. ॥
॥६॥

यैषाजिन्वतुविश्वमिन्वोरायसो मोरायपतिर्दधातु॥ अर्बतुदेव्यदितिरन
र्बल्लहर्ददम॥ ६ ॥ वायोयेतसद्वास्तिणोरथासुस्तेष्विगर्गहि॥ त्रियुक्ता
न्तोर्मपीतये॥ त्रियुक्तान्वायुवर्गस्तुयंशुक्रोऽयामिते॥ गंतांसिस्तुन्व
तोमृहं॥ शुक्रस्याद्यगवाशिरुः इंद्रवायुनियुत्ततः॥ आयातं पर्वतं न
रा॥ अयं वामित्रावरुणासुतः सोमः कृतावधा॥ ममेद्रुहश्चुत्तं हवं॥ रुज
नावनीभिर्बुहाध्रुवेसर्दस्युत्तमे॥ सुहस्वस्थूणः आसाते॥ ७ ॥ ताम्र
जोघृतासुतीः आदित्यादावनुस्पती॥ सर्वतः अर्नवक्कर॥ गोमंदुषुनीस
त्याश्वविद्यातमश्विना॥ वृतरुद्रानपाय्यं॥ नयत्यरोनांतरः ओदधसि
दृषण्वस्त्र॥ दुःशंसोमर्त्योरिषुः॥ तौ नः आवोक्कमश्विनारुधिं पिशंगसे

दृशं॥ धिस्त्यावरिकोविदं॥ इंद्रोऽङ्गमुहद्वयमभीषदपंचुच्यवत्॥ स
हिस्थिरोविचर्षणिः॥ ८ ॥ इंद्रश्चमूळयतिनोननः पृश्वाद्युघ्नश
त॥ भद्रं भवातिनः पुर॥ इंद्रः आशीभ्यस्परिसर्वाभ्योऽभयं करत
जेताशत्रुर्विचर्षणिः॥ विश्वेदेवासुः आगतशयुतामः इमं हवं॥ एदं बु
र्हिर्निषीदत॥ तीव्रोवोमधुर्माः अयं शुनहेत्रिषुमत्सुरः॥ एतं पिबतुका
म्ये॥ इंद्रज्येष्ठामरुह्मणादेवसिः पृषरातयः॥ विश्वे ममश्रुताहव्ये॥ ९ ॥
अंबितमेनदीतमेदेवितमेसरस्वति॥ अप्रशस्ताः इवस्मासि प्रशस्तिमं व
स्तुधि॥ त्वेविश्वोसरस्वतिश्रितायैविद्व्या॥ शुनहेत्रिषुमत्सुप्रजां देवि
दिदिदुनः॥ इमाब्रह्मसरस्वतिजुषस्ववाजिनीवति॥ यातेमन्मृगस्त

सं. द्वि. ८
॥२७॥

मुदाः कर्तावरिप्रियादेवेषु ज्ञेयं ॥ प्रेतां यज्ञस्य शंभुवां सुवामिदावृणी
महे ॥ अग्निं च हव्यं वाहनं ॥ द्यावा नः पृथिवीः इमं सिद्धमद्यादं विस्मृतं ॥
यज्ञं देवेषु यच्छतां ॥ आवां सुपस्थं मद्रुहा देवाः सीदंतु यज्ञियां ॥ इहाद्य
सोमपीतये ॥ १० ॥ कर्तृक दज्जुनुषं प्रब्रुवाणः इत्यतिवाचं मरिते वृणा
वै ॥ सुमंगलं श्वशकुने भवांसि मात्वा काविदिधि भाविभ्यो विदत ॥ मात्वा
श्येन उहं धीन्मासु पूर्णमात्वा विदतु मात्वा रोऽस्ता ॥ पित्र्यामनुपु
दिशं कर्तृक दत्तु मंगलो भद्रवादी वदेह ॥ अवर्कं वदक्षिणतो गृहाणां
सुमंगलो भद्रवादी शकुंते ॥ मानः सेनः इति तमाघर्षो बृहद्देहि ॥ ११ ॥
प्रदक्षिणिदक्षिणं तं कारवो वयो वदेतः क्रतुथा शकुंते यः ॥ रुभेवा

वै विदतिसामगाः इव गायत्रं वज्रेष्टुं चानुराजति ॥ उद्गाते वशकुने सामगाय
सि ब्रह्मपुत्रः इव सर्वनेषु शंससि ॥ वर्षे ववा जीशिषु मतीरपीत्यो सर्वतोनः
शकुने भद्रमावद विष्वतो नः शकुने पुण्यमावद ॥ आवदस्व शकुने भद्रमा
वद लूष्ठी मासीनः सुसुतिं चिकिद्मि ॥ यदुत्पत्तं च दसिकं कुरियथा बृह
द्देहि मे ॥ १२ ॥ भद्रं वद दक्षिणतो भद्रं च तत्ततो वद ॥ भद्रं पुरस्तां नो व
द भद्रं पश्चात्कपिं जल ॥ भद्रं वद पुत्रे भद्रं वद गृहेषु च ॥ भद्रं मधस्तां नो वद
भद्रं नोऽसंयं वधि ॥ भद्रं मस्माकं नो वद भद्रं सुपरिष्ठां नो वद ॥ भद्रं भद्रं न
आवद भद्रं नः सर्वतो वद ॥ असुपत्नं पुरस्तान्निः शिवं दक्षिणं तं स्तुधि ॥
अभयं सततं पश्चाद्भद्रं च तत्ततो गृहे ॥ यो वनानिमुहये सिद्धिं गृवीभि

सं. वि.
॥९८॥

वहुं दुर्भाः॥ शकुंतलकप्रदक्षिणं शतपत्राभिर्नोवद॥ आवदंस्वशकु॥ यदु
त्यतन्वदसि॥ ॥ सोमस्य मातृवसुवक्ष्यन्नेवाह्वैवकयेविदधुयजं
॥ देवोऽअल्लादीर्घं जुजेऽअद्रिशमायेऽअग्नेतन्वजुषस्व॥ प्रावैयुजं च
हसुवर्धतां गीः समिद्धिर्गतिर्नर्मसादुवस्यन्॥ दिवःशशासुर्विदधाक
वीनां गत्सायाचिनुवर्से गातुमीषुः॥ मयोदधुमार्धिरः पूतदक्षोदिवः
सुवर्धुर्जनुषाद्यथेव्याः॥ अर्वेदनुदर्शतमस्वपूतदेवासौऽअग्निमुप
सिखस्पर्णां॥ अर्वधेयन्त्सुभर्गसप्तयक्तीः श्वेतजज्ञानमरुषमहिला
॥ शिशुं न जातमृभ्यां रुद्रश्चैव देवासौऽअग्निं जनिमन्वपुष्यन्॥ शुक्रे
भिरंगेरजऽआततन्वान्कतुपुमानः कविभिः पवित्रैः॥ शोचिर्वसो नः

राम
॥९८॥

पर्यायुर्पांश्रियोममीतेवृहतीरर्चताः॥ १३ ॥ वृत्राजीसीमनदतीरद
ध्यादिवोयक्तीरवसानाऽअनेनाः॥ सग्राऽअत्रयुवतयुः सयोनीरेकं गर्भं
दाधिरसप्तवाणीः॥ स्त्रीणीऽअस्यसंहतोविश्वरूपाघृतस्ययोनौ स
वधेमधूनं॥ अस्थुरत्रधुनवः पितृन्मानामुहीदस्मस्थमातरासमी
वी॥ बुध्वाणः सूनोसहस्रोव्यद्योदधानः शुक्रार्धसावर्षा॥ श्वो
तौतुधारा मधुनोघृतस्यवषायत्रवावधेकाव्येन॥ पितुश्चिदधुर्ज
नुषाविवेदव्यस्यधाराऽअस्तजुद्धिधेनोः॥ गृहाचरैतुसखिभिः शि
वोभिर्द्वोयक्तीभिर्नगृहावभूव॥ पितुश्चुर्गर्भजनितुश्चवत्पू
वरैर्कोऽअधयुत्यप्यानाः॥ वरैः सपत्नी शुचयेसर्वधऽपुभेऽअस्मेम

सं० हि० ८
॥९९॥

नुष्ये इति पाह ॥ १४ ॥ उरोमहोऽग्निबाधेर्ववर्धपोऽग्निं यशसः
संहि पृवः ॥ अतस्य यो न वि शयद मूना ज्ञासीना मुग्नि रपसि स्वस्वृणः ॥
अक्राने बन्निः सीमये महीना दिदुक्षेयः सूनवे माः कर्जीकः ॥ उदुस्त्रिया जनि
ता योज्ञाना पांग क्षौद्र तमायुकोऽग्निः ॥ अपांग मी दश तमो र्वधीना
वना ज्ञान सुभगा विरूपं ॥ देवा सश्चिन्मनसा संहि जुग्मुः पानि संज्ञात
तव सै दुवस्य न ॥ दृहंतुः इद्वान वोभाः कर्जीक मुग्निं स च त विद्युत्ते न भू
काः ॥ गुहं व दृक्षं स दी सस्वः अतर पारः ऊर्वः अमृतं दुर्हानो ॥ ईर्कं च
त्राय जमानो ह विभिरीकं सखित्वं सुमार्तानि कामः ॥ देवे रवो मिमी
हि संज रित्रे रक्षा वनो दम्ये शिरन किः ॥ १५ ॥ उपक्षे तारस्त वसु

राम
॥९९॥

प्रणीते गे विश्वानि धन्या दधानाः ॥ सुरे तसा श्रवसा तुं जमानाऽअभिष्या
मय तना यं रदेवान् ॥ अदिवा ना मभवः केतु रगते मुहा विश्वानि काव्यानि
विद्वान् ॥ प्रतिमर्तः अवासयो दमूनाऽअनु देवान् शिरो यासि साधन् ॥
निदुरोणेऽअमृतो मलीना सजा ससा दविदयानि साधन् ॥ द्युत प्रती
कऽउर्विया र्वद्यो दग्नि विश्वानि काव्यानि विद्वान् ॥ आनो गहि सुरव्यभिः
वोर्मि स हान्मही भिरुतिभिः सरण्यन् ॥ अस्मि रयि बंदुलं संतरत्र सुवा चं ध्या
गं यश संदधीनः ॥ एता तेऽअग्ने जनि मा सनी नि प्रपूयि नूत नाने वो वं ॥
मुहानि दृक्षे स वना दूते मा जन्म जन्म निहता ज्ञा तवे दाः ॥ जन्म जन्म
निहता ज्ञा तवे दा विश्वामे त्रा भार ध्यतुऽअजस्रः ॥ तस्य वयं सुमते य

सं. द्वि-
॥१०॥

क्षियुस्यापि भूदे सौमनसे स्याम ॥ इमं युद्धं सहसा वृत्तं नेदिव वा धौह सुक
तोरारण ॥ प्रयसिहोतर्हतीरिषो नो नुमहिद्रविणमार्यजस्व ॥ इका
मनेपुरुदंसं सुनिगोः शश्वत्तुमं हवमानायसाध ॥ स्यान्तः सुनु सनयो
विजावाले साते सुसुति भूत्वस्मे ॥ १६ ॥ वैश्वानरायधिषणा मत्ता
व धेद्युतं न पूतमग्नये जनामसि ॥ द्विता होतारं मनुष्यं श्ववाघतो धिया
रथं न कुलिशः समृण्वति ॥ सरोचयज्जुषारोदसीः शुभे समुज्जो रसव
त्पुत्रः ईक्यः ॥ हव्यवाकग्निरजरश्वनोहितो वृकभो विशामातिथिर्विश
वसुः ॥ केलोदक्षस्य तरुषा विधेमो देवासोऽग्निं जनयंत्यतितीक्ष्णः ॥
हुरुचानं भानुना ज्योतिषामहा मयुर्नैवाजं सन्नियन्तु पशुवे ॥ आसं

राम
॥१०॥

दस्य सन्निधौ तो वरेण्यं रणी महेऽ अक्रयं वाजं मृगमयं ॥ रातिं चरणा सुशि
जं कुविकेतुमग्निं राजं तं दिव्ये न शोविषा ॥ अग्निं सुम्ना यदा धरे पुरो जना
वाजं श्रवसि हवृक्तं वाहेषः ॥ युतस्तुक् सुकृचं विश्वदैव्यं रुद्रयज्ञानां
साधं दिष्टमुपसी ॥ १७ ॥ पार्वकशो वृतवाहिक्षयं परिहोतयुजं
पुष्टं कर्वाद्दिवो नरः ॥ अखे दुर्वः इच्छमानासः आप्यमुपसितं द्रविणं
धेहितेभ्यः ॥ आरोदसीः अरणदास्वर्महज्जातं यदेनमुपसीः अधो
रयन् ॥ सोऽध्वरायुपरिणीयते कुविरत्यानवाजं सातयुवनोहितः ॥
तुमस्यत हव्यदातिस्वधुरंदुर्वस्यतुदस्यं जातवैदसं ॥ रथी कृतस्य बह
नो विवर्धोणि रग्निर्देवानामभवत्युरोहितः ॥ तिस्रो युक्तस्य सामधुः पोर

सं. द्वि. ८
॥१०१॥

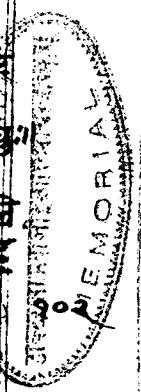
जमनो ग्नेरपुनन्नुशिजोऽमृत्यवः॥ तासामेका मर्दधुर्मर्त्येषु जं मुलोक
मुहेऽर्पजामिमयितुः॥ विशां कृविं विष्पतिं मानुषीरिषुः ससीमहण्वत्स
धितिनतेजसे॥ सः उद्धतो निवतो याति वेविषत्सगर्भं सेषु भुवनेषु दी
धरत॥ १८ ॥ सजिन्वते जुमरेषु प्रजुज्जिवान्वषा विजेषु नानंदं न
सिहः॥ वैश्वानरः पृथुपाज्जः अमर्त्यो वसुरत्ना दयमानो विदाशुषः॥
वैश्वानरः प्रुलथाना कुमारु हृदिवस्पृष्टं मर्दमानः सुमन्माभिः॥ स र
वृवज्जनयं जंतवे धर्मे स मानमज्मं पर्यति जागर्गविः॥ क्रुतावानं याजिष्ये
विप्रमुक्थ्य मायदधे मातुरिश्वादि विक्षयं॥ तां त्रयमं हरिकेशमी
महे सुदीति मग्निं सुविताय नयंसे॥ शुविं नयां निधिरं स्वर्दशं कुरुते

राम
॥१०१॥

दिवोरोचयस्था मुषुर्बुधं॥ अग्निं मूर्धनीर्दिवोऽप्रतिष्ठुतं तमीमहे न
मेसा वाजिर्न बुहव॥ मंदं होतारं शुविमर्दया विनंदमनसे मुक्थ्य वि
श्वं वषणिं॥ रथुन विज्रवपुषाय दर्शते मनुर्हितं स दामि द्रायः ईमहे॥
॥ १९ ॥ वैश्वानराय पृथुपाजं सेविषारत्ना विधत् धरुणेषु गार्तवे॥ अ
ग्निर्हि देवोऽमृतो दुवस्य त्यथा धर्माणि स न तान दंडुषत्॥ अंतर्द
तोरो दसी दस्मः ईयते होतानिषत्तो मनुष्यः पुरोहितः॥ क्षयं बुहव तं प
रिभ्रषति द्युभिर्दवेभिर्गुणिरिषितो धिया वंसुः॥ केतुं युजानी विदथ्य सु
साधं नुविप्रोतोऽग्निं मेहयंत विनीभिः॥ अपांसि यास्मिन्नापि संधु
गिरुस्तस्मिन् सुग्नानि यजमानं आ वके॥ पितां जामसुरो विप्रश्चिंतो वि युज्ञा

सं. हि. ८
॥१०२॥

मानं मुनिर्वयुर्न च वा घतो ॥ आविवेश रोदसी भूरिवर्षसा पुरुषि यो भव
ते धामाभिः कुविः ॥ चंद्रमणि चंद्रस्थं हारं वृतं वैश्वानरम सुषंदं स्व
विंद ॥ विगाहंतर्णितविषीभिरावृतं भागी देवासः दुहसुप्रियं सुषु
॥ २० ॥ अग्निर्देवेभिर्मनुष्यैश्च जंतुभिस्तनूनां युजं पुरुषं संधि
या ॥ रथो रंतरीयते सार्धादिष्टभिर्जरोदमूनाः अभिशस्तिवातनः ॥ अये
जस्वस्वपत्या युन्युर्जायिन्वस्वसामिषोदिदीहिनः ॥ वयोसिजिन्वदुह
तश्च जायवः उशिष्टेवानामसि सुकतुर्विपां ॥ विश्वतिथुक्रमतिथि
नरः सदीयुं तारैधीना मुशिर्जं च वा घतो ॥ अधुराणां वेत्तं जातवेदं सु
प्रशंसति नमसा जूतिभिर्वृधे ॥ विश्वावादेवः सुरणः परिक्षिती रग्निवै

भवशर्वसा सुमद्रथः ॥ तस्य व्रतानि भूरि योषिणो वयमुप भवेसुदसः आसु
वृत्तिभिः ॥ वैश्वानरतवधामान्या च केयेभिः स्वविंदमवो विवक्षण ॥ जातः
आपणो भुवनानि रोदसीः अग्निता विश्वोपरि भूरसि तमना ॥ वैश्वानरस्य दुह
सर्वाभ्यो हृदरिणा देकः स्वपुत्र्यया कुविः ॥ उभापितरामुहयन् न जाय
ताग्निर्घोवा पृथिवी भूरिरितसा ॥ २१ ॥ सामिर्त्समितुमना बोध्यस्मि शु
चां शुवा सुमतिरासु वस्वः ॥ आदेव देवान्युजयायवस्मि सखा सखा त्सुम
नायक्ष्यन्ते ॥ यं देवा सस्त्रि रहन्त्यायजंते दिवेदिवि वरुणो मित्रोऽग्निः ॥ से
मं युजंते धुमंतं रूधीनु स नृनपा हृतयो निविधंतं ॥ प्रदीधितिर्विश्ववाराजि
गाति होतारमिळः प्रथमयजध्ये ॥ अह्ना नमोभिर्वृधं वृद्धये स देवान्य

सं. हि. ८
॥१०३॥

साद्विभोयजीयान् ॥ ऊर्ध्वोर्वाग्नतुरध्वरेऽनकार्युर्ध्वोशावाधुप्रस्थित
रजोसि ॥ दिवोवा नाशान्यसादहोतास्तृणी माह देवव्यचाविवाहः ॥ समहो
त्राणिमनसावणानाऽद्वैतोविश्वं प्रतिबन्धतेन ॥ नृपेशसोविदथेषु प्रजा
ताऽअसीदमयज्ञविर्वरत पूर्वः ॥ २२ ॥ आसंदमानेऽउषसाऽउपकिऽउ
तस्मयेतेतुन्वाइविरूप ॥ यथानोमित्रोवरुणो जुजोषादिद्रेमरुत्वाऽउत
वामहोभिः ॥ दैव्या होताराप्रथमान्यजे समष्ट्यामः सुधर्याम दंति ॥ कु
तंशंसेतः कुतमितः आदुरनुवतं व्रतपादीर्ध्यानाः ॥ आसारती सारतीभिः
सुजोषाऽइकदिवेर्मनुष्याभिरग्निः ॥ सरस्वती सारस्वतोभिरर्वाक्यो देवीर्वा
हिरंदसदंतु ॥ तर्नस्तुरीयमर्धपोषायिलु देववष्टुर्विराणस्य स्व ॥ यतो

राम
॥१०३॥

शिरःकर्मण्यः सुदक्षो युक्तयावाजायते देवकामः ॥ वनस्पतेर्वस्तुजोपदेवानग्नि
हविःशमितासूदयाति ॥ सेदुहोतासुत्यतरायजाति यथा देवांतां जनिमातिवे
द ॥ आयसिग्नेसमिधानोऽर्वाकुद्रैणदेवैः सरयतुरोभिः ॥ बर्हिर्नुः आसु
मादति ॥ सुपुत्रा स्वाहदिवाऽअमृतामादयेता ॥ २३ ॥ प्रत्यग्निहवसुश्चैकि
तानो बौधिविप्रः पदवीः कवीनां ॥ एथुपाजदेवयद्विः समिद्धोपहारातम
सोवाङ्गिरावः ॥ प्रहृग्निर्वावधेस्तोर्मिभिर्गुर्मितोत्तिणानंमुख्यऽउक्थेः ॥ ए
वैरुक्तस्य संदृशश्चकानः संदूतोऽर्घो दुषसो विरोके ॥ अर्ध्याग्निर्मानुषी
पुविद्वैपंगसो मित्रः कुतेन सार्धन ॥ आहयतोयं नूतः सान्वस्थादभद्रुवि
प्रोहव्योमतीनां ॥ मित्रोऽअग्निर्भवति यत्समिद्धो मित्रो होतावरुणोजातव

सं० वि०
॥१०४॥

दाः॥ मित्रोऽंध्र्युरीषिरोदमूनामित्रःसिंधूनामुतपर्वतानां॥ पातिप्रियं
रियोऽभयपदंवेः पाति युद्धश्चरणसूर्यस्य॥ पातिनासासुमशीर्षाणामग्निः
पातिदेवानामुपमादमृषः॥ २४ ॥ कुरुश्वकुः देव्यंवारुनामुविश्वानि
देवोवुयुनानिविद्वान्॥ सुसस्यवर्मघृतवत्पदंवेस्तदिदग्नीरक्षुत्प्रयुक्तम्
आयोनिमग्निघृतवत्तमस्थानुयुप्रमाणमुशतंमुशानः॥ दीघानिः शुर्विकु
षःपवुकः पुनःपुनर्मातरानव्यसीकः॥ सद्योजातः ओषधीभिर्ववक्ष्यदीव
धीतिप्रस्वोघृतन॥ आपः इवप्रवताशुर्ममानाः उरुष्यदग्निः पुत्रोरुपस्ये
उदुष्टतः सुमिधायुक्ताः अद्योदग्नीन्विवाः अधिनोमपिथिव्याः॥ मित्रोऽ
अग्निरीड्योमातरिश्वादूतोवक्ष्यद्युजथायदेवान्॥ उदस्तंसीत्सुमिधुनाकं

राम
॥१०४॥

मृद्योऽग्निर्मवन्नुत्तमोरोवुनानां॥ यदीहगुह्यः पारिमातरिश्वागुह्यसंतंह
य्योहसमीधे॥ इकमग्ने पुरुदंसे॥ स्यान्ः सूनु॥ २५ ॥ प्रकीरवो
मन्नाव्यर्मानादेवद्वीचीनयतदेवयंतः॥ दक्षिणावाडाजिनीप्राच्येतिह
विर्भरंत्युनयेघृतावी॥ आरोदसीः अष्टणाजायमानः उतप्ररिक्थाः अ
धुनुप्रयज्या॥ दिवाश्ववेग्नेमहिनाष्टिव्यावच्यंतातिवक्रयः सुमर्जिङ्गाः
॥ घोश्चलाष्टिवीयाज्ञियासोनिहोतारंसादयंतेदमाय॥ यदीविशमानु
षीर्देवयंतीः प्रयस्वतीरीकते श्रुकमुर्विः॥ महान्धस्येध्रुवः आनिष
तौतर्धावामाहेनुहयमाणः॥ आस्त्रं सपत्नीः अजरेः अर्मेत्तं सवर्दु
वैः उरुग्रायस्यधुन्॥ वृतातेः अग्नेमहतोमहावितवक्रत्वारोदसीः

सं. द्वि-
॥१०५॥

आतंतंथ ॥ त्वंदुतोऽसमवोजार्यमानुस्त्वं नेता वषभचर्षणीनां ॥ २६ ॥ कृ-
तस्य वाकेशिनी योग्याभिर्घृतस्तु वारोहिताधुरिधिध ॥ अथावह देवा
दैवविश्वान्स्वधुरावृणुहि जातवेदः ॥ दिवश्चिदाते रुचयंतरोकाऽउषो
विभातीरनुभासि पूवः ॥ अयो यदग्नेऽउशध्रग्वर्नेषु होतुर्षदस्य पुनर्य-
त देवाः ॥ उरो वायेऽअंतरिक्षे मदीति दिवो वायेरोचने सति देवाः ॥ ऊमा वा-
ये सुहोसा यजत्राऽआये मिरेरथ्योऽअग्नेऽअश्वीः ॥ ऐभि रग्ने सुरथ्या
सुवोद्गता रथं वा विश्वोत्थर्षाः ॥ पत्नीवतस्त्रिंशत्तृतीश्व देवाननुषुध-
मावहमादयस्व ॥ स होता यस्य रोदसी चिदुवः यज्ञं यज्ञमभिरुधे गृणीतः ॥
प्राचीऽअधुरेव तस्थतुः सुमेकेऽकृतावरीऽकृत जातस्य सुत्ये ॥ इळाम

राम
॥१०५॥

॥१०६॥

नेपुरुदंसं ॥ स्यान्नः सुनु ॥ २७ ॥ ॥ इति द्वितीयाष्टके अष्ट-
माध्यायः ॥ ॥ शके १-५ शोभकन्नाम संवत्सरे इदं पुस्तकं समा-
प्तं ॥ ॥ ६॥ ॥ ६॥ ॥ ६॥ ॥ ६॥ ॥

॥१०६॥

॥इतिद्वितीयस्क समाप्तः॥७॥

॥अथतृतीयाष्ट प्रारंभः॥

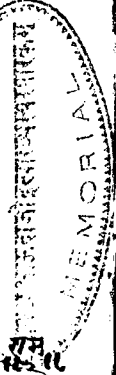
सं० त० १
॥१॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ हरिः ॐ ३ मु ॥ ॥ प्रयः आरुः शिति
एषस्य धासे रामातरा विविशुः सुघवाणीः ॥ पशिक्षितापितरा संचरिते प्र
सर्वाते दीर्घमायुः प्रयक्षे ॥ दिवक्षे सोधेन वा वेष्टोः अर्धदेवी रातस्थो
मधुसूदहंतीः ॥ कृतस्य त्वासदेसि क्षेप्यते पुर्येका वरातिवर्तनिगोः ॥
आसीमरोहत्सु यमाभवेतीः पतिश्चिक्त्वा त्रयिविद्रयीणां ॥ प्रनील
एष्टोः अतुस्य धासे स्ताः अवासयत्युरुधप्रतीकः ॥ माहं त्वाष्ट्रमु
र्जयतीरजुर्धस्तभूयमानिबुहतो वहंति ॥ व्यंगेति दिद्युता नः मधस्थः
एकाभिर्वैरहंसीः आविवेश ॥ ज्ञानेति वष्टोः अरुषस्य शिवमुतत्र
भस्य शासने रणति ॥ दिवोरुचः सुरुचो रोचमानोऽ इच्छायेष्टो ग राम
॥१॥

पद्मा माहं नागी ॥ १ ॥ उतोपितभ्यां प्रविद्यानुघोषं मुहो मुहद्र्यामनुयंतशू
षा ॥ उक्षो हयत्रुपरिधानं मुक्तारनुस्वधामजोरितुर्ववक्षः ॥ अध्वर्युभिः पुत्रभिः
सप्तविप्राः प्रयोरक्षते निहंतं पदं वै ॥ प्राचेमदं त्युक्षणोऽ अजुषा देवा देवा
नामनुहिब्रतायुः ॥ देव्या होतरी प्रथमान्येजुसुत एक्षासः सुधयामि दंति ॥
कृतं शसैतः कृतमिन्नः आहु रनुव्रतं व्रतपादीर्घ्यानाः ॥ वृषायंतं मुहेऽ अला
यप्रवरं वष्टे वित्रायै रश्मयः सुयामाः ॥ देवहोतर्षुद्रतरश्चिक्त्वा मुहो दे
वान्नादंसीः एहवक्षि ॥ एक्षप्रयजोद्रविणः सुवचः सुकेतवः उषसोरिव दू
षुः ॥ उतो विदग्नेमहिनायैष्टिव्याः कृतं विदेनुः संमुहे देशस्य ॥ इक्षमिनेपु
रुदं सैसुनिगोः शश्वत्तुमं हर्वमानायसाध ॥ स्यान्तः सुनुस्तनयो विजावा

सं० ८१
॥२॥

निसार्ते सुमतिर्भूतस्मि ॥ २ ॥ अंजंति त्वामध्वरे देवयंतो वनस्पते मधुना दे-
व्येन ॥ यदुर्ध्वस्तिष्ठाद्रावणहर्षताद्यद्वाक्षयो मातरस्याः उपस्थे ॥ समिद्ध-
स्य अयमोणः पुरस्ताद्भवन्वानो अजरं सुवीरि ॥ आरं अस्मदमर्तुं बाध-
मानुः उर्ध्वं स्वमहते सोमगाय ॥ उर्ध्वं स्ववनस्पते वर्धन्यथिवाः आव-
॥ सुमितीमीय मानौ वर्धयुज्जवाहसे ॥ युवा सुवासाः परंबीतुः आगोतु-
ः उश्रेयान्मवति जायमानः ॥ तंधीरासः कवयः उर्ध्वं यतिस्वाध्याः ॥ म-
सादेवयंतः ॥ जातो जायते सदि नृत्वे अर्द्धासमर्थः आविदये वर्धमानः ॥
पुनंति धीराः अप्सोमनीषा देव्या विप्रः उदियातुं वार्य ॥ ३ ॥ यान्चो नरो देव-
यंतो निमिष्युर्वनस्पते स्वाधिति वीतुतक्षा ॥ तदेवासः स्वरवस्तस्थिवांसः पु-

जवदस्मिदिधिषंतुरलं ॥ यदवणासोऽधि क्षमिनिमिता सोयत स्तुवः ॥ ते-
नोचंतु वार्य देववाक्षे नृसाधसः ॥ आदित्याहवावसवः सुनीथाद्यावाक्षमा-
पथिवाः अंतरिक्षं ॥ सजोषसोयुज्जमवतु देवाः उर्ध्वं लण्वत्धुरस्य के-
तु ॥ हंसाः देवश्रेणिशोयतानाः शुक्रावसानाः स्वरवानुः आगुः ॥ उन्नीयमा-
नाः कविभिः पुरस्ताद्देवा देवानामपियंति पार्थः ॥ अंगीणीवेक्षुंगिणो संदद-
श्रेवृषालंबतः स्वरवः पथिवा ॥ वाघद्विर्वाविहवे श्रोत्रमाणाः अस्मो-
अवतु पतुना ज्येषु ॥ वनस्पते शतवल्गो विरोह सह स्ववल्गा विवयं रंहेम ॥
यत्तामय स्वाधिति स्तेजमानः प्राणिनायमद्वते सोमगाय ॥ ४ ॥ सखाय-
स्वावद महदेवं मतीसः कृतयो ॥ अपानपातं सुभगी सुदीतं सुप्रदतिम दि-
नेहसे ॥ कार्यमानो वनात्वं यन्मातरजगन्नुपः ॥ नत नैः अग्ने प्रमर्षेनुव-

सं. ८. १
॥ ३॥

नैन्यहरे सन्निहासवः॥ अतितृष्टं वक्ष्यथा येव सुमनाऽसि॥ प्रप्राप्य ये
निपुर्न्यः ओसते येषां सरव्यैः असि श्रितः॥ इयिवां समतिस्त्रिधुः श
श्वतीरतिश्वतः॥ अन्वीमविंद निविगसोऽनुहो सुसिंहमिव श्रितः॥
ससुवांसमिबुत्तनाग्निमिथातिरोहितं॥ ऐनैन्यन्मातुरिश्वापरावतो वृ
वेष्योमाथितं परि॥ ५ ॥ तं त्वा मतीऽअगभ्यतदेव भ्यो हव्यवाहन॥ विश्वा
न्यद्युजोऽभिपासि मानुषत वक्रत्वाय विष्णु॥ तद्भुद्रंतर्वदं सना पाकाय
विष्णुदयति॥ त्वा यदग्नेपुशवः सुमा सति समिद्धमपिशुर्वरे॥ आजुहोतास्व
धुरं शारंपावकशो विष॥ आशुद्रुतमजिरं प्रलमी दुर्ध्वं श्रुष्टी देवं सपय
त॥ त्रीणि शता त्रीमुहस्त्राण्यग्निं त्रिंशच्चै देवानवन्वासपयन्॥ ओ ईक्षु राम
॥ ३॥

तैरस्त्येन्योर्हिरस्माऽआदिहोतारं न्यसादयन्त॥ ६ ॥ त्वामग्ने मनीषिणः
सुम्राजं वर्षणीनां॥ देवं मतीसऽंधते समधुरे॥ त्वा युजो ब्रह्मि जुमले हो
तारमीकते॥ गोपाः कृतस्य दीदिह स्वदमे॥ सघायस्ते ददोशति सुमधी
ज्ञानवेदसे॥ सोऽग्ने धत्ते सुवीर्यं सपुष्यति॥ सकेतुरंधुराणां मग्निदेवो हि
रागमित॥ अं जानः सप्तहेतोभिर्ह विष्यति॥ प्रहोत्रैर्पूर्ववन्मग्ने भरता
बृहत्॥ विषां प्यातो विविधैर्तेन बुधसे॥ ७ ॥ अग्निर्वधंतु नो गिरा यतो
जायतः उक्थ्यः॥ मुहेवाजायदविणाय दर्शतः॥ अग्ने यजिष्ठोऽधुरे दे
वा देवपुते यज॥ होतमिंद्रो विराजस्यति स्त्रिधुः॥ सनेः पावकदीदिह द्युम
दस्मे सुवीर्यी॥ भवांस्तोतभ्योऽंतमः स्वस्तये॥ तं त्वा विप्रविपुन्यवो

सं. १
॥४॥

जागृवांसुःसमिधते॥ हव्यवाहमर्मत्यंसहोवर्ध॥ ८ ॥ अग्निर्होतोपु
रोहितो ध्वरस्य विवर्षणिः॥ सर्वेदयज्ञमा नुषक॥ सहव्यवाहमर्मत्यं पुन
गृतश्वनोहितः॥ अग्निर्धिया समृण्वति॥ अग्निर्धिया सर्वेताति केतुय
ज्ञस्य पूव्यः॥ अर्घ्येर्ह्यस्य तरणि॥ अग्निमुदंसर्गश्रुतं सहसो ज्ञातवैदसं॥
वह्नि देवाः अर्हन्वत॥ अर्हाभ्यः पुरः एता विशामग्निर्मानुषाणां॥ तूष्णी
रथः सदानवः॥ ९ ॥ साक्षार्विश्वाः अभियुजः केतुर्देवानाममृत्कः॥ अ
ग्निस्तु विश्रवस्तमः॥ अभिप्रयांसिवाहसादाभ्वीः अश्नोति मर्मत्यः॥ स्वयंप
वकशोचिषः॥ परिविश्वा नि सुधिताग्नि रश्यामुमर्मसिः॥ विप्रसो ज्ञात
वैदसः॥ अग्नेविश्वा निवा योवा जैषु सनिषामहे॥ त्वेदेवासुः परिरि॥

राम
॥४॥

॥ १० ॥ इंद्राग्नीः आगतं सुतंगीर्भर्त्तु वरेण्यं॥ अस्य पाति धियेषिता॥
इंद्राग्नी जरितुः सर्वा युजो जिगाति चेतनः॥ अया पति मिमं सुतं॥ इंद्राग्नि
र्कविष्वदयज्ञस्य जूत्यारणे॥ तासोर्मस्य हतपतां॥ तोशरं ब्रह्मणा कुबेस
जित्वा नार्यजिता॥ इंद्राग्नी वाजुसार्तमा॥ प्रवामर्चसु क्मिनोनाथा विदो
जरितारः॥ इंद्राग्नीः इषः आरुणे॥ ११ ॥ इंद्राग्नी नवतिं पुरो दासर्पनी
रधृतुतं॥ साकमेकैव कर्मणा॥ इंद्राग्नीः अर्पसु स्पृष्टु प्रयति धीतयः॥
ऋतस्य पथ्या अनु॥ इंद्राग्नी तस्रिवाणि वासधस्य नि प्रयांसि च॥ यु
वोरस्यो हत॥ इंद्राग्नी रोचुना दिवः परिव्राजैषु भूषथः॥ तद्दीचेति
प्रवीर्य॥ १२ ॥ प्रवो देवा याग्नये बर्हिषमर्वास्मे॥ गर्भदेवा भिरास

सं. तृ. १
॥ ५५ ॥

नो यजिष्ठो बृहस्पतिर्होरासदत्तः ॥ कृतावायस्यरोदसीदक्षंसर्वतः कृतयः ॥ हविर्ग
तस्तमीकते तं स निव्यं तोर्वसि ॥ स यं ता विप्रः पृथुं स यज्ञानामथाहिषः ॥
अग्निं तं वोदुवस्य तदा ता यो वनिता मुधं ॥ स नुः शमीणि वीतयेग्निं य
छतु शं तमा ॥ यतो नः प्रुस्रवुवसुं द्विविक्षितिभ्योऽअश्वा ॥ द्वादिवांसु
मर्ष्यं वस्वीभिरस्य धीतिभिः ॥ ऋकाणोऽअग्निमिधते होतारं विश्वति
विशा ॥ उत नो ब्रह्मन्नाविषऽउक्थे धुदेव दूतम् ॥ शंनः शोचामुरुहुधो गे
सहस्रसातेमः ॥ नूनो रास्वसहस्रवन्नो केवत्पुष्टिमदसु ॥ द्युमैर्दग्ने
सुवीर्यं वर्विष्ठमनुपक्षितं ॥ १३ ॥ आहोतीमद्रो विदथान्यस्थात्स
त्यो यज्वाकवितमः सवेधाः ॥ विद्युदथः सहसस्युत्रोऽअग्निः शोचि

राम
॥ ५५ ॥

केशः पथि व्यापाजोऽअग्नेत् ॥ अयामिते नमऽउक्तिं जुषस्वऽकृतावसुभ्य
वेतते सुहस्वः ॥ विद्वोऽआवक्षि विदुषो निषत्सि मध्यऽआबुर्दिरुतयं यज
त्र ॥ ब्रवतीतऽउषसा वाजयतीऽअग्ने वातस्य पुण्याभिरक्ष ॥ यत्तीमं जातं पू
र्यं हविर्भिरावधुरेव तस्य तद्दुरोणे ॥ मित्रश्चतुर्भ्यवरुणः सहस्रान्नेवि
श्वे मरुतः सुम्नमर्चनम् ॥ यज्ञो विषा सहसस्युत्रतिषाऽआभिक्षितीः प्रुस्र
यन्त्सुयोन्देन ॥ वयं तेऽअद्य ररिमाहिकामे सुमानहंस्तानमसोपसद्य
॥ यजिष्ठं नमन्सायक्षि देवान्ते धतामन्नाभिप्रोऽअग्ने ॥ त्वदिपुत्रस
हसो विप्रवर्देवस्य यं त्यत यो विवाजी ॥ त्वं देहि सहस्विणं रयिर्नो द्रोघे
ण वर्चसा सुत्यमग्ने ॥ तुभ्यं दक्षकवि क्रतो यात्रीमा देवमर्तसोऽअधुरे

सं. त. १
॥ ६॥

अर्कम॥ त्वं विश्वस्य सुरार्थस्य बोधिं सर्वतर्कतः अमृतस्वदेह ॥ १४ ॥ विपा
जसायुधुना शशुवात्ता बार्धस्वद्विबोरुक्षसोः अमीवाः॥ सुशर्मणि बहूतः श
र्मणि स्यामग्नेरहं सुहवस्य प्रणीतो ॥ त्वं नो अस्याः दुषसो व्युद्ये त्वं
सुरः उदिते बोधिगोपाः॥ जन्ते वृत्तिं तन्मयं दुषस्वस्तोर्मिमेः अग्ने त्वया
सुजात ॥ त्वं नृचक्षो वृषभानुपुवः॥ हृष्या स्वग्नेः अरुषो विभाहि ॥ वसोने
र्विचुपर्षि वाल्यहः॥ दूधी नो रायः अशेजो यविष्ठ ॥ अषाक्वहोः अग्ने वृष
भो दिदीहि पुरो विश्वाः सो भर्गो संजिगीवान् ॥ यत्नस्य निता प्रथमस्य
पायोर्जातवदो बहूतः सुप्रणीते ॥ अजिदा शर्मजरितः पुस्तान् देवाः अ
च्छादीद्योनः सुमेधाः॥ रथोन सस्त्रि राभे वक्षि वाजु मग्ने त्वं रोदसीनः सुमेकै ॥ राम
६

प्रपीपय वृषभं जिचुवाजानग्ने त्वं रोदसीनः सुदोघैः॥ देवेर्भिर्देवसुरुचोरुचा
नो मानो मर्तस्य दुर्मतिः परिष्ठात ॥ वृकमग्ने ॥ त्यान्नः सूनुः ॥ १५ ॥
अयमग्निः सुवीर्यस्येशमहः सो भर्गस्य ॥ रायः ईशो स्वपुत्रस्य गोमर्तः
ईशो वृत्रहर्थाणि ॥ दुर्मनो मरुतः सश्रुता वधुं यास्मिन्नायुः शोदधासः॥
अभिये संति पतना सुदुह्यो विश्वा होशनुमादुभुः॥ सत्वं नो रायः वि
शीहिमीदृशः अग्ने सुवीर्यस्य ॥ तुर्विद्युन्नुवर्षिष्ठस्य प्रजावतो नमीवस्य
शुष्मिणीः॥ चक्रिरो विश्वा भुवनाभिसा सहिश्वाकं देवे घादुवः॥ आदो
वेषु यततः आसुवीर्यः आशंसः उत नृणां ॥ मानोः अग्ने मर्तये मावीर्य
ताये रारधः॥ मानो तो ये सहस्युनुमा विदेपुद्वेषां स्यात्तधि ॥ शन्धिवाजं

सं० तं० १
॥ ७ ॥

स्य सुभग प्रजावृत्तो ज्ञेय हूतोऽध्वरे ॥ संरायाभूयसा स जमयो भुनातु वि
द्युन्मयशस्विता ॥ १६ ॥ सुमिध्यमनिः प्रथमानुधर्मा समुक्तमि रज्यते विश्व
वारः ॥ शोचिके शोचते निर्णे क्पावकः सुयज्ञोऽग्नि र्यजथाय देवान् ॥ य
थाय ज्ञो होत्रमग्ने यष्टि व्यायथा दिवो जात वेदश्चिकित्सा ॥ एवानेन
हविषा यक्षि देवान् अनुधद्युं प्रतिरुममुद्य ॥ नीप्यायैषितवज्ञात वेद
स्तिस्वः आजानी रुष संस्तिऽग्ने ॥ तामि देवानां मवेयि क्षि विद्वानथा भ
वयजमाना युशयोः ॥ अग्ने सुदाति सुदर्शयुणं तो नमस्या मुस्ते ऊर्जं
तवेदः ॥ त्वं दूत मरुति हव्यवा ह देवाऽअदृण्वन्त मर्तस्य नाभिः ॥ यस्त्व
होता पूर्वोऽग्ने यजीयान्नुता वसतां स्वधया वशं भुः ॥ तस्यानुध

राम
॥ ७ ॥

सं प्रयजा विक्रितो यानोधाऽध्वरं देववीतो ॥ १७ ॥ भवानोऽग्ने सु
मनाऽउपेतो स त्वेव स त्व्यपितरेषां धुः ॥ पुरुवृहो हि क्षित योजनो नी
प्रतिप्रतीची देहता दर्शती ॥ तपो धनुः अंतराऽअमित्रान् पशं समरुष
परस्य ॥ तपो वसो विक्रितानोऽअवित्ता न्वितेतिष्ठंता मुजराऽअयासः ॥ इ
ध्मेनाग्नः इक्षुमानो घृतेन जुहोमि हव्यं तरे स वलय ॥ यावदृशत्र हं शो
वंदमानः इमां धियं शतं सेयाय देवी ॥ उहो विषांसहसस्युत्र स्मृता बृह
द्वयं शशमाने बुधेहि ॥ रेवदंने विश्वामित्रेषु शंयो मीमृज्मातेत न्वी भवि
दत्तः ॥ दधिरले सुसन्नितर्धनां स घेदंने भवसि यत्समिद्धः ॥ स्तोतुर्दुर्गेण
सुभग स्थिरवत्सु प्राकुरस्वादिषु वपूषि ॥ १८ ॥ अग्निं होतारं प्र

सं. त. १
॥८॥

रुणामिधेयैरत्संकुर्विष्वविदममूरं॥ सनोपक्षदेवतातायजीयान्नाये
वाजीयवनतेमुघानि॥ प्रतेऽग्नेहविष्मतामियस्य छासुद्युम्नां रातिनी
घृतावी॥ प्रदाक्षिणदेवतातिमुराणः संरातिभिर्वसुभिर्धुजमश्रित॥ स
तंजीयसामर्नसात्वोतुतशिक्षस्वयस्यस्यशिक्षाः॥ अग्नेरायोऽतम
स्यप्रभृतौभूयामतेसुद्युतयश्ववस्वः॥ भरीणिहत्वेदधुरेऽनीकाने
देवस्ययज्यवोजनसि॥ सऽआवहदेवतातियविष्टशुर्धुयदृष्टद्विभंय
जासि॥ यत्वाहोतारमुनजन्मियेधेनिषादयंतोयजथोयदेवाः॥ सत्वेनो
ऽअग्नेष्वतेहवोध्यधिश्रवांसिअहिनस्तनु॥ १८॥ अग्निमुषसंम
श्विनोदधिर्क्रावुष्टिषुहवतेवक्रिरुक्थेः॥ सुज्योतिषोनः शण्वंतुदेवाः

राम
॥८॥

सजोषसोऽधुरंवावशानाः॥ अग्नेत्रातेवाजिनाजीषुधस्यातिस्रस्तेजिद्रा
ः कृतजातधुवः॥ तिस्रऽउतेतन्वोदेववातास्ताभिर्नः पाहिगिरोऽप्रयु
त्तव॥ अग्नेभरीणितवजातवदोदेवस्वधावामृतस्यनाम॥ याश्र्वमाया
मायिनोवश्वमिन्वित्वेधुवः संधुः पृष्ठबंधो॥ अग्निर्देताभर्गऽइवक्षिती
नां देवानां देवः कृतपाऽकृतावा॥ मरुब्रुहासुतयोविश्ववेदाः पृष्टद्विश्वा
तैर्दुरितागृणंतो॥ दधिक्रामाग्निमुषसंवदेवी बृहस्पतिसवितारवदेवं॥
अश्विनोमित्रावरुणाभर्गवसूनुद्रोऽओदित्योऽदुहङ्गेवे॥ २०॥
इमंनोयज्ञममतेषुधेहीमाहयाजतिवेदोजुषस्व॥ स्तोकांनमग्नेमेद
सो घृतस्य होतुः प्राशानप्रथमोनिषद्य॥ घृतवतः पावकतेस्तोकाश्वी

सं. ८. १
॥ ५ ॥

तंति मे दंसः॥ स्वधर्मं नृवर्षीत ये श्रेष्ठं तोषेद्दिवार्थं॥ तुभ्यं स्तोका र्थं तश्रुतो
नृविप्राय संत्य॥ कविः श्रेष्ठः समिध्यसे युज्ञस्य प्राविता भव॥ तुभ्यं श्रो-
तं त्यभिगोशवीवस्तोका सेऽग्ने मे दसो र्धृतस्य॥ कविशस्तो बृहता सा-
ना गीह व्याजुषस्वमेधिर॥ ओजिष्ठं ते मध्यतो मे दः॥ उड्डेतं प्रते वु यं दे स
महे॥ श्रोतं तिते वसो स्तोकाः अधित्वविप्रतिता न्दे वु शो विदि॥ २१॥
अयं सोऽभुग्निर्यस्मिन्सोममिंद्रः सुतं दुधे जुग्मे वावशानः॥ सद्वा सि पा वा
कुमत्यं न सप्तिससवा त्सन्तरय से जात वे दः॥ अग्नये नै दि विवर्षः पथि
व्या य दो षधी षु स्वा र्यं जत्र॥ ये नांतरिक्ष मुवीतु तं थं तेषः स भानुरे
वो नृ च क्षोः॥ अग्ने दिवोऽर्णमछा जिगास्य छा दिवोऽ ऊ विषे धि क्छो

ये॥ यातो वने परस्तात्सूर्यस्य याश्चावस्तादुपतिष्ठंतः आपः॥ पुरीषा सोऽ
अग्नयः प्रावृणोतिः सुजोषसः॥ जुषंतां युज्ञमुद्रुहो न सी वाऽइवो मुहीः॥
इका मग्ने॥ स्यान्ः सुत०॥ २२॥ निमोथतः सुधितः आसुधस्थं पुर्वं
कविरध्वरस्य प्रणेता॥ सूर्यं त्वग्नि रजरो वने ष्वत्रादिधेः अमृतं ज्ञातव
दाः॥ अमोथेषां भारं तारे वेदग्नि देव श्रवा देव वर्षातः सुदक्षः॥ अग्ने विप
स्य बृहता भिरायेषां नैनेता भवता दनु द्युतः॥ दशक्षिपेः पूर्यं सीमजी जसु
त्सु जातं मातृपुत्रियं॥ अग्ने स्तुहि देव वातं देव श्रवा योजनाना मसं दू
शो॥ नितदिधुवरः आरथि व्याऽइका यासु देसो दनु त्वे अक्रा॥ दृषदं त्या
मानुषः आपयायां सरस्वत्यां रेव दंति दिदाहि॥ इका०॥ स्यान्ः०॥ २३॥

सं. त. ०१ अग्नेसहस्रपतनाऽभिमातीरयास्य॥ दुष्टरस्तनरातीर्वर्वाधायज्ञवाह
 ॥१०॥ से॥ अग्नः दुष्साधमिधसेवीति होत्रोऽमर्त्यः॥ जुषस्व सन्नोऽधुर॥ अ
 ग्नेद्युम्नेन जागृवेसहसः सन्नवाहुत॥ एदं बर्हिः सद्यो मम॥ अग्निविश्वेभि
 रग्निर्भेदेवेभिर्महयागिरः॥ युज्ञेषुयऽउचायव॥ अग्ने दाता शुर्वरायंवी
 रवंतं परीण सं॥ शिशीहिनः सन्नमर्तः॥ २४ ॥ अग्ने दिवः सन्नरसि
 प्रवेत्ता सन्नायथिव्याऽउत विश्ववेदाः॥ कथं देवांऽदृहय जायिकित्॥
 अग्निः सन्नोति वीर्याणि विहात्स नोति वाजं समृतायुधं धनं॥ सन्नो दिवोऽ
 एह बर्हा पुरुक्षो॥ अग्निर्वावीयथिवी विश्वजन्त्यः आभाति देवाऽभुवतः
 अमरैः॥ क्षयन्वाजैः पुरुश्वंदो नमोभिः॥ अग्नः इंद्रश्च दाशुर्वो दुरोणे सु

राम
 ॥१०॥

तावतोयज्ञाभिहोपयातं॥ अमर्धतासोमुपेयाय देवा॥ अग्नेऽनुपांसाभि
 ध्यसे दुरोणे नित्यः सन्नो सहसो जातवेदः॥ सुधस्थानि सुहयमान कुती॥
 ॥ २५ ॥ वेश्वा नरं मर्नमाग्निनिवाय्या हविर्भतोऽनुषुल्य स्वर्वेदं॥ सु
 दानुदेवं रश्मि रवे सुयवो गीमरं वं कुशिका सोहवामहे॥ तं शुश्रुमग्निम
 वंसहवामहे वैश्वानरं मतिरिश्वा नमुवर्था॥ बृहस्पतिं मनुषो देवता तये
 विप्रं श्रोता उमतिथिरधुष्यदे॥ अग्नी न कं न्वत्तानिभिः समिधये वैश्व
 नरः कुशिकेभिर्धुने युगे॥ सन्नोऽग्निः सुवीर्यस्वर्च्य दधातुरत्नं समृते
 शुजाग्निः॥ प्रवेत्तुवाजास्तविधीभिर्गन्तव्यः शुभे संमिश्वाः पर्वती रयु
 क्षत॥ बृहदुक्षो मरुतो विश्ववेदसुः प्रवेपयंति पर्वताः अदायाः॥ अग्नि

सं. त. १
॥११॥

श्रियो मरुतो विश्वं कृष्युः आलेष सुग्रमर्वसि महेवृयं ॥ ते स्वानि नो रुद्रिया
वर्धनं निजः सिंहा न हेष कृतवः सुदानवः ॥ ११ ॥ त्रानं त्रानं गणं गणं सुशास्त्रिभिः ॥ १२ ॥
रुग्नेभ्यो मरुता मोर्ज्यं ईमहे ॥ यषदश्वासोऽनवृत्रा धस्यो गंतो रोयु
र्जं विदथेषु धीराः ॥ अग्निरस्मि जन्मना जातवेदा घृतमेव क्षुरमर्तम
आसन ॥ अर्कस्त्रिधा तूरजसो विमानो जस्त्रिधा घृतो हविरोऽस्मि नाम ॥ त्रि
भिः पवित्रैरुपाध्यैर्के हृदामतिज्योतिरनुप्रजीनने ॥ वार्षिचं रत्नमकृ
तस्वधा शिरादिद्यावोऽपि वीपरीयस्यत् ॥ शतधारमुत्सुमक्षीयमाणं वि
पुश्वितं पितरं वक्त्रानां ॥ मोक्षं मर्दंतं पिबो रूपस्थितं रोदसी पितरं स
सुवानं ॥ २७ ॥ प्रचोवाजाः अभिद्यो हविर्भतो घृताच्यो ॥ देवास्त्रि

राम
११

गातिसुमयुः ॥ ईर्कः अग्निं वपुश्चितं गिरा यज्ञस्य सार्धनं ॥ श्रुष्टा वा
नो धृता वनि ॥ अग्ने शक्रे र्मतिवृयं यमं देवस्य वाजिनः ॥ अति देवो मितरे
म ॥ सोमं ध्यमानोऽध्वरुः इग्निः पवकः ईर्कः ॥ शो विर्कः शस्तमीमहे ॥
एषु पाजाः अमर्त्या घृतनिष्ठि क्त्वा कृतः ॥ अग्निर्यज्ञस्य हव्यवाट ॥ २८
ते सबाधो पितरुवः इत्याधियायु जवतः ॥ आबक्रुरग्निमृतये ॥ होता
देवोऽमर्त्यः पुरस्तादिति मायया ॥ विदथानि प्रचोदयन् ॥ वाजीवाजेषु
धीयते धुरेषु प्रजीयते ॥ विप्रो यज्ञस्य सार्धनः ॥ धिया बक्रि वरेण्या भूता
नां गर्धमादधे ॥ दक्षस्य पितरं तना ॥ निखादध्वरेण्यं दक्षस्य कासं ह
स्कृत ॥ अग्ने सुदीति मुशिजं ॥ २९ ॥ अग्निं यंतुरममुरा मृतस्य येति

सं. तृ. ०१

॥१२॥

बनुषः॥ विष्वावजैः समिधुते॥ उज्जानपातमध्वरेदीदिवं समुपयवि॥ अग्नि
मीळेकविकृतं॥ ईळेन्यामस्यस्तारस्तमांसिदर्शतः॥ समगिरिर्धुते
वृषा॥ वृषाः अग्निः समिधुतेऽनो न देववाहनः॥ तंहविष्मैतः ईकते॥
वृषणं त्वावयं वृषन्वृषणः समिधीमाहि॥ अग्नेदीयति बृहत्॥ ३० ॥
अग्नेजुषस्वना हविः पुरोकाशं जातवेदः॥ प्रातः सावेर्धियावसो॥ पुरोकाः
अग्निपवुत सुभ्यैवाघापरिष्कृतैः॥ तंजुषस्वयविष्ठ्य॥ अग्नेवाहि पुरो
काशमाकुतोतिरोऽर्ह्य॥ सहसः सूरस्यध्वरोहितः॥ माध्यादिने स
र्वे जातवेदः पुरोकाशमुदकं वेनुषस्व॥ अग्नेयकस्य तव भागु धेय
न प्रमिनंति वि देवेषु धीराः॥ अग्नेहृती ये सर्वं न हि कानिषः पुरोका

राम
॥१२॥

शंसहसः सनुवाकृतं॥ अथादिवेघ्रध्वरं विपुन्ययाधारत्नवंतमुमते प्रज
रवि॥ अग्नेवृधानः आकुतिपुरोकाशं जातवेदः॥ जुषस्वतिरोऽर्ह्य॥
॥ ३१ ॥ अस्तीदमधि मंथतुमस्ति प्रजननं कृतं॥ एतां विष्वक्लोमा मराग्ने
मंथामसर्वथी॥ अरण्यो निर्दिता जातवेदो गभीः इव सुधितो गभीर्गो
षु॥ दिवो दिवुः ईड्यो जागृवाङ् ईविष्मिर्दिमनुष्ये भिरग्निः॥ उत्तानाया
मर्वभराविकित्वात्सुयः प्रवीता वृषणं जजान॥ अरुषत्तपो रुशदस्य
पाजुः ईकाया स्पृजो वयुने जनिष्ट॥ इकायात्वा पदेवयं नाभाश्चिभ्या
ऽधि॥ जातवेदो निधीमुदग्नेह व्यायवोब्धवे॥ मंथतानरः कुविम
दयंतं प्रवेतसमुमते सुप्रतीकं॥ युज्ञस्य कृतं प्रथमं पुरस्ताद्वाग्निर्नरो

सं० ल० १
॥३॥

जनयतासु शोर्वे ॥ ३२ ॥ यद्गमंथीति बाहुभिर्विरोचते श्वोनवाज्यं रु
 वावनेष्वा ॥ खिचो नयामं नन्विनोरनिर्वृतः परिचणक्यश्मन्स्त्रणाद
 हन् ॥ जातोः अग्नौ रोचते वै कितानो वाजीविप्रः कविशस्तः सुदा नुः ॥
 यंदेवासु ईड्यै विश्वविदे हं युवा ह्मदधुरधुरेषु ॥ सीदहीतुः स्व
 उल्लोके विक्लितात्सा दयायुजं सुदृतस्थयोनौ ॥ देवावीर्देवान्नुविषाय
 जास्यने बृहद्यजमाने वयोधाः ॥ हृजो तंधूमं वषणं सखा योस्ते धं
 तः इतनुवाजुमर्ह ॥ अयमुग्निः एतनाषा देवीरो येन देवासाः असी
 तदस्यैत ॥ अयं ते योनिर्कृत्विचायतो जातोऽअरो वथा ॥ तं जानम
 न् आसीदार्थानो वर्धयामि रः ॥ ३३ ॥ तन्नूनपादुयते गमैः आ

राम
॥३॥

सुरो नराशंसो भवति यादु जायते ॥ मातरि श्वायदभिमीत मातरि वा त
 स्थसगौः अभवत्सरीमणि ॥ मुनिर्मथानि मीथितः मुनिधानि हेतः कविः ॥
 अग्नेस्त्वधुराह्णु देवान्देवयतेर्यज ॥ अजीजनन्नुमते मर्त्यो सोस्वमा
 णीतुरणि वीरुर्जसं ॥ दशस्वसारीः अयुवः समीचीः पुमान् जातमभिसं
 रमते ॥ प्रसुप्तहोता सनुकादरो च त मातुरुपस्थिपदशो बद्धर्धनि ॥ न
 निमिषाति सुराणां दिवोर्दिव्यदसुरस्य जुवरादजायत ॥ अमित्रा युधो
 मरुतामिव प्रयाः प्रथमजा ब्रह्मणो विश्वमिदिदुः ॥ द्युम्नव इह कु
 शिकासः एरिरः एके एको दमेः अग्निसमीधरे ॥ यदद्यत्वा प्रयति
 युजे अस्मिन्हाती श्वक्लिवा वृणीमहीह ॥ ध्रुवर्मया ध्रुवमुताशीम

सं० ल० १
॥१४॥

छाः प्रज्ञानान्विद्धोऽपपादिसोमं ॥ ३४ ॥ ॥ इति तृतीयाष्ट
के प्रथमोऽध्यायः ॥ ॐ ॥ दुर्द्धितत्वा सोम्यासुः सर्वायः सुन्वं
तिसोमं दधति प्रयासि ॥ तितिक्षंतेऽभिशीलं जनानामिन्द्र तदा कश्च
न हि प्रकृतः ॥ न तैर्दुर्द्धितैर्मात्रिद्रजांस्तु प्रयाहि हरिबो हरिभ्यां ॥
स्थिरायुर्वृक्षे सवना कृते मायुक्ता प्रावाणः समिधानेऽग्ने ॥ इन्द्रैः सु
शिप्रोभुधुवानरुत्रोमुहाव्रतिस्तु विकुर्मिर्कघावान् ॥ यदुग्रो धावो
धितो मर्त्येषु कृत्वा तैर्वृषभवीर्याणि ॥ त्वंहि धाव्या वयुन्मथ्युतान्ये
को वृत्रावरसि जिघ्रमानः ॥ तव धावो यद्विषीय वीतासो नुव्रतायुनि
मिते वतस्थुः ॥ उता मयि पुरुकृतश्रवो भिरेको दृक्मवदो वृत्रहा

राम
॥१४॥

सत् ॥ इमेर्विदिंदुरोदसीः अपारे यत्संगृभ्णामधवन्काशिरसैः ॥ १ ॥
प्रसृतः इन्द्र प्रवता हरिभ्यां प्रतेवज्रः प्रमृणन्नेतुशूत्रम् ॥ बहिर्प्रतीवो
ऽर्धतुवः पराशिविभ्रं सत्यं हृणुहवृषमस्तु ॥ यस्मै धायुर्दधामत्याया
भक्तं चिद्रजते गत्यैः सः ॥ मद्रातः इन्द्रसुमतिर्द्युतावीसुहृस्त्रिदानी पुरु
तराक्षिः ॥ सहदानुं पुरुकृतक्षियंतमहस्तमिन्द्र संपिणकुणारुं ॥ अमि
वृत्रवर्धमानोपियारुसुपादमिन्द्र तुवसि जिघ्रंथ ॥ निसिमुनामिषिरामिन्द्र
भूमिमुदीमपासदने ससत्य ॥ अस्ति भ्राह्मणं वृषभोऽन्तरिक्षमवु
त्वापस्त्वयै ह प्रसृताः ॥ अलातुणा बलः इन्द्र वृजो गोः पुरा हं तोर्मयमा
नो व्यीर ॥ सुगान्धुथोऽर्कणो जिरज्जो गाः प्रावृन्नाणीः पुरुकृतं धर्मताः

सं. त. २

॥ १५ ॥

॥ २ ॥ एको देवसु मता समीचीनः इन्द्रः आप्रोष्टु वी सुतया ॥ उतां तस्मात्
भिर्नः समीकः दुषारयीः सुयुजः श्रुवाजनि ॥ दिशः स्योनार्मनातिप्रदिष्टा दि
दिवह्यैष प्रसता ॥ संयदानुळ ध्वनः आदिदध्वे विमोचनं कणुते तत्त्वस्य स
दक्षतः उषसायार्मन्तोर्ववस्वत्या महिषि त्रमनीकं ॥ विश्वे जानति महिता य
दागादिंदस्य कर्मु सुर्वता पुरुणि ॥ महिज्योतिर्निहित वृक्षणा स्वा मा पुर्व
ति विभती गो ॥ विश्वं स्वान्मु संभृत मुस्त्रि यां यां यत्नी मिद्रोः अर्दधा ज्ञा जना
य ॥ इन्द्र दृष्ट्या मकोशाः अर्धवन्म जाय शिखर गृते सविभ्यः ॥ दुमी यत्
दुरे वा मर्त्या सो नि प्रमिणी रिपवो हं त्वांस ॥ ३ ॥ संघोषः शृण्वे व मे र मि
त्रैर्जिह्वैर्न्येषु शान्तिर्पिष्टा ॥ वृश्वे मधस्ताद्विहं ज्ञा सह स्व ज्जिह्वि रक्षो मघ

गम
सिध

वन्धयस्व ॥ उडु हरक्षः सुहृत्सुल मिद्र रश्मामधुं प्रत्यर्च्य रणीहि ॥ आकीर्तः
सल्लुलकंचकथे ज्ञाद्विषेत पुं विहृति मेस्य ॥ सुस्तये वाजिभिश्च प्रणेतः संय
मुहीरिषः आसति पुवरः ॥ रायो वतारो वृतः स्यामास्मः अस्तमगः इद्र प्र
जावनि ॥ जानो भर्गो मिद्र द्युमंतं निते दलस्य धीमहि प्रेरके ॥ ऊर्वः इव प्र
थे कामोः अस्मि तमारणव सुपते वस्वतो ॥ इमं कामं भंदया गोप्ति रश्वे श्वं
वतारार्थं साय प्रथंश्च ॥ सुयवो मतिभिस्तुभ्यविप्राः इंद्राय वार्हः कुशिका
सोः अक्रन् ॥ जानो गोत्रा ईहि गोपति गाः समस्मर्ष्य सुनयो यंतु वाजा ॥
दिवक्षाः आसि रषभ सुत्य शुभोस्मभ्यं सुर्मघ वन्त्रोधि रादा ॥ शुनं कुं वि
ममु घवानि मिद्रास्मिन्परे वतं संवार्जसातो ॥ शृण्वंतं मुप्रमृतये समस्तु घं

सं. त. २
॥१६॥

तं च ज्ञानं संजितं धनानां ॥ ४ ॥ शासुदक्रिंदुहितुर्नस्येगादिहोः कृतस्यदीर्घ
तिसेपुर्वयः ॥ पितायत्र दुहितुः सेकं मृजत्संशाम्येनमनसादधुने ॥ न ज्ञाम
येताच्चारिन्मयीरेककारुण्यं सन्निवृत्तिधानं ॥ यदीमातरीजुनयंतवद्विमुक्तः
वृत्तासु कृतोऽन्यः कंधनः ॥ अग्निजैजुहा रजिमानो महस्युजोः अरुष
स्यप्रयक्षः ॥ महात्मो मत्याजातमेषामहीप्रवृद्धयैश्वस्ययुजैः ॥ अभि
जैजीरसचंतस्य ध्यानं महिज्योतिस्तमसो निरजाननं ॥ तं जानुतीः प्रत्युदोप
नुषासः पतिर्गवामभवेकः इन्द्रः ॥ वीर्यो सुतीरुभिधीरः अतदन्त्याचाह
न्वन्मनसा सुप्रविष्टाः ॥ विश्वामविदन्मृत्प्राप्तस्य प्रज्ञाननिज्ञानमसावि
श ॥ ५ ॥ विदद्यदीसुरमीरुग्णमद्रेमहिपार्थः पूर्वसुध्यकः ॥ अयं न

रा. प्र
॥१६॥

यत्सुपद्यक्षराणामहारवैषम्यमाजानुतीगात् ॥ अगच्छदुविप्रतमः सखीयन्त
सूर्यत्सु हते गते मद्रिः ॥ सप्तानुमयोपुर्वभिर्मखस्यन्तथाभवदंगिराः सु
योः अर्चनः ॥ सुतः संतः प्रतिमानपुत्रो भविष्यावेदजनिमाहतिशुभं ॥ प्रणो
दिवः पदवीर्गव्युरचन्तसखासखीरमुच्चान्तिरवृद्यात् ॥ निर्गम्यतामनसा
संदुरकैः कण्वानासोऽमृतकार्यगातुं ॥ इदं त्रिभुसदं नृभ्येषां येन
मासांऽअसिषासन्नुतेन ॥ सुपश्यमानाऽअमदन्ताभिस्वपयः प्रमस्य
रतं सोऽदुर्घाताः ॥ विरोदसीऽअतपुहोषः एषां जाते निष्ठामदधुर्गोषुवी
रान् ॥ ६ ॥ सज्जानेभिर्वज्रहासे दुह्व्यैरुदक्षिणऽअसृजतुहोऽअकैः ॥
उरुभ्यस्मै घृतवद्गती मधुस्वाभंदुह्वेजेन्या गोः ॥ पित्रे विज्रकुः सदे

सं. ल० २ नंसर्मस्तेमहिविषीमत्सुहृतोविहरव्यन॥ त्रिकुशंतुत्कंसनेनाजनित्रि
 ॥१५॥ आसीनाः कुर्ध्वरससंविमिचन॥ मुहीयादीधुषणाशिश्रथेधात्सद्यो यथ
 विश्वरुरोदस्योः॥ गिरोयास्मिन्ननवद्याः समीचीर्वाश्वाः इंद्रोयुतविष्टारने
 ताः॥ मद्यातेसुरव्यवश्मिशुक्तीरावृत्रघ्नैर्युतेयंतिप्रवरः॥ महिस्तोत्रम
 कुआगेन्मसूरेरस्माकंसुमघवन्वाधिगोपाः॥ महिक्षेत्रैपुरुश्वंद्रंविबि
 द्धानादित्सर्वस्यश्चरथसमेरु॥ इंद्रोन्निभिरजनूदीघानिः साकंसूर्यमु
 षसंणातुमुग्नि॥ ७ ॥ अपश्चिदेवविश्वोदमहाः प्रसधीवीरसजाहि
 श्वश्र्वं द्याः॥ मध्वः पुनानाः कुविभिः पुवित्रेद्युभिर्हिन्यत्युत्तुषिर्धनुंतीः॥ सम
 अनुकृष्टवसुधित्तीजिहातेऽुमेसूर्यस्यमंहनायजत्र॥ पण्डितैर्महि ॥१५॥

मानैरुजध्वेसरवायः इंद्रकाम्याः ऋक्षिप्याः॥ पार्तसंवदत्रहन्तूरुतती
 नागिरावृश्वायुर्दधुभाव्योधाः॥ आनीगहिसुरव्याभिः शिवाभिर्महान्
 हीभिर्कृतिभिः संरण्यन॥ तमोगरस्वन्नमसासपुयन्तयेरुणासिसन्य
 सेपुराजां॥ बुहोवियाहिबहुलाः अदेवीः स्वश्वनोमघवन्त्सातयेधाः॥
 मिहः पावकाः प्रतताः अभवत्सुस्तिनः पिष्टहिप्रारमासां॥ इंद्रवंसथुरः पा
 हनोरिषामक्षमक्षरुणुहणेजितानः॥ अदेदिष्टरुहागोपीतिगाः अं
 तः द्रुलोः अरुधेधोर्मभिर्गीत॥ प्रसूततीदिशमानः क्रुतेनदुरश्वबनि
 श्वीः अरणोदपुस्ताः॥ शुनं दुवम॥ शृण्वते॥ ८ ॥ इंद्रसोमसोम
 पतापब्रमं माध्वीदिनंसर्वतुंवाहयत्ते॥ प्रमुध्याशिप्रेमघवन्तुजीवि

सं. त. २ ॥ १८॥ निमुच्युहरीं दुहमादयस्व ॥ गवांशरं मुं धिनीमिंद्रशुक्रं पिबु सोमं रश्मिमा
 तेमदाय ॥ ब्रह्महतामार्हते नायणेन सुजोषारुद्रे स्तुपदा र्षस्व ॥ येते शुभं
 येतविष्णुमवर्धनं चेतः इंद्रमुक्तं तस्तुः ओजः ॥ माध्यादिने सर्वे न वज्रहस्त
 पिबारुद्रेभिः सर्गणः सुशिप्र ॥ तः इन्वस्यमधुमद्विबिप्रः इंद्रस्य शर्वा
 मरुतो यः आसन्न ॥ येभिर्बुधस्यैषितो विवेदा मुर्मणो मन्यमानस्य मर्म ॥
 मनुष्यादिभू सर्वे न जुषाणः पिबु सोमं शश्वते वीर्यीय ॥ सः आवरत्स्व ह
 र्येश्वर्युजैः सरण्युभिरपोऽजर्णसि सार्धि ॥ ९ ॥ त्वमुपो यद्भुत्रं जघ
 न्चोऽअर्त्योऽ इव प्रासज्जुः सर्ववाजो ॥ शयानमिंद्रवरता वधेनैव विवांसु
 पारिद्वीर देवं ॥ यजामुः इन्नमसा वृद्धमिंद्रं हते मृषमुजं युवानि ॥ य

राम
 ॥ १८ ॥

स्या प्रयेममर्तुपुक्षयस्य नरो दंसीमहिमानं ममाते ॥ इंद्रस्य कर्मसुहृता पु
 स्तुर्णिवृता निद्रवानमिनीति विश्वे ॥ दाधारयः पृथिवी धामुते माज्जानुस
 र्येषुषससुदंसा ॥ अद्रोघसत्यंतवृत्तमेहिले सद्यो यज्जातोऽ अपिबोहसोम
 ॥ नद्यावः इंद्रतव सस्तुः ओजोना हानमासीः शरदो वरंत ॥ त्वंसद्योऽ अपिबो
 ज्ञातः इंद्रमदीयु सोमं परमेथ्यो मिन ॥ यद्दद्यात् पृथिवीऽ आविवेशी रथा
 भवः पूर्यः कारुधायाः ॥ १० ॥ अहन्नाहं परिशयानि मर्णः ओजा यमा
 नंतु विजाततयान ॥ नतेमहि त्वमनुभूदधुद्यो र्यदन्यया स्किग्या इक्षाम
 वस्थाः ॥ युजो हितः इंद्रवर्धनो भूदुतप्रियः सुतसोमो मिधर्धः ॥ युजेन यु
 जमवपुक्षि यैच्युजस्तु वज्रमहिहल्यः आवत् ॥ युजेनेंद्रमवसा चक्रेऽ अवी

सं. त. २ गेनें सुस्तायुनयं से वरयां ॥ यः स्तोमैर्वा वधे पूर्यो भूयो मध्यमे भिरुत नृत्तं मि-
 ॥११॥ नेभिः ॥ विवेचयन्मोक्षपणो जजानस्त वै पुरा पायो दिंदुमहः ॥ अहं सो
 यत्र पीपूरद्यथा नो नावेव यातं मुभये हवंते ॥ आर्षणीः अस्य कुलशः स्वा
 हासैर्कैवकोशो भिसिन्नेयि बध्यै ॥ समुप्रियाः आवे व नृन्मदाय प्रदक्षि
 णिदुभिसोमोसुः इंद्रं ॥ नलागभारः पुरुदूतसिंधुर्नाद्रयः परिषंते वरं
 त ॥ इत्यासत्विभ्यः दक्षितो यद्विद्रादुहो वदतं जागव्यं मूर्ध्वं ॥ शुनं
 शृण्वतं ॥ ११ ॥ प्रपक्वानां मुशतीः उपस्थादश्वैः इव विवितुहासमा
 ने ॥ गावे वशुभिमातरारिहाणे विपादुतुद्रोपयसाजवते ॥ इंद्रोषिते
 प्रसवं भिक्षमाणेऽअच्छासमुद्रं रथैर्वयाथः ॥ सुमागणेऽकुर्मिभिः

राम
 ११॥

पितृमानेऽअन्यावा मृत्यामप्येति श्रुत्वे ॥ अछासिंधुमातृमासयासं
 विपाशुम्वरं सुभगामगन्म ॥ वत्सामिव मातरांसि दिहाणे संमानं यानिमर्त्यं
 संवरंती ॥ एनावयं पयसा पितृमानाऽअनुयोनं देवहंते वरंती ॥ नवर्त
 वे प्रसवः संगीतकः किं युर्विप्रो नृद्योजिहवीति ॥ रमध्वमेव च से सोम्यायुः
 ऋतो वशीरपमुदूर्तमेव ॥ प्रसिंधुमर्वा वदती मनीषा वस्युरे कुक्षिकस्य
 सुनुः ॥ १२ ॥ इंद्रोऽअस्मोऽअरद्वज्रबाहुरपाहन्तु वं पशुभिर्नुदा
 नी ॥ देवो न्यत्सविता सुपाणिस्तस्य वयं प्रसवेयामऽउवः ॥ शुवाभ्यं श
 शुधात्रो र्योता दिंदुस्य कर्म यदाहं विवृष्वत ॥ विवर्ज्येण परिषदो जघ्ना
 नायुन्तापोर्यनामुल्लमां ॥ एतद्द्वौ जरितमीपिमृष्टाऽआयत्ते घो

सं. ८. २
॥२९॥

वानुनरायुगानि॥ उवथेयुंकारे प्रतिनो जुषसुमानो निकः पुरुषवानमं
ते॥ ओषुस्वसारः कारवैश्रणोतयुयोवैदुरादनसारथेन॥ निष्पूनमथुं
भवतासुपाराः अथोः शुक्षाः सैधवः स्त्रोत्योभिः॥ आर्तकारो शरणवाभाव
चासि युयार्थदुरादनसारथेन॥ नितेनं सैपीयानेव यो धामयी येवकन्या
शश्वचैते॥ १३॥ यदुंगलातरताः सुंतरेयुनायन्यामः इधितः इंद्रेज
तः॥ अर्षीदहप्रसवः सर्गोक्तः आर्षीदणे सुमतिं युद्धियानी॥ अतीरिषु
भरतागव्यवः समसक्तविप्रः सुमतिं नदीनी॥ प्रयिन्वधमिषयंतीः सु
राधाः आवसणाः एणध्वं पातशीतो॥ उदः कुर्मः शम्वा द्वंत्वापोयो
क्राणिसुंचत॥ मादुं कृतो व्येनसा च्योश्चनमारतो॥ १४॥ इंद्रेज

राम
॥२९॥

भिदातिरदासमुर्केर्विददं सुदं यमानोविशत्रुन॥ ब्रह्म जूतस्तन्वावावधो
नोभूरिदावः आरेणो द्रादसीः दुर्षे॥ मुखस्येततविषस्य प्रजुतिमिय
भिवाचमुमतायुभूवन्॥ इंद्रेक्षित्तीनामैसुमानुषीणां विशां देवीना सु
तर्पय्यावो॥ इंद्रेवृत्रमरणो ह धर्मीनातिः प्रमाथिनाममिना हर्षणीति॥
अहन्व्यसमुशध्रुवने धाविधेना अरुणो द्वाभ्याणी॥ इंद्रेस्वर्षा जु
नयन्नहानिजिगायोशग्निः एतनाः अभिष्टिः॥ प्रारोचयुन्मनवे
केतुमद्भामविदं ज्योतिर्बृहतेरणीय॥ इंद्रेस्तुजो बृहण्याः आर्ववेश
नृवदधानोनयीयुरूणि॥ अवेतयुद्धियः इमाजपित्रे प्रेमं वर्णीमाति
रबुक्रमासां॥ १५॥ मुहोमुहानिपनयंत्यस्येदं स्य कर्मसु कृतापु

सं. ८०२
॥२१॥

रुणि॥ रुजनेन रुजिना संविषमा याभिर्दस्यैरभिभूत्यो जाः॥ युधे
द्रोमुक्ता वारिवश्वकारदेवेषुः सत्यतिश्वषणि प्राः॥ विवस्वतः सदेने अ
स्यता निवि प्राः उवथेभिः कवयोग्णति॥ सुत्रासाहं वरेण्यसहोदास
सवांसुस्वरुपश्च देवीः॥ ससानयः पृथिवीद्यामुतेमाभिर्द्रमदंलनुधी
रेणासः॥ ससानात्यैः उतस्यैससानेद्रः ससानपुरुमोजसुगां॥ हि
रण्ययमुतभोगंससानहृतीदस्य आर्युवर्णमावत॥ इंदुः ओषधी
रसनोदहोनि वज्रस्पतीरसनोदतरिक्षं॥ बिभेदं वलं तुनुदेवि वाचो यो
भवदमिताभिर्कृतनां॥ शुनं देवम॥ शृण्वत॥ १६ ॥ तिष्ठाहरी
थुः आमुज्यमानायाहि वायुर्ननु युतो नोऽअङ्ग॥ विवास्वधोऽअभि

गम
॥२॥

सद्योऽअस्मिः इंदुस्वाहारादिमातेमदाय॥ उपाजिरा पुरुदूताय सद्गीहरीर
थस्यधुर्धायुनाजि॥ इवयथास रतं विश्वतश्चिबुधे मंयुजमावहातः इ
द्र॥ उपैत यस्वरुपणीत पुष्योतेमं वलं रेषसस्वधाव॥ असेतामश्वावि
मुवेहशोणादिवेदेवेसुदशीरदिधानाः॥ अस्त्रणाते ब्रह्म युजायुनाजि
हरीसखायासधुमादेवाश्च॥ स्थिरं रथं सुखमिद्राधितिष्ठं अजानलि
होः उपयाहि सोम॥ मातेहरी रषणावीत रष्ट्रानिरीरसत्यजमाना सोः अ
न्ये॥ अत्यायाहि शर्वतो वयं ते रसुतेभिः कणवाभुसोमैः॥ १७ ॥ तवाय
सोमस्त्वमेह्युर्वा दुःश्च नमंसुमनाऽअस्य पाहि॥ अस्मि गृहे वाहं व्या
निषद्यादधिषेम सुठः इंदुमिद्र॥ स्तीर्णतेषहिः सुतः इंदुसोमः कृता

श

सं. त.
१२३५

धानाः अन्तर्वेतेहरिभ्यां॥ तदैकसेपुरुशाकायुर्वलेमरुवतेतुभ्यंराताह
वीधि॥ इमंनरः पर्वतास्तुभ्यमायुसमिद्रुगोभिर्मधुमेतमक्रन॥ तस्याग
त्यासुमनाः क्रधपाहिप्रजानन्विद्वान्युथ्याः अतस्वाः॥ योऽभाभजो
मरुतः इंद्रसोमेयेत्तामवर्धन्तमेवनाणस्ते॥ तेभिरितं सुजोषावावशा
नोऽग्निः पिबजिह्वा सोममिंद्र॥ इंद्रपिबस्वधर्यावित्सुतस्याग्नेवीपा
हिजिह्वायजत्र॥ अध्वर्यावी प्रयते शक्रहस्ताद्धोतुर्वायजं हविषोजुष
स्व॥ शुनं०॥ शुण्वंतं०॥ १०॥ इमा मूषु प्रभृतिं सातयेद्याः शश्वद्व
श्वदुतिमिरीदेमानः॥ सुते सुते वोरधेवर्धनेभिर्यः कर्मभिर्महद्भिः
सुश्रुतोभूत्॥ इंद्राय सोमाः प्रदिवो विद्वानाः क्रभुर्येभिरवर्षयवीधि॥ २३॥

राम

हायाः॥ प्रथम्यमानान्प्रतिष्ठायेद्वापिबुधधूतस्यरुद्रः॥ पिबा
वर्धस्वतवचासुतासुः इंद्रसोमासः प्रथुमाः इतेमे॥ यथापिबः पूर्व्याः इ
ंद्रसोमाः एवापो द्विपन्थ्याः अधानवीयान्॥ मुहोऽमत्रो वृजने विश्वयु
ग्रशवः पत्यते धृष्टोज॥ नाहविद्या चरथिवी बुनेन्युत्सोमो सोहयश्चुम
मंदन॥ मुहोऽद्यो वारधेवीयीयसुमा चक्रवृषभः काव्येन॥ इंद्रो भगो
वाजुदाः अस्तुगावः प्रजायंते दक्षिणाः अस्त्यवृषः॥ ११॥ प्रयासिधवः
प्रसवयथायुनापः समुद्रं ध्येवजग्मुः॥ अतश्चिदिंद्रः सदैवो वरीयान्य
दी सोमः पृणति दुग्धोऽंशुः॥ समुद्रेणासंधेवायादेमानाः इंद्राय सो
मं सुषुतं भरंतः॥ अंशुं दुहंति द्वास्तिनो सारिचैर्मध्वः पुनंति धारयाप

सं. त. ०२
॥२३॥

वित्रैः॥ दुहाः इव कुसुमैः समीवि व्यावुसर्वनापुरुषाणि॥ अन्नाय
दिद्रः प्रथमाव्याश्विजं जघृन्वाः अरुणीतु सोमं॥ आत्तमरमाकैरतत्परिष्ठा
हि स्याद्विहावसुपतिवसना॥ इन्द्रयज्ञेमाहिन्द्रवसुस्यस्मभ्यंत इत्यश्वप्र
यधि॥ अस्मिप्रयधिमघवन्तजीषिन्निन्द्रयोद्विश्ववारस्यभरैः॥ अस्मि
शतेशरदो जीवसेधाः अस्मि वीरान्त्तुर्वतः इन्द्रशिप्रन॥ शुनं दुवे॥ शृण्वं
ते॥ २० ॥ वार्त्तहत्यायुशर्वसेपतनाषाद्यायव॥ इन्द्रत्वावर्तयामसि
॥ अर्वाचीनं सुतेमनः उत चक्षुः शतकतो॥ इन्द्रं हृण्वं तु वाघतः॥ नामानि
ते शतकतो वश्वोभिगीर्भरीमहे॥ इन्द्राभिमातिषाह्ये॥ पुरुषु तस्य धा
मीभिः शतेन महयामसि॥ इन्द्रस्य वर्षणी धतः॥ इन्द्रं वृत्रा युहंत वपुरु

राम
॥२३॥

दूतमुपजुवे॥ भरैषु वाजसातये॥ २१ ॥ वाजेषु सासुहिर्भूत्तामीमहे श
तकतो॥ इन्द्रं वृत्रा युहंत व॥ धूमेषु पतनाज्ये पसुतुषु श्रवः सुव॥ इन्द्र
साक्षुभिमातिषु॥ शुभिर्नमनः कृतये धूमिर्नपाहि जागृविं॥ इन्द्रो
मैशतकतो॥ इन्द्रियाणि शतकतो याते जनैषु पंचसु॥ इन्द्रतामैतु आरुणि
॥ अर्गानिन्द्रश्रवो बृहद्युर्नंदधिष्वदुष्टरैः॥ उजेषु क्वातिरामसि॥ अर्वावि
तौ नः आगृह्यथो शक्यरावतः॥ उलोको यस्तैः अद्रिवः इन्द्रं हततु आ
मीह॥ २२ ॥ अभितर्षे वदीधयामनाषामत्यो न वाजी सुधुरो जिहो
नः॥ अभिप्रियाणि मर्षे श्यराणि कुर्वारि छाभि संदरी सुसेधाः॥ इना
नपृच्छजनिमाकवीनामैनु धतः सुहर्तस्तसतु द्या॥ इमा उति प्रण्यो इव

सं. ८. २
॥२४॥

धर्मानामनोवाताः अधनुधर्मो गमन् ॥ निष्ठा मिदत्र गुह्या दधानाः उत क्षु
नायुरोदसी समेजन ॥ समात्राभिर्ममिरे ये मुहुरः ॥ अंतर्मुही समेदधाय
सेधुः ॥ आतिष्ठंतं पारुष्ये ॥ अक्षुब्धियो वसानि श्वरति स्वरोविः ॥ मुह
नदृष्टोः अमुरस्य नामा विश्वस्तपोः ॥ अमृतानित स्थो ॥ असंतुष्टवैद्य
भोज्या योजिमाः अस्य गुरुधः संतिपुत्रः ॥ दिवौ नयाना विदथस्य धूमिः
क्षुत्रं राजाना प्रदिवो दधाये ॥ २३ ॥ त्रीणि राजाना विदथे पुरुषि प
रिविश्वा निभूषथः सदीप्तः ॥ अपश्यमत्र मनसा जगन्वा नृते गंधर्वैः अ
पिवा युके शान् ॥ तदिदं न्वस्य दधु सस्य धेनो राजानाभिर्ममिरे सक्त्यंगो ॥
अन्यदन्यदसुर्यै वसानानि मायिनो ममिरे रूपमस्मिन् ॥ तदिदं न्वं राम
॥२४॥

स्य सावित्रुर्न किर्म हि रण्यया समतिं या मर्शश्चेत् ॥ आमुद्यती रोदसी वि
भूषित्वे ॥ अपीवयोषा जनिमानि वज्रे ॥ युवं प्रलस्य सा र्जयो मुहो यदे
वी स्वस्तिः पारिणस्योतं ॥ गोपाजिह्वस्य तस्थुषो विह्वपा विष्वय श्यति
मायिनः कृतानि ॥ शुनं ॥ शृण्वंतं ॥ २४ ॥ इदं मुनि हृदः आवच्य
माना ह्यपोतं स्तोमं तद्याजि रोगति ॥ याजा गे विविदथे शस्य मानं दयते
जायते विदितस्य ॥ दिवश्चिदापूर्वा जायमाना विजा गे विविदथे शस्य
माना ॥ भद्रा वस्त्राण्यर्जुना वसाना ते यमुस्मे संनृजायि न्याधीः ॥ यु
मा विदजयमु सरस्वत जिह्वायाः अग्रपतदा ह्यस्थोत ॥ वरूषि जातामि
धुना संवतेत मोहनात पुषो बुधः एता ॥ नकिरेषा निदिता मत्यै पुयेः अ

सं. त. २
॥ २५ ॥

स्माकं पितरो गोषु यो धाः ॥ इन्द्रं यथा दंष्ट्रिता माहिना वानुद्धो जाणि सस्य
जेवं सनावान् ॥ सखा हयत्रु सार्वभौमं वनेरभिज्ञा सतीभिर्गोः अनुमन
॥ सत्यं तादृशं दशभिर्दशभिः सत्यं विवेदत मसि क्षियंती ॥ २५ ॥ इन्द्रो म
धुसंभूत मुखिया या पद्मादिव दशा फवन्ति मे गोः ॥ गृहाद्वितं गृहं युक् मधु
हस्ते दधे दक्षिणे दक्षिणावान् ॥ ज्योतिर्दृणीतुत मसौ विज्ञानन्तरे स्या
मदुरितादभीके ॥ इमा गिरः सोमयाः सोमवदनुषस्वेदपुरुत मस्य कारो ॥
ज्योतिर्यज्ञा यरोदसीः अनुष्यादा रस्या मदुरितस्य भूरेः ॥ भूरी बुद्धिर्
जुतो मर्त्यस्य सुपारा सो वसवो ब्रह्मणा वत् ॥ शुभं कुर्वेम ॥ शृण्वन्तं मु
य ॥ २६ ॥

॥ इति तृतीयाष्टके द्वितीयोऽध्यायः ॥

॥ राम
२५

॥ ॥ ॐ ॥ इन्द्रं तारुण्यं वयं सुते सोमं हवामहे ॥ सपौतु मध्वोऽंधं सः ॥
इन्द्रं कतुविदं सुतं सोमं हयं पुरुषुत ॥ पिबार्चषस्व तातं पि ॥ इन्द्रं प्रणोषिता
वानं यज्ञविश्वेभिर्देविभिः ॥ तुरस्तं वानविशपते ॥ इन्द्रो सोमः सुताः इमे त
व प्रयति सत्यते ॥ क्षयं चंद्रासु इंदवः ॥ इक्ष्वाकु वरे सुतं सोमं मिंदू वरेण्यं
॥ तव युक्षासु इंदवः ॥ १ ॥ गिर्वीणः पाहि नः सुतं मध्वो धीराभिरज्यसे
इंद्रं लादा तमयशः ॥ अभियुम्नानं वानि नुः इंद्रं संचतुः अक्षिता ॥ पीती सो
मस्य वारधे ॥ अर्वावतो नुः आगीह पशवतं च वत्त हन ॥ इमानुषस्व नो
गिरः ॥ यदंतरा यशवतं मर्वावतं च दूयसे ॥ इंद्रं हततुः आगीह ॥ २ ॥
आतनः इंद्रं मय्यं घुवानः सोमपीतये ॥ हरिभ्यां याद्यादिवः ॥ सुनो हो

सं. ल. ३
१२६॥

तान् सुखियस्मिन्निरेवर्हानुषक्॥ अयुज्जन्तारद्रयः॥ इमात्र लब्धवाहः
क्रियन्तु आबर्हिः सीद॥ वीहरीरपुरोकाशी॥ रांधिसर्वनिषुणः पुषुत्तो मे
पुत्रहन्॥ उक्थेधिद्रागर्वणः॥ मृतयः सोम्यामुकरिंहति शर्वसुपति॥
इंद्रवृत्संनमातरः॥ ३ ॥ समंदस्वाहंध्योराधसेतुर्नोमुहे॥ नस्त्रातारंति
देकरः॥ वयमिंद्रत्वायवोद्विष्यतो जरा महे॥ उत्तलमस्सयुर्वसो॥ मारेः अ
स्मद्विमुचो हरिप्रियावो उग्रहि॥ इंद्रस्वधावो मत्स्वेह॥ अर्वावैषा सु
खे रथेवहीतामिंद्रकेशिना॥ धृतस्त्राबर्हिरासदे॥ ४ ॥ उपनः सुतमार्ग
हि सोममिंद्रगवाशिरं॥ हरिभ्यां यत्ने अस्मयुः॥ तमिंद्रमदमागोहवर्हिषां राम
यावभिः सुत॥ कुविन्वस्यतृष्णावः॥ इंद्रमिथ्यागिरोममाग्रगिरिप्रिताः॥ १२६॥

दुतः॥ आवते सोमपीतये॥ इंद्रसोमस्य पीतये स्तोमो र्हर्हवा महे॥ उक्थे
भिः कुविद्रागर्मत्॥ इंद्रसोमो सुताः इमेतो न्दधिषशतकतो॥ सुवरेवाजि
नीवसो॥ ५ ॥ विग्राहलो धनं जयं वाजेषु दधुषं कवे॥ अधाते सुम्नमी
महे॥ इममिंद्रगवाशिरं यवोशिरं वनः पिब॥ आगत्यावर्षभिः सुत॥ तुभ्यो दि
दृष्ट्यः औक्थे सोमं वादासि पीतये॥ एष ररितुते हृदि॥ त्वो सुतस्य पीतये
पुनर्मिंद्रहवामहे॥ कुशिकासो अवस्यवः॥ ६ ॥ आयात्यर्वा इन्द्रवंधु
रे स्वास्तवेदनुप्रदिवः सोमयेय॥ प्रियासखायाविमुचो र्वबर्हिस्त्वा मुमेह
येवाहो हवंते॥ आयाहो पुव रतिवर्षणीरांः अयः आशिषः उपेत्तो हरिभ्यां॥
इमाहितो मृतयः स्तोमं तष्टाः इंद्रहवते सरव्यं जुषाणाः॥ आनीयुज्जन्तार

सं. ल. ३
॥२॥

धंसुजोषाः इंद्रेववहरिभिर्यादितयं॥ अहं हत्वामिति भिजो हं वीभि घृत प्र
याः सधुमादेव नो॥ आ बुतामेता रघुणा वहति हरी स र्वाया सुधुग स्वर्ग
॥ धानावदिदः सर्वनंतुषाणः सखा सख्युः शृणुवुहं नानि॥ कुविन्मिया
पांकरसे यमसज नस्य कुविद्राज्ञाते मघ वल्कजीविन॥ कुविन्सः कवि
पयिवांसुतस्य कुविन्स वस्वोः अमृतस्य शिक्षाः॥ आत्मावुहं तो हरियो
युजानाः अर्वागिद्र सधुमा देव हंतु॥ प्रयोद्वितादिवः कुंजं त्या ताः सुसंम
ष्टा सो रघुमस्य मूराः॥ इंद्रेविव र्षधृतस्य रक्षः आयं तैश्येनः
शतेजुभारं॥ यस्य मदेया वयसि प्र कृष्टीर्यस्य मदेः अपण्णो वावुवथ॥
कुनं॥ शृण्वं॥ ७ ॥ अयं तैः अस्त हयतः सोमः आहरिभिः सुतः॥

गम
॥२॥

जुषाणः इंद्रे हरिभिर्नः आगत्याति पहरितं रथं॥ हयं नुषसं मर्बयुः सयं ह
यं नरो वयः॥ विद्राश्चिक्त्वा नयं श्ववर्धसः इंद्रे विश्वोः अभिश्रियः॥ द्या
मिद्रो हरिधा यमसखी वीहरि वर्यसं॥ अधारय इरि तो र्परि सो जं नय यो रं
त हं शिश्वरं॥ जुज्ञानो हरि तो रघुा विश्व माभीति रो वनं॥ हयं श्वो हरि त
धनुः आयुधमावज्जं वाको हरिं॥ इंद्रे इयं तम जुं नं वज्जं भुक्ते र्भी रंतं॥
अपा रघो द्वारिभिरक्षिभिः सुतमुद्रा हरिभिराजत॥ ८ ॥ आसं द्रे विद्र
हरिभिर्याहि मुय री माभिः॥ मात्या केचिन्निर्यसाविन्न पाशिनोति धने
वृतां इहि॥ वृत्रुवा देवर्लं रुजः पुरा द्रुमोः अपा मुजः॥ स्थातारथस्य
हयै रभिस्वरः इंद्रे इका विदारुजः॥ गुंभी रोंः इंद्रे धारि वक्रतुं पुष्यसिगाः

सं. ल. ३
॥२८॥

इव॥ प्रमुखापायवसंधेनवोयथा कुदंकुल्याऽईवाशत॥ आनुस्तुर्जरयिंभु
रांशंनप्रतिजानते॥ वक्ष्यं पंकफलं मुंकीवधनुहीदं सुपा रणं वसु॥ सुपुरिद्वसु
राकेसुस्मद्विद्विष्वयेशस्तरः॥ सवर्धनः ओजसाधुरुष्टुभवनः सुश्रव
स्तमः॥ ९ ॥ युधस्यते वषभस्य स्वराजः उग्रस्य यनस्य विरस्य घघेः॥
अर्जुनो वज्रिणीवीर्या इणीदं श्रुतस्य महतो महा नि॥ महोऽसिमहि
षुवस्त्र्येभिर्धनुस्य दुग्रस हमानोऽन्यात्॥ एको विश्वस्य भुवनस्य राजा
सयोधया वक्ष्यया वज्रनाम्॥ प्रमात्रो भीरिरिवैरो वमानः प्रदेवो भिर्विश्व
तोऽप्रतीतः॥ प्रमुज्मना दिवः इंद्रः पृथिव्याः प्रोरोमुहोऽंतरिक्षादजीवि
उरुगंभीरं कुक्कुभाभ्युग्रं विश्वव्यवसमवृतं मतीनां॥ इंद्रं सोमांसः प्रदिवि

राम
॥२८॥

सुतासः समुद्रं न स्ववृत्तः आविशंति॥ यंसोममिंद्रपृथिवीद्यावागर्ध्वं न मृता
बिभृतस्त्रया॥ तं ते हि न्वं तितमृते मृजं त्यध्वर्यवो वषभपातवाऽ॥ १० ॥
मरुत्वोऽइंद्र वषभो रणां यपि वा सोममनु वृधं मदीय॥ आसि च स्वजुठ
रेमध्वः कुर्मितं राजासि प्रदिवः सुतानी॥ सजोषोऽइंद्र सगंजो मरुद्भिः
सोमोयव वृद्धा शरविहान्॥ जहि शत्रूं रपुमर्धानु दृक्ताथा भयं जगु
हिविश्वतो नः॥ उतः क्रतुभिर्क्रितुपाः पादिसोममिंद्रदेवभिः सखिभिः सु
तं नः॥ योऽआर्भजो मरुता ये त्वान्वहन्वत्रमदधुस्तुभ्यमोजः॥ यत्वा हि
हत्येम घवृन्वर्धन्ये शीबुरे हरिबोये गव्ये॥ ये त्वानुमनुमदं विवि
प्राः पिबैदृसो संसगंजो मरुद्भिः॥ मरुत्वैतं वषभं वारधानमकवारिद्वयं

सं. ल. ३
॥२९॥

शासमिन्द्रं॥ विश्वासाहमवसि नृत्तनायोयं सहादामिहतं कुर्वेम॥ ११ ॥
सद्योहंजातो रेषसः कुनीनः प्रभर्तुमावदं धंसः सुतस्य॥ साधोः पिवप्रति
कामं यथैतिरसाशिरः प्रथुमं सोम्यस्य॥ यज्जायथासदहरस्य कामं शोः
वीथुषमपि वागिरिच्छा॥ ततेमातापरियोषाजनित्रीमहः प्रतुदेसुः आभि
वदत्रे॥ उपस्थायमातरमन्तमे दृष्टिगममपश्यदुभिसोममर्धः॥ प्रयावय
नेवरदृष्टोः अन्यान्महानिचक्रे पुरुधर्तृकः॥ उग्रस्तृषाकृभिर्भृत्यो
जायथावशंतन्वेचक्रेष॥ त्वरीरामिद्रेजनुषाभिभूयासुष्या सोमेम
पिवच्चमृषु॥ भुनं॥ शृण्वंत॥ १२ ॥ शंसासुहामिदं यस्मिन् विश्वा
ऽआकृष्टयः सोमपाः काममर्थन॥ यंसुक्रतुधिषणैविश्वतष्टघ्ननं वृत्रा

राम
॥२९॥

णां जनुनयंत देवाः॥ यं नुनकिः रतनासुखराजं द्वितातरं तिरुतमं हरिच्छां॥
इनतंसः सत्वाभिर्योहं श्रुषेः पृथुजयाः अभिनादायुर्दस्योः॥ सुहावीपु
त्युतराणि नीवी ब्यानुशीरोदसां मुहनावान्॥ सगोनकारहव्योमतीनां पि
तेवकारः सुहवोवयोधाः॥ धृतीद्विवोरजसस्पष्टः कुर्ध्वैरथोनवायुर्व
सुभिर्जियुत्तान्॥ क्षपां वस्ताजं जितासूर्यस्य विभक्ताभागं ध्रुवर्णैव वा
जी॥ भुनं॥ शृण्वंत॥ १३ ॥ दंष्ट्रस्वाहापिवतुयस्य सोमः आगत्या
तुम्बोदेषभोमरुत्वान्॥ ओकृव्यवाः पणतामेभिरन्नेरास्यद्विस्तन्वः
कामं मध्याः॥ अतिसपुष्टं जुवसे युनज्मिययोरनुप्रदिवः श्रुष्टिमावेः॥
इहत्वाधेयुर्हरयः सुशिप्रपिबान्त्वस्य सुषुतस्य वारोः॥ गोभिर्मिभि

सं. त. ३
॥३०॥

सुंरुधरे सुपा रमिदं ज्येष्ठया युधार्चसे गणनाः॥ सुंदानः सोमं पयिवाः
 क्रंजीषु न्समस्मभ्यै पुरुधागाः दृषण्य॥ दमं कामं मंदया गोभिरश्वैश्च
 द्रवतारार्धसापुप्रथश्च॥ स्वर्गवैभूतिभिस्तुभ्यै विप्राः इंद्रा युवाहः कुशिका
 सोऽअक्रन्॥ शुनं०॥ शृण्वत०॥ १४॥ वर्षणी धर्तुं मृग वनं सुवृष्यमि
 दं गिरौ हृतीरभ्यनृषते॥ वावधानं पुरुदूते सुशक्तभिरमर्त्यजरमाणं
 द्विवेदिवि॥ शतं क्रतुमणी वंशाकिं नं नरगिरौ मुः इंद्रमुपयंति विश्वतः॥
 वाजसानीं पूभिं दं दृणीं मसुरेधासु सार्वमभिक्षा चं स्वर्विदं॥ आकरो वसौ
 जेविता र्पनस्य तेनेह मुस्तभुः इंद्रो दुवस्यति॥ विवस्वतुः सदनः आ
 हिविप्रिये सत्रासा हं मभिमाति हनं स्तुहि॥ नृणां मुत्वा नृते मंगीभिं

राम
॥३०॥

रुक्थे रभिप्रवीरमर्चता सुवार्धः॥ संसहं से पुरुमा योजि ही तेन मोऽअ
 स्यप्रदिवः एकः देशे॥ पूषं रस्य निषिद्धो मर्त्येषु पुरुवर्त्तनि पृथिवी
 बिभर्ति॥ इंद्रा युवाहः ओषधीरुता पौराये रक्षति जीरयो वनीनि॥
 ॥ १५॥ तुभ्यं ब्रह्माणि गिरः इंद्र तुभ्यं सत्रादधिरे हरि वो जुषस्य॥
 वो ध्या इपिरव सो नूतनस्य सखिव सो जरितभ्यो वयो धाः॥ इंद्रं मरुत्व
 इंद्रपो हि सोमं यथा शायतेऽअर्पिवः सुतस्य॥ तव प्रणीता तव शूर
 शर्मन्ना विवासेति कुवयः सुयुजाः॥ सर्वा विशानः इह पाहि सोमं म
 रुद्गिरिं दू सखिभिः सुतनः॥ जातं यत्वा परिदेवाः अर्भक्षन्त्यहे भरी
 य पुरुदूतविश्वे॥ अर्भक्ष्यं मरुतः आपिरेवो मं दुनि दूम नुदाति वा

सं. ल. ३
॥ ३१ ॥

राः॥तेभिः साकंयंबतुचत्रखादः सुतंसोर्मदाशुषुस्वेसधुस्ये॥ इदं ह्यन्वी
जसासुतंराधानापते॥ पिबान्वस्यगिर्वणः॥ यस्तोऽनुस्वधामेर्मसु
तेनियंतेतन्वी॥ सत्वमिमत्तुसोम्य॥ प्रतेऽनुश्रोतुं कुक्ष्योः प्रेदुब्रह्मणा
शिरः॥ प्रब्राह्मणैराधसः॥ १६ ॥ धानावतंकुरुभिर्णमपूषवैतमुक्ष्य
न॥ इंद्रात्तर्जुषस्वनः॥ पुरोकाशंपचत्यंजुषस्वं दार्गुहस्वन॥ तुष्य
हव्यानि सिस्रते॥ पुरोकाशं वनो घसो ज्योषयासि गिरश्चनः॥ बुधुयार
वयोषणां॥ पुरोकाशं सन श्रुतप्रातः सावेजुषस्वनः॥ इंद्रकृत्तुर्हितैव
हन्॥ माध्यंदिनस्य सर्वनस्य धानाः पुरोकाशं मिद्रकृत्तुर्हितैव
यस्तोताजैरिसात्पर्व्यथोवष्टायमाणः उपर्याभिरीदृ॥ १७ ॥

राम
३१

रतीयेधानाः सर्वनपुरुषुतपुरोकाशमाङ्गितंमामहस्वनः॥ कुरुमंतुवाजं
वतंत्वाकंवेप्रयस्वंतः उपशिक्षमधीतिभिः॥ पुषुण्वतेतव रुमाकंमंह
रिवतेहयश्वायधानाः॥ अपूपमीदृसगणोमुरुद्रिः सोमोववदत्रहाश
रविदाब॥ प्रातर्धानाभरतुत्यमस्मेपुरोकाशंवीरतमायन्तां॥ दिवेदि
वेसुदशोरिंदुतुभ्यं वधंतुत्वासोसपेयायधस्त्रो॥ १८ ॥ इन्द्रापर्वताव
हतारथेन वामीरिषुः आवहंतसुवीराः॥ वीतंहव्यान्यधुरेधुदेवाव
धैथांगीभिर्किंमदंता॥ तिष्ठासुकंमघवन्मापरागाः सोमस्यनुत्वा
सुषुतस्ययाक्षि॥ पितुर्नपुत्रः सिवमारसितः इदृस्वादिसयाशिराशंवी
वः॥ शंसोवाध्वर्योप्रतिमेगणीही द्रायवाहः रुणवावजुष्ट॥ यदंबुर्हि

सं० त० ३
॥३२॥

यजमानस्यसीदाथीवभुववथमिंद्रायशस्तं॥ जायेदस्तंमघवन्तो
द्वयोत्रिस्तादित्युक्ताहरयोवहंतु॥ यदाकुंदावसुनवांसोममग्नि
ष्टोदुतोर्धन्वात्यछे॥ परायाहमघवन्नाव्याहीद्रातहस्यत्रति
अर्थ॥ यत्रार्थस्यबहुतोत्रिधानैविमोर्वनवाजिनोरासस्य॥ १०
अपाः सोममस्तमिंद्रययाहिकल्याणीर्जायासुरर्णगृहेते॥ यत्रार्थ
स्यबहुतोत्रिधानैविमोर्वनवाजिनोदक्षिणावत॥ इमेष्टो जाः अंगिर
सोविरूपादिवस्पृत्रा सोऽ असुरस्यवीरा॥ विश्वामित्रा युददतामघा
निसहस्रसावे प्रतरेतुः आयुः॥ रूपरूपंमघवावो भवीतिमायाः द
ण्वानस्तन्व॥ परिस्वा॥ त्रियेदिवः परिसुहूर्तमागा त्वैर्मंत्रैरनेतुपा

राम
॥३३॥

कृतावा॥ महोः क्रधर्वदेवजादेवजुतोस्तंभ्यासिंधुमर्षुवंनुवक्षाः॥
विश्वामित्रोयदर्वहत्सुदासमाप्रयायतकुशिकेशिरिद्रः॥ हसा ईवह
णुथुश्लोकुमाद्रिभिर्मंदतोगीर्भरंधुरे सुतिसची॥ देवर्षिर्विप्रः ऋषयो
देवक्षसोविवध्वंकुशिकाः सोम्यंमधु॥ २० ॥ उपप्रेतकुशिकाश्चे
तयध्वमश्वराये प्रभुवतासुदासः॥ राजा वृत्रंजघन त्यागपागुदगर्था
यजातुवरः आरुधियाः॥ यः इमेरोदसीः उमेः अहमिंद्रमतेष्टव॥ वि
श्वामित्रस्यरक्षतिब्रह्मदंभारंतेजेन॥ विश्वामित्राः अरासतुब्रह्मं द्रव्य
वाजिनो॥ करादितः सुरार्धसः॥ किंतेकृण्वतिकीर्कटेषुगावो नाशिरु
द्रै नतपतिष्ठमे॥ आनोभिरप्रमंजं दस्यवेदेनिवाशा खंमघवन्धया

सं. ८. ३
॥३३॥

नः॥ सुसर्परा रमतिं बाधमाना बहुर्निमायजुमदग्निदत्ता॥ आसू
र्यस्य बुद्धिताने तानुश्रवो देवेषु मर्तमजुर्त्ये॥ २१ ॥ सुसर्परा रम
न्यमेभ्याधिश्रवः पावजन्त्या सुकृष्टिषु॥ सापक्ष्या नव्यमायुर्दधी
नायामेपलस्तिजमदग्नीददुः॥ स्थिरी गावो भवतां वीकुरक्षो मेघा
विर्वर्हिमायुगं विशारि॥ इन्द्रः पातुर्त्ये ददतां शरीतारि रणे मेऽग्निनः स
वस्व॥ बलं वै हित नृषु नो बलं मिद्रानकुत्सुन॥ बलं तो कायुतने याय
जीवसे त्वंहि बलदाऽअसि॥ अभिव्ययस्व खदिरस्य सारुमोजो धेहि
स्य दूने शिंशपायां॥ अक्षवीळा वीकितवीक्यस्व माया मादुस्मादवजी
हियो नः॥ अयमस्मान्वनस्पतिर्माचुहामाचरीरिषत्॥ स्वस्त्या गृहेषु राम

॥३३॥

आवसाऽआविमोर्वनात्॥ २२ ॥ इन्द्रोतिभिर्बहुलाभिर्नोऽअद्य यातुषा
भिर्मिधवन्धुरजिन्व॥ योनो वेष्टधरुः सस्यदीष्ट्यमुद्दिषस्तमुप्राणोज
हातु॥ परशुबिहृतपतिशिवुलं युद्धिं वश्रवात्॥ उरवावेदिं दूये वती प्रथ
स्ताफेनमस्यति॥ नसार्यकस्याविकिते जना सोला धनं योतिपशुमन्यमा
नाः॥ नावाजिनं वाजिनाहासयन्ति न गेर्दं संपुरोऽअश्वान्नयन्ति॥ इमः इन्द्र
भरतस्य पुत्राऽअपित्वं विदितुर्न प्रपित्वं॥ हिनं त्यश्च मरणं न निखंज्य
वाजं परिणयं त्याजो॥ २३ ॥ इममहे विदुष्याय शूषशश्वत्कलः ईड्या
यप्रजभुः॥ शृणोतु नो दम्येति रनकिः शृणोतु निदिबेरजैस्त्रः॥ माहं मु
हे दिवेऽअवीर्यिष्ये कामोमः दुलन्वैरतिप्रजानन॥ ययोर्हस्तो मे विदुष्य

सं. त. ३
॥१४॥

पुदेवाः संपूर्णवामादयंतिसचायोः॥ युवो कृतं रोदसी सत्यमस्तु मुहेषुणः
सुविता यप्रभृतं॥ दुंदुहिवेनमोः अज्जदृष्टिर्व्येसंपूर्णामिप्रयमायाभिर
लं॥ उतोहवी पूर्याः आविबिदः कृतविरीरोदसी सत्यवार्चः॥ नरेश्वे हं
समिथेश्रसातोववंदिरे एथिविवेदनाः॥ कोऽअहवैदकः दुहप्रवी
चदेवोऽअहोपृथ्या रेकासमेति॥ दृष्टश्रः एषामवुमासदीसुपरैषुया
गुह्येषु ब्रूतेषु॥ २४ ॥ कविर्द्वेक्षाः अभिषीमचष्टः कृतस्य योनाविधं
ते मदती॥ नानाचक्राते मदं यथावेः समाने नृक तुना सविदाने॥ सुमान्या
विद्युते दूरः अतिध्रुवेपुदेतस्थतुजीगरुके॥ उत स्वसारा युवती भवतीः आ
दुब्रुवाते मिथुनाग्निनाम॥ विष्वदेतेजनिमासं विविक्तो मुहोदेवान्विष्वे राम
॥१४॥

तीनव्यथेते॥ एजध्रुवंपत्यते विश्वमेकं वरत्यतुत्रिविधुणं विजातं॥ सना
पुराणमध्यम्यारासंहः पितुर्जातुजीमितनः॥ देवासायत्रपनितारः ए
वरुरो प्राथयुते तस्थुरतः॥ इमं लोमरोदसी प्रब्रवीम्यदूदरीः शृणव
न्नाग्निजिह्वाः॥ मित्रः सन्नाजोवरुणो युवानः आदित्यासः कुवयः पप्रथा
ना॥ २५ ॥ हिरण्यपाणिः सविता सुजिह्वा खिरादिवोविदथेपत्यमा
नः॥ देवेषु वसवितः श्लोकुमश्ररा दस्मभ्युमासु वसर्वतांति॥ सुकस्तु
पाणिः स्वर्वाः कृतोरो देवस्त्वष्टावसेतानि जोधात्॥ पूषण्वर्तः क्रतवो
मादयध्वसु ध्वयोवाणोऽअध्वरमतष्ट॥ विद्युदंथा मुकृतः क्रशुमंतो
दिवोमर्याः कृतजाताः अयासः॥ सरस्वती शृणव न्यादिया सोधातार

सं. त. ३ थिं सुहवीरं तुरासः ॥ विष्णुस्तोमांसः पुरुदस्ममुर्कासगस्येव कारिणो याम
 ॥ ३५ ॥ भिग्मन् ॥ उरुक्रमः कंकुहो यस्य प्रवर्त्तने मर्धति युवतयो जनित्री ॥ इन्द्रो
 विश्वेवर्त्तये ॥ पर्यमानः उमेः आर्षप्रोरोदसीमहिता ॥ पुरंदरो वृत्रहा धृ
 सुवर्णः संग्रथान् आभराभरिपुश्वः ॥ २६ ॥ नासत्या मे पितरौ बंधू
 दृढा सज्जित्य मश्विनोश्वा रुनाम ॥ युवां हि स्थोरं युदोनोर्युणां दारं र
 थेः अकं वैरदध्या ॥ महत्तदः कवयुश्वा रुनामयद्वे वा भवथ विश्वः इन्द्र ॥
 सर्वः क्रभुभिः पुरुकृतप्रियेभि र्मां धिर्यसातयेत क्षतानः ॥ अयमा
 णोऽदिति युजिया सोदध्या निवरुणस्य वृत्तानि ॥ युयोतनोऽनपु
 त्यानि गंतोः प्रजावन्नः पशुमोऽस्तु ग्रातुः ॥ देवानो दूतः पुरुधप्रसूते

राम
 ॥ ३५ ॥

नागां नो वोचतु सर्वताता ॥ शृणोतु नः पृथिवी द्यौरुतापः सूर्यो न क्षत्रे हर्वत
 रिक्षं ॥ शृण्वंतु नो वषणः पर्वता सो ध्रुवक्षेमासुः इन्द्रं यामदेतः ॥ आदित्ये नो
 ऽदितिः शृणोतु यदंतु नो मरुतः कामे सद्रं ॥ सदा सुगः पितुमोऽस्तु पथाम
 ध्वदिवाऽजोर्वधाः सार्वपृक्त ॥ सगोतिऽअग्ने सुरयेन मध्याऽउद्रा योऽअर्या
 सदनं पुरुक्षोः ॥ स्वदे स्वहृया समिषो दिदी द्यस्मद्य ॥ वसं मिमीहि श्रवांसि ॥
 विश्वोऽअग्ने एत्सुता ज्ञा पिशवून ह्य विश्वसुमना दीदिहीमः ॥ २७ ॥ इष
 सुः पूर्वाऽअधयेद्यु पुर्महद्विजज्ञेऽअक्षरं पदे गोः ॥ वृता देवाना मुपुत्रु पुभ
 र्धन्महदेवानां मसुरत्वमेकं ॥ मोषूणोऽअत्र सुदुरंत देवा माधेवोऽअग्ने पित
 रः पदज्ञाः ॥ पुराण्योऽसन्नोः केतुरंत महदेवानां ॥ विमं पुरुत्रार्पत यं तिका

सं. ८. ३
॥२५॥

माः शम्यछादीद्येपूर्वाणि॥ समिद्धेः अग्नादुत्तमिद्धं देम महदे॥ समानोऽस्य
जोविर्भूतः पुरुषाशयेश्यामुप्रयुतो वनानु॥ अन्यावृत्तमरतिक्षेति माता मह
दे॥ आक्षिप्तृवीस्वपराः अतुरुत्सद्योजाता सुतरुणी धृतः॥ अंतर्वीतीः सुव
तेः अर्पवीतामहदेवानी॥ २८ ॥ शयुः पुरस्तादधुनु हि माता वै धनश्च
रतिवृत्तः एकः॥ मित्रस्य तावरुणस्य वृत्तानि महदेवा॥ हि माता होता वि
दर्थेषु सम्राजन्वयं चरति क्षेति बुध्नः॥ प्ररण्यो निरण्यवाचो भरंते महदे
वानी॥ श्रूरस्य वयुर्धृतोऽंतमस्य प्रतीचीर्न ददशे विश्वमायत्॥ अंत
मंति श्रूरति निष्पिधंगोर्महदेवानी॥ निर्वेति पलितो दूतः अस्वितमं ह
श्रूरतिरो बुनेन॥ वयं विविश्वदभि नो विर्वध महदेवानी॥ विस्वर्गो पाः प

॥२५॥

रसंपाति पार्थः प्रिया धामान्य मत्ता दधीनः॥ अग्निद्याविश्वा भुवना निवेद
महदेवानी॥ २९ ॥ नानचक्राते यस्या ईव रक्षितयोरन्यत्रोचते हलम
न्यतः॥ श्यावी वयदरुषी वृत्तसारी महदेवानी॥ माता वयने दुहिता वै धेनु
बुधुवै धापयति समीची॥ कृतस्य ते सदसीकेऽंतमह॥ अन्यस्या वृत्तस
हिती मिमायु कयो भुवानि दधे धेनु रूधः॥ कृतस्य सा पयसा पिवन्ते का मह
देवानी॥ पद्यावस्ते पुरु रूपा वयं धूर्ध्वीतस्थोऽपि रिरहाणा॥ कृतस्य
सद्भुविर्वरामि विद्वा न्महदेवानी॥ पदेऽवनिर्हिते दुस्मेऽंतस्तयोरन्यत्र
ह्यमा विरन्यत॥ सधीचीना पृथ्या ईसा विष्वी महदेवानी॥ ३० ॥ आधु
नवोधुनयताम शिखीः सवुधुध्याः शशयाः अर्पदुग्धाः॥ नव्या नव्या युव

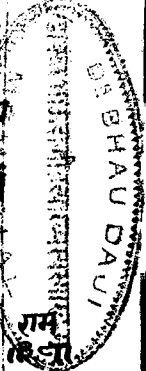
सं. त. ३
॥ ३७ ॥

तयोभवंतीर्महदेवानां॥ यद्व्यासुष्टुषोरोरवीक्षितोऽन्यस्मिन्पुत्रे निद
धातिरेतः॥ साहस्रपा वात्सभगः सराजामहदेवानां॥ वीरस्यनुस्वभ्य
जनासः प्रनुवोचामविदुरस्य देवाः॥ वीक्यायुक्ताः पर्वपुंवावहति महदे॥
देवस्त्वष्टासविता विश्वरूपः पुषोर्षप्रजोः पुरुधाज्जान॥ इमांश्च विश्वोभ
वेनान्यस्य महदेवानां॥ महीसेमैरक्षुस्वासमीवीः उमेतेऽस्य वसुनां
॥ शण्वेवीरो विदमानो वसनि महदेवानां॥ इमो वनः पश्चिमी विश्वधा
याः उपेक्षति हेतमित्रानराज॥ पुरःसदः शर्मसदो नवीरामहदेवानां॥
निःषिध्वरीस्तः ओषधीरुता पौरयितः बंद्र पश्चिमी बिभर्त्ति॥ सर्वाय राम
स्ते वामभाजः स्याम महदेवानां॥ ३३ ॥ ॥ इति तृतीया एकैकतीयोध्यायः॥

॥ ॐ ॥ न तामिनंति मायिनो न धीरा व्रता देवानां प्रथमा ध्रुवाणि॥ नरो
देसीः अद्भुतं विद्याभिरुपयतामिनमेतस्त्रिवासः॥ षड्रांः एकोऽव
रन्विमल्युतं वर्षेषु मुपगावः आरुः॥ तिस्रो महीरुपरं स्तथुरत्यागुद्वा
देनाहं तैर्यकाः॥ त्रिपाजस्यो वेषु सा विश्वरूपः उत युधापुरुधप्रजा
वान्॥ अनीकः पत्यते माहिना वात्सरं तो धावेषु सः शर्वतीनां॥ अनीकः
आसां पदवीरवो ध्यादित्याना मङ्गे वारुनाम॥ आपश्चिदस्माः अरमंतदे
वीः पथुग्रजंतीः पार्षीम वंजना॥ त्रीषधस्था सिंधवस्त्रिः कवीनामुताजि
माता विदथेषु सन्नावः॥ कृतावरी योषणास्तिस्रोऽप्युस्त्रिणादवा वि
दथे पत्यमानाः॥ त्रिरादुवः सीवतवीर्याणादुवादेवः आसुवत्रिर्नोऽअ

सं. ८४
॥३॥

कैः॥ त्रिधातुरायः आसुवावस्निभमत्रातर्धषणे सातयेधाः॥ त्रिरादि
वः सवितासौषवीतिराजानासित्रावरुणासुपाणी॥ आपश्चिदस्य रोद
सीचिदुव३रत्नोभिक्षतसवितुः सुवार्य॥ त्रिरुत्तमादृणशरोबनानित्रयोरा
जंत्यसुरस्यवीराः॥ कृतावीनः देविरादृकभासुस्त्रिरादिवोवृद्धयेसंतु
वाः॥ १ ॥ प्रमेविषुक्कोऽविदन्मनीषाधेनुंवरतीप्रयुतामर्गायाः॥ सद्य
श्रिद्याडुदुहेभूरिधासोरंदसुदग्निः पनितारोऽस्याः॥ इंदुः सुपूषा
वर्षणासुहृत्तादिवोनप्रीताः शशयंडुदुक्क॥ विश्वेयदस्यांरुणयतिद
वाः प्रवोर्नवसवः सुम्नमैरयाः॥ याजामयोवल्सः दुहंतिशार्कंनमस्यंती
र्जानतेगर्भमस्मिन्॥ अछापुत्रं धेनवोवावशानासुहृश्चरंतिविभवं

वप्रीषि॥ अछाविवक्त्रोदसीसुमेकेयाकोयुजानोऽध्वरेमनीषा॥ इमा
उत्तेमनवैभूरिवाराः कुर्ध्वीसंवतिदशतायजत्राः॥ यातेजिक्कामधुमतीसुमे
धाः अग्नेदेवेषुन्यतेऽरुचि॥ तयेहविश्वोऽवसुयजत्रानासादयपा
ययाचामधेनि॥ यातेऽग्नेपर्वतस्येवधारसंश्वंतीपापयदिववित्रा॥ ताम
स्मभ्युप्रमातिजातवेदोवसोरास्वसुमतिंविश्वजन्या॥ २ ॥ धेनुः प्रतस्य
काम्यदुहानांतः पुत्रश्चरतिदक्षिणायाः॥ आद्योतानेवहतिशुश्रयामोष
सुस्तोमोऽश्विनोवजीगः॥ सुयुग्महंतिप्रतिवामृतेनोर्ध्वीसंवतिपितरं
वुमेधाः॥ जरेधामुस्माहपुणेमनीषांयुवोरवश्वेदुमायातमवीक॥ सु
युगिभरश्चैः सुदतारथेनदस्त्राविमंशेणतंश्लोकुमद्रेः॥ किमुंगवांजय

सं. त. ४
१२५

वर्तिगमिष्ठादुर्विप्रासोऽश्विनापुरुजाः॥ आर्जन्यथा मारुतं कञ्चिदेवे
विश्वेजनासोऽश्विना हवते॥ वृमाहि वांगोऽर्जजीकामधुनि प्रमित्रा
सो न द दु हस्तोऽर्ज॥ तिरः पुस्तं विदश्विना रजोस्यो गूवावी मघवाना
जनेषु॥ एहयातं पृथिविर्दिव्याने दस्त्रा विमेवा निधयो मधर्ना॥ ३॥
पुराणमोर्कः सख्यशिवं वायुवोर्नरा दूर्विणं जुह्वाव्यो॥ पुनः कृण्वानाः
सख्याशिवानिमध्वो मदेमस ह नर्समानाः॥ अश्विना वायुन युवंसु
दक्षानियुङ्क्षिश्च सजोषसायुवाना॥ नासत्यातिरोऽन्त्या जुषाणासे
मैविवतमस्त्रिधा सुदान्॥ अश्विना पारि वामिषः पुरुचीरीयुगीर्भि
र्यतमानाऽअमृधाः॥ रथो हवामृतजाऽअद्रिजतः परिधावाष्टथि

राम
४३५

वीयाति सद्यः॥ अश्विना मधुपुतमोयुवाकः सोमस्तं पातमार्गतं दुरो
पो॥ रथो हवां भूरिवर्षः करिं कत्सुतावतानिष्कृतमार्गमिष्टाः॥ ४॥
मित्रो जनीत्यातयाति ब्रुवाणो मित्रो दाधार पृथिवीमुतथा॥ मित्रः
हृद्यी रजनिमिषाभिर्वेष्ट मित्राय हव्यं घृतं वज्रं होत॥ प्रसमिन्मतोऽ
स्तु प्रयस्वान्यस्तः आदित्यशिक्षति ब्रूते न॥ न हन्यते न जीयते त्वो नै
नुमं होऽश्वो त्यति तो न दुरात॥ अनुमी वाम इच्छामहे तो मितं ज्ञा व
रिमुन्ना पृथिव्याः॥ आदित्यस्य ब्रतमुपक्षिप्यंते विषं मित्रस्य सुमृतौ स्या
म॥ अयं मित्रो नमस्यः सुशो वीराजी सुक्षत्रोऽर्जनिष्ठवेवाः॥ तस्य व
यंसु मृतो याज्ञियस्यापि शूद्रसौमनसे स्याम॥ महांः आदित्यो नमसो

सं. त. ४ य
॥४०॥ पुसद्योयातुर्जनो गणते सुशेवः॥ तस्माः एतत्तन्यतमायुजुष्टमनौ मित्रा
ये हविराजुहोत॥ ५ ॥ मित्रस्य चर्धणी घृतो वै विवस्वसानुसि॥ द्युमन्त्रि
त्रश्रवस्तमं॥ अभियोमहिना दिवमित्रो बुभुवस्तु प्रथाः॥ अभिश्रवोभिः
एथिवी॥ मित्राय पंचयेमिरेजनाः अभिष्टिशवसे॥ स देवान्विश्वान्विस
ति॥ मित्रो देवे ध्यायुषु जनय दुरुक्तबहिषे॥ इषः इष्टव्रताः अकः॥ ६ ॥
इहेहवामनेसा बंधुतानरः उशिजो जग्मुरभितानिवेदसा॥ याभिर्मुया
भिः प्रतिजृतिवपेसः सोधन्वनायुजिर्भोगमानुश॥ याभिः शर्वोभिश्च
मुसाः अपिशतययाधियागामरिणीतुवर्मेणः॥ येन हरीमनसाभि
रतस्तुतेन देवुत्वमवः समानश॥ इंद्रस्य सुरस्य मृत्तवः समानशुमे राम
॥४०॥

नोर्नपातोऽपसोदधन्विरे॥ सोधन्वनासोऽमृतत्वमेरिरेविष्टीश
मीभिः सुकृतः सुकृत्यया॥ इंद्रेण याथसुरर्थसुते सवोऽअथोवशानो
भवथासहाभ्रया॥ नवः प्रतिमै सुकृतानि वा घतः सोधन्वनाः कृत्तवो
वीयीणिच॥ इंद्रः कृभुभिर्वाजवह्निः समुक्षितं सुतंसोसुमारं पस्वा
गस्तस्योः॥ धियेधितोर्मघवन्दाशुवो गृहे सोधन्वनेभिः सुहर्मत्वान्
भिः॥ इंद्रः कृभुमान्वाजवान्मत्सेहनास्मिन्सर्वनेश्यापुरुषत॥
बुमानितुभ्यं स्वसराण्येभिरेवता देवानां मनुष्यश्च धर्मीभिः॥ इंद्रः
कृभुभिर्वाजिभिर्वाजयन्ति हस्तो मेजितुर्नययाहियुजिर्भोगमानुश॥ शतं के
तेभिरिषिरेभिः रायवैसहस्वणीथोऽअध्वरस्य होमनि॥ ७ ॥

सं० ८४

॥४१॥

उषो वा जैतु वा जिनि प्रचेतास्तोमं जुष स्वगुणतोमं धोनि ॥ पुराणी देवि
युवतिः पुरंधिरनुव्रतं चरसि विश्ववारे ॥ उषो देव्यमस्या विभो हि चंद्ररथा
सूनुतोऽर्चयतीति ॥ आत्मा बहंतु सुयमासोऽअश्वाहिरण्यवर्णी पृथुपाज
सौये ॥ उषः प्रतीची भुवनानि विश्वोर्ध्वानि पृथुमृतस्य कृतुः ॥ समानम
र्थं चरणीयमनिचक्रमिव न यस्या बद्धत्वं ॥ अवस्यूमेव विभुतीमुघा
न्युषा योतिस्वर्सरस्य पत्नी ॥ स्वर्जर्जती सुभगी सुदंसाऽआतो दिवः प
प्रथः आर्ध्रि व्याः ॥ अहो वो देवी मुष संविभाती प्रवो भरध्वं न मे सा
सुदृक् ॥ ऊर्ध्वमंध्रधा दिवि पाजोऽअश्वेतरो वना रुरुचरणवर्से दृक्
कृतावरी दिवोऽअर्करवो ध्यायेवती रोदसी वित्रमं स्यात् ॥ आयतीमं

राम

॥४१॥

ग्नः उषसं विभाती वाममैषि द्वाविंशं भिक्षमाणः ॥ कृतस्य बुधः उषसी
मिषुण्यन्वधामही रोदसीऽआर्विवेश ॥ मुहीमित्रस्य वरुणस्य माया च
देवभानुं विदधे पुरुत्रा ॥ ८ ॥ दुमाऽउषो भूमयो मन्यमाना युवाव
तेन तु ज्याऽअभवत् ॥ कर्त्यदि द्वावरुणाय शो वा येन स्मासि संशरथ
सखिभ्यः ॥ अयमुषां पुरुतमौरयी यच्छ्वत्तममवसे जोहवीति ॥ सु
जोषा विं द्वावरुणममर्द्धा दिवा पृथिव्या श्रेणु तं हवमे ॥ अस्मि तादि द्वा
वरुणावमुष्या दस्मे रायि मेरुतः सर्ववीरः ॥ अस्मान् वरुचीः शरणो र
वंतु स्मान् नोत्रा भारती दक्षिणाभिः ॥ बहस्पते जुषस्व नो हव्यामि
विश्वदेव्य ॥ रास्वरत्नानि दाशु वै ॥ शुर्विमुर्के र्द्धस्पतिमध्वरेषु न

सं. त. ४
॥४२॥

मस्यत॥ अताम्योज्ञः आर्चके॥ ९ ॥ वृषभं चर्षणीनां विश्वरूपमर्द
भ्यं॥ वृहस्पतिं वरेण्यं॥ द्रुपते पृषन्नाद्येण सुष्टुतिर्देवन्यसी॥ अ
स्माभित्तुभ्यं शस्यते॥ तां जुषस्व गिरं मर्मवाजुयैती मवाधियं॥ वधूयु
रिव योषणा॥ यो विश्वाभिषिष्यति भुवना संवृष्यति॥ स नः पूषा
विता भुवत्॥ तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि॥ धियो यो नः प्रचो
दयात्॥ १० ॥ देवस्य सवितुर्वयं वाजुयंतः पुरंध्या॥ भर्गस्य राति
मीमहे॥ देवं नरः सवितारं विप्रो यज्ञैः सुवृत्तिभिः॥ नमस्यंति धिये
षिताः॥ सोमो जिगीति गानु विदेवानां मेति निष्कृतं॥ कृतस्य योनिं सा राम
सर्द॥ सोमोऽअस्मभ्यं द्विपदे चतुष्पदे च पशवे॥ अनुमीकाः द्वयस्करत॥ ४३॥

अस्माकमायुर्वर्धयन्नुभिर्मातुः सहमान॥ सोमः सुधस्य मासं दत्त॥
आनो मित्रावरुणा घृतेर्गव्यंति मुक्षतं॥ मध्वारजांसि मुक्षत॥ उरुशंसान
मोवर्धामङ्गादक्षस्य राजथः॥ द्राधिष्ठाभिः शुचि व्रता॥ गृणानाजुम
दग्निना योना दृतस्य सीदतं॥ पातं सोमं मृताद्यथा॥ ११ ॥ इति मंड
कं॥ ॥ तां ह्यग्ने सदमि त्सु न्यवो देवासो देवमरुति न्यैरिदृति क
त्वान्यैरिरे॥ अमर्त्यं यजतु मर्त्यं वा देवमा देवं जनत प्रवेत सं विश्वमा
देवं जनत प्रवेत सं॥ स भ्रातरं वरुण मग्नुः आर्वयत्स्व देवांऽअर्द्धा सु
मती युज्ञं वनसं ज्यैष्ठ्यं सवर्न सं॥ कृतावीनमादित्यं चर्षणी धृतं रा
जानि चर्षणी धर्त॥ सखे सखायसुभ्या वरु त्वाश्रुन च कं रथै वरं

सं. त. ४
॥४३॥

ह्यास्मभ्यंदस्मरं ह्या॥ अग्नेमकीकं वरुणो स चाविहो मरुत्सु विश्वे
 नुषु॥ तो कायं तु जे श्रु श्रु चानु शं ह्युस्मभ्यंदस्मरं ह्येधि॥ त्वं नोऽ
 न्नं वरुणस्य विद्वान्देवस्य हे को वयासि सीष्ठा॥ यजिष्ठा वा क्रतुमः शो
 रु चानो विश्वा देवांसि प्रमुमुग्ध्यस्मत्॥ सत्वं नोऽग्ने वमो भवोतीने
 हिष्ठाऽअस्याऽउषसो व्युद्यो॥ अवं यश्च नो वरुणं रराणो वीहिर्मकीकं सु
 हवो नऽप्यधि॥ १२ ॥ अस्य श्रेष्ठा सुभगस्य संहृद्देवस्य विव्रतं मामलं
 बु॥ श्रुर्विद्युतं ननु प्रमद्या यास्याही देवस्य मंहनैव धेनोः॥ विरस्य
 ता परमासैति सत्या स्याही देवस्य जनं मान्यनेः॥ अन्तेऽन्तः पारि
 वीतः आगा बुविः श्रुकोऽअयोरो वानः॥ सद्रुतो विश्वेदभिर्वष्टि सद्या ॥४३॥

होता हरण्यरथो रं सुजिह्वः॥ तो हि देवो वपुष्यो विभावा सदारण्वः पितृम
 तीव संसत॥ सवैतयुन्मनुषो यज्ञं बंधुः प्रतं मत्तारं न यानयति॥ सहीत्य
 स्य दुर्गो सुसाधं नैवो मर्तस्य सधाति त्वमापि॥ सत्तनोऽग्निर्नैयतु प्रज
 नं नक्षत्रारलं देवर्भक्तु यदस्य॥ धियायदिभ्वे अमृताऽअहं एव न्योष्यत
 जीविता सुत्यमुक्ष्व॥ १३ ॥ सजायत प्रथमः पृत्यसिमुहो बुधै रजसोऽअ
 स्ययोनो॥ अपादंशीर्षा गुहमानोऽअंता योयुवा नो वपुभस्य नीळे॥ प्र
 शर्धः आर्तप्रथमं विपुन्योऽकृतस्य योना वपुभस्य नीळे॥ स्याही युवा व
 पुष्यो विभावा सप्ताप्रिया सीजनयतु वल्ल॥ अस्माकुमर्तपितरो मनु
 योऽअभिप्रसेदुर्कृतमाश्रुषाणाः॥ अश्मं व्रजाः सुदुर्घा वज्रेऽअंतर्हं दु

सं. ८४
॥४४॥

साऽअजन्तुषसोऽदुःखानाः॥ तेर्मर्जतददं सोऽअदितदेवामन्येऽभु
मितोषिवोचन॥ पश्वर्यनासोऽअभिकारमैर्वन्विदंत ज्यातिश्च कृतं तंधी
भिः॥ तेगव्यतामनसा दधमधंगायमाने परिषंतमदि॥ हृन्हनरोवचसा
देव्येन वृजगोमंतमुशिजो विवर्तुः॥ १४ ॥ तेर्मन्वतप्रथमं नाम धेनोसिः
सप्तमातुः परमाणिविदन्॥ तज्जीवती रथ्यं नृषतत्राऽआविर्भवदगुणी
यशसागोः॥ नेशन्नमो दुर्धितं रोचतद्योरुद्व्याऽउषसोऽभानुरर्त॥ आसु
यो वृहत्तस्तिष्ठदजीऽऋजुमर्तं पुटज्जिना नृपश्यन्॥ आदित्यश्चाबुबु
धाना व्यख्यन्तादिदत्तं धारयंतुद्युर्भक्तं॥ विश्वे विश्वासु दुर्यी सुदेवामित्र
धियेर्वरुणसत्यमस्तु॥ अठाविचेयशुशुचानमन्निहोतारं विश्वभरसंय

राम
॥४४॥

जिष्ठं॥ शुभ्रधोऽअतर्णनगवामंधोन पूतं परिषिक्तसंशोः॥ विश्वेषामादित्यो ह
यो नो विश्वेषामर्तश्चिर्मनुषाणां॥ अग्निर्देवानामवऽआवृणानऽसुमन्त्रो को
भवतु ज्ञातवेदाः॥ १५ ॥ योमर्त्यं धृमर्तऽऋतावदिवो देवेष्वरतिर्निधायि॥
होता यजिष्ठो मुक्ताशुचये हव्यैरग्निर्मनुषऽदूरयथै॥ इह त्वं मनोसहसो नोऽ
अद्य जातो जातांऽऋमयीऽअंतरग्नि॥ इतऽद्वयसेयुयुजानऽऋषऽऋजुमु
क्ता नृषणऽश्रुकाश्च॥ अत्यं विद्युस्मूर्गो हि वाद्युतस्तुऽऋतस्य मन्त्रे मन
साजर्विष्ठा॥ अंतरायसेऽअरुषायुजानो युष्माश्च देवा इन्विशुऽआचुम
तीन्॥ अर्यमणं वरुणं मित्रं मैत्रिमिद्रा विष्मं रुतोऽअश्विनो त॥ स्वर्षीऽ
अग्ने सुरर्थऽसुराधा एतुं वहसु हविषे जनाय॥ गोमोऽअग्नेर्विमोऽअश्वीयु

सं. त. ४
॥६५॥

जोनवत्तरासदामिदं प्रमृष्यः॥ इकां वां एवोऽसुरपुजावन्तीर्चयै
र्यथुबुधः सुभावन॥ १६ ॥ यस्तैः बुधैः जभरत्सिद्धिदानो मुधो न वातु
पतिताया॥ भुव्लस्य स्वर्तवाः पायुरग्निविश्वस्मात्सीमघायुतः उरुष्य॥ य
स्तेभरादन्नियते विदन्नो निशिर्यन्तं द्रमतिथिमुदीरत॥ आदैव्युरिन्ध
ते दुरोणे तस्मिन्नुचिधुवोऽस्तु दास्वो न॥ यस्त्वादिषायः उपसि पुशसी
स्युयवाला कृणवति हविर्मान॥ अश्वो न स्वेदमुः आहिम्यावान् न मंहसः पी
परोदाश्वोऽसी॥ यस्तुभ्यमग्नेः अमृतो यदाशु दुवस्त्वे कृणवति यतस्तु क॥ न
मरायाशशमानो विवो धुन्ने नमहः परिवरदघायोः॥ यस्तुत्वमग्नेऽअधुरं
जुजोषो देवो मर्तस्य सुधितं रराणः॥ प्रतिदसुद्धो वासाय विष्ठासीमय

DESHAU DATTI
राम

स्य विधुतो रधासः॥ १७ ॥ चित्रिमर्चो जं विन वद्वि विद्वा न्युछे वं वीता
र्यजिना व्रमती न॥ राये वनः स्वपुत्या र्यदेवदिति वरा स्वादिति सुमृष्य॥
कविशशासुः कवयो देवानि धारयतो दुयी स्वायोः॥ अतुस्त्वं दृश्योऽअग्नः
एता न्युद्धिः पश्चिरदुतोऽअर्यः एवैः॥ तमन्ने वाधते सुप्रणीतिः सुतसो मा
या विधुतं य विष्ठा॥ रत्नभरशशमानो यद्य धेष्टु शुश्रुं द्रम वसवर्षणि प्राः॥ अ
धा ह्ययमग्ने ताया पा दुर्हस्तो भिश्च कृमातु नार्भः॥ रयंतं कंतोऽअप
साभुरिजो र्कृतं ये मुः सुधुः आशुषाणाः॥ अधो मातुरुषसः सुप्रवि प्राजा
ये महि प्रथमा वेधसो नृम॥ दिवस्पुत्राः अंगिरसो भवमादिरुजे म धुनि न
श्रुवंतः॥ १८ ॥ अधायथानः पितरः परासः प्रलासोऽअग्नः क्रुतमोश्रु

सं. त. ४

॥४६॥

वाणाः॥ शुचीदयन्दीर्घातिमुक्थशासः क्षामीभूदंतोऽरुणीरपत्रन॥ मुक
मीणः सुखदेवयंतो योनदेवाजनिमाधर्मतः॥ शुचंतोऽग्निर्वधंतः इंद्रमु
र्वगयं परिषदंतोऽग्मनः॥ आयुधेर्वसुमर्तिपुश्वेऽरिष्यदेवानां यज्जनि
मांस्तुभ्य॥ मतीनां विदुर्वशिरुक् प्रन्तुधेर्विदुष्यऽर्परस्यायोः॥ अकर्मि ते स्व
पसाः अभ्रमभूतमवस्ते नृषो विधातीः॥ अर्ननमग्निं पुरुषा सुश्वद्रं देव
स्य मर्जतश्चरुचक्षुः॥ एतातेऽग्नेऽनुवयानि वेधो ज्ञेयानि सुतुषेता
मेव देव॥ उक्तो वस्वकृणु हि वस्य सो नो मुहोरायः पुरुवारप्रयधि॥ १० ॥
आकौराजानमध्वरस्य रुद्रहोतारं सत्यज्जरोदस्योः॥ अग्निं पुरातनं यि
लोराविता द्विरण्यरूपमवसेदुशुध्वं॥ अयं योनिश्च ह्यमायं वयं ते जाय

राम
॥४६॥

वपस्यः उशती सुवासोः॥ अर्वाचीनः पारिवीतो निषादिमाऽति स्वपाकप्रतीचीः॥
आशण्वतेऽर्हपितायुमर्न चक्षुः सुमृच्छीकार्यवधः॥ देवाय शास्ति मृम
तौ यशं सुयावदुसोतोमधुषुद्यमीके॥ त्वं विन्तः शम्याऽग्नेऽस्योः कृत
स्य विध्यतचित्वाधीः॥ कृदातः उक्था संधुमाघानि कृदासं वति सुरव्यामृहे
तैः॥ कथा हृतदहृणा यत्त्वमग्ने कथा दिवे गेहसे कन्तुऽआर्गः॥ कथामित्राय
मीच्छुषे पृथिव्येऽब्रुः कर्दम्यो कङ्गगीय॥ २० ॥ कडिच्छ्या सुवधस
नोऽर्त्तिकदाताय प्रतवसे शुभं ये॥ परिमनेनासत्याय क्षेब्रवः कर्दने रुद्रा
ये नृचे॥ कथामहे पुष्टिभारय पूले कद्रुद्राय सुमरवाय हविर्दे॥ कडिच्छ
वः उरुगायायुरेतोऽब्रुः कर्दने शरवे हृल्ये॥ कथा शधीय मरुतो मृताय

सं. त. ४
॥४॥

कथासुरेव हते पृथ्वीमानः॥ प्रतिब्रुवादेतयेतुरायसाधादिजो जतिवेदश्चि
कितान्॥ कृतेनः कृतंनिर्यतमीकः॥ आगोरासास वामधुमव्यक्रमने॥ दृष्टास
तीरुशिताधासिनेषाजामर्थेणपयसापीपाय॥ कृतेनहिष्मावेषुमाश्चिदुक्तः
पुमोः॥ अग्निः पयसापृच्छेन॥ अस्पदमानोः अचरद्वयोधावर्षाशुर्कुडुहु
एश्चिरुधः॥ २१ ॥ कृतेनाद्विंथ्यसन्निदंतः समंगिरसोनवंतगोभिः॥ शु
नन्तरः परिषदन्नुषासमाविः स्वरसवज्जातेः भुगेनो॥ कृतेनद्वीरमताः अ
मृक्ताः अर्णोभिरापोमधुमद्विरग्ने॥ गुजीनसर्गेषुप्रस्तुभानः प्रसदमित्त्व
वितवेदधन्युः॥ माकस्ययुक्षंसदमिदुगोगामावेशस्यप्रमिनूतोमायेः॥ मा
भातुरग्नेः अन्जोर्कृण्वेमीसव्युर्दक्षद्विपोभुजेम॥ रक्षणिः अग्नेत

राम
॥४॥

वुरक्षणेभीतरक्षाणः समरुवप्रीणानः॥ प्रतिष्कुरविरुजवी डंहीजाहिरक्षोम
हिबिद्धावधाने॥ एभिर्भवसुमनाः अग्नेः अर्कैरिमार्तशुमन्मभिः श्रुवा
जान्॥ उतब्रह्माण्यगिरोगुषस्वसंतेशसिदैववाताजरत॥ एताविश्ववि
दुष्टेतुभ्यं वेधोनीथान्यग्नेनिण्यावर्वासि॥ निवचनाकुवपेकाव्यान्यशसि
षमातिभार्विप्रः दुवयेः॥ २२ ॥ दृणुषपाजः प्रसितेन पृथ्वीयाहिराजैवा
मर्वाः इमेन॥ तृष्णीमनुप्रसितिद्रूणानोस्तसिबिध्वरक्षसस्तपिषेः॥ तवक्ष
मार्सः आशुयार्पतं त्यनुस्पर्शधृषताशोशुवानः॥ तप्यग्नेजुक्तापतंगा
नसिदितोविस्तृतावर्षगुल्काः॥ प्रतिस्पृष्टाविस्तृजुनर्णेतमोभवापायु
विशोः अस्याः अदब्धः॥ योनो दुरेः अधर्षासोयोः अत्यग्नेमार्किद्व्यधि

सं. त. ०४
॥४॥

रादधव३त॥ उदग्नेतिष्ठप्रत्युत्तनुष्टुभ्यमित्रीऽओषतात्तगमहेते॥ योनेऽ
अरातिंसामिधानवृक्केनीयातस्थितसंतुष्टु॥ कुर्ध्वोभेवप्रतिविध्याध्युस्म कं।
दाविष्टपुष्टदेयान्यग्ने॥ अवस्थिरातनुदियातुर्जनीजामिमजामिप्रमृणी
हिशत्रून्॥ २३ ॥ सतेजानाति सुमतिर्यविष्ठयऽईवतेअर्हणेगातुमेर
त॥ विश्वान्यस्मे सुदिनानिरायोद्युन्माभ्युचोविदुरेऽअभिदोत्॥ सेद
ग्नेऽअस्तसुमर्गः सुदानुर्यत्त्वानि त्यमहविषायऽउक्थे॥ पिप्रीषतिस्व
आयुषिदुरेणविश्वेदस्मे सुदिनासासदिष्टि॥ अचामिते सुमतिघोष्य
र्वीकसंतेषावार्ताजरतामिचंगी॥ स्वश्वात्वा सुरथामर्जयेमास्मे सुजा
णिधारयेरनुधून्॥ इहत्वाभूर्याचरेदुपुत्मेदोषावस्तदीदृवांसम राम
॥४॥

नुधून्॥ कीर्ततस्वासुमर्नसः सपेमाभिद्युन्मातस्थिवांसोर्जनीनां॥ य
त्वास्वर्धः सुहिरण्योऽअग्नऽउपयाति वसुमतारथेन॥ तस्यन्नाताभेव
भितस्तसखायस्तः आतिथ्यमानुषगुजोषत्॥ २४ ॥ महोर्जनामि
बुधुतावचोभितस्मापिदुर्गेतस्मादन्तियाय॥ त्वनोऽअस्यवचसश्चिवि
द्विहोतर्यविष्ठसुक्रतोदमृनाः॥ अस्मजसुरण्यः सुशेवाऽअर्तज्ञस्ते
रुकाऽअश्रमिष्ठाः॥ तेपायवः सुध्वंवाविषद्यान्तेतर्वनः पालमूर॥ ये
पायवोमामतेयंतेऽअग्नेपश्यतोऽअंधंडुहितादरक्षन्॥ ररक्षतान्तुह
तोविश्ववेदादिष्टितऽइद्विषवोनाहदिभु॥ त्वयावयंसधन्यस्त्वोतास्त
वुप्रणीत्यश्यामुवाजान्॥ उभाशंसासूदयसत्यतातेनुष्टुयाकं पुत्यक

सं. ले. ४
॥४७॥

याण॥ अयातेऽग्नेसामिधाविधेमुप्रतिस्तोमैरुस्यमानंग्रभाय॥ दहाश
सौरक्षसः पात्यस्मान्दुहोनिदोमित्रमहोऽवव्यात्॥ २५ ॥
॥ इतिततीयाष्टकेतुर्थोऽध्यायः॥ ॥ ॐ ॥ वैश्वानरार्य
मीकृषेसुजोषाः कृथादीशेमाग्नयेबृहद्गाः॥ अग्नेनबृहतावक्ष्येनोप
स्तमोयदुपामन्नरोधः॥ मानेदतयः इमां महारातिं देवोदहो मर्त्येषु
धावान्॥ पाकयुगत्सोऽमृतोविबेतावैश्वानरोनृतेमोयुहोऽग्निः॥
सामद्विबर्हामर्हितिमर्भृष्टिः सहस्ररितावृषभस्तुर्विष्मान्॥ पदेनगो
रप्यगृह्विष्टिहानग्निर्मस्तुं जेदुवोवन्नमीषा॥ प्रतोऽग्निर्वैमस्तुगम
जैस्तुर्विष्टेनशोचिषायः सुराधीः॥ प्रयेमिनंतिवरुणस्य धामप्रिया रम
॥४८॥

मित्रस्यचेततोध्रुवाणि॥ अभ्रातरोनयोषणोऽयंतः पतिरिपोनजनयो
दुरेवाः॥ पापास्तुः संतोऽनृताः असत्याः दूदं पदमजनतागशीरं॥ १ ॥
दूदं मेऽग्नेकियतेपावुकामिनतेगुरुं भारं नमम्॥ बृहदधाथधृषता
गैशीरयद्वं पृष्ठप्रयसाससधातुं॥ तमिन्वेवसंमृतामृतामृभिकर्त्ता
पुनतीधातिरश्याः॥ ससस्यवमेन्नाधिराहुएभ्रेरग्रेरुपः आरुपितेज
वरुः॥ प्रवाच्यं वरुसः किमेऽस्यगुहाहितमुपेनिगिर्बदंति॥ यदुसि
याणामपवारिवृत्रन्यातिप्रियरुपोऽग्रपदंवेः॥ इदमुत्पन्महिमहा
मनीकं यदुसियासर्वतप्रयगोः॥ कृतस्यपदेऽधिदीद्यानंगुहा
रघुष्यदधुयदिवेद॥ अर्धद्युतानः पित्रोः सवासांमनुतगुह्यं बहुरभ्रेः॥

सं० त. ५
॥ ५९ ॥

मातृष्पदेपरमेऽंतिषज्ञोर्दक्षः शोविषुः प्रयतस्यज्ञिका ॥ ३ ॥ कृतं
बौद्धेनमेसाष्टुष्यमानस्तवाशमाजातवेदोयदीदं ॥ त्वमस्यक्षयसि यदु
विश्वेदिवय दुद्रविणंयत्तृथिष्या ॥ किंनोऽस्यद्विणंकडुरलंविनी
वोवोजातवेदश्चिकित्वा ॥ गुहाध्वनः परमंयन्तोऽस्यरेकुपुदंननिदान
ऽअगन्म ॥ कामूयीदीवुयुना केड्वाममहागमेमरघवोनवाजी ॥ कुदा नोहे
वीरमर्तस्यपत्नीः स्रोवर्णेनततनन्नुषासः ॥ अनिरेणव वसाफुल्लेनप्रतीत्ये
नहृधुनातपासः ॥ अधातेऽग्नेकिमिहावर्दत्यमायुधासुऽआसतासर्वतो
॥ अस्यश्रियसमिधानस्यवस्रोवसोर्नाकुंदमुऽआहरोव ॥ रुशदसानः सु
दर्शीकरूपः क्षितिर्नरायाधुहवारोऽअद्योत ॥ ३ ॥ ऊर्ध्वऽकुषुणोऽअध्व

राम
॥ ५९ ॥

रस्य होतरमेतिष्ठदेवतातायजीयान ॥ त्वंहिविश्वंमभ्यसिमन्मपुवेधसंश्चि
तिरसिमनीषी ॥ अग्नेराहोतार्यसादिविश्वं ॥ ग्निर्मदोविदयंषुप्रचेता ॥ ऊर्ध्व
ष्ठासुंस्वितेवाश्चेन्नेतैवधूमस्तभायुदुपुद्यां ॥ यता सुज्जणरातिनीघृतावीप्रव
क्षिणदेवतातिमुराणः ॥ उदुस्वरुर्नवजानाकः पृश्नोऽअनाक्तसुर्धितः सुमे
केः ॥ स्तीर्णेवर्हधिसमिधानेऽअग्नाऽऊर्ध्वोऽअध्वरुर्जुषाणोऽअस्थात ॥ प
ग्निः पशुपानहोतात्रिविद्येतिप्रदिवऽउराणः ॥ परित्मनामितदुरेतिहोता
ग्निर्मदोमधुवचाऽकृतावी ॥ इवस्यस्यज्ञानोनशोकाभयतेविश्वभुव
नायदश्रोट ॥ ४ ॥ भद्रातेऽअग्नेस्वनीकसंदृघोरस्यसतोविपुणस्यवा
रुः ॥ नयतेशोबिलमंसावरैतजध्वस्मानस्तन्वीरियऽआधुः ॥ नयस्यसातु

जु

सं. त. ५
॥२५॥

जनिता रवारि न मातरा पितरा नृचिद्विद्ये ॥ अर्धमित्रो न सुधितः पावको ब्रह्म
हृदा यमानुषीषु विक्षु ॥ द्विर्धेयवृज्जीर्जनं स्वसन्निः स्वसरोः अग्निमानुषी
षु विक्षु ॥ उपबुधमथ श्री नदंते सुक्रं स्वासं परशुं नतिग्मे ॥ तव त्येऽग्ने हृदि
घृतस्मारोहितासः क्रज्वं वस्वं च ॥ अरुषासो रवणः क्रजुमुक्ताः आदेवता विम
हंत दस्माः ॥ ये हृत्येते महमांसाः अयासं स्तुषासोऽग्नेऽर्चयुश्चरति ॥ कृ
नासोन दुवसनासोऽर्थं तु विष्णुण सोमार्हं तं न शर्धं ॥ अकोरि ब्रह्म समिधान
तु भ्यंशं सांयुक्थं यजते व्यूधाः ॥ होतारि मग्निं मनुष्यानि वेदुर्न मुस्यंतः उशिजुः शसि
मायो ॥ ५ ॥ अयमिह प्रथमो धार्पि धा नृषिर्होता यजिष्ठोऽध्वरो वीज्यः
॥ यमं नृवानो मर्गं वो विरुदुर्बनैषु वित्रं विधेवुशो विज्ञे ॥ अग्ने कुरातः आ

GREHAU DAVI

सं. त. ५
॥२५॥

नुषग्मुर्वदिवस्य चेतनं ॥ अधाहृत्वा जगद्विरे मती सो विक्ष्वी ड्यौ ॥ कृतावी नुं वि
चैतस्य स्थितो धामि वस्तुभिः ॥ विश्वेषाम ध्वराणी हस्तुर्तं दमे दमे ॥ आशु
दुतं विवस्वतो विश्वा यश्वं रवणं राभिः ॥ आजन्तुः केतुसा यवो मर्गवाशां विशो
विज्ञे ॥ तमी होतारि मानुषा किं कित्वासां न वेदिरं ॥ रणं वपां वृकशो विषं यजिष्ठं स
मधामभिः ॥ ६ ॥ तं शश्वतीषु मातृषु वनुः आनीतमाश्रितं ॥ वित्रं संतं गु
हं द्वितं सुवेदं कृषिदर्थिनं ॥ ससस्य यद्वि युता मस्ति नृधं नृ तस्य धामं नृ
णयं तदेवा ॥ मुहोऽग्निर्न मे सारा तहं व्योवे रंधुराय सद्धिदतावा ॥ वेरं
धुरस्य द्रुत्या निविहानु मेऽन्तारो दसी सां च कित्वा न ॥ दूतः ईयसे प्रदिवः
उराणो विदुर्धरो दिवः आरोधनानि ॥ द्रुसंतः एसरुशतः पुरो भाश्वरिष्ठा

सं० ल० ५५५

विर्वयुषामिदेकं ॥ यदप्रवीतादर्थतेहृगर्भं सुयश्चिज्जातोभवसी दुदुतः ॥ स
 द्योजातस्यदवशानुमोजोयदस्यवातोऽनुवातिशोविः ॥ दृणाकैतिस्माम
 तसेष्टुजिक्कांस्थिराविदन्नादयतेविजंभैः ॥ लघुयदन्नालुपुणाववर्त्तलुपु
 दूतं कृणुतेयुक्ताऽग्निः ॥ वार्तस्यमेकिंसचतेनिज्वर्त्तन्नाशुनवाजयतेद्विने
 अवी ॥ ७ ॥ दूतं वौविश्ववेदसंहव्यवाहममर्त्य ॥ यजिष्ठमंजसगिरा ॥ स
 हिवेदावसुधितिमहोऽआरोर्धनं दिवः ॥ सदेवोऽएहवक्षति ॥ सर्वदेव
 आनमंदेवोऽऋतायतेदमे ॥ दातिप्रियाणित्रिदसु ॥ सहोतासेदुदृत्यभि
 क्रितोऽभूतरीयते ॥ विद्वोऽआरोर्धनं दिवः ॥ तस्यामुयेऽभुग्नयेददा
 शुद्धव्यदातिभिः ॥ यऽदुपुष्यंतं इधुत ॥ तेरायति सुवीर्यैः ससवांसोवि

राम
॥५५॥

शद्विरे ॥ येऽअग्नादधिरेदुर्वः ॥ अस्मेरायोदिवेदिवसंचरंतु पुरुस्पृहं ॥
 अस्मेवाजीसऽईरतां ॥ सविप्रश्नर्षणीनां शवसामानुषाणां ॥ अतीक्षुप्रेव वि
 ध्यति ॥ ८ ॥ अग्नेमूकमहोऽसुयऽईमादेवसुंजनं ॥ इयेथबुहिरास
 दं ॥ समानुषीषुदूकभौविक्षुशवीरमर्त्य ॥ दूतोविश्वेषां भुवत ॥ ससद्वप
 रिणी यतेहोतासुतोदिविष्टिषु ॥ उतपोतानिषीदति ॥ उतग्नाऽअग्निरंधुर
 उतोमृहपद्विदं ॥ उतब्रह्मानिषीदति ॥ वेष्टिरध्वरीयतामृयवृत्ताजनी
 नां ॥ हव्यावमानुषाणां ॥ वेषीकस्यदृत्य ॥ यस्यजुजोषोऽअध्वरं ॥ हव्यंम
 र्त्तस्यवोव्हव ॥ अस्माकं ज्येष्ठध्वरसुस्माकं युद्धमगिर ॥ अस्माकं शणु
 धीहव ॥ परितेदूकभोरथोस्मांऽअभोतुविश्वतः ॥ येनुरक्षसिदाशुषः ॥

सं. ८. ॥ ९ ॥ अग्नेतमद्याश्वं नस्तोमेः कतुं न भद्रं दृष्टिं ॥ कृध्यामीतः
 ॥ ५३ ॥ ओहे ॥ अधादग्ने कर्तुं भद्रं दृष्टिं स्यात् ॥ रथी कृतस्य दृष्टिं हतो व
 भूय ॥ एभिर्नोऽर्कैर्भवानोऽर्वाङ् स्वर्णे ज्योतिः ॥ अग्ने विश्वेभिः सु
 मनाऽजनीकैः ॥ आभिष्टः अद्य गीर्भिर्युगं तोमे दशमं ॥ प्रतेदिवो नस्त
 नयंति शुभाः ॥ तव स्वादिष्टाग्ने सदैविरिदा विदहन् ॥ इदं विदहन् ॥ अ
 येरुक्मो नरो वतः उपाके ॥ धृतं न पूतं तदरिषाः शुद्धिहरण्य ॥ तर्तेरुक्मो
 नरो वतः स्वधावः ॥ दृतं विदिष्टा सनेभिर्देवानः ॥ इतो धूमतीतः ॥ इत्याय
 जमाना दृतावः ॥ शिवानः सुख्या संतुष्टा नग्ने देवेषु शुभे ॥ सानो नातिः
 सदेव सस्मिन् नृधन ॥ १० ॥ भद्रं तेऽग्ने सहसिन्ननीकमुपाकः ॥ आरी राम

॥ ५३ ॥

चतेस्यैत्य ॥ रशदृष्टेर्दृष्टेन कृया विदहन् क्षितं दृष्टः आरूपेऽर्कः ॥
 विषाद्यग्ने रणतेर्मनीषा खं वेपसा तु विजातस्तेवानः ॥ विश्वेभिर्येहा
 वनः शुक्रदेवैस्तनोरास्वसुमहो भूरिमन्म ॥ त्वदेतेका व्या तन्मनीषा
 स्वदुक्था जयंते राध्यानि ॥ त्वदेति द्विषणं वीरपेशाः इत्यादि येषां शु
 बुमलीय ॥ त्वद्वाजी वाजं सुरो विहायाः अभिष्टिद्वज्जीयते सुत्य सु
 मः ॥ त्वदधिर्देवर्जतो मयो भुस्त्वदाशुर्जीजुषाऽर्गन्तेऽर्वा ॥ त्वाम्मे
 प्रथमं देवयंतो देवं मतीः अमृतमुद्राजिह्वं ॥ देवोयुतमाविवा संति धी
 भिर्दमून सं गृहपतिममूरं ॥ आरेऽस्मदमतिमारेऽहं ॥ आरे वि
 श्वा दुर्मति यान्ति पासे ॥ दोषा शिवः सहसः सनोऽग्नेयं देवः आ

सं० ल
॥५४॥

विसर्चसेखसि॥ ११ ॥ यस्त्वामग्नः दुनर्धतेयुतखुकत्रिस्तोऽनं
दुणवत्सस्मिन्नहं॥ समुद्युमेरथ्यस्तु प्रसक्षुतवुकत्वाजातवेदश्चिक्कि
त्वान्॥ दुर्धमयत्नेऽशरं छत्रमाणो मुहोऽनेऽनेऽनीकमासं पुर्यन्॥
सः दैधुनः प्रतिदोषामुषासंपुष्यन्त्राधिंसं चते घ्नन्मित्रान्॥ अ
ग्निराशेरुहृतः क्षत्रियस्याग्निर्वीजस्य परमस्य रायः॥ दधीतिरत्नं
विधुतेयविष्टाव्यानुषड्यत्यीयखुधावान्॥ यद्विद्धिते पुरुषत्रा
यविष्टाविनिमिश्रकृमाकञ्चिदाग्नः॥ दधीध्वस्मोऽदितुरनाग्य
न्येनासि शिश्नश्चोर्विषगग्ने॥ मुहश्चिदसुः एनसोऽभीकः कुर्वो राम
देवानां मुतमर्त्यानां॥ मातेसखायः सदमिद्रिषामुयच्छातो कायत ॥५५॥

नयायुशं योः॥ यथाहृत्य हंसवोगोर्ध्वीवित्पुद्विषितामसुं वतायजत्रा॥
एको धीस्मर्तुं वताय हः प्रतार्यग्ने प्रतुरनुः आयुः॥ १२ ॥ प्रत्यग्निरु
षसामयमरव्यद्विभातीनां सुमनारत्नधेयं॥ यातमश्विना सुकृतो दुरोण
मुत्सर्गो ज्योतिषा देवः एत॥ ऊर्ध्वशानुं संविता देवोऽग्निदृष्टं दर्विध्व
द्रविषानसत्वा॥ अनुवृत्तं वरुणायतिमित्रो यत्सर्गो दिव्या रोहयेति॥ य
सीमद्वं वृन्तमसि विष्टवैधुवर्क्षसाऽअनवस्यतोऽअर्थं॥ तं सूर्यं हरितः
समयुद्धी स्पृशं विश्वस्य जगतो वहंति॥ बर्हिष्ठोभिर्विहरन्यासितं तु मव
ययुन्नासितं देववस्म॥ दर्विध्वतो रश्मयुः सूर्यस्य च सैवावाधुस्तमो
ऽअश्वतः॥ अनायतोऽअनिबद्धः कथायं न्यदुः क्षानो वपद्यतेन॥

सं. ८५५ कयायाति सुधयाकोददर्शदिवस्कृमः समृतः पातिनाकै ॥ १३ ॥ प्रत्य
 ॥ ८५५ ॥ गिरुषसंजीतवेद्यः अरव्यदेवो रोचमाना म होभिः ॥ आना सत्योरुग्याया
 रयेनेमं युज सुपनो यातु मछ ॥ ऊर्ध्वकेतुं सवितादेवोऽश्वे ज्योतिर्विश्वे
 स्मै भुवनाय वृण्वन् ॥ आप्राद्यानीष्टिवाः अंतरिक्षं विसूर्यो रश्मिभिश्च
 किं तानः ॥ आवहंत्यरुणी ज्योतिषागन्तुही वित्रारश्मिभिश्च किं ताना ॥ पु
 को धर्यती सुविताय देव्युषाः ईयते सुयुजारथेन ॥ आवां वहिष्ठाः इह
 ते वंहंतु रथाः अश्वी सः पुष सो व्युद्ये ॥ इमे हि वीम धुपेया युसोमीः अ
 स्मि न्यजे वेषणामादयेथां ॥ अनायतो ॥ कयायाति ॥ १४ ॥ अग्नि
 होतानिः अधुरे वाजी सन्यारिणीयते ॥ देवो देवेषु यज्ञयः ॥ परित्रिविष्टं राम

धुरं यात्यग्नी रथारिष ॥ आदेवेषु प्रयोदधत ॥ परिवाजं पतिः कवि रग्नि ई
 व्यान्यक्रमीत ॥ दधु इलानि दाशुषे ॥ अयं यः संजये पुरो देव वा ते संधि ध्य
 तै ॥ घुमोऽओमि नृदमेनः ॥ अस्य घावीरः ईवतो ग्निरीशीतमत्यैः ॥ विगम जं
 भस्य मी ळदुषः ॥ १५ ॥ तम वै तं न सानि मि मरुषे न दिवः शिशुं ॥ मुमुजं
 तं द्विदेवै ॥ बोधयन्मा हरिभ्यां कुमारः साहदेव्यः ॥ अछान कृतः उहंरं ॥
 उतं त्यायं तता हरी कुमार तासाहदेव्यात् ॥ प्रयता सुद्यः आदेदे ॥ एष वां दिवा
 वश्विना कुमारः साहदेव्यः ॥ दीर्घायु रस्तु सोमकः ॥ तं युवं देवा वश्विना कु
 मारं साहदेव्यं ॥ दीर्घायुषं कृणोत न ॥ १६ ॥ आसत्यो यातु मघवोऽ
 जीषी द्रवत्वस्य हरयः उपेनः ॥ तस्माः इदं धीः सुषुमा सुदक्ष सिहा सिपित्व

सं. तृ. ५
॥५६॥

करते गणान् ॥ अवस्य शूराध्वनो नांते स्मिन्नोऽभ्यसर्वनसुंदधै ॥ शंसीत्यु
कथमुज्जनेव वेधाश्चिकितुषेऽसुर्यायमन्म ॥ कविर्नित्येयं विदथानिसो
धुन्वेषाय ते कवि विधानोऽवतीति ॥ दिवः दुष्टाजीजनत्सप्तकारुनक्राशि
चक्रुर्वयुनागृणतः ॥ स्वर्ग्यद्वेदसुदृशीकमुर्के मद्भिज्योतीरुचुर्च दुव
स्तोः ॥ अंधातमांमि बुधिताविवस्ते नभ्यश्चकार नृत्तमोऽभिष्टो ॥ व
वक्षः इंदोऽमि तमृज्जी व्युत्पिः आर्षप्रोरोदसीमद्विवा ॥ अतीश्वदस्य
मद्भिमाविर्यभियोविश्वभुर्वनाबुध्व ॥ १७ ॥ विश्वानि शक्रो नर्षी
णिबुद्धानपोररिव सार्वभृतिर्नकीमैः ॥ अश्मो नंविद्ये विभिदुर्वनीभि
वृजंगो मर्तमुशितो विववुः ॥ अपो वृत्रं वृत्रो संपराहृन्वा वृत्रे वज्रं ए

राम
॥५६॥

श्रुवासर्वताः ॥ प्राणीसिसमुद्रियाण्येनोः पतिर्बुध्वसा शूरधुलोऽपु
यदाद्रिपुरुकृतददराविभुवत्सरमपूर्यते ॥ सनेनेतावाजुमादविभूरिगोत्रा
रुजन्गिरोभिर्गणान् ॥ अहो कविर्नमणोगाऽभिष्टो स्वर्षातामघ
बुन्नाधर्मानं ॥ कुलिभिस्तमिषणोद्युम्नदूतो निमायावानब्रह्मादस्युर
र्त ॥ आदस्युघ्नाननसायाह्यसंभुवन्तेकुत्सः सुख्यनिकामः ॥ त्वेयो नोति
षदत्तंसर्षाविर्वाचिकित्सदत्तविद्वनारी ॥ १८ ॥ यासि कुत्सेनसुर्यम
वस्युस्तो वैवातस्य हयोरीशानः ॥ ऊज्जावाजुनगध्वंयुर्षन्कुविर्यदह
न्यार्यायुभूषात् ॥ कुत्सायुष्टुलंममुष्टुमशुषुनिवहः प्रापित्वेऽज
हूः कुर्यवंसहस्रा ॥ सद्योदस्य न्यमणकुत्सेनप्रसर्वश्वकं दहताद

सं. त. ५
॥ ५ ॥

भीकै॥ त्वं पिपुं मृगं यं भृशुवांसं मृजिभ्वने वेदाधिना यरंधी॥ पंचाशद्वि
स्नानिर्वपः सहस्राकुंन पुरो जहि मा विददं॥ सूरः ३३५ केतु न्वेदकीना
वियत्ते चेत्युत्तस्य वर्षः॥ मृगो न हस्ती तविषीमुष्माणः सिंहो न भीमः आ
मुधानि विभ्रत॥ इदं कामा विसृयंतौः अग्नन्त्वं मरुन्नेन सर्वे न को ना
श्वस्य वः शशमा नासः उक्थै रोको न रणवा सुदशी वपुष्टिः॥ १८ ॥ तेमि
हुः इंद्रे सुहर्षं कुवे मयस्ता वकारु नयी पुरूषा॥ यो मा वते जरित्रे गंधर्वि
मस्तु वा जं भरति स्या र्हरंधी॥ तिग्मा यदंत रशनिः पतोतिकस्मिन् वि
धूरमुकु के जनीना॥ घोरा यदर्थं स मृतिर्मे वात्य धस्मानस्तन्वो बोधि
गोपाः॥ भुवो बिता वामदेवस्य धीना भुवुः सर्वा वृको वाजसातौ॥ काम

DR. BHAGDAS
18/2/21

नु प्रमति मा जगन्मोहं सो ज रित्रे विश्वधस्याः॥ शुभिर्न भिरिंद्रवायु
भिष्टामघवाद्भिर्मघवेन्विश्वः आजौ॥ घावो न युनैरभि संतोः अयः
क्षयोर्महमशरदश्च पूवः॥ एवो दिद्राय वषभा युवच्छे अह्ना कर्ष भर्गवा
नरथी॥ नृविद्यथानः सख्यावियोषु दर्सनः उग्रो विता तन्तुपाः॥ नृष्टु
इंद्र नृगणानः इर्वज रित्रे नृष्टो ईनपीये॥ अकारि नृ हरि बो ज हन न्वे
धिया स्या मरुथ्यः सदासाः॥ २० ॥ त्वं मुहोः इंद्रे तु भ्यै हृत्साः अनुक्ष
त्रं मुहो न मन्यत द्योः॥ त्वं वृत्रं शर्वसा जघन्वा नृजः सिधूरहि नाजग्र
सानान्॥ तव त्रिषो जनि मन्त्रे जतु द्यो रेज इमिर्भिय सा स्वस्य मुन्योः॥
ऊघायंतं तु भवः पर्वतासः आर्द्रन्धन्वानि सरयंतः आर्यः॥ सिनद्धि

सं. त. ५
॥५८॥

रिंशर्वसावज्जामिस्सन्नाविष्णुवानः सहसानः ओजः॥ वधीहव्वं वज्जैण
मंदसानः सन्नापोजवसाहतवल्लीः॥ सुवारस्तिजनिता मन्यतद्यौरिंदस्यकु
तोस्वपस्तमोभूत॥ यः ईज्जानस्वयं सुवज्जमन्यपच्युतं संदसो नभूम॥ यः
एकः इच्छ्यावर्यतिप्रभुसाराजी वृष्टीनोपुरुकृतः इंदः॥ सत्यमेतुमनुविश्व
मदंतिशतिदेवस्यगणतोमुघोनः॥ २१ ॥ सुत्रासोमः अभवन्नस्युवि
श्वेसुत्रामदीसो वहुतोमदिष्टाः॥ सुत्राभवावसुपतिर्वसुनां दत्रेविश्वः
अधियाः इंद्रकृष्टीः॥ त्वमर्धप्रथमं जायमानो मे विश्वाः अधियाः वृ
ंद्रकृष्टीः॥ त्वं प्रतिप्रवर्तः आशयानुमाह्वं वज्जैणमघवन्निवश्वः॥ सु
त्राहयं दार्ध्रिं तु श्रामिंद्रसहामपारं वषभं सुवज्जै॥ हंतायो वृत्रंसनि

राम
॥५८॥

तोतवाजं दातामघानिमुघवासुरार्धाः॥ अयंवर्तश्वातयते समीचीयः आजि
षुमुघवाश्रुण्वः एकः॥ अयं वाजं सरति यसुनोत्यस्यप्रियासः सख्यस्योमः॥
अयं श्रेष्ठेः अधजयन्नुतधन्वयसुतप्रकणुतेयुधागाः॥ यदासुत्यं कणु
तेमन्युमिद्वैविश्वं इच्छंतेयतः पुजंदस्मात्॥ २२ ॥ सुमिंद्रोगाः अजय
त्संहिरण्यासमश्चियामघवायो हपुवः॥ एभिर्नृभिर्नृतमोः अस्यशाकेरा
योर्विसृक्तासंभारश्चुवस्तेः॥ किर्यत्विदिंदोः अर्ध्येतिमातुः किर्यसितुर्जि
तुर्योज्जान॥ योः अस्य शुभं मुद्रुकेरियेतिवातो न जूतस्तनयं द्विरश्वैः॥
क्षियं त्वमक्षियं तं कृणातीर्यतिरेणुं मुघवासमोहं॥ विशुं जुं नुरशानि मोः
इवद्योरुतस्तोतारं मघवावसोधात्॥ अयं वक्रमिषणत्स्यस्यन्यतं

सं. ८५
॥९९॥

शिरमत्ससमाणं॥ आकृष्टं ईजु कु राणो जघर्तित्वो बुधेरजसोः सुस्य
योनौ॥ असिक्वा यजमानो न होतो॥ २३ ॥ गृह्यतः इन्द्रो सखा युवि
प्राः अश्वयंतो देवर्षणं वाजयंतः॥ जुनीयंतो जनिदा मक्षितोतिमाच्यवि
यामो वृतेन कोशं॥ वाता नो बोधि ददृशानः आपिरीभि रव्यातामर्दिता से
म्यानी॥ सर्वापितापितृ तमः पितृणां कर्तुं मुलोकमु श्रतेव धाः॥ सु
खीयतामर्बिता बोधिसखा गणानः इन्द्रस्तु वृतेव धाः॥ वयं त्वातेव
हृमा सुवार्धः आभिः शमीभि र्मुहयंतः इन्द्र॥ स्तुतः इन्द्रो मघवाय ह
वृत्रा भूरीण्यकोऽप्रतीनिहंति॥ अस्याप्रियो जैरिता यस्य शस्ये न्तकि
देवा वारयंते नमतीः॥ एवानुः इन्द्रो मघवा विरज्जी करं त्वत्पावर्षणी ध

राम
॥९९॥

दं नवी॥ त्वं राजा जुनीवी धेद्यस्मिः अधि श्रवो माहि नूं यज्जि विवे॥ दृष्टु
इन्द्र॥ अकारिते॥ २४ ॥ अयं पथा अनुवित्रः पुराणो यतो देवाः उह
जियंतु विश्वे॥ अतो श्रु दा जनिषीष्ट प्रहं हो मा मातरं म मुयाय तैवैक॥
नाहमतो निरया दुर्ग हंत निरश्रु तपि श्वान्नि रीमाणि॥ बुद्धमसेऽअक्ष
ता कर्त्तुं युध्यै लेजु संत्वेन एहं॥ पुरा युतो मातरमन्व व घ्न न ना दुगा
न्यनु नृगमा नि॥ त्वष्टु र्गृहेऽपि बुत्सो मुमिद्रः शत धुन्यै वृन्वोः सु
तस्य॥ किंसः केधं कृण्वद्यं सह स्वं मा सो जू मारं शर दं श्रयू व३॥
नृही न्वस्य प्रति मा म्मस्यंत जीते धृतये जनिताः॥ अवद्यमि बु मर्न्य मा
नायु हा कुरिं द्रमा ता वी र्येणान्दृष्टं॥ अयो दस्था त्वयम क्त्वं वसानुः आ

सं. त. ५
॥६५॥

रोहसीऽअष्टणाऽज्जायमानः॥ २५ ॥ एताऽअर्चत्यललासवतीर्कृताव
शरिवसुकोरमानाः॥ एताविष्टुकिमुदंभनंतिकमापोऽअद्रिपुष्टि
धिर्नजति॥ किमुधिदस्मेनिविदीपितुंतेइस्यावद्येदिधिषंतऽअपः॥
ममेतान्पुत्रोर्महतावधेनैवृजंघन्वाऽअसृजद्विसिधून्॥ मर्मचुन
त्वयुवतिऽपरासुमर्मचुनत्वोक्षवाजगार॥ मर्मचिदापुऽशरिविमरकु
र्ममचिदिदुऽसहसोदतिष्ठत॥ मर्मचुनतेमघवन्यसोनिविध्वोऽअपु वि
हन्नुधानं॥ अधानिधिदुऽउत्तरोवभूवान्छिरोदासस्यसंपिणगुधेन॥
गृधऽसस्रवस्थविरतवागामनाधृष्यरुषभंतुमोमिदं॥ अरीकहवत्स
वरथायमातास्वयगातुतन्वऽइच्छमानं॥ इतस्मातामहिषमन्ववेनदु

राम
॥६५॥

मीलाजहतिपुत्रदेवाः॥ अथाब्रवीद्वृत्रमिन्द्रोहनिष्यन्त्सखैविष्णोवित
रंवि केमस्व॥ कस्मैमातरंविधवामिचकल्लुपुं कस्वामिजिघांसुचरंतं॥
कस्मैदेवोऽअभिमादृक्ऽअसीद्यत्पाक्षिणाऽपितरं पादगृह्य॥ अवेत्यो
शुनऽआत्राणिपेचुनद्वेषुविदिदेमर्जितारं॥ अपश्यंजायामर्महाय
मानामधमिष्येनोमध्वाजसार॥ २६ ॥ ॥ इति तृतीयाष्टके
पंचमोऽध्यायः॥ ॥ ॐ ॥ एवालोमिंद्रवाजिन्नवृविश्वेदेवासुऽ
मुहवासुऽऊमाः॥ महामुभेरोदसीवृद्धमृध्नानरेकुमिदंणतेवृत्रहले॥
अवांसजंतुजिब्रयो न देवाभुवऽसुआकिंदसत्योनिः॥ अहृन्नाहप
रिशयानुमर्षऽप्रवर्तनीररदोविश्वधेनाः॥ अतंप्पुवंतंविषयतमबुध्य

सं० ७८०५ मबुध्यमानं सुषुपाणमिंद्र॥ सुप्तप्रतिश्रुतः आशयानुमद्विवर्जैर्णविरैणा
 ॥६१॥ अपुर्वन॥ अक्षो दयुष्ठवसाक्षामबुधं वार्णवातस्तविषीष्टारिद्र॥ इका
 न्येज्जिदुशमानुः ओजोवाप्तिनकुक्षः पर्वतानां॥ अभिप्रदं बुर्जैर्नयान
 गर्हस्थः इव प्रययुः साकमद्रयः॥ अर्तपयो विसृतः उक्ताः कृमंस्त्ववृ
 त्तौः अरिणाः इद्रासिधून्॥ १ ॥ त्वं मुहीमुवर्जैर्विश्वधेनां तुवर्तयवृत्त्या
 यक्षरती॥ अरमयैनमुसेजदणीः सुतरणीः अक्षणो रिरिद्रासिधून्॥ प्राग्रुवो
 नभुन्वोऽनवकाध्वस्वाः अपिन्वद्युवतीर्कृतज्ञा॥ धन्या न्यज्जीः अरुण
 कृषाणोः अधोगिंद्रः सुर्यो इंद्रे सुपत्नीः॥ पूवर्षुषसः शरदश्चरुती
 वृजं जघन्यौः असृजा द्विसिधून्॥ परिछिताः अरुण द्दह्युनोः सी

राम
 ॥६१॥

राः इंद्रः स्ववितवे पथिव्या॥ वृन्तीभिः पुत्रमुग्रवोः अदानं निवेशनाद्गरि
 वः ओजैस्तथ॥ व्योधोः अस्य दहिमादद्धानो निरिद्रुवृष्ठित्समं तप
 र्वं॥ प्रते पूर्वीणि करणानि विप्राविहोः आहविदुषे करसि॥ यथा यथा
 वृक्ष्यानि स्वगुतीपांसिराजुन्नयो विविषीः॥ दृष्टत॥ अकारि॥ २ ॥
 आनुः इंद्रो दूरा दानः आसादं भाष्टुह दर्वसैर्यसि दुयः॥ ओजिष्ठभि
 र्दुपतिर्वर्ज बाहुः संगे समत्सु तुर्वणिः पतन्त्य॥ आनुः इंद्रो हरिभिर्यु
 लह्यावीनीनोर्वसु राधे सैव॥ तिष्ठति बुज्जीसु घवा विरज्जी॥ मं युज्जमनु
 नो वाजसातो॥ इमं युज्जं त्वमुस्माकमिद्रपुगे दधत्सनि व्यासु कर्तुन॥
 श्रुद्धी बवज्जिन्त्सुनये धनानी लया वयमस्यः आजिर्जयेम॥ उशानु

सं. तं. ६
॥६२॥

पुनः सुमनाः उपाके सोमस्य न सुपुतस्य स्वधावः ॥ पाः इन्द्रप्रतिभृतस्य
मधुः समर्धसा ममदः पृच्छेन ॥ विमोररत्राः अर्धाभिर्न वैतिर्दक्षो न पु
कः सृण्यो न जेतो ॥ मयोनयोषामभिमानोऽविवाक्मिपुरुकृत
मिर्द्रं ॥ ३ ॥ गिरिर्नयः स्वर्तवांः क्रुधः इन्द्रः सुना देवसहस्रजम् ॥ उ
ग्रः ॥ आर्द्धवर्जं स्थविरेण भीमः उज्ज्वकोशं वसुना नृपं ॥ नयस्य वृत्तौ
अनुषान्वस्ति न राधसः आमरीता मधस्य ॥ उद्धावृषाणस्तविषीव उग्रा
स्मभ्य दद्वि पुरुकृत रायः ॥ ईक्ष्वायः क्षयस्य वर्षणीनामृतवृजमप
वृत्तसिगोनी ॥ शिक्षानराः संमिथेषु प्रहावान्वस्वो राशिर्मभिनेता सिभू
रि ॥ कयातर्द्धवैश्व्याशविष्टो यपाकृणोति मुकुकाचिर्दृष्ट ॥ पु

राम
॥६३॥

रुद्राशुषे विवीयष्टोऽं होथा दधाति द्विर्जं जरित्रे ॥ मार्तोमर्द्धराभरादाद
तन्नुः प्रदाशुषे दार्तिवैभरियत्ते ॥ नयदेहशस्तेऽस्मिन्नेऽव्यथे प्रज्जवा
मव्यमिद्रस्तुवर्तः ॥ नृपुतः ॥ अकारि ॥ ४ ॥ आयाति द्वोर्वसः उपन
इहस्तुतः सधुमादस्तुभूरः ॥ वावृधानस्तविषीर्यस्य पूवर्धोर्नक्षत्रमभि
भूतिपुष्यात् ॥ तस्य दिहस्तव्युवृष्ट्यानि तु विद्युन्मस्य तु विराधसो नृन ॥
यस्य क्रतुर्विद्युः पुनसुन्नाटसाहान्तर्होऽभ्यास्ते कृष्टी ॥ आया
त्विद्रोदिवः आरेष्ट्रियामुक्षसमुद्रादुत वापुरीषात् ॥ स्वर्णरादवसेनो
मरुत्तान्यरावतो वासर्दनादुतस्य ॥ स्थिरस्य रायोर्दहतो यः ईशेन मुष्ट
वामविदधे धिर्द्रं ॥ यो वा युनाजयति गोमतापुप्रधं सुयानयति वस्योः

सं. त. ६
॥६३॥

अहं॥ उपयोनमोनर्मसिस्तभायन्तिर्यर्त्तिवाचंजनयन्यजंथ्ये॥ कंजसा
नः पुंरवारः पुवथेरं द्रुण्वीतसर्दनेषुहोता॥ ५ ॥ धिवायदिधिषुप्यं
तः सपुण्यान्सर्दतोः अदिमोशिजस्यगोहं॥ आदुरोषाः पास्यस्यहोता
योर्नोमुहान्तंवरणिषुवर्त्तिः॥ सुत्रायदीभावरस्यवृत्तः सिर्षक्तिशुधः सु
वृतेभराय॥ गुहायदीमोशिजस्यगोहेप्रयद्विषेप्रार्थसेमदीय॥ वियद्व
रौषिपर्वतस्यवृण्वेपयोभिर्जुन्वेः श्रपांजवीसि॥ विद्वद्वोरस्यगवयस्य
गोहेयदीवाजायसुधोऽवहति॥ सद्रातेहस्यासुहृतोतपाणीप्रयंतारी
सुवृतेरार्थः इंद्र॥ कातेनिर्षत्तिः किमुनोर्ममात्सिकिनोदुदुहर्षसेदा
तवाऽ॥ एवावस्वः इंद्रः सत्यः मुन्नादुर्तावृत्रंवरिवः पूरवेकः॥ पुरुषु

राम
॥६३॥

कलानः शधिरोयोर्मस्तीयतेवसो देव्यस्य॥ नष्टतः०॥ अकारि०॥ ६॥
यन्मः इंद्रोऽमुषेयसुवाष्टतन्मोहान्करतिशुभ्यावित॥ ब्रह्मस्तोर्मम
घवासोर्ममुक्थ्यायोऽअस्मीन् शर्वसाविश्रुदेति॥ वषावर्षेधिं वतुरश्रिम
स्यन्नुयो बाहुस्यां नर्तमः शर्बीवान्॥ श्रियेपरंस्तीमुषमाणः कृष्णं यस्याः
पर्वीणि सुख्यायविद्ये॥ योदेवो देवतमोजायमानोमुहोवाजैभिर्महाद्रि
श्रुश्रुभैः॥ दधानोवज्रंवाकोरुशंतं घाममेनरेजयत्प्रभम॥ विश्वानोधी
सिप्रवतश्च पुवर्द्योर्कुं धाज्जनिमन्त्रेजतुक्षाः॥ आमुत्तय भरतिशुभ्यागो
र्नृवत्पारिज्मनोनुवंतवार्ता॥ तातर्तः इंद्रमहोमुहान्निविश्वेधित्सर्वनिषु
वाच्या॥ यक्षूरधस्तोधधुतादधुधानद्विं वज्रेणशवसाविर्वषीः॥ ७ ॥

सं. त. ६
॥ ६४ ॥

तात्तैसुत्यातुविनम्याविश्वप्रधेनवः सित्तेवष्टः ऊर्ध्वः ॥ अधातुत्वहृषम
योभियानाः प्रसिधेवोजवसाचकमंत ॥ अत्राहतेहरिवस्ताः उदेवीरवोभिरि
द्रस्तवंतस्वसारः ॥ यत्सीमनु प्रमुचोवद्वधानादुर्धामनु प्रसितिस्यंदय
ध्ये ॥ पिपीळेः अंशुर्मद्योनिधिं धृत्वा शमीशशमानस्यशक्तिः ॥ अस्म
कशुशुवानस्ययस्याः आशुर्नरिषिंतुव्योजसंगो ॥ अस्मेवविष्ठाहणुद्विजे
स्तीनम्यानि सुत्रासंजुरेसहीसि ॥ अस्मभ्यं वृत्रासुहर्तानि रंधिजाहिवध
र्वनुषोमलीस्य ॥ अस्माकुमितु श्रेणुद्वित्वमिद्रास्मभ्यं विजोः उपेमाहि
राजान ॥ अस्मभ्यं विश्वोऽइषणः पुरंधीरस्माके सुमधवन्बोधिगोदाः ॥
नृष्टत ॥ अकारि ॥ ८ ॥ कृथासहामेवधुक्तस्य होतुर्धृजं जुषाणे

राम
॥ ६४ ॥

अभिसोममूर्धः ॥ पिबन्नुशानो जुषमाणोऽंधोववुक्षः क्रुधः श्रुचते धर्मा
य ॥ कोऽस्यवीरः संधुमादमापुसमानं शसुमितिभिः कोऽस्य ॥ कर्दस्यभि
त्रां विकिते कद्वती वधेभुवद्वशकमानस्यप्रज्यो ॥ कथारणोतिद्रुप्रमानुमि
द्रः कथाशण्वन्नेवसामस्यवेद ॥ काऽस्यपुवश्सपमातयोहकुपेनमाहुः
पपुहिंजहिने ॥ कृथासुबाधः शशमानोऽस्यनशदाभिद्राविणदीर्घानः ॥
द्वेकोभुवनवेदामः कुतानोनमोजगुर्वाः अभियज्जुजोषत ॥ कृथाकद
स्याः उपसोयुष्टोदेवोमनीस्यसुरव्यजुजोष ॥ कथाकर्दस्यसुरव्यसखिस्तो
येऽसिन्कामेसुयुजततस्त्रे ॥ ९ ॥ किमादमेत्रं सुरव्यसखिभ्यः कदा
नुतेभ्वात्रं प्रब्रवाम ॥ श्रिये सुरशोवपुरस्यसर्गाः स्वर्णाश्च त्रतं मासिषः

सं. त. ६
॥ ६५ ॥

आगोः॥ दुहन्ति घांसं धुरसं मनिंद्रांतेति केतिग्मा नु जसेः अनीका ॥ कृणा
त्रिघ्नं ॥ कृणयान् ॥ उयो दूरं अज्ञाताः ॥ उषसो बन्धाधे ॥ कृतस्य हि शुशुभुः
संति पूर्वः कृतस्य धीतिरैजिना निहंति ॥ कृतस्य श्लोको विधिरात तर्द कणी
बुधोनः शुभमानः आयोः ॥ कृतस्य दुष्काधरुणां संति पुरुणि चंद्रावधु
वेव धीवि ॥ कृते न दीधमिषणत एहं ॥ कृते नु गावः ॥ कृतमा विविशुः ॥ कृतं
यमानः ॥ कृतमिदं नो लुप्तं स्म शुभं सुरयाः उगसुः ॥ कृतार्थं पृथ्वी बद्धुते
गभीरेः ॥ कृतार्थं धुनूर्परमे दुहाते ॥ दृष्टं ॥ अकारि ॥ १० ॥ कासु दृतिः
शर्वसः ॥ सुनुमिदं मवीचीनं राधसः ॥ आववर्तत ॥ ददिर्हि वीरो रणते वस
निसगोपतिर्विषधो नो लनासः ॥ स रेत्र हत्ये हत्यः स इ उद्यः सुसुदुत

राम
॥ ६५ ॥

इंद्रः सुत्यराधाः ॥ सयामुन्नाम धवाम स्त्रीय जलप्यते सुष्येवरि बोधात् ॥
तमिन्नो विहंयंते समी केरि क्रिस्सु न्वः छण्वतुत्रा ॥ मिथीय साग मुमयी
सोः अगुन्नर स्त्री कस्य तमयस्य सातो ॥ कृत्यंति क्षितयो योगः ॥ उया शुभाणा
सो मिथोः अणी सातो ॥ संयदिशो वरुत्रंते युध्माः आदिनेर्मः इंद्रयंते अ
मीके ॥ आदि दुनेर्मः इंद्रियं यं जंतुः आदि युक्तिः पुरिकाशीरि रियात् ॥ आदि
त्सो मो विपद्य दसुषी नादि ज्जु जोष वषभं यज्ये ॥ ११ ॥ कृणो ल्ये
वारि यो यः इत्येद्रा य सोर्म मुशते सुनोति ॥ सुधाची नैनं मनुसा विवेनुन्तामि
सरवायं कणुते सुमत्तु ॥ यः इंद्रिय सुनवत्सोर्म मधय ची लुकी रुत पृज्जा
ति धानाः ॥ प्रातिमना यो रुचथो नि हयुन्तस्मिन् दधुद्वर्षण शुष्मि द्रः ॥

सं. ल. ६
॥६६॥

यदासंमुखं च त्रुदवावादीर्घं यदाजिमुभयख्यदयः॥ अर्धकद्वह्वणंपत्न
छादुरेणः आनिशितं सोममुद्दि॥ भयसावस्त्रमेवरुक्नीयाविक्रीतोऽ
कानिषुपुनर्यन॥ सभयसाकनीयानारिरिचीदीनादक्षादिदुहंतिप्रवाण॥ क
दुर्मदशक्तिर्ममैर्द्रीणातिधुनोर्मे॥ यदावृत्राणि जंघनदधेनं सेपुनर्द
देत्॥ नृष्टत०॥ अकारि०॥ १२ ॥ कोऽअद्यतयोदेवकमिः उशान्तिर्दस्य
सूर्य्य जुजोष॥ कोवाग्रहेवसिपायीयसामिदुः अजो सुतसोमः इदे॥
कीनोनामुवचसासोम्यायमनायुवीभवतिवस्तः उखा॥ कः इंद्रेष्ट्ययु
ज्यंकः सारित्वं कोप्रात्रं वीष्टकवयुकः उती॥ कोदेवानामवीः अद्यादण
तेकः आदित्योऽ आदितुं ज्योतिरीदे॥ कस्याश्विनाविद्रोऽ अग्निः सुतस्व॥ ६६॥

शोः पिबंतिमत्तसाविवेनं॥ तस्माऽ अग्निभरितः शर्मयंसुज्ज्योक्वपश्या
त्सूर्य्यमुच्चरतं॥ यः इंद्रायसुनवानेत्याहनरेजयीयुचरतमायनृणां॥ नतंजि
नंतिबुहवानदृष्टाः उर्वस्वाः आदितः शर्मयंसत्॥ प्रियः सुकृत्प्रियः इंद्रे
मनायुः प्रियः सुप्रावीः प्रियोऽ अस्यसोमी॥ १३ ॥ सुप्राव्यः प्राशुषाके
षवीरः सुषेः प्राक्तं लघुतेकेवलेन्द्र॥ नासुधेरापिनसखानजामिदुष्ट्याव्यो
वहतेदवीवः॥ नैरेवतापुणिनासख्यमिदोसुन्वतासुतपाः संरणीति॥ आस्य
वेदः खिदतिहंतिनृगंविषुष्यपुक्तयेकेवलोभुत्॥ ददुंपरेवरमध्यमा
सुः इंद्रंयांतोवसितासुः इंद्रे॥ इंद्रेक्षियंतः उतमुध्यमानाः इंदुंनरोवा
जयंतोहवंते॥ १४ ॥ अहंमनुरभवंसूर्य्यश्चाहंकक्षीवोऽ ऋषिरास्मावि

सं. त. ६
॥ ६७ ॥

प्र॥ अहं कुत्सं मार्जुनेयं चरिजे हं कविरुशनापश्यतामा॥ अहं भूमिमुद
दा मायीयाहं दृष्टं दाशुषे मर्त्योय॥ अहं मयोऽनयं वा वशानाममिदं
वासोऽनुकेतमायने॥ अहं पुरोमंदसानोऽयैरन्नवसाकं न वृत्ताः शंबर
स्य॥ शततुमं वेष्ट्य सर्वताता॥ द्रवोदासमतिप्रिग्वंयदाव॥ प्रसुषविश्वी
मरुतो विरस्तु प्रश्येन श्येनेभ्यः आश्रुपत्नी॥ अश्रुक्रयाय त्वधया सुपुणी
हव्यभरन्मनवे देवजुष्ट॥ भरघादिविरतो वेर्विजानः पृथोरुणा मनोऽक्ष
वाः असर्जि॥ त्रयं ययोम धुना सोम्येनोत श्रवो विविदप्येनोऽअत्र॥ ऊ
जीपी श्येनो ददमानोऽअंशु पंरावतः शकुनो मुद्रं मद॥ सोमं भरद्वाह
हाणो देवानां निवोऽअमुष्मा दुर्तरादादाय॥ आदाय श्येनोऽअभ

राम
॥ ६७ ॥

रक्तोर्मसहस्रं सुवांऽअयुतं च साकं॥ अत्रापुरंधिरज ह्यादरीतीर्मदेसोर्मस्य
मूराऽअमूर॥ १५॥ गर्भे तु सन्नन्वेषामवेदमहं देवानां जनिमाजिवि
श्वी॥ शतं मापुरऽआयसीरक्षन् धश्येनोऽनुवसाने रदीयं॥ नद्यासमा
मपुजोर्षजभाशभीमास्तत्क्षसावीर्येण॥ ईर्मा पुरंधिरज ह्यादरीतीरुत
वातीऽअतर ह्यशुवानः॥ अवयच्छेनोऽअस्वना दधुघोर्वियद्यदि
वातऽऊङ्कः पुरीधिं॥ सुजद्य दस्माऽअवेहक्षिपज्या दृशा तुरस्तामने सा
भुरण्यन्॥ ऊजिप्यऽईमिद्रावितो न भुज्यं श्येनोर्जभार बहुतोऽअधि
स्तोः॥ अंतः पतत्यत अस्त्यपणम धयामनि प्राप्ति तस्य त द्वेः॥ अर्धं श्वेनं
कुलशंगोभि रक्तमापि प्या नं मघवां शुक्रमेधः॥ अध्वर्युभिः प्रयतं म

सं. ल. ६
॥ ६८ ॥

धोः अग्रमिंद्रो मदाय प्रति धात्य बध्यैः श्रोम दासु स्यु प्रति धात्य बध्यैः ॥
॥ १६ ॥ त्वा युजात वृत सोम सख्यः इंद्रोः अपो मनवे स सुत स्कुः ॥ अह न
हि मरिणा त्सप्त सिधून पावणो दपि हिते व खानि ॥ त्वा युजाति रिव दत्सूर्य
स्ये इंद्रश्च कंस हंसा सुद्यः इंद्रो ॥ अधिष्ठाता वृहता वर्तमानं सुहो ब्रुहोः अ
पविश्या यु धायि ॥ अहर्निद्रोः अर्दह दग्नि री दो पुरा दस्य न्ध्वं हि ना
दुष्मि के ॥ दुर्गे इंद्रोणे कत्वान यातां पुरु सुह स्वाश वानि बं हरत ॥ विश्व
स्मात्सोम धुर्मोः इंद्र दस्यु निशो दासी रवृ णोर प्रशस्ताः ॥ अवा धे थाम
मृण तं शिशू न विंदे थाम पवि त्ति व धं जे ॥ एवा सत्यं मघवाना युवंत विं
द्रश्च सोमो र्वम श्यु गोः ॥ आर्द हंत मपि हि तान्य श्नारि रिव धुः क्षा श्रि ॥

राम
॥ ६८ ॥

न त दाना ॥ १७ ॥ आनः स्तुतः उपवा जै भिरुतीः इंद्रया हि हरि भिर्म ह
सानः ॥ तिरश्च द्यः सर्वना पुरु ण्या गू षे भि र्गणानः सत्य रा धाः ॥ आहि
मायाति न र्या श्वा कि त्वान्क यमानः सोत क्षिर पयज्ञः ॥ स्व श्रो योः असी
रुर्मन्यमानः सुष्माण भिर्म दं वि अं हवीरैः ॥ श्रावये दस्य कणी वाजु य ध्ये
छाम न्प्रदिशे मं दय ध्ये ॥ उवा वृ षा णो रा धं से तु वि ष्म न्क रन्तः इंद्रो
सुती र्थो भयं व ॥ अत्रा योगं तो ना र्ध मान मृतीः इत्या वि प्र ह र्व मानं गृणं
ते ॥ उप त्म नि द धा नो धुर्या र्शु न्म ह स्म णि श ना वि व र्ज वा दुः ॥ त्वो तो
सो म घ वान्नि द्वा वि प्रो वयं ते स्या म सूर यो गृ णं त ॥ भे जा ना सो ब्रु ह दि व
स्य रायः औ क्रो र्य स्य दा वने पुरु सोः ॥ १८ ॥ ना के रि दू त्व दु न रो न ज्वा

स. ८६ योऽस्ति वज्रहन् ॥ नकिरिवा यथात्वं ॥ सत्रातेऽनुद्वयविश्वो वृक्षेव वा
 ॥ ६९ ॥ रतुः ॥ सत्रासहोऽसि श्रुतः ॥ विश्वे च नेदना तदिवाम् इन्द्रयुधुः ॥
 यदहाने कृमातिरः ॥ यत्रोत बाधितेऽप्यश्वं कुत्सीयुधुधते ॥ सुषाथ
 इन्द्रसूर्यः ॥ यत्र देवाः कंघायतो विश्वोऽयुधुः एक इतः ॥ तमिन्द्रव
 दूरहन् ॥ १९ ॥ यत्रोत मत्स्यो युकमरिणाः इन्द्रसूर्यः ॥ प्रावुः शची शिरेत
 शः ॥ किमादुतासि वज्रहन्मघवन्मन्युमत्तमः ॥ अत्राह दानुमातिरः ॥ एत
 द्बहुतवीर्यमिन्द्रवृक्षपोत्यः ॥ स्त्रियं यदुहंणायुर्वेधं दुहितरं दिवः ॥
 दिवाश्च द्वा दुहितरं महान्महीयमानो ॥ उषासमिन्द्रसंयुक् ॥ अपोष
 अर्नसत्सरत्संयुक् दहन् विभुषी ॥ नियत्सी शिश्रुष्टुहृषा ॥ २० ॥

१६९
 राम
 १६९

एतदस्याऽअनः शये सुसंयुक् विपास्या ॥ सुसारं संपुवतः ॥ उतसिंधु
 विबाल्यावतस्थाना मधुक्षमि ॥ परिष्ठाः इन्द्रमायया ॥ उत शुक्लस्य
 धन्वयाजमंक्षोऽभिषेदं न ॥ पुरोय दस्यसंयुक् ॥ उत दासं कौलि
 तरं हतः मवेता दधि ॥ अवाहन्निद्रशंवरं ॥ उत दासस्य वृचिनः सुह
 स्त्राणि शतावधीः ॥ अधिपंचमघोरिव ॥ २१ ॥ उत त्यं पुत्रमयुवः प
 रावत्तं शतकेतुः ॥ उक्थे धिद्रः आभजत ॥ उत त्यातुर्वशा यदः अन्ता
 तारुशचीपतिः ॥ इन्द्रो विद्रोऽपारयत ॥ उत त्यासद्यः आयो सरयो
 रिद्रपारतः ॥ अणी वित्रं थावधीः ॥ अनुद्वाजहिता नयों धं श्रोणं च व
 ज्रहन् ॥ नतर्त्तं सुम्नमवृव ॥ शतमं सुम्नयानां पुरामिद्रो व्यास्यत ॥

सं. त. ६
॥७॥

दिवोदासायदाशुर्वे॥ २२ ॥ अस्वापयदुष्मि तये सह स्वात्रिशतं हयैः॥
दासानामिन्द्रोमायया॥ सचेदुतामिदं न हन्तस्मान् इन्द्रो गोपतिः॥ य
स्ताविश्वानि विच्युषे॥ उत नूनं यदीदृयं करिष्या इन्द्रोऽस्य॥ अद्या
नकिञ्चदामिनत॥ वामं वामतः आदुरे देवो ददात्वयमा॥ वामं पूषा वा
मं भगो वामं देवः कस्तुळती॥ २३ ॥ कस्यानि श्रुत्र आर्भुवदुती सदा र
धः सखा॥ कया शर्विष्ठ यावता॥ कस्त्वा सुत्यो मदीनां महिष्ठो मत्सदं ध
सः॥ दृक्कात्रिदाह जेवसु॥ असीषुणः सखा नाम विना जरि तृणा॥ श
तं भवा स्यातिभिः॥ असीतुः आववत्स्व नृकं न वृत्तमवतः॥ त्रियुङ्गिश्च
र्वणीनां॥ प्रवता हि कर्तृना माहा प्रदेवगर्हासि॥ अमिक्षि स्ये सवी॥

राम
॥७॥

॥ २४ ॥ संयत्तं इन्द्रमन्यवः संवृकाणि दधन्तिरे॥ अधुत्वेऽधुसूर्य॥ उत
स्माहितमाकु रिक्षु घवानंशनीपते॥ दातरिमाविदीधयु॥ उतस्मांसयः
इत्यरिशशमानाय मुन्वते॥ पुरुषिन्मं हसे वसु॥ नृहर्षाति शतं वनरा
धो वरतः आसुरः॥ नच्यो लानि करिष्यत॥ अस्मोऽवतुते शतमु
स्मान्महस्मिन्तय॥ अस्मानि श्वोऽभिष्टयः॥ २५ ॥ अस्मोऽइह
र्वणीषु मुख्यायेखस्तये॥ मुहोरुयेदिविर्मते॥ अस्मोऽविडि वि
श्वहेंद्रयापरीणसा॥ अस्मानि श्वोऽभिरूतिभिः॥ अस्मथ्यतोऽअ
रधि वृजोऽअस्तेवगोर्मतः॥ नवोभिरिद्रोतिभिः॥ अस्माकं ध्रुवा
रथोद्युमोऽइंद्रानपच्युतः॥ श्वयुरश्वयुरीयते॥ अस्माकं मुत्तमं ह

सं. त. ०६
॥ ११ ॥

धिश्रवोदिवेषुसूर्य॥ वर्षिष्टं धामिवापरि॥ २६ ॥ आतूनं इंद्रवज्रह
नुस्माकं मूर्धमागहि॥ मूहान्महीभिस्तुतिभिः॥ भूमिश्च ह्यसितुनुजि
राचित्रयित्रिणीषा॥ विज्रं वृणोष्यतये॥ दत्तोभिश्चिच्छरीयांसहस्रिज
धतुमोजसा॥ सखिभिर्यत्वेसर्वा॥ वयमिदमेव सचावर्थत्वाभिर्नोनुम॥
अस्मांऽअस्मांऽइदुदेव॥ सनीश्चित्राभिर्दिवोनव्याभिस्तुतिभिः॥ अ
नधृष्टाभिरागहि॥ ३० ॥ भूम्यामोषुत्वावतः सखायऽइंद्रगोमंतः॥
युजोवाजायुधध्वज॥ त्वंद्येकुं ईशिषुऽइंद्रवाजस्यगोमंतः॥ सनीयं धि
महीभिर्षा॥ नत्वावरंतेऽअन्यथायदित्सिस्तुतोमर्घं॥ स्तोतृभ्यऽइंद्र
गिर्वणः॥ अभित्वागोतमागिरानृषतुप्रदावर्न॥ इंद्रवाजायुधध्वज॥ राम
॥ ११ ॥

प्रतेवोचामवीर्या ईयामंदसानऽआरुजः॥ पुरोदासीरभीत्य॥ २८ ॥ ताते
रणंतिवेषसोयानिब्रुकथेयस्य॥ सुतेधिद्रुगिर्वणः॥ अवीरधंतगोमंत
इंद्रवेस्तोमवाहस॥ ऐषुधावीरवृषशः॥ यच्चिद्धिशर्वतामसीदुसाधा
रणस्त्वं॥ तंत्वावयं हवामहे॥ अवीरवीनोवसोभवास्मे सुमुत्वाधंसः॥ सोमा
नामिंद्रसोमपाः॥ अस्माकं त्वामतीनामास्तोमऽइंद्रयच्छतु॥ अवीरावर्त
याहरी॥ पुरोदाशीयतोषसोतोषयासेगिरिश्चनः॥ वधूपुरिवृयोषणः॥
॥ २९ ॥ सहस्त्रं व्यतीनां युक्तानामिंद्रमीमहे॥ शतंसोमस्यस्वार्थः॥ सु
हस्त्रतिशतावयं गवामाच्योवयामसि॥ अस्मन्नार्थऽएतुते॥ दशतिक
लशानां हिरेण्योनामधीमहि॥ भूरिदाऽअसि वज्रहन॥ भूरिदाभूरिदिहि

सं. त. ॥७॥

नोमादुभंभूयभर॥भूरिघेददित्ससि॥भूरिदाह्यसिभ्रुतःपुत्र
भूरिहृजहृन्॥आनोमजस्वराधसि॥प्रतेवभूविचक्षणंसाभिगोष
गोनपात॥माभ्यागाःअनुशिभ्रथः॥कुनीनकेवविदूधेनवेदुपदेःअस
के॥बभूयामेषुशोभेते॥अरंमःउत्सयाम्णोरमनुस्वयाम्णो॥बभूया
मेषुस्विध॥३०॥॥इतिचतीयाष्टकेषष्ठाध्यायः॥॥
॥॥७॥प्रःक्रभुभ्योदूतमिधुवाचमिधुःउपास्तिरश्वेतराधेनुमीके॥
येवातज्जतास्तराणिभिरैवैःपरिदीप्तयोःअपसोबभूवुः॥युदारम
कंनृभवैःपितृभ्यांपरिविष्टावेषणादंसनाभिः॥आदिदेवानामुपेसु
त्यमायुन्धीरांसःपुष्टिमेवहन्मनाये॥पुनर्येवकुःपितरायुवांनासना

राम
॥७॥

यूयैवजरुणाशयाना॥तेवाजोविभवाःक्रुधुरिद्वंतोमधुभरसोनोवंतु
युजं॥यत्संवत्समसवोगामरक्षन्त्यत्संवत्समभवोमाःअपैशान॥यत्सं
वत्समभरन्भासोःअस्यास्ताभिःशमीभिरमृतत्वमाशु॥ज्येष्ठःआह
वसुसाक्षाकुरेतिकनीयात्रीन्हणवामेत्याह॥कृतिष्ठःआहवतुरस्करे
तिवष्टःक्रभवस्तर्त्यनयद्वचोविः॥१॥सुत्यमृदुर्नरःएवादिचक्रुरनुसु
धामृभवोजगमुरेता॥विभ्राजमानांश्वसुसोःअहवावेनृचष्टावतुरो
ददृश्वान॥वादशद्यन्यदगोहस्यातिथ्यैरणन्तुभवःसुसंतः॥सुसत्रो
दण्वन्नेनयंतसिंधुन्धन्वातिष्ठन्तोषधीर्निम्नमापैः॥रथ्येवकुःसुरतं
नरेष्टायेधेनुर्विश्वजुवाविश्वरूपो॥तःआतक्षत्सुभवोरुथिस्तःस्ववसु

सं. ल. ७
॥ ७ ॥

स्वर्पसः सुहस्ताः॥ अपो ह्येषामनुषंत देवाः अभि कृत्वा मनसा दीध्या
नाः॥ वाजो दिवानामभवत्सु कर्मद्रस्यः क्रभुक्षा वह्णस्य विश्वा॥ ये
हरी मेधयो वषामर्दतः इंद्राय वृक्रः सुयुजायः अश्वो॥ ते राय स्याष्टं
द्रविणान्यस्मे धृतः क्रभवः क्षेमयंतो नमित्रं॥ इदा क्रः पीति मुतवो
मर्दधुर्नः क्रभे श्रुतस्य सूरव्याय देवाः॥ ते नूनमुस्मेः क्रभवो वस्तुनितृती
यः अस्मिन्सर्वने दधात॥ २ ॥ क्रभुर्विश्वावाजः इंद्रो नोः अह्वे मं
यज्ञं रत्नधेयो पयात॥ इदा हि वौ ध्रुषणो देव्यङ्गाम धात्सीति संमदाः अ
ग्नतावः॥ विद्वाना सो जग्मनि वाजरताः उतः क्रतुभिर्क्रभवो मादयध्वं॥
संवो मदाः अग्ने तु संपुरीधिः सुवीरामस्मरयि मे रयध्वं॥ अयं वो यज्ञः

राम
॥ ७ ॥

क्रभवो कारियमामनुषत्प्रदिवो दधिध्वे॥ प्रवो ह्यनुजुषाणा सोः अस्थुर
भर्तु विश्वेः अग्रियोत वीजाः॥ अश्वदुवो विधुते रत्नधेयमिहानरो दा शुषे
मत्पीय॥ पिबंत वाजाः क्रभवो ददेवो माहितृतीयसर्वजं मदाय॥ आवी
जाया तोपनः क्रभुक्षामहो न सेद्रविण सो गणानाः॥ आवः पीतयो भाय
त्वेः अङ्गामिमाः अर्त्तनवस्वः इव गमन्॥ ३ ॥ आनपातः शवसो यात
नो वेमं युज्ञनर्मसा दूयमानाः॥ सुजोषसः सूरयो यस्य वृस्थमध्वः पा
तरत्तु धाः इंद्रवतः॥ सुजोषाः इंद्रवर्णे नृसोर्म सुजोषाः पाहि गिर्वेणो
मरुद्भिः॥ अये पाभिर्क्रतु पाभिः सुजोषा ग्नास्य लीपी रत्नधाभिः सु
जोषाः॥ सुजोषसः आदित्यै र्मादयध्वं सुजोषसः क्रभवः पर्वताभिः॥ सु

सं. ८७
॥७४॥

जोधसो देव्येना सवित्रा सजोषसुः सिंधुसीर लुधेभिः॥ येऽश्विना ये पित
रा यः कृती धेनुं तनु सुर्कमवो येऽश्वी॥ येऽअस्रवा यः क धुओद सीया वि
भो नरः स्वयत्यानि बुद्धुः॥ ये गोमते वाजवत सुवीरैरयिंधुत्य व सुमंत पु
रुक्षु॥ तेऽअश्रुपाः कर्मवो मंदसानाऽअस्मिन्धनुये वरातिगुणांति॥ नाप
भूतन वोतीतृषामानिः शस्ताऽकर्मवो यज्ञेऽअस्मिन्॥ समिंद्रेण मंदधुसं
मरुद्विः सराजमीर लुधेययि देवाः॥ ४ ॥ इन्द्रो र्ययात शव सोन पातुः
सो धन्विनाऽकर्मवो माप भूत॥ अस्मिन्निवुः सर्वे नर लुधेयुं गमुं स्विं द्रुमनु
वो मदीसः॥ आगन्धुणा मिहर लुधेयु मभूतो मंस्थ सुधुं तस्य पीतिग
सुहृत्ययाय त्वं प्रस्यया वः॥ एकं वि बुक्क चैव सं वतु र्था॥ व्यहृणोत च राम

॥७४॥

सं वतु र्धा सखे विशिष्टे त्वं अवीत॥ अथैत वाजाऽअमृतस्य पथां गुणं देवानां
मभवः सुहस्ताः॥ किं मयि स्वन्नमसऽएषऽआसु ये कार्ये न वतुरा विचुक्क॥
अथा सुनु ध्वं सर्वं नु मदीय पातुऽकर्मवो मधुनः सोम्यस्य॥ शय्या कर्तृपुत
रा युवाजा शय्या कर्तृवमसं देव पात॥ शय्या हरिधनुत शवतरे च द्रवा हा व
मवो वाजरत्नाः॥ ५ ॥ यो वः सुतो त्वं मिषित्वेऽअक्रोती वं वज्रासुः सर्व
नु मदीय॥ तस्मै रयि मभवः सर्ववीर मातस्त वं षणो मंदसानाः॥ प्रातः
सुतमपि बोहय श्वमा ध्यंदिनुं सर्वं नु के वलं मे॥ समृभुभिः वि बस्वर लुधे
भिः सरं वी र्यैः इन्द्र व हृषे सुहृत्या॥ ये देवा सोऽअभिवता सुहृत्या श्येना
इव दधिदिविनिषुद॥ ते रत्नधात शव सोन पातुः सो धन्वताऽअभव
तामतीसः॥ यन्तृतीयं सर्वं नर लुधेयु मरुणु ध्वं स्वपस्या सुहस्ताः॥ तद

सं. ८०
॥ ७ ॥

भवः परिधित्तवः एतत्संमदैभिरांष्टयेभिः पिबध्वं ॥ ६ ॥ अतश्चो
जातोऽनन्तीश्वरुक्थ्यो ईरथस्त्रिभुक्ः परिवर्तते रजः ॥ महत्तद्देव्यस्य
प्रवाचनं द्यामृतसवः पृथिवी यन्मुपुष्यथ ॥ रथं ये च कुः सुवर्तं सुवेतसो
विक्रान्तं मनसुस्परिध्ययो ॥ तोंऽकुन्वयस्य सर्वे नस्यपीतयः आर्वावाजाः
ऋभवो वेदयामसि ॥ तद्देवाजाः ऋभवः सुप्रवाचनं देवेषु विश्वोऽ
अभवन्महत्वनं ॥ जिघ्रीयत्स तापितरासनाजुरां पुनर्युवाना वरथायु
तक्षथ ॥ एकविंशं च सुसंचतुर्नयं निश्चसं जोगामरिणी तधीति ॥
अथ दिवेषं मृतत्वमानि शशुहीवाजाः ऋभवस्तद्वैऽइव्यं ॥ ऋसुतो
रायः प्रथमश्च वस्तमो वाजं श्रुतास्तो यमजी जतन्नरः ॥ विश्वतुष्टे विव
र्षेषु प्रवाच्यो यंदेवा सो वधा सवि च धिनिः ॥ ७ ॥ सवा ज्यवांसः ऋ

॥ ७ ॥

धिविचस्यया सशरोऽस्ता एतना सुदुष्टरः ॥ सरायस्योषंस सुवीर्यं द
धेयं वाजा विश्वोऽऋभवो यमा विषुः ॥ अर्सेवः पशोऽधि धायि दृष्टं तं सो
मो वाजाः ऋभवस्तं जुजुष्य ॥ धीरो मोहिषा कवयो विपुश्च तस्तान्वः
एना ब्रह्मणा वेदयामसि ॥ युयमुस्मभ्येष्टिषणाभ्यस्परि विद्वा सो विश्व
नेयीति सोर्जना ॥ द्युमंतं वाजं यवशुष्मसु तम मानो रायिर्मभवस्तक्ष
ता वयः ॥ दूह प्रजामिहरयि ररणाः दूह श्रवो वीरवंत क्षतानः ॥ येन वयं
क्षितये मा लुन्यातं वाजं विवर्षमवो ददामः ॥ ८ ॥ उपनो वाजाः अध्व
र्मभुक्का देवा यातपथिभिर्दवयानैः ॥ यथा युद्धं मनुषो विद्वद्वा ई सुद
ध्रि चरेणाः सुदिने धक्ता ॥ ते वा दृढे मनसं संतु यज्ञानुष्टमोऽग्र

सं. ८०
॥ ६॥

वृत्तनिर्णयजोगुः॥ प्रवः सुतासौ हरयंतधुर्णाः कलेदक्षाय हर्षयंतधुर्णाः
॥ अदायं देवहितं यथावः सौमो वाजाः क्रभुक्षणाददे वः॥ जुह्वे मनुष्य
दुर्परा सुविश्रुयुष सवद्वि हर्दिव धुसोमं॥ पावोऽअश्वाः शुच द्रेथाहि
तायः शिप्रावाजिनः सुजिक्काः॥ इंद्रस्य सनो शवसोन पातो नुव श्वेत्य
श्रियं मदीय॥ क्रभुसंभुक्षणो रयं वाजे वाजिनं मंयुर्ज॥ इंद्रस्वतं
हवामहे सदा सार्ते मनुष्विनी॥ ९ ॥ सेदं भवो यमवथ यूयमिंद्रश्च
मर्त्य॥ सधीभि रस्तु सनिता मे धसा तासोऽअर्वता॥ विनो वाजाः क्रभु
क्षणः पृथश्चित नुय हवे॥ अस्मभ्यं सुरय स्तुता विश्वाः आशास्त ॥ राम
षणि॥ तं नो वाजाः क्रभुक्षणा इंद्रना सैत्यारयि॥ समश्वे वषणि ॥ १० ॥

आपुरुशंस्तमघर्षये॥ १० ॥ उत्तोहि वीदा वासंति पूर्वायापुरुष्य
स्वसेदस्युर्नकोशे॥ क्षेत्रासां ददधुरुर्वरा सो धुनंदस्युभ्योऽआभिस
तिमुय॥ उत वाजिनं पुरुनिष्पिध्वा नंदधिका मुददधुर्विश्वे ह्ये
॥ क्रजिप्यं श्येनं पुषितं पुमांश्च वृकं त्यमर्यान् पतिनश्चर॥ यंसी
मनुष्यवर्ते वृद्धवर्ते विश्वः पुरुर्मदीति हर्षमाणः॥ पडिर्धृतं मे धु
युनं शरैरथतु रं वातं मिबुधर्जतं॥ यस्मा रंधानो गध्या समस्तु स
नुतश्च रतिजोषु गच्छत॥ आनिर्ध्री जीको विदधा निचि क्यो जितोऽ
अरतिं पर्यापऽआयोः॥ उवस्मे न वस्त्रमथितं ता युमनु कोशं तिष्ठ
तयोभरेषु॥ नो वायं मानं ज सु रिं न श्येनं श्रवश्चाच्छापशुमर्चयुयं॥

सं. त. ११
॥७॥

॥ ११ ॥ उतस्मात्सुप्रथमः संख्यान्निवेदति श्रेणिं शीरथानां ॥ स्वर्ज
दृष्टवानो जन्मानशुचरिणं सिरिहिरुणं ददृश्वान् ॥ उतस्य वाजीस
ङ्गरिर्कृता वाशुश्रवमाणस्तन्वासमर्थे ॥ तुर्यप्रीर्षुतुर्यन्तजिप्योधि
भुवोः किरतेरेणुमुज्जम् ॥ उतस्मात्स्यतव्युत्तारिवद्योर्कघायतोऽभ
क्षिप्तुजोभयंते ॥ युदासहस्रं मभिषीमयोधीद्वर्वतुस्माभवति श्रीम
ऽक्रजम् ॥ उतस्मात्स्यपनयति जनोत्ततिं ददृश्वान् ॥ अभिभूतिमाशोः ॥
उत्तेनमाहुः समिधे विपतः परादधिकाऽअसरत्सहस्रैः ॥ आदधिकाः
शर्वसापेव वृष्टीः सूर्यः इव ज्योतिष्वापस्तताम् ॥ सहस्रमाः शतसा
वाज्यवीर्याकुमध्वासमिमावर्चसि ॥ १२ ॥ आशुदधिकातमु

राम
॥७॥

नुष्वामादिवस्पृथिव्याः उतर्वकिराम ॥ उच्छंतीर्मासुषसः सूरयं त
तिविश्वानि दुषितानि पर्वन् ॥ सहश्वैर्कर्म्यवैतः कवृषादधिकाका
पुरुवारस्य वृष्टः ॥ यं पुरुषो दीदिवं संनाग्निं ददधुर्मित्रावरुणातुरि
योऽअश्वस्य दधिकाकाऽअकाशे त्समिद्धेऽअग्नाऽउषसो व्युद्ये ॥ अ
नागसंतमदितिः दणोतुसमित्रेण वरुणनासजोषाः ॥ दधिकाकाऽइष
ऽकुजो मुहोयदमन्महिमुरुतां नाम सद्रं ॥ सुस्तये वरुणि मित्रसग्निं हव
महः इंद्रवज्रं बाहुं ॥ इंद्रमिवेदुभये विह्वयंतऽउदीराणां युजर्मप प्र
यंतः ॥ दधिका मुसूदवं सूर्याय ददधुर्मित्रावरुणानोऽअश्वं ॥ दधि
काकाऽअकास्त्रिजिह्वोरश्वस्य वाजिनः ॥ सुरभि नो मुखा कउ

सं. ल. ५
॥७५॥

त्रणः आर्यः पितृपितृ ॥ १३ ॥ दधिकायाः दुदुनु चर्क रासविश्व
इत्यामुष संतदयते ॥ अपामुग्नेरुषसः सत्यस्य वृद्धस्य तेरागिरसस्य
क्षिप्तोः ॥ सत्वाभारिषोमविषो दुर्वन्यस्य वृद्धस्योदेषः उषसं स्तरण्यसतः
सत्योद्वोद्वोरः परंतु रोदधुकावेषु सूर्जं खर्जनंत ॥ उत्तस्मास्य द्रवतस्तु
रण्यतः पूर्णं नवेरनुवाति प्रगाधनिः ॥ श्येनस्य वृद्धर्जतोऽं कसंपरि
दधिकायाः सहो जीतारिततः ॥ उत्तस्य वृजोक्षिप्राणंतु रण्यतिश्री वा
यांबुद्धोऽपिकृक्षः आसनिः ॥ कर्तुं दधिकाः अनुसृतवीतत्पथामं
कांस्यत्वापनीकणतः ॥ हंसः शुविषद्वसुरंतरिक्षसद्धोतविद्विषदति
विदुरोणसतः ॥ नृषद्वरसदतसद्धोमिसद्वजागोजाः कैतजाः औद्व राम

॥७५॥

जाः कृतं ॥ १४ ॥ इंद्राकोवीवरुणासुम्रमापस्तोमो हविषाः अमृतो
नहोता ॥ योवी हृदिकेतुमोऽस्मदुक्तः पृथ्वीद्विद्रावरुणा नमस्त्वा
न ॥ इंद्राहयोवरुणावृक्तः आपीद्वैवोमर्तः सुरव्यायुप्रयस्वान् ॥ सहति
वृजासमिधेषु शत्रून् वीभिर्वा महाद्विः सप्रशृण्व ॥ इंद्राहुरलंवरुणाधे
सुत्वावृत्त्यः शशमोनेभ्यस्ता ॥ यद्वीसखाया सुरव्यायुसोमैः सुतोभिः सु
प्रयसांमादयेति ॥ इंद्रायुवंवरुणाद्विद्युर्मस्त्रिन्नोर्जिष्ठमुग्रानिर्वधि
द्ववर्ज ॥ योनोदुरेवोद्वकर्तुं द्वीतिस्तस्मिन्निमाथामभिभूत्योर्जः ॥
इंद्रायुवंवरुणासुतमुस्याधियः प्रेतारावृषभेवधेनोः ॥ सानो दुहायु
धवसेवगत्वीसहस्रधाग्रपयसामहीनोः ॥ १५ ॥ तोकोद्वतेतनय

सं. त. १०
॥ ७५

उर्वरासु सरोदृशीके वृषणश्रव्योस्ये ॥ इंद्रीनाः अत्र वरुणा स्याताम वै
भिर्दस्मापरितक्मयाथ ॥ युवामिह्य वसे प्रव्यायुपरप्रभृती राविचः स्त्रा
पी ॥ वृणीमहे सरव्याय प्रियाय श्ररा महेष्ठापितरे वशं ॥ तां धियोर्व
से वाज्रयंती राजिनजमुयुवयः सुदान् ॥ श्रियेनगावः उपलो ममस्थ
रिंदंगिरोवरुणमेमनीवाः ॥ इमाः इंदुवरुणमेमनीवाः अग्नन्नुपद
विणेभिर्माताः ॥ उपमस्थजो हारः इववस्वीरध्वीरिवश्रवसाभिदी
माणाः ॥ अश्वस्युत्तनारथ्यस्यपुष्टेर्नित्यस्यरायः पतयः स्याम ॥ ताव
काणाः कृतिभिर्नित्यसाभिरस्मजारायोजियुतः सवतां ॥ आनो वहं
तावतीभिस्तुती इंदुयातेवरुणवाजसातो ॥ यद्विदुः पतनामुप

राम
॥ ७५

कीछान्तस्यवास्यामसजितारः आजे ॥ १६ ॥ मर्मद्विताराष्ट्रस्यत्रिय
स्यविश्वायोर्विश्वेऽ अस्तुयथा नः ॥ कर्तुंसवते वरुणस्य देवाराजोमि
कृष्टेरुपमस्यवत्रे ॥ अहंराजावरुणो मत्पुता न्यसुर्याणि प्रथमाधारयं
ते ॥ कर्तुंसवते ॥ अहमिहो वरुणसोमद्विहो वरुणसोमद्विहो वरुणसोमद्विहो
त्वष्टेव विश्वा सुवतानि विद्वान्समैरयं रोदसी धारयेव ॥ अहमप्योऽ अ
पिन्वमुक्षमाणा धारयदिवंसदनः कृतस्य ॥ कृतेन पुत्रोऽ आदिते क
तावोतत्रिधातुप्रथयुद्विहम ॥ मानरः स्वश्रवाजयंतो मां वृताः स
मरणो हवते ॥ कृणोम्याजिमुधवाहमिदुः इयमिरेणुमाभिभूत्योजाः
॥ १७ ॥ अहंताविश्वोचकरुनकिमुदेव्यसहोवरुतः अत्रतीतं ॥ य

सं. त. ७
॥८७॥

आसीमासीममदन्यद्वयोमेभ्यतेरजसाऽअपारे ॥ विदुष्टे विश्वाभुवना
नितस्य ताप्रज्वमिव रूपाय वेधः ॥ त्वं वृत्राणि शृण्वषे जघन्वा त्वं वृत्रा
अरिणाऽइदं सिधेन ॥ अस्माकमत्र पितरस्तः असिन्ममऽऽर्षयो वीर्य
हे बुध्यमीमे ॥ तऽआर्य जंतव मदेस्युमस्याऽइदं न वृत्रतुरमर्धदेवं ॥ पु
रु कुत्सानीहि वामदाशं द्रुव्येभिर्द्रावरुणानमोभिः ॥ अथ राजानि त्रिम
देस्युमस्या वृत्रहर्णं ददथुरर्धदेवं ॥ शयावयंसं सर्वा समिदमहयेन देवा
यवसेनगावः ॥ तान्धुनुमिद्रावरुणा युवने विश्वाहा धत्तमनपस्फुरती ॥ १८
कऽऽश्रवत्कृतमोयाज्ञयानां वृंदा रूदेवः कृतमोजुषाते ॥ कस्येमां देवमि
मृषे पुत्रं हृदि श्रियाममुष्टुतिं सुहेवा ॥ को नृकातिकतमऽआगीमि

राम
॥८७॥

ष्टे देवानां मुक्तमः शंसविष्टः ॥ रथं कमाहुर्द्वदश्वमाशुं यंसूर्यस्य दुहित
वणीत ॥ मक्षहिष्माणं च ॥ इर्वतो घनिद्रो न शोक्तं परितक्म्यायां ॥ दिवऽआ
जाता दव्यासेपूणा कया शबीना भवथुः शर्विष्ठा ॥ का वीर्य दुर्पमातिः केया नुऽ
आश्विनागमथो हूयमाना ॥ को वीर्यमहश्चिज्जसोऽअभीकऽउरुष्यते मक्षी
दस्त्रानऽकुती ॥ उरुवारथः परिनक्षति घोमायत्स मुद्रादभिवर्तते वां ॥ मध्वी
माध्वीमधुवां प्रुषायुन्यत्सीवां रक्षो भुरजंतपुकाः ॥ सिंधुर्द्वारमया सिन्धु
दश्वा न्युणा वयो रुषासः परिगमन् ॥ तद्दुषु वामिजिरं वैतिया नृयेन पती
भवथः सूर्यायाः ॥ दुहे हयर्हसि मृनाप रक्षे सेयमस्मे सुस्रति वीजरता
॥ उरुष्यते जगितारं युवर्हश्चितः कामीना सत्या युवद्वि ॥ १८ ॥ तं वारथं व

सं. ८७
॥ १॥

यमयाहुर्विमपथुजयमश्विनासंगतिंगोः॥ यः सूर्यावहतिवंधुरा बुधि
र्वाहसंपुटनमवसुयु॥ युवंश्रियमश्विनादेवतातांदिबो नपातावनथः
शचीभिः॥ युवोर्वपुंराभिपक्षः सवंतेवहति यत्कुहासोरथेवां॥ कोवा
मद्याकरतेरातहयः उतयेवासुतपेयायवाकेः॥ कृतस्यवावमुपेपूर्व
यनमोयिमानोऽश्विनाववर्त्तत॥ द्विरण्ययेनपुरुभूरथेनेमयज्ञो
सुत्योपयात॥ पिबाथः इन्मधुनः सोमस्यदधशोरलोविधुतेजनीय॥
आनीयातद्विवोऽभठा एष्टिद्याहैरण्ययेनसुवतारथेन॥ मावांसुने
निर्यमन्देवयंतः संयद्देनाभिः पूर्वावा॥ ननोरथिं पुंरुवीरं ब्रह्मंतं द
स्वामिमोथामुसयेषुस्मि॥ नरोयदामश्विनास्तोसुमावन्तसधस्तुति

राम
॥ १॥

माजमीब्हासोऽअग्मन्॥ ब्रह्मेहयदो॥ उरुव्यते॥ २० ॥ एषस्यभानुरु
दियति युज्यतेरथः परिज्मादिवोऽअस्यसानीवि॥ एक्षासोऽअस्मिन्मिथुनाः अ
धिवयोदतिस्तुरीयोमधुनोविर्जाते॥ उद्वीएक्षासोमधुमंतः ईरेतेरथाः अ
श्वोसः उषसोव्युष्टिषु॥ अपोर्णवतस्तमुऽओपरीदतं स्वर्णश्रुक्रतन्वतः आ
रजः॥ मध्वः पितृमंतमधुपेक्षिरासमिहतप्रियंमधुनेयुंजाथारथं॥ आव
र्त्तनिमधुनोजिन्वथस्यथोदतिवहेथेमधुमंतमश्विना॥ इसासोयेवांम
धुमंतोअस्विधोहिरण्यपर्णाः उदुर्वः उषर्वुधः॥ उदुप्रतोमृदिनोमंदि
निसृक्षोमध्वोनमक्षः सर्वेनानिगच्छथः॥ स्वध्वरासोमधुमंतोऽअनयः उ
स्वाजरेतेप्रतिवस्तोरुश्विनी॥ यन्निक्तहस्तस्तरणिर्विवक्षुणः सोमसु

सं. त. ७
॥ ८-२॥

वाचमधुमंतुमाद्रीभिः॥ आकेनिपासोऽहं विदिविध्वतः स्वर्णीशुकंतु
न्वतः आरजः॥ सूर्यश्च दश्वान्युयुजानः इयते विश्वोऽनुसुधयान्वित
थस्पृथः॥ प्रवामवोचमश्वनाधिर्युधारथः स्वश्वोऽजयेयोऽस्ति॥
येन सद्यः परिरजोसियाथोदविष्मंतं तरणिभोजमठं॥ २१॥ नग्र
पिबामधूनां सुतं वायोदिविष्टिषु॥ त्वंहि पूर्वपाः असीं॥ शूतेनानोऽ
भिष्टिभिर्नियुत्वां इद्रसारथिः॥ वायो सुतस्य तं पतं॥ आवां सह स्व
हंरयः इंद्रवायूः अभिप्रयः॥ बहंतु सोमपीतये॥ रथं हिरण्यवधुमि
ंद्रवायूस्वध्वरं॥ आहिस्थाथोदिविस्पृशी॥ रथेन यथुपाजंसा दश्वान्सु
मुपगच्छतं॥ इंद्रवायूः इहार्गते॥ इंद्रवायूः अयसुतस्तं देवेभिः सु

राम
॥ ८-२॥

जोषसा॥ पिबतं दाशुर्वो गृहे॥ इह प्रयार्णमस्तु वामिंद्रवायूद्विमोर्वतं॥
इह वां सोमपीतये॥ २२॥ वायो शुक्रोऽयामितुमध्वोऽयुदिविष्टि
षु॥ आयोद्विमोमपीतये स्यार्हो देवनि युत्वंता॥ इंद्रश्च वायवेष्वां सोमा
नापीतिमर्हथ॥ युवां हंर्यती देवानि न्ममापोन सध्यं॥ वायविंद्रश्च
श्रुधिणा सरथं शवसस्पती॥ नियुत्वंतानः क्रुतयः आयो वं सोमपीतये
यावांसंतं पुरुस्पृहो नियुतो दाशुर्वेनरा॥ अस्मि तां जवाहसेंद्रवायुनि
यत्ततं॥ २३॥ विहिहोनाः अवीता विपोनरायोऽयं॥ वायवा वंद्रेण
थेन याहि सुतस्य पीतये॥ नियुवाणोऽशस्तीनि युत्वां इद्रसारथिः॥
वायवा॥ अर्तुं हस्ते वसुधितो यमातो विश्वयंशसा॥ वायवा॥ बहंतुत्वा

सं. ८७
॥ ८३ ॥

मनोयुजोयुक्तासो न वृत्तिर्न वै ॥ वायवा ॥ वायो शतं हरीणां युवस्वचा व्या
णां ॥ उत वृत्ति सहस्रिणी रथः आयातु पाजसा ॥ २४ ॥ इन्द्राग्निर्ये ह
विः प्रियमिन्द्रा बृहस्पती ॥ उवथं मर्दश्च शस्यते ॥ अयं वां परे धि व्यते सो
मः इन्द्रा बृहस्पती ॥ वारुमं दायपीतये ॥ आनः इन्द्रा बृहस्पती गृहमि
न्द्रश्च गृह्यतं ॥ सोमपा सोमपीतये ॥ अस्मेः इन्द्रा बृहस्पती रयिर्धनं श
तुग्विने ॥ अश्वविं तं सहस्रिणी ॥ इन्द्रा बृहस्पती वयं सुते गीर्तिर्हवामहे ॥
अस्य सोमस्य पीतये ॥ सोममिन्द्रा बृहस्पती पिबतं दाशुषे गृहे ॥ मादये
थात दोकसा ॥ २५ ॥ यस्तु संसृमहे सावित्रोऽन्तान् बृहस्पतिं स्त्रि
षधस्थोरवेण ॥ तं प्रुत्ता सुः ऋषयो दीध्यानाः पुरोविप्रीदधिरे मंद

राम
॥ ८३ ॥

जिह्वं ॥ धुनेतयः सुप्रकुतं मर्दतो बृहस्पतेः अभियेनं सतृत्ने ॥ रषतं सुप्र
मर्दध्वं मर्दध्वं बृहस्पते रक्षतादस्य चोर्नि ॥ बृहस्पते पापं रमापं राववतुः आतं
कृतं स्पृशानि वेदुः ॥ तुभ्यं खाताः अजाः अद्रिदुग्धामध्वंश्चोतं स्यासि
तो विरत्रा ॥ बृहस्पतिः प्रथमं जायमानो मुहो ज्योतिषः परमे व्योम न ॥ सु
तास्यं सुविजा तोरवेण विमुत्तरं शिरधमुत्तमोसि ॥ समुष्टुभासः कृ
कंतागणे न वलं हरो जफलिगरे वेण ॥ बृहस्पतिं रुस्त्रिया हव्यसदः कनि
कद्वहो वशती रुदजित ॥ २६ ॥ एवापि त्रैविश्व देवायु रस्यै यज्ञोर्विधे
मुनर्मसा हविर्भिः ॥ बृहस्पते सुप्रजावीरवंतो वयं स्याम पतं योरयूणां ॥
स इन्द्रा जा प्रातं जन्यानि विश्वाश्रुभेण तस्था वृभिवीर्येण ॥ बृहस्प

सं. त. ७
॥ ८ ॥

तियः सुभृतं विभार्ते वलूयति वंदते पूर्वभाजं ॥ सः इत्येति सुधृतः ओ
कसिखेतस्माः इकापि न्वते विश्वदानं ॥ तस्मै विशः स्वयमेवानमते यस्मि
अस्माराजं निपूर्वः एति ॥ अर्पतीतो जयति संधनं निप्रतिजन्या न्युतया
सर्जन्या ॥ अवस्य वेयो वारिवः दूणाति ब्रह्मणे राजा तमवति देवाः ॥
इंद्रश्च सोमोऽपि बतं बहस्पते स्मि न्यजे मे दसाना दधण्वस् ॥ आर्वा वि
शां त्वंदवः स्वा भुवोस्मे रायि सर्ववीरुनि यच्छतं ॥ बहस्पतः इंद्रवर्ध
तनुः सचासावी सुमतिर्लवस्मे ॥ अविष्टं धियो जिगृतं पुरंधी जंजुस्त
मुर्योऽनुष्ठा मराती ॥ २७ ॥ इति तृतीयाष्टके सप्तमोऽध्यायः ॥ राम
यः ॥ ॐ ॥ इदमुत्पलुरुतमं पुरस्ताज्ज्योतिस्तमसो ब्रह्म ॥ ८ ॥

नवदस्थात् ॥ नूनं दिवो दुहितरो विभाती गीतुं दूषणवन्नुषसो जनाय ॥ अ
स्थुरुद्विवाः उषसः पुरस्तामिताः देवस्वरवो ध्वरेषु ॥ अब्रुजस्य तम
सो दारो छंतीरब्रुवन् वयः पावकाः ॥ उछंतीर द्यावित यंत मोजान्ना धो
दयो योषसो मुघो नीः ॥ अवित्रेऽंतः पुण्यः स संतु ब्रुध्म मानास्तमसो
विमध्य ॥ कुवित्सु देवाः सूनयो न वो वायामो बभूया उषसो वो ॥ अद्य ॥
ये नानवन्वेऽं गिरिवर्ग्वे सुमस्त्यै रेवती रेवदूष ॥ यूया हि देवाः कर्तुं युगि
रब्धैः परिप्रयाथ भुवना निमुद्य ॥ प्रबोधयतीरुषसः स संतं द्विपात्रवृष्या
चरथाय जीवं ॥ १ ॥ कस्विदा साकतु मापुगणी यया विधाना विदधु
र्न भूणा ॥ शुभं यदुवाः उषसश्चरति न विज्ञायंते सुदरीरजुयोः ॥

सं. १८५
॥ ८ ॥

ता घाता भद्राः उपसः पुरा सुराधिपतिर्मुक्ताः कृतज्ञात सत्याः ॥ या स्वीज्जा
नः शशमानः उवथेस्तु वन्द्यं सद्रविणसद्यः आपीताः आवरंति समुना
पुरस्तात्समानतः समुनापप्रधानाः ॥ कृतस्यदेवीः सदसो बुधाना गवान
सर्गाः उपसो जरेते ॥ ताः इन्द्रे वसेमुना समानी रमीतवर्णाः उपसश्च
रंति ॥ यद्वती रश्मिर्मितरुशोडिः शुक्लस्तनूतिः शुच्योरुवानाः ॥ रायिदि
वो दुहित रोविष्मतीः प्रजावर्तयन्ता स्मासुदेवीः ॥ स्यान्नादावः प्रतिबुध्य
मानाः सुवीर्यस्थपतयः स्याम ॥ तद्वो दिवो दुहित रोविष्मती रूपब्रुवः उ
पसो युज्जकेतुः ॥ वयं स्याम युशसो जनेषु तद्योश्च धृतां पृथिवी च दि
वी ॥ २ ॥ प्रतिच्यास्तनी जनीबुद्धंती परिस्वसुः ॥ दिवोऽदशि दुहि

राम
॥ ८ ॥

ता ॥ अश्वेव विनारुंधी माता गवां मृतावरी ॥ सखा भद्राश्चिनो रुषाः ॥ उत स
खास्यश्चिनो रुतमाता गवां मसि ॥ उतोषो वस्वः ईशिषे ॥ यावय ह्येष से
त्वाचि क्रित्विस्त्रन्ता वरि ॥ प्रतिसोमेरभुत्तमहि ॥ प्रतिभद्राः अदक्षत
गवां स र्यान्नुश्मयः ॥ ओषाः अग्राः उरुज्वर्यः ॥ आपुप्रवीविभावा
व्यावृज्योतिष्मातमः ॥ उषोः अनुस्वधामव ॥ आद्यातना विराश्मभि
रांतरिक्षमुरुप्रियं ॥ उषः शुक्लेणशोविषी ॥ ३ ॥ तदेव स्य सवित्रुवी
र्यसहृणीमहेः अमुरस्य प्रवैतसः ॥ हृदि ये नदाशुषेय छतिमनात
नोमहोऽउदयो देवोऽअनुभिः ॥ दिवो धृती भुवनस्य प्रजापतिः पि
शं गेद्रापि प्रतिमुबते कुविः ॥ विवक्षुणः प्रथयन्ना एण नुर्वजीजन

सं. ८. ८
॥ ८६ ॥

सविता सुमन मुख्यं ॥ आपारजीसिदिव्यानिपार्थिवश्लोकैः कृतं
स्वायुधमणे ॥ प्रवाहः अस्माकसविता सवीमनिनिवेश्यं सुव
कुप्तिर्जगत ॥ अदीभ्यो भुवनानि प्रवाकशदुतार्तदेवः सविता भिर
क्षते ॥ प्रासाद्वाह भुवनस्य प्रजाभ्यो धृतव्रतो मुहोऽस्यराजति न
॥ त्रिरंतरिक्षं सविता भद्रितुना वीरजीसिपरिस्त्रीणि रोचुना ॥ तिलो
दिवः पृथिवीसिस्त्रः इन्वति त्रिभिर्ब्रतैरभिनीरक्षति मन ॥ बृहत्स
न्तः प्रसवीता निवेशनो जगतस्था तुहमयस्यो वृशी ॥ सनो देवः सवि
ता शर्मयच्छतुस्मे क्षयायात्रिवैरुमेहसः ॥ आर्गदेवः कृतुषि वै
तुस्य न्दधतुनः सविता सुप्रजामिध ॥ सनः क्षपाधिरहमिश्वाजि

न्वतु प्रजावर्तारथि सुस्मेसमिन्वतु ॥ ४ ॥ अभ्रदेवः सविता वंद्यो नूनः इद
नीमङ्गः उपवोच्यो नृभिः ॥ वियोरत्नाभजतिमानुवेभ्यः श्रेष्ठोऽत्र
द्रविण्यथादधत ॥ देवेभ्यो ह प्रथमं याज्येभ्यो मृतुत्वं सुवसिभागमु
त्तमं ॥ आदिद्वामर्न सवितुर्ब्रह्मणो वेद्वीनाजीवितामानुविभ्यः ॥ अविनी
यत्र ब्रह्मादेवे जने दानैर्दक्षेः प्रभृती पुरुषवता ॥ देवेषु च सवितुर्मातुष
षु च तं नोऽत्र सुवता दनागसः ॥ न प्रमिये सवितुर्देवस्य तद्यथा विश्वं भु
वनं धारयिष्यति ॥ यत्पृथिव्यावरिमुन्नास्वगुरिर्वर्षीन्द्रिवः सुवर्तिसुत्य
मस्य तत् ॥ इन्द्रो ज्येष्ठान् हङ्गाः पर्वतेभ्यः क्षयोः पृथ्यः सुवसिपुत्स्यो व
तः ॥ यथा यथा प्रतर्प्यतो वियोधिरः एवेव तस्थुः सवितः सुवार्यते ॥ ये तत्र

सं. त. ८
॥ ८ ॥

रहंत्सवितः सुवासो देवो देवसौ भगमासु वंति ॥ इन्द्रो धावा पृथिवी संधु
रुद्रो रादित्ये नोऽर्दीतिः शर्मयं सत ॥ ५ ॥ कोर्वस्वा ताव सवः कोर्व
रुता धावा भूमीऽअदिते नासीथानः ॥ सहोष सोवरुण मित्रमती कोर्वो धु
रे वरिषो धाति देवाः ॥ प्रये धामानि पूज्योप्यनी न्वि यु दुहा विप्रोतारो
ऽअमूराः ॥ विधातारो विते ईधुरजस्वाऽकृत धीतयोरु रुचत दस्माः ॥ अ
पुस्त्या इमदि वि संधु मुकैः स्वस्तिमीके सुख्याय देवा ॥ उभे यथानोऽ
अहनी विपारतऽउषासान् कर्ता म दधे ॥ अर्थे मावरुण श्वेति पथ
मिष स्पतिः सुविते गा तु मुग्निः ॥ इन्द्रा विष्णु व दुषु स्त वाना शर्मनो य
तम म बुद्धयं ॥ आपर्वतस्य मरुता मवांसि देवस्य त्रातुरात्रि भगस्य ॥ राम

॥ ८ ॥

॥ ८ ॥

पात्यतिर्जन्या दं हंसो नो भिन्नो विविधा दतनऽउरु च्योत ॥ ६ ॥ नूरो वसोऽ
अहिना बुध्येन स्तुत देवाऽअप्ये भिरिष्टे ॥ सुमुदं न संवरण सानिष्ठा
वो धर्म स्वरसान् द्यो इ अपत्रन ॥ देवे नो दे य दि विनि पातु देव स्वातात्रा
यता म प्रयुखन ॥ नहि मित्रस्य वरुणस्य धा सिमही मा सि प्रमि युं सा
न्वनेः ॥ अग्नि राशिव स्य स्याग्नि मूहऽसौ भगस्य ॥ तान्युस्मभ्य रास
ते ॥ उषो मद्यो न्या वहु स न ते वार्या पुरु ॥ अस्मभ्य वाजिनी वति ॥ तत्सु
नऽसविता भगो वरुणो मित्रोऽअर्थे मा ॥ इन्द्रो नो राधुमा भ मत् ॥ ७ ॥
मूही धावा पृथिवीऽइह ज्येष्ठे रुवा भवती शुचर्या त्रि रकैः ॥ यत्सी वरि
ष्ठे व हती विमिन्व न्युव ह्यो क्षापे प्रथानि श्रिरे वैः ॥ देवा देवैर्भिर्यजते य

सं. ८. ८
॥ ८८ ॥

जत्रैरभिनीतस्थतुरुक्षमाणे॥ कृतावरीः अदुर्हदिवपुत्रियुजस्यनेत्रा
शुचयङ्गिरैः॥ सः इत्थपाभुवनेवासुयः इमेवाकीष्टिनीज्जाने॥
उवर्गभारैरजसीसुमेकैः अवशोधिरः शच्यासमेरुत॥ नूरोदसीबृह
जिर्नैवसंथेः पत्नीवङ्गिरिषयती सजोषाः॥ उरुचीविश्वैयजतेनिषी
तंध्रियास्यामरथ्यः सदासाः॥ प्रवामद्विद्यवीः अश्रुपस्तुतिंसरामहे
॥ शुचीः उपप्रशस्तये॥ पुनानेतुन्वाभिधः स्वेनदक्षेणराजयः॥ उरु
येसमादतं॥ महीमित्रस्यसाधथस्तरेतीपिप्रतीः कृतं॥ परियुजनिष
दथुः॥ ८८ ॥ क्षेत्रस्य पतिना वयं द्वितेन वजयामसि॥ गामश्वपोष
यित्वा सनीमृकातीदृशे॥ क्षेत्रस्यपतेमधुमंतमूर्मिधेनुर्विपयोः॥

राम
॥ ८८ ॥

अस्मासुधुस्व॥ मधुश्रुतं घृतमिव सुपूतमृतस्य नुः पतयो मृकयंतु॥
मधुमतीराषंधीद्यावः आपोमधुमन्नाभवत्तरिक्षं॥ क्षेत्रस्य पतिमधु
मानोऽस्त्वरिध्यतोऽन्वेनं वरेम॥ शुनंवाहाः शुनंनरः शुनं हेषतुला
गलं॥ शुनं वज्रावध्यतां शुनमष्टासुदिगय॥ शुनीसीरात्रिमांवावजु
षेथां यद्विविक्तथुः पर्यः॥ तनेमासुपसिंचतं॥ अवीवीसुभगे सवसीतेवं
दामहेतो॥ यथानः सुभगासंसियथानः सुफलासंसि॥ इदुः सीतां नि
रंक्तातुतां पूषानुयत्तु॥ सानुः पर्यस्वती दुहामुत्तरामुत्तरासमां॥ शु
नंनः फालाविहंषतुभूमिं शुनंकीनाशः अभियंतुवाहे॥ शुनंयुजंन्या
मधुनापयोभिः शुनीसीराशुनमस्मासुधत्तं॥ ८९ ॥ समुद्रादूर्मि

सं० ८८८ धूमोऽउदारदुपांशुना सममृतत्वमानद॥ घृतस्य नाम गुह्यं यदस्ति जि
 ॥ ८९ ॥ क्ता देवानामिदं तस्य नाभिः॥ वयं नाम प्रव्रजामा घृतस्योस्मि न्युज्जधारि
 मानमोभिः॥ उपब्रूयात्तं वक्ष्यमानं वतुः शृंगो वमीक्षोरः एतत्॥ व
 त्वारिशृंगत्रयोऽस्य पादादेशीर्षसप्तहस्तासोऽस्य॥ त्रिधा विद्वादे
 षु भोरोरवीति मुहो देवो मर्त्योऽवि विषा॥ त्रिधा हितपुनिभिर्गुह्यमानं
 विवेकासो घृतसन्निविंदन॥ इंदुः एकं सूर्यः एकं जज्ञानवेनादेकं स्वध
 यानि यतस्तु॥ एताऽअर्धतिदद्यात्सु द्राक्षत व्रजारिपुणाना वच
 क्षे॥ घृतस्य धारोऽभिर्वाकशीमिहृण्यचो वेतसो मध्यः आसा॥ ॥
 ॥ १० ॥ सम्यक्त्वविति सारितो न धर्माः अंतर्हृदामनसा पूथमाना॥ राम

॥ ८९ ॥

एतः अर्धत्पुर्मयो घृतस्य मृगाऽइव क्षिपुणो रीषमाणाः॥ मिधोरिव प्राधु
 ने शूघनासो वातप्रमियः पतयेति युक्ताः॥ घृतस्य धारोऽअरुणो नवाजीका
 ष्ठाभिर्दन्तमिष्टः पिन्वमानः॥ अभिर्प्रवतु समनि वयोषाः कल्याण्यः स
 यमानो सोऽअग्निः॥ घृतस्य धारोऽसमिधो न संतता जुषाणो हृद्यति ज्ञा
 तवेदाः॥ कन्याऽइव वेहतु मेतवाऽउऽअंज्यज्ञानाऽअभिर्वाकशीमि॥
 यत्र सोमः सुयत्रे यत्र यज्ञो घृतस्य धारोऽअभितत्यवते॥ अश्व्यधित सुष्ट
 तिगव्यमाजिमुस्मा सुष्टदादविणानि धत्त॥ इमं युज्जनयत देवतानां घृ
 तस्य धारामधुमत्यवते॥ धार्मता विश्वं भुवने मधि श्रितमंतः समुद्रे ह
 द्यति राशुषि॥ अपा मनीके समिधे यऽआर्धतस्तमस्यामुमधुमंत

सं. ८८
॥९॥

तः कुर्मि॥ ११ ॥ ॥ इति मंडलं ॥ ॥ अबोध्याग्निः समिधाजनां प्राति
धेनुमिवायतीमुषासी॥ यद्वाः ईवप्रवयामुज्जिहानाः प्रभानवः सिस्रदे
नाकुमर्त॥ अबोधिहोतयुजथायदेवानूर्ध्वः अग्निः सुमनाः प्रातरस्था
त॥ समिधस्य रुशददशिपाजोमुहान्देवसमसो निरमो वि॥ यदीगुण
स्य रशनामजीगः शुचिरदेः शुचिभिर्गोभि रग्निः॥ आहर्क्षिणा युज्यते वा
ज्यं यै चानामूर्ध्वः अंधयज्जुह्विभिः॥ अग्निमहोदेवयुतामनासि
वक्ष्णीवस्यै सुवरेति॥ यदीसुर्वीतेः उषसा विरूपे श्वेतावाजी जाय
तेः अग्रेः अक्रा॥ जनिष्टाहिजेन्योः अग्रेः अक्राहिताहि ते धरुषाव
नेषु॥ दमेदमे सुप्ररत्नादधनाग्निर्होतानिषसाद्यजीयान॥ अग्नि

राम
॥९॥

होतान्यसीदद्यजीयानुपस्थेमातुः सुरभाः उल्लोके॥ युवाकुविः पुरुजि
ष्ठः कृतावीधर्ता रुक्षीनामुतमध्यः बुद्धः॥ १२ ॥ प्रणुत्यविप्रमधुरेषु
सुधुमग्निहोतारमीकृतेन मोभिः॥ आयस्तानगरेदसीः कृतेनानि त्यं मु
जतिवाजिनै धृतेन॥ माजीत्यो मज्यते स्वदमूनाः कविप्रशस्तोः अति
थिः शिवोनः॥ सहस्त्ररिगोरुषभस्तदोजाविश्वः अग्नि सहसा प्रास्यन्मा
न॥ प्रसद्योः अग्नेः अत्येषान्याना विर्यस्ते वारुतमो बुभूथे॥ ईकेन्या
वपुष्यो विभावा प्रयोविशामतिथिर्मानुषीणां॥ तुभ्यं सरंति क्षितयो
याविष्ठ बालिमन्दः अति तः ओत दूरात्॥ आभंदिष्ठस्य सुमतिथि कादि
बृहतेः अग्नेमहि शर्म सुद॥ आद्यरथं भानुमो भानुमंतमग्नेति धृयजु

सं. त. ८
॥९१॥

तेभिः समेतं ॥ विद्वान्यथा ना मुर्वृतस्मिन्मे ह देवान् विरघायवक्षि ॥ अवी
चामकुवये मे ध्यायुवचोर्विदारुं वृषसायुवक्षि ॥ गवींश्चरोनमसास्तोमसु
मौदिविषि रुक्मसु रुच्यं च मञ्जेत ॥ १३ ॥ कुमारं सातायुवतिः समुद्धृत्य
हाविभार्तिनददाति पित्रे ॥ अनीकमस्य नमिनज्जनीसः पुरः पश्यन्ति नि
हितमरुतो ॥ केमेतं तं युवते कुमारं पेयी विषधिं महिषीजजान ॥ पूव
हि गभीः शरदो ववर्द्धी पश्यन्तां तं यदस्तमाता ॥ हिरण्यदंतं शुर्ववर्ण
माराक्षेत्रोदपश्यमायुधाभिमानं ॥ दृष्ट्वा नोऽर्त्ताः अमृतं विष्ट क्लिं
मामनिद्राः दृणवन्नुक्थाः ॥ स्तेत्रोदपश्यं सनुतश्चरंतं सुमद्युधं न
पुरुशो भमानं ॥ नताऽअग्नन्जनिष्टुहिषः पतिं क्रीरिद्युनतयोभ

राम
॥९१॥

वंति ॥ केमेमर्यु कं विर्यवंत गोक्षिर्न चेर्षा गोपाऽअरणश्चिदास ॥ यऽई
जगत्सुखतेस्तज्जत्वा जातिपुत्रवऽउपनश्चिद्विद्वान् ॥ वृंसां रजानं वसुतिज
नानामरति योनिदधुर्मर्त्येषु ॥ ब्रह्माण्यत्रैव तं सज्जतु निदिता रोनिदा
सो भवंतु ॥ १४ ॥ शुर्नश्चिद्वेपुनिदिते सहस्राद्युपादधुवोऽअरा
मिष्टाहवः ॥ एवास्मदग्नेविमुमुक्षि पाशा न्नोतीश्चिकित्वा दुहते निषद्य
॥ दृणीयमानोऽअप्राहिमदेय्यः प्रमेद्वानो व्रतपाऽउवाच ॥ इंद्रो विद्वोऽ
अनुहित्वा च वक्षते नाहमग्नेऽअनुशिष्टऽआर्गा ॥ विज्योतिषा ब्रह्मतामो
त्यग्निं विविधैर्वा निदधुते महित्वा ॥ प्रादेवीर्मायाः संहते दुरेवाः शिरी
तेशं गोरक्षसि विनिक्षे ॥ उत स्वा नासौ द्विविधं त्वग्ने क्षिप्त्वा युधारसं

सं. ल. ८
॥२५॥

हंतुवाः ३॥ मदेविदस्य प्रहजंति भामानवरंते परिवाधोः अदेवी ॥ एतंते
सोमं सुविजातविप्रोरथं न धीरः स्वपाः अतक्षं ॥ यदीदंति प्रतिलं देव हृष्टाः
स्वर्वातीरयः एनाजयेमा ॥ त्रिविप्रो वा वधुतो वा वधानोश्च त्रयः समेता
तिवेदः ॥ इतीममग्निमुमृताः अकोचन्वर्हिषां ते मनविशमैयं सद्दिवि
षतिमनविशमैयं सत् ॥ १५ ॥ त्वमग्ने वरुणा जायसे यत्स्वमिच्छां भ
वसि यत्स्वमिच्छ ॥ त्वेविश्वे सहसस्युत्र देवास्त्वमिन्द्रो दा शुभे मत्सीय
त्वमैयं सार्धं वसि युक्नीतां तामस्वधा वनुष्य विमर्षि ॥ अजतिमिच्छं सु
र्वितं न गोभिर्घृष्टं पती समनसा वृणां वि ॥ तव श्रिये सरुतो मजयं तं रु
द्रयजे जनिमवारुचिजं ॥ पृथ्विद्विष्णोरुपमं निधायिते न पासि मुखे

राम
॥२५॥

नमो गोनी ॥ तवाश्रया सुदशो दिव देवाः पुरुदधानाः अमृतं सपंत ॥ होतारम
ग्निमर्तुषां न वेदुं देशस्य तं ॥ उशिजः शसमा यो ॥ न त्वद्दोता प्रवीः अग्ने
यजीया न काव्यैः पुरोः प्रोक्षि स्वधावः ॥ विशश्वयस्याः अतिश्रिर्भवांसि
सय जेन वन वदे वुमतीन ॥ वयमग्ने वनुषा मत्तो ताव सुयवो हविषा बुध्य
मानाः ॥ वयं संभूय विदथे शक्नां वयं शया सहसस्युत्र मतीन ॥ १६ ॥ यो
नुः आगोः अभ्येनो मरात्य धा दधम धर्षि से दधात ॥ जुही विदितोः अभि
शस्ति मेता मग्ने योनो मुर्वयति हृये न ॥ तामस्या व्युधि देव पूर्ववृत्तं हृष्टा
नाः अयं जंत हृष्टे ॥ सुस्थे यदग्नेः ईर्यसे रयीणां देवो मते वं संभिदिध्य
मानः ॥ अवस्थधिपितं योधि विद्वान्युजोयसं सहसः सून ऊहे ॥ कुदा

सं. तं. ८
॥ ९३

चिकित्वाः अभिवक्षन्ते नो गे कदाः ऋतुविद्यातया से ॥ भूरिना सुवन्दमानो द
धातापतावसो यदित ज्ज्ञापयामि ॥ कुविदेव स्य सहसा चकानः सुमनसि
वर्नते वारुधानः ॥ त्वमंगज रितारैर्यवष्टा विश्वान्यग्ने दुरितातिपथि ॥ स्तेना
अदृश्रान्निपवोजना सो ज्ञातकेता यजिनाः अश्रुवन ॥ इमे यामासस्त्वदि
गभ्रवन्वै सर्ववातदि दामोः अवाचि ॥ नाहाय मग्निरभिर्शस्तये नो नरी
वति वारुधानः परादात ॥ १७ ॥ त्वमग्ने वसुपतिवर्सना माभिप्रम
हेऽअधुरैषुराजन ॥ त्वया वार्जवा जुयंतो जये माभिष्याम एत्सुता
मर्त्यानां ॥ इव वाक्कुनिरजरः क्षिता नो विभुर्विभा सुदृशी कोऽभुस्मे ॥
सुगार्हपत्याः समिषादिदो ह्यस्मद्वाक्से मिमीहि श्रवसि ॥ विशा

राम
॥ ९३ ॥

कुविंविशपतिमानुषीणां श्रुचिंपावकं घृतं च मुग्नि ॥ निहोतारं विश्वविदे द
धिध्वे स देवेषु वनते वार्याणि ॥ जुषस्वग्नेऽइक्यासु ज्ञावायतमानो रश्मि
भिः सूर्यस्य ॥ जुषस्वनः समिधं जातवेदः अचदेवान् विरद्याय वक्षि ॥
जुष्टो रमन् ॥ अतिथिदुरोणः इमं नो युज्जमुपयाहि विद्वान् ॥ विश्वा
ऽअग्नेऽअभियुजो विहत्याशत्रयुतामा भग्नो जनाभि ॥ १८ ॥ वृधेन
दस्युं प्राहि वातयस्व वयः कण्वानस्तन्वे ॥ स्वयं ॥ विपर्वि यत्सह सस्पुत्र
देवान्तोऽअग्ने पाहि न तमुवाजेऽअस्मान् ॥ वयं ते अग्नः उक्थे विधे
मवयं ह्येः पावक भद्रशोच ॥ अस्मै रायं विश्ववारं समिन्वा स्मै विश्वा
विद्रविणानि धेहि ॥ अस्माकं मग्नेऽअधुरं जुषस्व सहसः स्तेनत्रिषध

सं. ल. ८
॥९५॥

स्थहयं॥ वयं देवेषु सुकृतः स्याम शर्मणानस्त्रिवरुथेन पाहि॥ विश्वानि नो
दुर्गहा जातवेदः सिंधुन नावा दुरितानि पर्वि॥ अग्नेऽश्विनं नमसा गृणा
नोऽस्मा कर्तव्यं वितात नृणां॥ यस्त्वा हृदा कीरिणामन्यमानो मर्त्ये
मत्यो जोह्वामि॥ जातवेदो यशः॥ अस्मा दुधो ह प्रजाभि रग्नेऽमृतत्वमे
ष्य॥ यस्मै त्वं सुकृतं जातवेदऽउलोकमग्ने दृणव स्यान्॥ अश्विनं स पुत्रि
णं वीर्यं गोमर्तं रथिनं शतस्वजा॥ १९॥ सुसीमि द्वाय शोचिषे घृतं
तीजं जुहोत न॥ अग्नये जातवेदसे॥ नरुशंसः सुषुदसीमं युजमदीभ्यः॥
कवाह्वमधुहस्त्यः॥ दुहितोऽग्नः आवहेद्वित्रसि ह प्रियं॥ सुखे
रथो मिस्तय॥ ऊर्णं नृवा विप्रथ स्वाभ्यः॥ अक्षत॥ भवानः शुभ

राम
॥९५॥

सातये॥ देवादी गोविश्रयध्वंसु प्रायणानः कृतये॥ प्रप्रयुसं र्णत न॥ २०॥
सुप्रती केवयो र्धो युद्धीः कृतस्य सातरी॥ दोषामुषा समीमहे॥ सतस्य प
त्न्या द्धि ता देवा होता शुमनुषः॥ इमं नो युजमागते॥ इवा सरस्वती सुही
ति स्त्रो देवी मीयो भुवः॥ बृहिः सीदं लुविथः॥ श्वस्त्वथ रिहा गीह विभुः पो
र्वः॥ उत तम न॥ युजेयं जनुऽउदव॥ यत्र वेत्य वनस्पते देवा नो गृह्याना मीनि॥
तत्र हव्यानि गामय॥ स्वाहा न्येवरुणा यु स्वाहे द्राय मरुद्भ्यः॥ स्वाहा देवो
दुषिः॥ २१॥ अग्निं तम न्यो वसुरस्तं ययति धेनवः॥ अस्तु मूर्ध्वतः आश
वोस्तानि त्यसि वाजिन् इषं स्तोतृभ्यः आभर॥ सोऽग्निर्वा वसु र्गुणे स यमा
यंति धेनवः॥ समवै तोर धुदुवः संसुजातासः सूरयः इषं॥ अग्निर्ह वाजि

सं. त. ८
॥ ९५ ॥

नैव ज्ञोददाति विश्वं वंधीः ॥ अग्नीराये स्वाभुवं स प्रीतो याति वार्यमिधं ॥
आतेः अग्नः इधीमाह धुमंतं देवा जरी ॥ यदु स्यात्ते पनीयसीसमिद्धो दयति ध
वीर्षस्तो ॥ आतेः अग्नः कृवाह विः शुक्रस्य शोविष स्पते ॥ सुश्र्वं ददस्म
विस्पते हव्यं वादुभ्यं दूयत इधं ॥ २२ ॥ प्रोत्येः अग्नयेऽग्निं विधुर्विधु
ष्यति वार्यं ॥ ते हि निरुतः इनिरुतः इधं ण्यत्यानुषमिधं ॥ तबुत्येः अ
ग्नेः अर्चयो माहवा धंत वाजिनः ॥ येष त्वेभिः शुफनी व्रजा धुरंत गोत्रमि
धं ॥ नैव नोऽग्न्युः आक्षरस्तो हव्यः सुक्षितीरिधः ॥ तस्यामयः आनु
नुस्त्वा इतास्तो दमे दसुः इधं स्तो ॥ २३ ॥ सुश्र्वं ददस्म विधुर्विधु दवरश्रीणीषः आ
सनि ॥ २४ ॥ उतो नः उतु प्रयाः उक्थे पुशव सस्पतः इधं स्तो ॥ एवांः अग्नि

राम
॥ ९५ ॥

मंजुयमुगुर्भिर्युक्तेभिरानुषक् ॥ दधं दस्मे सुवीर्यं सुतत्यदाश्वश्चामिधं ॥
॥ २३ ॥ सखायः सर्वः सम्यं च मिधं स्तोमं वाग्नये ॥ वधिषा याक्षितीनाम
जोनं सुहस्वते ॥ कुत्र विधस्य समेतो रणवानरो नृष दने ॥ अहं ताश्च य
मिधुने सैजुनयं तजुतवः ॥ सयदिषो वनमिधं संहव्यामानुषाणां ॥ उत द्यु
मस्य शर्वसः कृतस्व रश्मिमा ददे ॥ सस्माद्विजाति केतुमानं कंचिद्वर
आसते ॥ पावको यद्वनस्पती न्यस्माभिनात्यु जरीः ॥ अवस्म यस्य वे
णे स्वदं पाथिषु जु कति ॥ अमीमहस्व जै न्य ममाष्टव रुतुः ॥ २४ ॥
यं मत्वाः पुतु स्पहं विदाह्वं स्य धार्यसे ॥ प्रस्वादनं पितुना मस्तं ताति वि
शयवे ॥ साहवा धनार्क्षितं दातान दात्या पुशुः ॥ हिरि र्मश्रुः शुर्वदन्त

सं. ल. ५
॥९६॥

भुगर्भरुष्टविधिः॥ शुचिं धूयस्माः आत्रु वत्प्रसाधिता वरीयते॥ सुषूरीसत
माताक्राणायदातुशेभगा॥ आयस्तेसर्वरासुतेनेशमासु धार्यसे॥ रेपुं धु
नसुतश्रवः आत्रु तंम त्वैषुधाः॥ इति चिन्मन्युमभिजुस्वादातुमापुशु देव॥
आदेन्नुः अर्पणतोत्रैः सासत्या दस्युनिषः सासत्या न्नु॥ २५ ॥ ताम
नः कलायवः समीधरे प्रलं प्रलासः कुतये सहस्रत॥ पुरुषं द्रं यमुतं
विश्वधीयसु दमनसंग हर्षति वरेण्य॥ तामग्निः अतिथि पूर्य विशः शा
चिक्केशंग हर्षति निर्वादिरे॥ बृहत्कैतुं पुरु रूपं धनस्य तं सुशमीणं सर्वसं
जराहृष्ये॥ तामग्निमानुषीरीकते विशो होत्रा विदं विविचिरत्तु धातं मं॥
गुहा संतं सुभगविश्वदर्शितं तु विष्टुण सं सुयजं च तृप्तिर्ये॥ तामग्नि ध

राम
॥९६॥

॥९७॥

पांसं विश्वधीयसंगीर्भिर्गुणं तोनमु सोपसेहिम॥ सनो जुषस्व समिधानोऽ
ओगरो देवो म तस्य पुश सो सुदीतिभिः॥ तामग्नि पुरु रूपो विशे विशे वा द
धासि प्रलथा पुरुष्टुत॥ पुरुष्यन्नासहसा विरजसि विधिः सातेति विष्टु
णस्य नाधवे॥ तामग्नि समिधानं यो विष्टु देवा वृत्तं वकिरे हव्युवा ह नं॥
उरुज्वर्यसं घृतयो निमाकुतं लेषं वक्षुर्दधिरवो ह्यन्मति॥ तामग्नि प्रदि
वुः आकुतं घृतैः सुन्नायवः सुषामिधा समीधरे॥ सर्वाध्यानः ओषधी
भिरुक्षितो भूमिस्त्रयोसि पाथि वादिते छसे॥ २६ ॥ ॥ इति तृती
या एके अष्टमोऽध्यायः॥ ॥ ७७ ॥ ॥ ७८ ॥ ॥ ७९ ॥

उत्तराखण्ड विधानसभा

DEBHAU DAU

MEMORANDUM

॥ इति तृतीयाष्टकः समाप्तः ॥